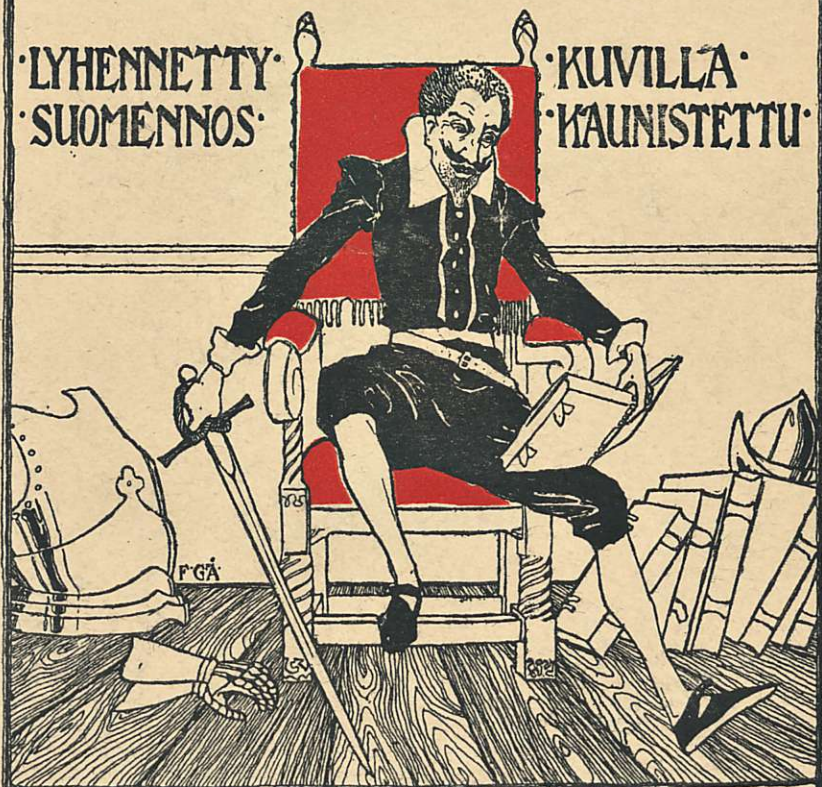

MIQUEL DE CERVANTES
DON QUIJOTE
DE LA MANCHA

LYHENNETTY
SUOMENNOS

KUVILLA
KAUNISTETTU

WERNER SÖDERSTRÖM
OSAKEYHTIÖ PORVOO

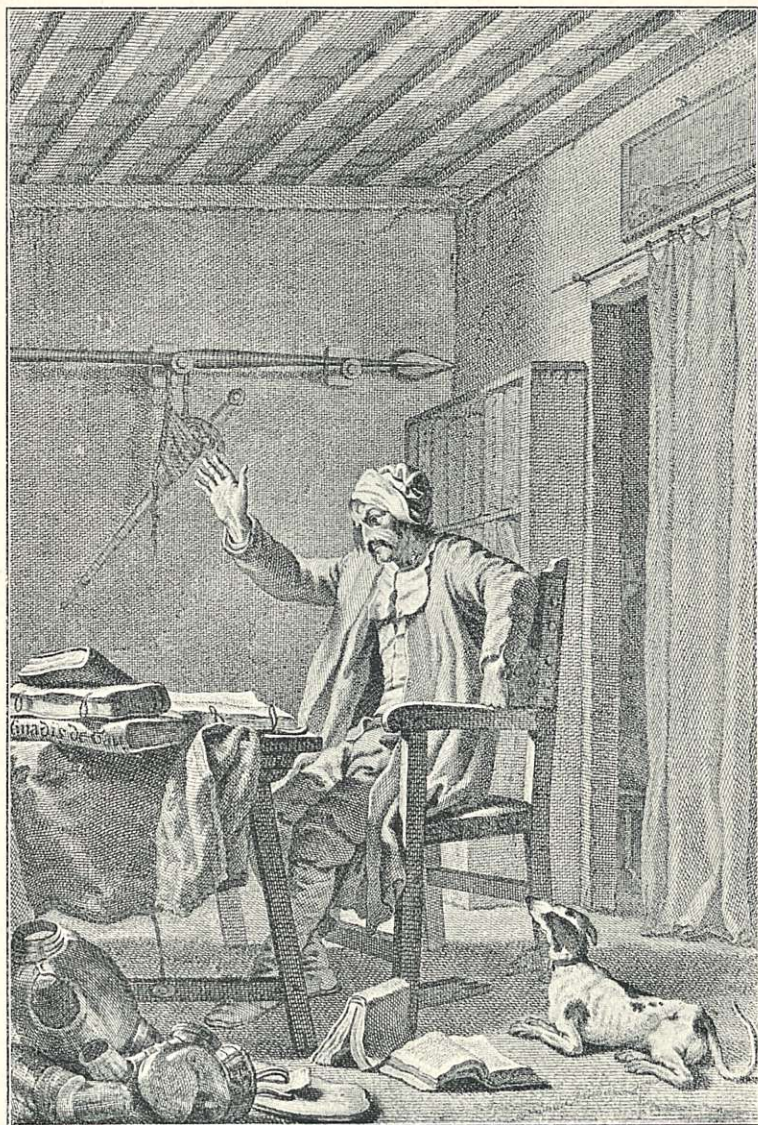
TARUAARRE

II

ÄLYKKÄÄN RITARIN

DON QUIJOTE DE LA MANCHAN

ELÄMÄNVAIHEET

MIGUEL DE CERVANTES SAAVEDRA

ÄLYKKÄÄN RITARIN

DON QUIJOTE DE LA MANCHAN

ELÄMÄNVAIHEET

ESPANJALAISTEN TAITEILIJAIN TEKEMILLÄ
KUVILLA VARUSTETTU

SUOMENNETTU LYHENNETYSTÄ RANSKALAISESTA PAINOKSESTA

PORVOOSSA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

MUSEE DE CHIMIE INDUSTRIELLE

ANNUAIRE 1905

DON QUILOTE DE LA MANCHAN

REDACTEUR

ANNUAIRE 1905

1905

PORVOOSSA, 1905
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINOSSA

ENSIMÄINEN LUKU

joka esittää meille kuuluisan ritarin Don Quijote de la Manchan jokapäiväisessä ympäristössään ja mielitoimissaan.

Eräässä la Mancha-nimisessä Espanjan kolkassa eli joku aika sitten aatelismies sitä lajia, jotka voivat omakseen kutsua vain nirhateräisen peitsen, vankan rautapaidan, laihan ratsun ja pari metsäkoiraa. Päivälliseksi palanen patapaistia, useammin härän- kuin lampaanlihasta valmistettua, sen tähteet uudestaan lämmitettyinä illalliseksi, perjantaisin hernerokka, lauvantaisin munapaisti ja joku- nen kyyhkynen sunnuntaisin riittivät jo kuluttamaan kolme neljänestä hänen vuosituloistaan. Loput menivät vaatetukseen, johon juhlapäivinä kuului hieno verkatakki, samettihousut ja samasta kankaasta neulotut kengät; arkipuku oli oivallisesta kotikutoisesta kankaasta. Hänellä oli seuranaan taloudenhoitajattaren tapainen impi, joka oman puheensa mukaan oli hiukan yli neljäkymmenen, sekä veljentytär, joka ei vielä ollut kahtakaankymmentä täyttänyt; sitäpaitsi miespalvelija, joka suoritti kotiaskareet ja peltotyöt, hoiti tallia ja pilkkoi puut. Iältään aatelis- miehemme oli viidenkymmenen korvilla. Hänen vartalon- sa oli roteva ja voimakas, vaikka rutikuiva ja laiha, kasvot samaten kapeat ja laihat. Muuten oli hän aina aikaisin ylhäällä ja rakasti intohimoisesti metsästystä. Joku on väittänyt hänen nimensä olleen Quijano; mutta

se ei meitä suurin liikuta, koska kertomuksessamme tu-
lemme sen oikein mainitsemaan.

Joutilaina hetkinään (jotka vuoden päivistä käsitti-
vät vähintään kolme neljättä osaa) aatelismiehemme hu-
vittelihe lukemalla ritariromaaneja; mutta niitpä hän
tutkikin niin hartaasti, että vallan unohti metsästyksen
ja tilansa hoitamisen. Kerrotaanpa hänen lukuinnossaan
myyneen tilastaan maapalasen toisensa perästä, jotta voisi
ostaa lisää romaaneja, joita hänelle viimein karttui tu-
van täysi.

Sanalla sanoen kelpo aatelismiehemme syventyi niin
suuressa määrässä lukuunsa, että hän siinä vietti päi-
vänsä ja yönsä; ja tästä loppumattomasta lukemisesta
ja yövalvonnasta oli luonnollisena seurauksena, että hänen
aivonsa peräti pehmenivät ja hän kadotti kaiken arvostelu-
kyvyn. Hänen mielikuvituksensa täyttyi romaaneista ah-
mituilla taikajutuilla, tappeluilla, kaksintaisteluilla, haavoi-
tuksilla, rakkausseikkailuilla, lemmenkaiholla ja kaiken-
laisilla hullutuksilla, joiden todenperäisyyttä hän ei ensin-
kään epäillyt. Hän myönsi kyllä Cid Ruy Diazin olleen
kelpo ritarin, vaan ettei tämä kuitenkaan vetänyt vertoja
Tulisen miekan ritarille, joka yhdellä ainoalla iskulla oli
sivaltanut kaksi hirmuisen suurta jättiläistä keskeltä halki.
Bernhard Carpiolainen oli myöskin väkevä sankari, koska
oli Roncesvalin laaksossa voittanut loihditun Rolandin
käyttämällä hyväkseen Herkuleen esimerkkiä, joka käsi-
varsiansa välissä oli musertanut kuoliaaksi Antaios-jätti-
läisen, mannun mahtavan pojan. Hän puhui myös suo-
siollisesti Morgan-jätistä, joka vaikka kuuluikin jättiläisten
ilkivaltaiseen ja röyhkeään rotuun, pysyi kuitenkin siivona
ja sovinnollisena. Muttei kenkään saavuttanut hänen
ihailuaan siinä määrässä kuin Rinaldo Montalbanolainen,
varsinkin kun hän näki tämän lähtevän linnastaan ja
kukistavan kaikki mikä tielleen sattui, tai kun hän Bar-
barian maasta ryösti Muhametin kuvapatsaan, jonka his-
toria tietää olleen puhtaasta kullasta. Lukiessaan kavaltaja

Ganelonista hän olisi kernaasti poisantanut emännöitsijänsä, vieläpä veljentyttärensäkin, jos olisi saanut antaa hänelle sata potkua sydänalaa.

Viimein, kun hänen järkensä oli jo vallan sekasin, sai hän niin hullun päähänpiston kuin konsanaan mieli-puolen aivoissa on kummitellut. Hän kuvitteli nimittäin valtion edun ja oman maineensa vaativan, että hän vaeltavana ritarina lähtisi maailmaan etsimään seikkailuja, kostamaan kaikenlaisia vääryyksiä ja antautumaan alttiiksi monenlaisiin vaaroihin, joista sitte niittäisi kuolematonta kunniaa. Miesparka näki unelmissaan jo valloittaneensa kuningaskruunuja, ja vähin voittosaalis, mihin hän voisi tyytyä, oli Trapezuntin valtaistuin. Näitten koreain kuvittelujen hurmaamana hän ei enää ajatellutkaan muuta kuin heti lähteä valloittamaan tulisen kauptauksensa esineitä.

Hänen ensimmäinen tehtävänsä oli etsiä käsiin esiisänsä ruostuneet aseet, jotka tähän asti olivat viruneet jossakin tomuisessa loukossa. Hän puhdisti ja kiillotti niitä niin hyvin kuin taisi; mutta nähtyään ettei rautalakista ollut enää muuta jälellä kuin silmäverho, valmisti hän taitavasti puuttuvat osat pahvista, niin että hänellä pian oli kädessään ainakin kypäriltä näyttävä esine. Sitte oli koeteltava kestikö se miekaniskua; mutta jo ensi iskusta meni tuo kokonaisen viikon uutteran työn hedelmä vallan mäsäksi. Tällainen heikkous väkevän käden edessä ei häntä ollenkaan miellyttänyt, kun oli kysymys omasta turva-aseesta, ja korvatakseen vahinkonsa kävi hän uudella innolla työhön. Tällä kertaa hän vahvasti tekelettään hienoilla rautalangoilla, jotka kiinnitti kypärin sisäpuolelle; ja huolimatta enää ryhtyä vaaralliseen kokeiluun, piti hän kättensä työtä kyllin vankkana ja kelvollisena suojeluseena.

Sitte johtui hänen ajatuksensa ratsuunsa; ja vaikka tämä elukka parka oli vain luuta ja nahkaa, näytti se hänestä olevan niin hyvässä kunnossa, ettei olisi vaihtanut

sitä Aleksanterin Bukefaloon eikä Cidin Babieçaan. Häneltä meni neljä päivää kyllin komean nimen keksimiseen sille, sillä mahdotonta oli, että niin mainion ritarin ratsulla olisi mikään tavallinen nimi. Pitkät päivät mietityään, valittuaan, hylättyään ja arvosteltuaan hän viimein umpimähkään nimitti ratsunsa *Rosinanteksi*¹⁾, mikä nimi hänen mielestään oli kyllin komea, merkitsevä ja arvokas maailman ensimmäiselle hevoselle.

Annettuaan hevoselle näin kauniin nimen johtui hän myöskin miettimään nimeä itselleen; ja jälleen viikon päivät sinne tänne tuumailtuaan hän päätti kutsua itseään *don Quijoteksi*. Mutta muistellessaan miten mahtava Amadis ei ollut tyytynyt ainoastaan omaan nimeensä, vaan oli tahtonut liittää siihen isänmaansakin nimen ja sen kautta sankariteoillaan saavuttaa maallensakin mainetta, liitti myöskin hän nimeensä paikkakuntansa nimen ja kutsui itseään *don Quijote de la Manchaksi* (Manchalaiseksi), jotta hänen sukunsa ja kotiseutunsa hänen kauttaan tulisivat tunnetuiksi ja ylistetyiksi kautta lavean maailman.

Täten siis puhdistettuaan aseensa, tehtyään kuvun kypäriinsä, annettuaan hevoselle kauniin nimen ja itselleen vieläkin muhkeamman, ei häneltä enää mielestään puuttunut muuta kuin sydämen valtijat. Vaeltava ritari ilman rakastajatarta oli kuin lehdetön ja hedelmätön puu ja kuin ruumis, josta sielu puuttuu. »Jos onnettomuudeksi», tarinoi hän itsekseen, »tai pikemminkin onnekseni tielläni sattuisin tapaamaan jonkun jättiläisen (niinkuin vaeltavalle ritarille usein tapahtuu), jonka ensi iskulla kaadan maahan tai halkasen kahtia ennenkun hänet lopullisesti surmaan, niin eikö olisi ihanata omata lemmitty, jolle hänet lahjoittaisin ja jonka luokse hänet

¹⁾ Espanjalaisista sanoista *rocin* = työhevonen, kaakki ja *antes* = ennen; edessä. Rosinante merkitsee siis: ennen työhevonen tai: edellä t. enempi kaikkia muita hevosia.

lähettäisin polveansa notkistaen sanomaan: Rouvani, olen jättiläinen Caraculiambro, Malindranian saarten herra, jonka voittamaton ja verraton ritari don Quijote de la Mancha on kaksinottelussa kukistanut; hänen käskystään saavun nyt heittäytymään teidän korkeutenne jalkoihin, jotta päättäisitte hengestäni ja vapaudestani.» Oh, kuinka ylpeäksi ritarimme tunsikaan itsensä pidettyään tämän kauniin puheen, ja kuvailkaapa hänen iloansa, kun hän viimein luuli löytäneensä sydämiensä mieleisen lemmityn! Tämä oli, kuten luullaan, muuan sievä talonpoikaistyttö, johon hän muka olisi kerran rakastunut, ilman että tyttöllä oli ollut siitä vähintäkään aavistusta tai että hän olisi hiukkaakaan välittänyt uroostamme. Hänen nimensä oli Aldonza Lorenzo, ja hänet nyt ritari valitsi ajatustensa ikuisiksi hallitsijattareksi. Mutta ensin hän tahtoi tällekin antaa uuden nimen, joka ei komeudessa jäisi hänen omastaan jälkeen ja joka tavalla tai toisella muistuttaisi jostakin prinsessasta; sen vuoksi hän viimein nimitti hänet *Dulcinea del Tobosoksi*, koska tyttö oli kotoisin Tobosonimisestä kylästä, ja tämä nimi miellytti häntä ainakin yhtä paljon kuin ne, jotka itselleen ja hevoselleen oli keksinyt.

TOINEN LUKU.

Don Quijote lähtee ensimmäisen kerran ulos maailmaan.

Kun ritarimme täten oli saanut kaikki matkavarustuksensa valmiiksi, ei hän enää tahtonut viipyä hetkeäkään astuessaan julkisuuden tantereelle, peläten viivyttelmissensä antavan vain aikaa pahuuden kasvamiseen maail-

massa ja tilaisuutta uusiin konnuuksiin hirmuvaltioille, jolle hänen oli määrä verinen kosto valmistaa. Eräänä kauniina aamuna, ennen auringonkoittoa eräänä heinäkuun kuumimmista päivistä, hän siis kellekään virkkamatta aikeistaan ja kenenkään edes hänen lähtöään huomaamatta, nousi kiireestä kantapähän asestettuna Rosinantensa selkään, ripusti kilven käsivarrelleen, tarttui peitseensä ja ratsasti erään takapihalla sijaitsevan salaportin kautta ulos kedolle, ollen vallan hurmautunut ilosta kun näki miten helposti niin jalo tehtävä voi alkaa; mutta tuskin hän oli päässyt sadan askeleen päähän talostaan, kun yhtäkkiä hirmuinen epäily sai hänet miltei palamaan takasin ja hylkäämään koko yrtityksensä.

Hänelle nimittäin johtui mieleen, ettei hän ollutkaan ritariksi lyöty ja ettei hän vaeltavan ritarikunnan lakien mukaan voinut eikä saanut ilman ritarilyöntiä antautua kaksintaisteluun minkään toisen ritarin kanssa; ja vaikka hän tämän arvon olisi saavuttanutkin, piti hänen vastaleivottuna ritarina kantaa valkoista kilpeä ilman mitään tunnusmerkkiä, kunnes käsivartensa voimalla sellaisen oli ansainnut.

Nämä mieltymät saivat hänet hetkisen horjumaan päätöksessään; mutta hulluus oli hänessä voimakkaampi kuin järkisyys, ja sen vuoksi hän päätti lyöttää itsensä ensimmäisellä vastaantulijalla ritariksi, kuten kirjoissaan oli monesta muustakin sankarista lukenut.

Tämä ajatus tyynnytti jälleen hänen mieltänsä, ja hän jatkoi matkaansa antaen hevosen kulkea omin ohjinsa, sillä hän luuli umpimähkäisen matkustamisen olevan seikkailujen herkkuisimpana ytimenä. Hän ratsasti täten melkein koko päivän, ilman että mitään mainittavaa tiellä tapahtui; tämä oli saattanut hänet miltei epätoivoon, sillä niin kovin kärsimätön hän oli saadakseen näyttää käsivartensa valtavaa voimaa.

Katsellessaan joka taholle, eikö missään näkyisi aatelistlinnaa tai edes talonpoikaistaloa, johon voisi poiketa

yöksi, äkkäsi hän tien varrella majatalon, jolloin hänestä tuntui kuin olisi joku hyvä tähti johtanut hänet itse terveyden portille. Hän kiiruhti hevostaan sen väsymyksestä huolimatta ja saapui majatalon edustalle päivän juuri tehdessä laskuaan.

Portilla oli sattumalta pari neitosta, jotka muutama muulinajajain mukana matkustivat Sevillaan ja nyt olivat jääneet tänne yöksi. Seikkailijallamme kun oli pää täynnä romaanihaaveita, joiden mukaan hän kaikkea arvosteli, niin hän majatalon huomattuaan jo kuvitteli näkevänsä edessään kokonaisen linnan monine tornineen, nostosiltoineen, juoksuautoineen ja kaikkine muine kompeineen, joita romaanikirjoittajat antavat tarumaisille linnoilleen. Hän pysähtyi muutaman askeleen päähän tästä uudesta linnoituksesta, odotellen jonkun kääpiön tavan mukaan ilmottavan vallinharjalta torventoitotuksella ritarismiehen saapumisesta; mutta kun kääpiö hänen mielestään liian kauvan hidasteli ja Rosinantekin kärsimättömästi odotteli talliin pääsemistä, ratsasti hän suoraan majatalon portille, missä näki edellämäinitut tytöt; näitä luuli hän korkearvoisiksi neitosiksi, jotka olivat tulleet jaloittelemaan raittiissa ilmassa. Samassa hän kohtasi talon sikopaimenen, joka puhalsi pari kolme kertaa pilliinsä kaitsettaviaan kootakseen; ja don Quijote oli heti valmis luulemaan (kuten oli toivonutkin), että tämä nyt oli kääpiö, joka ilmotti hänen tulostaan. Heti paikalla, sanomatonta ihastusta tuntien, hän läheni portilla seisovia tyttöjä, jotka pyrkivät pakenemaan sisään nähdessään hampaisiin asti varustetun miehen. Mutta don Quijote, joka heidän paostaan arvasi heidän pelkonsa, kohotti pahvikypärinsä silmäverhoa ja näyttäen kuivat tomuiset kasvonsa puheli heille lempeästi ja vienolla äänellä: »Elkääät paetko, armolliset neitiseni, teillä ei ole mitään pelättävää; sen ritarikunnan säännöt johon kuulun eivät salli minun loukata ketäkään, varsinkaan niin kauneita ja kunniallisia neitosia kuin te olette.» Tytöt pysähtyivät,

katsellen ihmeissään seikkailijamme outoa hahmoa, jolta keho silmiverho puoleksi peitti kasvot; mutta kuullessaan itseään kutsuttavan armollisiksi neideiksi (jollaista kunniaa heille ei vielä koskaan ollut tapahtunut), he eivät enää voineet pidättää nauruaan. Silloin don Quijote, joka ei tiennyt syytä heidän iloonsa, tuimistui äkkiä ja lausui heille ankarasti: »Kainous ja tarkkaavainen käytös sopii hyvin kauneille naisille, ja se on heidän osansa; mutta nauru ilman näkyväistä aihetta on kehnoutta, joka lähe-
nee hulluutta. En sano tätä teille, arvoisat neitini, sillä teitä loukatakse-
ni, sillä tarkotukseni on vain tarjota teille palvelustani.»

Tämä tytöille vallan outo puhetapa lisäsi vain heidän tirskenaansa, mikä puolestaan enensi ritarin mieliharmia; ja epäilemättä olisi hän lähtenyt tiehensä, jollei samassa majatalon isäntä olisi tullut paikalle. Nähdessään tuon eriskummallisen haamun, joka oli varustettu rinta-haarniskalla, kilvellä ja keihäällä, oli isännän vaikea olla yhtymättä tyttöjen nauruun; mutta peläten vielä enemmän kuin nämä tuota sotaista ilmiötä päätti hän käyttäytyä kunnioittavaisesti ja lausui sen vuoksi don Quijotelle: »Herra ritari, jos etsitte yösijaa, niin ei teiltä täällä tule puuttumaan muuta kuin sänky; kaikkea muuta löydätte yltäkyläisästi.»

Kuullessaan linnan isännän (sillä semmoiseksi hän majatalon isäntää mielessään kuvitteli) kohteliaan puheen don Quijote vastasi hänelle samaan tapaan: »Mitä minuun tulee, arvoisa linnanherra, riittää vähinkin vierasvara minulle; en lainkaan välitä hienostelusta enkä koreilusta, kuten asustanikin huomaatte; aseeni ovat ainoat koristukseni ja matkavarustukseni, ja taistelu ainoa leponi». Isäntä ei alussa ymmärtänyt mistä syystä don Quijote häntä puhutteli linnanherraksi; mutta ollen aika andalusialainen koiranhammas ja kotosin San Lucarin piirikunnasta, oikea ryöväri ammatissaan ja yhtä ilkeäkurinen kuin ylioppilas tai hovipalvelija, virkkoi hän: »Kun näin

on laita, niin on kivipermantokin kelpo vuode teidän armollenne, ja huomaan hyvin, että nukutte niukasti kuin kenttävahti. Näin ollen kun vain laskette jalkanne maahan, niin tulette vakuutetuksi, että täällä ei tarvitse viettää nukkumatta vain yhtä yötä, vaan kokonaisen vuodenkin.»

Näin sanoen hän kiiruhti pitelemään jalustinta don Quijotelle, joka melkoisella vaivalla laskeusi alas hevosen selästä, koskei vielä ollut syönyt aamiaista lainkaan sinä päivänä. Ritari pyysi isännän käskemään väkensä pitämään hellää huolta hänen ratsustaan, jonka vertaista eläintä ei muka ollut kaiken maailman ruohonsyöjäin joukossa. Isäntä katseli otusta tarkkaavaisesti, löytämättä siinä kuitenkaan edes puoliakaan don Quijoten kehumia hyviä ominaisuuksia. Saatettuaan hevosen talliin meni hän kuulustelemaan mitä ritarimme itse halusi ja löysi hänet noiden neitosten parista, joiden kanssa hän jo oli rakentanut rauhan ja jotka nyt auttoivat raskasta sotisopaa hänen yltään. He olivat jo riisuneet häneltä rautapaidan, mutta millään mahdollilla heidän ei onnistunut irrottaa rautakaulusta eikä kypäriä, joka oli tiiviisti sidottu päähän vihreillä nauhoilla, eikä ritari myöskään millään ehdolla sallinut leikata niitä poikki. Täten hän sai viettää koko yön rautalakki päässään, mikä ei suinkaan vähentänyt hänen ulkomuotonsa eriskummaisuuutta ja naurettavuutta.

Mutta kaikesta huolimatta oli hän hyvin ihastunut tähän ensimmäiseen matkaansa, jonka hyvä alkua aiheutti toivomaan yhtä suurta menestystä jatkollekin. Yksi ainoa seikka häntä vain huoletti, se nimittäin ettei hän vielä ollut saanut ritarilyöntiä, jota ilman hän ei ollut oikeutettu antautumaan mihinkään seikkailuun.

KOLMAS LUKU.

Don Quijote lyödään ritariksi.

Näiden levottomain ajatusten kiusaamana seikkailijamme viimein päätti laihan ateriansa; ja nousten äkkiä pöydästä vei hän isännän talliin, jonka oven huolellisesti sulki. Sitte lankesi hän polvilleen isännän eteen ja lausui tälle hartaalla äänellä: »En nouse koskaan tästä, korkea-arvoinen ritari, jollei teidän armonne suo minulle muuatta lahjaa, jota teiltä pyydän ja joka yhtä hyvin on teidän omaksi kunniaksenne kuin koko maailman eduksi.» Näin puhuteltuna isäntä katseli ihmeissään jalkainsa juuressa anovata ja kuunteli hänen eriskummallista puhettaan, osaamatta mitään tehdä tai sanoa. Viimein hän pyysi ritaria nousemaan pystyyn, mutta tämä vain pysyi itsepäisenä, kunnes isäntä viimein myönsi ennakolta hänelle pyytämänsä asian. »Vähempää en odottanutkaan teidän hienotuntoisuudeltanne», vastasi siihen don Quijote. »Lahja, jota teiltä pyydän ja johon niin kohteliaasti suosituitte käsittää sen, että huomenna päivän koittaissa suvaitsette lyödä minut ritariksi ja että tämän yön sallitte minun tehdä asepalvelusta linnan kappelissa valmistukseni siten tuohon ylevään arvoon, jota palavasti haluan ja joka minut saattaa tilaisuuteen etsimään seikkailuja halki avaran maailman, antamaan apuani sorretuille ja rankaisemaan ilkeävaltaisia tyranneja vaeltavan ritariston lakien mukaan, johon pidän kunnianani kuulua.»

Isäntä, joka kuten sanottu oli aika koiranleuka ja oli jo heti alusta epäillyt ritarin pään olevan vähän sekasin, arvasi tämän viime sanat kuullessaan olleensa aivan oikeassa hänen suhteensa; ja saadakseen itselleen kylläksi naurun aihetta hän päätti antaa vieraan pitää päänsä. Hän sanoi hyvin arvaavansa don Quijoten tehtävän, jota parempaa tämä ei olisikaan voinut valita, ja ettei mikään ollut tärkeämpää arvokkaille ritarismiehille

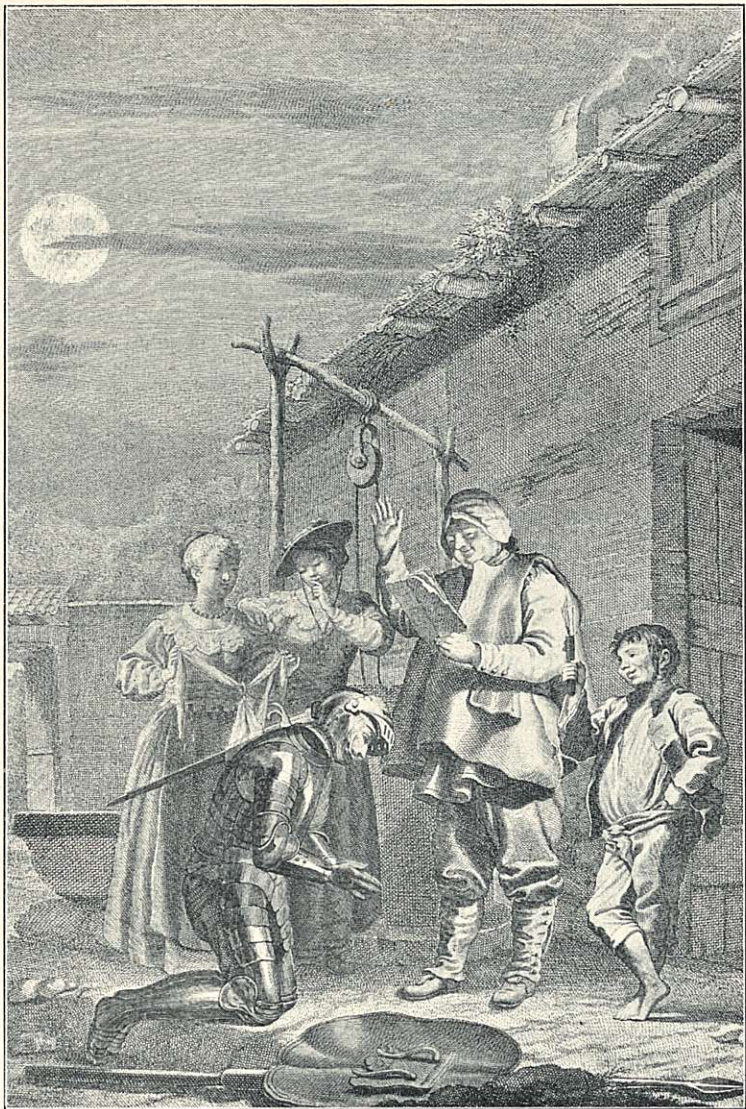
kuin että heitä ansionsa mukaan kohdeltaisiin. Itsekin oli hän muka nuoruudessaan samassa tarkoituksessa kuleksinut maita mantereita seikkailuja etsien, kaikkialla koetellen jalkainsa kepeyttä ja käsiensä näppäryyttä, kunnes viimein oli vetäytynyt tähän linnaan, missä nyt eli omista ja muitten tuloista, ottaen vierasvaraisesti vastaan vaeltavia ritareja kaikista säädyistä ja aselajeista, — tehden tämän kaiken pelkästä kunnioituksesta heitä kohtaan ja jakaakseen heidän kanssaan mitä hänellä hyvää oli ja ottaen vastalahjaksi mitä vieraat maailmalla olivat koonneet.

Hän lisäsi vielä, ettei hänellä ollut linnassaan tätä nykyä kappelia, missä asepalvelusta voisi toimittaa, koska oli revittänyt maahan entisen rakentaakseen uuden ja uhkeamman tilalle; mutta hyvin tietäen, ettei hätä lakia lue, ehdotti hän sen sijaan linnanpihaa, joka oli tuohon tarkoitukseen vallan omiaan. Huomenissa viiden kuuden tienoissa hän toimittaisi pyydetyn juhlamenon, jonka kautta don Quijote tuntisi itsensä yhtä kelpo ritariksi kuin mikä muu ritari hyvänsä. »Onko teillä muuten rahaa?» päätti hän puheensa. — »Rahaako?» toisti ritarimme ällistyneenä; »ei penniäkään, sillä en ole missään lukenut, että vaeltava ritari kulettaisi sellaista tavaraa matkassaan.» — »Siinäpä olette surkeasti erehtynyt», sanoi isäntä; »sillä jollei siitä kirjoissa mitään mainita, niin ovat kirjailijat edellyttäneet sen olevan itsestään selvän, eikä käy ajattelemisenkaan, että vaeltava ritari tulisi ilman tätä tarpeellista tavaraa toimeen yhtä vähän kuin ilman puhaita liinavaatteitakaan. Elkää siis lainkaan epäilkö, ettei noilla monilukuisilla vaeltavilla ritareilla, joita romaanit ovat täynnä, olisi aina ollut matkassaan paksu rahakukkaro mahdollisia tarpeita varten, puhtaita liinavaatteita ynnä pieni rasia haavavoidetta; sillä hirmuisissa taisteluissaan korprien ja erämaiden keskellä ei heillä suinkaan aina ollut käsillä haavureita heidän vammojansa paikkaamaan, ja olisivat he jo kuolleet tuhat kuolemaa, jollei joku viisas ja ystävällinen loitsija olisi lähettänyt heidän avuk-

seen neitosia tai kääpiöitä, jotka panemalla heidän kielelleen pisaran ihmeellistä taikajuomaa paransivat heidät yhdessä tuokiossa niin terveiksi kuin eivät koskaan olisi sairaina olleetkaan. Mutta kun näin ei aina voinut odottaa käyvän, eivät he milloinkaan laiminlyöneet käskeä asemiehiään varustamaan matkaan viljalta rahaa ja muita tarpeellisia tavaroita, kuten haavalääkettä ja siteitä; ja jollei ritarilla ollut lainkaan asemiestä (mikä sentään oli sangen harvinaista), niin kuletti hän itse näitä tavaroita matkalaukussa, joka oli sopivasti sijoitettu hevosen lautasille, niin ettei sitä juuri ollenkaan voinut huomata. Senpä vuoksi kehotan ja käskenkkin teitä, tulevaa kummipoikaani, ettette milloinkaan lähde ulos ilman rahaa ja muita tarpeellisia tavaroita, sillä saattepa nähdä tarvitsevanne niitä milloin vähimmän luulettekaan.»

Don Quijote lupasi seurata neuvoa ja valmistausi heti paikalla suorittamaan asepalvelustaan majatalon takapihalla. Hän kokosi varuksensa ja laski ne kaivon kannelle, ja suudeltuaan kilpeään ja keihästään hän alkoi astella kaivon edustalla ylen uljaana ja hyvillä mielin. Oli jo puoliyö, kun hän alotti tämän jalon juhlamenon; ja isäntä, joka siitä nautti ylenmäärin, kiirehti ilmoittamaan kaikille vierailleenkin sankarimme aikeesta suorittaa asepalvelusta hänen takapihallaan sekä millä kärsimättömyydellä hän odotti ritarilyöntiään. Hämmästyneinä tämänkaltaisesta hulluudesta riensivät kaikki jonkun matkan päästä katsomaan ja näkivät don Quijoten arvokkaalla ja mahtipontisella ryhdillä vuoroon kävelevän, vuoroon seisautuvan ja keihääseensä nojautuen katselevan syvämielisesti varuksiaan.

Tällä välin yö selkeni, ja kuun kirkaassa valossa nähtiin selvästi ritarin jokainoa liike. Sattumalta hän käänsi harhailevan katseensa muutamaan muulinajajaan, joka tuli juottamaan juhtiaan ja siinä tarkotuksessa tahtoi raivata ritarin aseet kaivon kannelta. Mutta nähdessään hänen lähestyvän ja arvaten hänen aikeensa karjasi don

Don Quijote lyödään ritariksi.

Quijote hänelle tuimasti: »Ole kuka olet, röyhkeä ritari, joka uskallat koskettaa kalvan kantajista kaikkein uljaimman aseita, mutta ajattele tarkoin mitäs teet, jollet hengelläsi tahdo maksaa röyhkeyttäsi.» Mutta ajattelematon muulinajaja ei pannut huomiota don Quijoten uhkauksiin, vaan tarttui ihan kuin ilkeyksissään varuksiin ja nakkasi ne pitkän matkan päähän. Silloin don Quijote kohotti silmänsä taivaalle ja supisi sydämessään seuraavan rukouksen valtijattarelleen: »Tukekaa minua, jalo neitini, tässä ensimmäisessä tilaisuudessa, mikä halvalle orjallenne tarjoutuu, elkkääk kieltäkö minulta suojelustanne tässä seikkailussa!» Näin sanoen hän nakkasi kilven syrjään ja molemmin käsin heiluttaen keihästään suuntasi niin voimakkaan iskun muulinajajan kalloon, että tämä vallan tajuttomana nujertui hänen jalkoihinsa. Näin loistavasti suoriuduttuaan ensimmäisestä seikkailustaan don Quijote kokosi aseensa, vei ne jälleen kaivon kannelle ja rupesi kävelemään edestakasin kuten ennenkin.

Nähdessään ritarin hulluuden olevan vaarallisempaa laatua kuin oli luullut isäntä päätti antaa hänelle ritari-lyönnin heti päivän koittaissa. Hän tuotatti tuota pikaa itselleen kirjan, johon hänen oli tapana merkitä muulinajajille antamansa heinä- ja ohramäärät, ja ottaen mukaansa ennenmainitut neitokset ynnä pienen pojan, joka kantoi kynttilää, hän meni alas takapihalle don Quijoten luo ja käski hänen laskeutumaan polvilleen. Sitten mutisten kirjastaan jotakin juhlapuheen tapaista hän kohotti kätensä ja antoi ritarille niin tuntuvan läimäyksen niskaan, että tämä pakosta notkisti päätänsä, ja sitte toisen läimäyksen miekan lappeella selkään, yhtä mittaa höpisten jotain hampaittensa välistä. Tämän tehtyään hän käski toisen neitosista vyöttämään miekan ritarin kupeelle, jonka tyttö vaivoin naurunhaluaan hilliten tekikin lausuen samalla: »Jumala antakoon teille menestystä taisteluissa, te kaikkein urhoollisin ritari!» Don Quijote pyysi tytön mainitsemaan hänelle nimensä, jotta hän vastedes voisi

hyväntekijättärensä kanssa jakaa kaiken kunnian, minkä käsivartensa voimalla tulisi maailmassa itselleen hankki-
maan. Kaunotar vastasi vaatimattomasti nimensä olevan
Tolosa ja isänsä rihkamakaupustelijan Toledossa, ja että
hän muuten aina oli altis palvelemaan ritariamme. »Erin-
omaisena mielisuosiona minua kohtaan», lausui don Qui-
jote, »pyydän teitä vastaisuudessa kutsumaan itseänne
donna Tolosaksi»,¹⁾ johon pyyntöön asianomainen suos-
tuikin. Toinen tyttö kiinnitti vuorostaan kannukset rita-
rin kantapäihin, ja heidän välillään syntyi miltei saman-
tapainen puhelu; nimeänsä kysyttäessä tyttö vastasi itseään
tavallisesti kutsuttavan vain Myllärintytöksi, koska hänen
isänsä oli kunniallinen mylläri Antequerassa. Uusi ritari
pyysi häntäkin tästä lähtien käyttämään aatelista arvo-
nimeä ja lausui muuten tuhannet kiitokset hänelle osote-
tuista arvokkaista palveluksista. Kun tämä ihmeellinen
juhlameno oli loppuun suoritettu, meni don Quijote, joka
kuollakseen ikävöi päästä uusiin seikkailuihin, heti satu-
loimaan ratsunsa; satulassa istuen hän syleili isäntäänsä
ja lausui hänelle monet kiitokset saamastaan ritarilyön-
nistä, puhellen samalla niin eriskummallisia asioita, että
olisi sulaa hulluutta meidän käydä niitä tässä toistelemaan.

Isäntä, joka oli iloissaan kun viimeinkin pääsi vie-
raastaan, vastasi yhtä korkeaolentoisesti vaikka vähem-
millä sanoilla ja päästi hänet lähtemään mitään maksua
vaatimatta.

¹⁾ *Donna* (lue: donja) = aatelinen arvonimi Espanjassa rou-
ville ja neitosille, samatenkuin *don* (herra) miehille.

NELJÄS LUKU.

Mitä uudelle ritarille tapahtui hänen majatalosta lähdettyään.

Päivä alkoi juuri sarastaa, kun ritariksi lyöty don Quijote lähti majalosta sydän niin ilosta tulvehtien, että hän tuskin pysyi ratsunsa selässä; mutta muistaen isännän neuvot kaikista matkoilla tarvittavista esineistä päätti hän ensin palata kotiinsa ottamaan rahoja ja puhtaita liinavaatteita sekä varaamaan itselleen asemiehen. Tähän toimeen hän oli mielessään valinnut erään lähittydessä asuvan talonpojan, joka oli varoista köyhä mutta lapsista rikas, ja ruumiiltaan tarpeeksi roteva kelvatakseen vaeltavan ritarin asemieheksi.

Tässä tarkoituksessa hän kääntyi kotikylään vievälle tielle, ja aivan kuin olisi Rosinante arvannut isäntänsä ajatukset, alkoi se nelistää niin hilpeätä vauhtia, että sen kaviot tuskin koskettivat maata.

Don Quijote oli matkannut lähes pari peninkulmaa, kun hän näki suuren ihmisjoukon kulkevan samaa tietä; ne olivat, kuten myöhemmin tullaan näkemään, Toledon kauppiaita, jotka olivat matkalla Murciaan silkkiä ostamaan. Heitä oli kuusi miestä, hyvin asetettuja ja varustetut päivänvarjoilla; sen lisäksi neljä ratsastavaa huovia ja kolme muuta palvelijaa, jotka taluttivat muuleja.

Tuskin oli don Quijote heidät havainnut, kun hän jo kuvitteli uudelleen seikkailun kohtaavan; ja matkien kaikessa romaaneista lukemiaan juonia päätti hän tästä koituvan sellaisen seikkailun, joka erityisesti sopi hänelle. Hän siis nousi ylpeällä ja päättäväisellä ryhdillä pystyyn jaluksissaan, tarttui tukevasti keihäaseensä, peitti rintansa kilvellä ja asettui keskelle tietä odottamaan vaeltaviksi ritareiksi luulemiaan matkamiehiä. Kun nämä viimein tulivat silmän ja korvan kannattamalle, korotti hän äänensä ja huusi heille uhkaavasti: »Kenkään teistä ei

pääse kulkemaan tästä ohi, jollei myönnä ettei koko maailmassa ole la Manchan keisarinna, verrattoman Dulcinea del Toboson veroista kaunotarta».

Sellaista puhetta kuullessaan kauppiat pysähtyivät katselemaan miehen eriskummallista ulkoasua; ja yhtä hyvin hänen hahmostaan kuin puheestaankin he arvasivat olevansa hullun kanssa tekemisissä. Tahtoen kuitenkin tietää mitä tuo vaatimus tarkoitti ja haluten itselleen vähän ilmaista huvia vastasi muuan heistä, joka oli aika sukkela velikulta: »Herra ritari, me emme tunne ollenkaan tuota kaunotarta josta puhuitte; antakaa meidän nähdä hänet, ja jos hän todellakin on niin kaunis kuin väitätte, niin myönnämme mielellämme teidän olevan oikeassa.»

»Jos saisitte hänet nähdä», virkkoi don Quijote, »niin miksipä enää vaatisinkaan teitä tunnustamaan totuutta, joka itse puhuu puolestaan? Tärkeätä on että uskotte totuuden sitä ensinkään näkemättä, ja että vannotte sen todeksi ja puolustatte sitä ase kädessä kaikkia vastaan. Myöntäkää se heti paikalla, te röyhkeät ja vallattomat miehet, tahi vaadin teidät kanssani taistelemaan; ja tulkaa sitte yksi yhtä vastaan ritarilakien mukaan, tai kaikki yhtä haavaa jos tahdotte, niinkuin teidänkaltaisen joukkueen tapa on. Vartoon teitä tynnenä kuten ainakin mies, jolla on oikeus puolellaan.»

Näin sanoen hän syöksyi keihäs tanassa niin rajua vauhtia äskeistä puhujaa vastaan, että röyhkeän kauppiaan olisi käynyt huonosti, jollei hänen onnekseen Rosinante olisi kompastunut ja kaatunut; sitte se vieri ratsastajineen hyvän matkaa alaspäin luisevaa kenttää pitkin. Ritari koki päästä ylös, mutta hänen kilpensä, kannuksensa ja vanhat raskaat varuksensa tekivät kaikki ponnistelut turhiksi. Hänen kielensä ei siltä pysynyt toime-tonna, sillä koko ajan hän huusi: »Elkää paetko, te pelkurit! Odottakaas vain, vaivaiset; se oli hevoseni syy eikä minun, että maahan putosin.»

Muuan kauppiaitten muulinajajista, joka oli äkä-

pintainen mies, ei enää sietänyt ritariparan suulautta ja kerskailua, vaan tempasi hänen keihäänsä, taittoi sen palasiksi ja alkoi pisimmällä niistä leipoa don Quijotea niin tuntuvasti, etteivät tämän rautavaruksetkaan voineet varjella häntä tulemasta survotuksi kuin oljet elontappajan varstan alla. Kauppiaat viimein huusivat lyöjälle, että tämä jättäisi miesparan rauhaan; mutta palvelija oli vallan vimmossaan eikä tahtonut leikistä hevillä luopua. Aseensa rikki hakattuaan hän kokoili muutkin keihään palaset ja löi ne vuoron perään pirstoiksi sankarimme selkään; mutta tämä ei tässä sateessa sulkenut suutaan hetkekseen, vaan uhkaili kovasti taivasta ja maata ja maantierosvoja, jommoisiksi vastustajiaan luuli. Vihdoin viimein muulinajaja jätti hänet rauhaan ja kauppiaat jatkoivat matkaansa, jonka kuluessa selkäänsäsaanut ritari tarjosi heille loppumatonta ilonaihetta.

Yksin jäätyään yritteli don Quijote nousta maasta, mutta kuinka se olisikaan hänelle nyt pahoin piestynä onnistunut, kun hän ei edes ehjänäkään ollessaan voinut omin voimin pystyyn kohota? Ja kuitenkin tunsikin hän itsensä onnelliseksi onnettomuudessaan, ajatellen että selaista voi sattua vain vaeltaville ritareille, ja muuten luki hän tapaturmansa kokonaan ratsunsa syyksi.

VIIDES LUKU

jossa jatketaan kertomusta ritarimme kova- onnisesta kotiintulosta.

Huomattuaan ettei kyennyt omin voimin ylös nousemaan turvautui don Quijote tavalliseen lohdutuskeinoonsa: hän rupesi muistelemaan jotakin samallaista tapausta ro-

maaneistaan, ja hänen sukkela muistinsa johdatti hänelle heti mieleen kertomuksen Balduinista ja Mantuan markiisista, kun Carloto oli jättänyt edellisen haavoitettuna vuorelle, — kertomuksen, jonka nuoret ja vanhat tuntevat ja joka on yhtä todenperäinen kuin Muhametin ihmettyöt. Se tuntui hänestä sopivan erinomaisesti hänen nykyiseen tilaansa, ja syvästi murheellisena hän rupesi vieriskelemään maassa ja raukealla äänellä voihkaamaan valitusta, jonka tarina on pannut metsässä makaavan haavoitetun ritarin suuhun: »Missäs olet, sydämmeni valtijat, koska tuskani eivät sinua ollenkaan liikuta; etkö niitä lainkaan tunne vai oletko uskoton ja kuuro rakkauteni äänelle?» Tällä tavoin hän jatkoi lauluaan, kunnes hänen tultua kohtaan: »Oi jalo Mantuan markiisi, kallis enoni!» kohtalo toi paikalle erään hänen kotikylästään kotosin olevan talonpojan, joka oli vienyt myllyn vehnäkuorman ja nyt nähtyään maassa viruvan miehen meni hänen luokseen kysyen kuka hän oli ja miksi valitteli niin surkeasti. Don Quijote, joka piti itseään Balduinina, luuli tulijaa enokseen, Mantuan markiisiksi, ja kertoi yhä laulaen kaikista onnettomuuksistaan ja keisarin pojan rakkaudesta hänen vaimoonsa; sanalla sanoen aivan niinkuin puheenaolevassa tarinassa kerrotaan.

Talonpoika, joka oli vallan ihmeissään moisesta hulluudesta, irrotti kaatuneen ritarin päästä säpäleiksi lyödyn kypärin, ja kuivattuaan hänen kasvonsa hiestä ja pölystä tunsu hänessä maanmiehensä. »Taivasten tekijät, herra Quijana (mikä ritarimme oikea nimi oli hänen vielä järkevänä ollessaan), kuka teidät tuohon tilaan on saattanut?» Mutta vastaukseksi kaikkiin kysymyksiin toinen vain viritti lauluaan. Kelpo maamies, nähdessään ettei tällä tavoin asiasta selkoa saatu, irrotti ritarilta rautapaidan ja kaulurin tarkastellakseen hänen haavojaan, huomaamatta sentään missään verta tai naarmuja; sitte hän nosti kaatuneen vaivoin maasta ja sijoitti hänet aasinsa selkään, arvellen tämän astuvan tasaisemmin kuin

Rosinanten. Hän ei unohtanut aseitakaan, vaan kokosi yksin keihäänkappaleetkin, köyttäen kaikki Rosinanten selkään; sen jälkeen hän tarttui hevosta suitsiin ja aasia marhamintaan ja alkoi matkata kotia kohti, ajullaan turhaan aprikoiden syytä don Quijoten eriskummallisiin älähdyksiin.

Ritari oli yhä synkeällä mielellä; hänen ruumiinsa oli saadusta selkäsaunasta niin turroksissa, että hän tuskin kykeni pysymään tuon rauhallisen eläimen selässä, ja hän päästeli tavan takaa surkeita valituksia, jotka saivat toisen yhä uudelleen kyselemään mikä häntä oikein vaivasi. Mutta näytti siltä kuin itse pahuuden isä olisi johdattanut don Quijoten mieleen kaikki tarinat, joilla oli vähintäkään sukulaisuutta hänen nykyisen tilansa kanssa. Nyt hän jo unohti Balduinin, muistellakseen sen sijaan tarinaa maurilaisesta Abindarraezista, jonka Antequeran kuvernööri Rodrigo de Narvaez kuletti vangittuna linnaansa. Kun talonpoika taaskin kyseli hänen vointiaan, puhui hän sanasta sanaan samalla tavalla kuin vangittu Abindarraez vastasi don Rodrigolle, niin että talonpoika viimein toivotti itsensä hornaan päästäkseen mokomaa loruillemista kuulemasta. Sen hän kumminkin ymmärsi että kelpo ritari oli kadottanut järkensä, ja kiiruhti joutumaan kylään päästäkseen rauhaan don Quijoten pitkiltä puheilta. Mutta tämä nalkutti yhä samaa virttä: »Jalosukuinen don Rodrigo de Narvaez, tietäkää että tuo kaunis Jarifa, josta juuri puhuin, on nykyään verraton Dulcinea del Toboso, jonka puolesta olen tehnyt ja tulen vastedeskin tekemään mainiompia urhotöitä kuin konsanaan on nähty, meidän päivinämmen nähdään ja tulevaisuudessa tullaan näkemään». — »Hei, hyvä herraseni», vastasi talonpoika, »min' en milloinkaan ole ollut enkä tule olemaan Rodrigo de Narvaez enkä Mantuan markiisi, olenhan vain halpa naapurinne Pekka Alonzo, ettekä tekkään ole mikään Balduin tai Abindarraez, vaan olette kelpo aatelismies herra Quijana.» — »Tiedän kyllä kuka olen», virkkoi don Quijote, »enkä ole vain niitä joita olen

maininnut, vaan olenpa jos tahdon Ranskan kaikki kaksi-
toista päätä ¹⁾ tai Maineen yhdeksän ritaria ²⁾ yhteensä,
sillä minun urhotekoni ovat etevämmät kuin heidän kaik-
kien yhteensä.»

Tällä tapaa puhellen he illan tullen viimein saapuivat
kylään; mutta talonpoika odotti vielä jonkun aikaa, jot-
teivät ihmiset saisi nähdä ritaria niin surkeassa tilassa.
Vasta kun yö oli tullut, vei hän don Quijoten hänen ko-
ttiinsa, missä vallitsi suuri hämmennys isännän poissa
ollessa. Kylän kirkkoherra ja parturi, don Quijoten hy-
vät ystävät, olivat saapuvilla, ja emännöitsijä sanoi heille:
»No mitä, herra lisensiaatti Pero Perez (se oli kirkko-
herran nimi), nyt sanotte meidän herrastamme? Kuuteen
päivään emme ole nähneet häntä emmekä hevostaan; ja
näyttääpä hän ottaneen mukaan kilpensä, peitsensä ja
rautapaitansa, kosk'emme niitäkään ole missään huomaneet.
Voi minua onnetonta! Olen vallan varma siitä,
niin totta kuin kerran olen kuoleva, että nuo kirotot
ritariromaanit, joita hän aina ahmi, ovat sekottaneet hä-
nen järkensä.»

»Hyvä», sanoi kirkkoherra, »vannon että ennen
huomista iltaa ne ovat kaikki tuomitut roviolle, sillä ne
ovat saattaneet ystävästäni parhaimman perikatoon; ta-
kaanpa etteivät ne enää tuota turmiota kellekään.»

Tämä puhelu kävi niin kovaäänisesti, että don Qui-
jote ja talonpoika, jotka juuri saapuivat paikalle, kuulivat
sen; ja jälkimmäinen, joka siitä sai varmuutta arveluil-
leen ritarin järjen tilasta, rupesi huutamaan täyttä kurkkua:
»Avatkaat portti, herrat hyvät, Mantuan markiisille ja

¹⁾ Päärit (*paires*) olivat Ranskassa mahtavimmat, synty-
perältään ja arvoltaan kuninkaan vertaiset ylimykset. Niitä oli
luvultaan 12, puolet piispoja, puolet maallisia lääniherroja.

²⁾ »Maineen yhdeksän ritaria» olivat vanhan tarinan mu-
kaan seuraavat: juutalaiset Josua, David ja Judas Makkabealai-
nen; pakanat Aleksanteri Suuri, Hektor ja Julius Caesar; ja kris-
tityt Artur kuningas, Kaarle Suuri ja Gottfried Bouillonilainen.

herra Balduinille, joka palaa pahasti haavoitettuna, ja kuuluisalle don Rodrigo de Narvaezille, Antequeran kuvernöörille, joka tuo mauri Abindarraezin vangittuna mukanaan». Moisen huodon kuultuaan sisässäölijat avasivat portin, ja kirkkoherra ja parturi tuntien paraan ystävänsä, veljentytär kelpo enonsa ja emännöitsijä hyvän isäntänsä riensivät kaikkiin ulos häntä syleilemään. »Hilittkää itseänne», sanoi ritari, joka ei vielä ollut kyennyt nousemaan aasin selästä, »olen pahoin haavoitettu hevoseni kömpelyyden takia; saatettakoon minut vuoteeseeni, ja jos suinkin mahdollista, tuotakoon viisas Urganda hoitelemaan haavojeni.» — »No, siinä sitä ollaan!» huudahti emännöitsijä, »johan sydämeni sanoi millä jalalla isäntäni ontui. Käykää sisään Luojan nimessä, hyvä herrani, ja karkottakaa sellainen poppamuija mielestänne; kyllä me parannamme teidät ilman häntäkin. Kirotot, satakertaisesti kirotot olkoot nuo kehnot kirjat, jotka teidät ovat saattaneet tähän tilaan!»

Sankarimme kannettiin vuoteeseensa, mutta kun hänen haavojaan ruvettiin tutkimaan, ei löydetty ainoatakaan sellaista. »En olekaan haavoitettu», sanoi hän, »sain vain jäseneneni murretuiksi, kun hevonen kaadettiin altani taistellesani kymmentä maailman ilkeintä jättiläistä vastaan. — »Hyvä, hyvä», virkkoi kirkkoherra, »joko nyt jättiläisetkin ovat olleet leikissä osallisina! Niin totta kuin olen papiksi vihitty, ei niitä huomisillalla ole ainoatakaan jällellä.» He kyselivät don Quijotelta ristiin rastiin hänen seikkailujaan, mutta hän vastasi vain pyytäen saada vähän ruokaa ja lepoa, joita paraiten tarvitsi. Hän sai kumpaakin tarpeeksi asti, ja sillä aikaa otti kirkkoherra talonpojalta selkoa missä tilassa tämä oli don Quijoten tavannut. Mies kertoi kaikki tarkalleen unohtamatta ritarin lavertelujakaan tiellä; ja kaikki tämä oli omiaan vahvistamaan kirkkoherran päätöstä huomispäivän tehtävästä, jota varten hän pyysi myös ystävänsä parturi Niklaksen saapumaan silloin don Quijoten asuntoon.

KUUDES LUKU.

Kirjaston tarkastus don Quijoten luona ja hänen toinen lähtönsä maailmaan.

Vaivoistaan perin väsyneenä sankarimme oli vaipunut sikeään uneen, kun kirkkoherra ja parturi saapuivat hänen kotiinsa ja pyysivät veljentyttäreiltä kirjastohuoneen avainta, jonka tämä kernaasti antoikin. He astuivat sinne joukolla sisään, emännöitsijäkin aristellen mukana, ja löysivät siellä yli sata isoa nidosta, muita pienempiä lukuunottamatta, kaikki hyvin sidottuja ja hyvin pidettyjä. Tuskin oli emännöitsijä ne nähnyt, kun hän nopeasti lähti ulos ja palasi pian takasin kädessään vadillinen vihki-vettä. »Kuulkaas, arvoisa kirkkoherra», sanoi hän tälle, »sirottakaa joka paikkaan tätä vihittyä vettä, jottei mikään niistä ilkeistä poppamiehistä, joita nuo kirjat ovat täynnä, loitsisi meitä kostoksi siitä että nyt karkotamme heidät maailmasta.»

Kirkkoherra hymyili tälle yksinkertaiselle puheelle ja käski parturin heittämään kirjat akkunasta ulos ja rakentamaan pihalle rovion, jotta ne kaikki yhdessä poltettaisiin, tai kantamaan ne takapihalle ja siellä polttamaan, jottei savua tunkisi huoneisiin. Polttamisesta piti emännöitsijä huolen vielä samana yönä; ja paremmaksi vakuudeksi muurauttivat kirkkoherra ja parturi kirjastohuoneen oven umpeen.

Kun don Quijote kaksi päivää myöhemmin nousi vuoteestaan, oli hänen ensi aatoksensa mennä tervehtimään rakkaita kirjojaan; mutta kun ei lainkaan löytänyt koko kirjastohuonetta, kulki hän puolelta toiselle etsien sitä kaikkialta, voimatta arvata minnekä se oli joutunut. Varmaankin sata kertaa hän tuli sille kohdalle, missä ennen oli nähnyt kadoksiin joutuneen oven, ja tunnustellen kaikkialta kädellään tirkisteli hän joka taholle saanaakaan sanomatta ja nähtävästi hitustakaan käsittämättä

tämän harvinaisen tapauksen laittaa. Vihdoin etsimiseen kyllästyneenä hän kysyi emännöitsijältä, millä taholla kirjastohuone oikeastaan sijaitsi. »Mikä huone, herra?» kysähti emännöitsijä, joka oli saanut hyviä neuvoja, »ja mitä te oikeastaan haette sieltä, missä mitään ei ole? Ei ole enää kirjastohuonetta eikä kirjoja koko tässä talossa; paholainen tuli tänne maatessanne ja vei kaikki mukanaan?» — »Se ei ollut mikään paholainen», virkkoi siihen veljentytär, »vaan muuan loitsija, joka yöllä heti lähtönne jälkeen tuli tänne pilvessä ja louhikäärmeellä ratsastaen ja astui kirjastohuoneeseenne ties mitä tietä; mutta hetken kuluttua se nousi ilmaan katon kautta, jättäen koko talon savua täyteen. Ja kun viimein rokenimme mennä hävitystä katsomaan, emme enää nähneet koko huonetta eikä kirjoja, emme edes vähintäkään merkkiä siitä missä ne ennen olivat sijainneet. Sen vain muistan, ja emännöitsijäkin sen kai muistaa, että tuo ilkeä äijä poislähtiessään huusi kovalla äänellä tehneensä hävitystyönsä salaisesta vihasta kirjojen omistajaa kohtaan. Hän sanoi nimekseen Munjaton.» — »Sano Freston eläkä Munjaton», tiuskasi don Quijote. »En muista, oliko nimi Fretton tai Friton», vastasi veljentytär, »mutta sen muistan hyvin, että se päättyi tavulla 'ton'.» — »Totta kyllä on», lausui don Quijote, »että hän on viisas loitsija ja minun katkera vihamieheni, joka kantaa ainaista kauraa minua kohtaan, koska taitonsa on sanonut hänelle minun kerran joutuvan kaksintaisteluun erään nuoren ritarin kanssa, jota hän rakastaa ja suojelee; hän tietää että minä kaikesta hänen taidostaan huolimatta pääsen voitolle ja sen vuoksi hän kaikilla tavoin koettaa vahingoittaa minua. Mutta tietköön hän pettyvänsä ja ettei hän voi muuttaa toiseksi sitä, mikä taivaassa kerran on päätetty.»

Veljentytär iloitsi yhdessä kirkkoherran ja parturin kanssa suuresti kepposensa onnistumisesta; mutta don Quijoten ajatukset olivat kaukana siitä että heittäisi ritari-

vehkeet mielestään. Hän piti joka päivä salaisia neuvoteluja erään naapuristossa asuvan talonpojan kanssa, joka muuten oli kelpo mies (jos tätä sanaa voi köyhästä käyttää), mutta järjen puolesta perin heikosti varustettu. Vihdoin hän sai tämän kauneilla sanoilla ja suurilla lupauksilla rupeamaan hänen miehekseen. Muun muassa kehotti don Quijote miesparkaa pelotta ja hyvällä luottamuksella lähtemään hänen mukaansa, koska voi sattua sellainenkin tilaisuus, että hän voisi kotoisen lantatunkionsa vaihtaa jonkun saaren maaherran virkaan. Nämä ja monet muut yhtä hyvin perustellut lupaukset houkuttelivat *Sancho Pansan* (se oli miehen nimi) jättämään vaimonsa ja lapsensa ja seuraamaan naapuriaan tämän asemiehenä.

Don Quijote, joka oli tullut vakuutetuksi matkarahojen tarpeellisuudesta, hankki sitä sievosen määrän myymällä muutamia maakappaleita ja panttaamalla toisia, kaikki polkuhintaan. Hän lainasi myös itselleen eräältä ystävältään ison, pyöreän kilven ja paikkasi kypärinsä mitämaks parempaan kuntoon; ja kun kaikki oli täten valmiina, ilmotti hän asemiehelleen päivän ja hetken, jolloin aikoi lähteä matkaan, kehottaen häntä myöskin varustamaan puolestaan mukaan kaikkea mikä matkalla oli tarpeen, ja ennen kaikkea ottamaan tilavan matkalaukun. Sancho lupasi tehdä työtä käskettyä, sanoipa vielä ottavansa mukaan aasinsa joka oli vankka eläin, koska hän ei ollut tottunut matkustelemaan jalkasin. Aasi pani don Quijoten vähän arvelemaan, hän kun ei muistanut missään lukeneensa että valtavién ritarien asemiehet ratsastivat aasilla. Lopuksi hän siihen kuitenkin suostui, mutta päätti mielessään ensi sopivassa tilaisuudessa lahjoittaa asemiehelleen jalomman ratsun, jonka joltakin röyhkeältä ritarilta riistäisi. Hän varusti vielä mukaan puhtaita liinavaatteita majatalon isännän neuvoa seuraten. Kun kaikki oli täten salaisesti hyvin varustettu, lähtivät don Quijote ja Sancho eräänä yönä kotikylästään — edellinen

Don Quijote uudella retkellään Sancho Pansan kanssa.

puhumatta mitään veljentyttärelle ja emännöitsijälleen, jälkimmäinen ottamatta jäähyväisiä vaimoltaan ja lapsiltaan — ja kulkivat niin joutua, että yön tullen saattoivat olla varmoja ettei heitä enää saavutettaisi, vaikka lähdetäisiinkin heitä takaa-ajamaan.

Sancho Pansa ratsasti kuin mikäkin patriarkka aasilaan haarareppuineen ja viininassakoineen ja odotteli kärsimättömästi pian pääsevänsä jonkun saaren maaherraksi kuten isäntänsä oli luvannut. Don Quijote noudatti samaa suuntaa kuin ensimmäisellä matkallaan, nimittäin ratsasten Montielin kedon poikki, jolla nyt oli helpompi kulkea kuin edellisellä kerralla, koska vielä oli varhainen aamu ja auringonsäteet vinosti langeten eivät sanottavassa määrässä haitanneet.

He olivat ratsastaneet hyvän aikaa vaihtamatta keskenään sanaakaan; mutta Sancho Pansa, joka ei kauvan voinut olla vaitonaisena, avasi viimein suunsa ja sanoi: »Herra vaeltava ritari, tottahan vielä muistatte luvanneenne minulle saaren; tulen hallitsemaan sitä vallan ihmeellisesti, oli se miten suuri hyvänsä.» — »Kuuntelehan nyt tarkasti sanojani, Sancho ystäväiseni», vastasi don Quijote; »tiedä että kaikkina aikoina vaeltavien ritarien tapa on ollut lahjoittaa asemiehilleen valloittamiensa saarten ja valtakuntain hallitusvirkoja; ja mitä minuun tulee, en suinkaan aijo luopua tästä kiitettävästä tavasta, vaan tahdon mennä vielä pitemmällekin; sen sijaan että ritarit usein antoivat palvelijainsa odottaa palkintoaan niin kauvan, että nämä ennättivät tulla vanhoiksi ja raihnaisiksi, lupaan minä, jos kumpikin elämme ja minä kuuden päivän kuluessa valloitan sellaisen kuningaskunnan, jolla on joukko vasallivaltioita, kruunata sinut kuninkaaksi yhdessä niistä. Eikä sinun tarvitse sitä ollenkaan kummeksia, sillä minun laisilleni ritareille sattuu niin merkillisiä asioita ja tapauksia, että helposti voin pian antaa sinulle enemmän kuin olen luvannutkaan.» — »No, niin ollen», virkkoi Sancho, »jos minusta jonkun

teidän kertomanne ihmeen kautta tehdään kuningas, niin tulee eukostani Teresa Pansasta vähintään kuningatar ja lapsistamme prinssejä ja prinsessoja.» — »Sitä ei ole epäilemistäkään», vastasi don Quijote. — »Minä kuitenkin vähän epäilen», sanoi Sancho, »sillä vaikka kruunuja sataisi taivaasta, niin enpä usko yhdenkään niistä sopivan eukkoni päähän; sillä tietäkää, herra, ettei hänestä ole sipulinkaan verran kuningattareksi; kreivikunta kaikei sopisi hänelle paremmin, ja sen hän kerran saakin, jos Herra meitä siihen auttaa.» — »No, jätä hänet sitte Herran huomaan», sanoi don Quijote, »hän antaa sinulle mikä sinulle paraiten sopii.» — »Kiitän teitä näistä sanoista», vastasi Sancho, »ja panen turvani teihin, joka olette niin hyvä isäntä ja tiedätte antaa minulle mikä minulle paraiten sopii.»

SEITSEMÄS LUKU.

Urhean don Quijoten menestys hirmuisessa ja ennen kuulumattomassa taistelussa tuulimyllyjä vastaan, ynnä hänen kamppauksensa elämästä ja kuolemasta kahdenkymmenen muulinajajan kanssa.

Näistä ja muista yhtä mieluisista asioista puhellen don Quijote ja hänen palvelijansa huomasivat etäällä kolme- tai neljäkymmentä tuulimyllyä, jolloin ritari ihastuneena huudahti: »Onni johtaa meidän matkaamme paremmin kuin voimme toivoakaan, Sancho ystäväiseni; näetkö tuota joukkoa hirmuisia jättiläisiä? Tahdon taistella heidän kanssaan ja surmata heidät viimeiseen mieheen. Ja heiltä saamamme sotasaalis on meidän, sillä se

on rehellisessä kamppauksessa valloitettua, samalla kun teemme Jumalalle otollisen palveluksen hävittämällä maan päältä mokoman roistojoukon.» — »Mitkä ovat jättiläisiä?» ihmetteli Sancho Pansa. »Nuo jotka tuolla näet, varustetut kauheilla käsivarsilla, jotka muutamilla saattavat olla kaksi peninkulmaa pitkät.» — »Varokaa itseänne, herra», vastasi Sancho, »ne mitä tuolla näette eivät ole mitään jättiläisiä vaan tuulimyllyjä, ja käsivarsiksi luulemanne ulottimet ovat vain niiden siipiä, jotka hyvällä tuulella pyörittävät kiviä.» — »Näyttää kyllä siltä», virkoi don Quijote, »ettet ole perehtynyt ritarisasioihin. Ne ovat jättiläisiä, ja jos sinua pelottaa, niin pysähdy tähän ja lue rukouksiasi; minä sitävastoin tahdon mennä taistelemaan heidän kanssaan, vaikka kamppaus onkin kovin epätasainen.»

Näin sanoen hän kannusti Rosinanteaan eteenpäin, ja vaikka Sancho kaikkien pimeyden henkien nimessä vannoi että ilmiöt todella olivat tuulimyllyjä eikä jättiläisiä, näyttivät ne sankarimme silmissä yhä enemmän jättiläisiltä, mitä lähemmäksi hän niitä tuli. »Elkää paetko, te pelkurit!» huusi hän täyttä kurkkua; »te kehnot ja ilkeät olennot, elkää paetko! Tässä tulee yksinäinen ritari, joka uskaltaa taistella kanssanne.» Tuulenväre nousi samalla ja pani isot myllynsiivet pyörimään. »Vaikka panisitte vielä useampia käsivarsia liikkeelle kuin Briareios-jättiläinen», huusi ritari yhä kovemalla äänellä, »niin saatte julkeutenne heti maksaa hengellänne.» Uskoen sydämensä suojelijattarensa Dulcinean huomaa ja pyytäen tätä auttamaan häntä tässä suuressa vaarassa, puristaen kilpeään rintaansa vasten ja keihäs tanassa syöksyi hän minkä Rosinanten kavioista lähti lähintä tuulimyllyä vastaan. Mutta hänen tähdätessään keihästään sen siipeä vastaan, antoi tämä sellaisen täräyksen, että peitsi meni säpäleiksi ja ratsu ja ratsastaja kohosivat siiven mukana ilmaan ja vyöryivät sitte vähissä hengin kummun kuvetta alaspäin.

Sancho kiirehti aasillaan nopeasti avuksi ja tapasi isäntänsä aivan kykenemättömänä liikuttamaan jäseniään. »Hei», huusi Sancho, »enkös ollut oikeassa kun sanoin niitä tuulimyllyiksi, eikä niistä muu olisi erehtynytäkään kuin sellainen, jolla on itsellään tuulimyllyjä pää täynnä.» — »Pidä suusi, ystävä Sancho», sanoi ritari; »sota-asiat ovat enemmän kuin muut asiat alituisten vaihtelujen alaisia; ne ovat alttiita aiheita vääryyden valloille ja lakkaamattomalle epävakaisuudelle. Mutta tahdotko kuulla minun ajatukseni tästä asiasta, joka epäilemättä on oikea: tuo loitsija Freston, joka ryösti kirjastoni, on taaskin ollut esillä ja muuttanut nuo jättiläiset tuulimyllyiksi, jotta vihassaan ja kostonhimossaan saisi riistetyksi minulta voittokunnian; mutta lopuksi, siunatuksi lopuksi hänen taikajuonensa sangen vähän auttavat minun hyvää miekkaani vastaan.» — »Taivas sen suokoon, herra!» vastasi Sancho; ja auttaen ritaria pystyyn nosti hän hänet Rosinanten selkään, joka oli saanut lapansa melkein rikki täräyksessä. Sitte he jatkoivat matkaa Lapicen tietä pitkin, koska sillä paljon käytetyllä tiellä don Quijoten arvelun mukaan täytyi löytyä runsaasti aiheita uusiin seikkailuihin.

»Herra», sanoi Sancho hetken päästä, »eikö olisi jo aika käydä illalliselle? Minusta tuntuu kuin ette ruokaa ollenkaan ajattelisi.» — »Minulla ei ole tällä hetkellä ruokahalua», vastasi don Quijote, »mutta syö sinä vain, jos sinulla on nälkä.» Tämän luvan saatuaan Sancho asettui niin mukavasti aasinsa selkään kuin taisi, avasi mukaan ottamansa haararepun ja ratsasti hauskaasti murkinoiden isäntänsä perässä, tavan takaa siemaisten aika kulauksen viinileilistään sellaisella nautinnolla, että kuka kunnan saksalainen hyvänsä olisi häntä siinä työssä ka-dehtinut. Ja tällä tapaa matkaa kuluttaessaan hän yhtä vähän muisteli perhettänsä kuin herransa lupauksia; ja sen sijaan, että olisi pitänyt ammattiaan vaivaloisena, kuvitteli hän päinvastoin pelkkää huvia lähtevän seikkailujen, jos kohta vaarallistenkin, etsimisestä.

He viettivät yönsä pienessä metsikössä, missä don Quijote taittoi kuivan ja vankan puunoksan, jonka päähän sovitti taittuneesta keihäästään irrottamansa piikin. Koko yönä hän ei ummistanut silmiään, muistellen alati vain Dulcinea, niinkuin kirjoissaan oli lukenut ritareista, jotka metsissä ja erämaissa yöpyessään lohduttelivat itseään armaitaan ajattelemalla. Mutta Sancho oli liiaksi aineellinen sielu viettääkseen yönsä moisella tavalla. Koska hänen vatsansa oli täysi, eikä suinkaan sikurivedestä, nukkui hän sikeästi kuin tukki, eikä olisi aamulla tuskin herännyt auringonsäteisiin, jotka paistoivat hänelle suoraan kasvoihin, eikä lintujen sataääniseen viserrykseen, jollei hänen isäntänsä voimakkaalla huudolla olisi havahuttanut hänet pystyyn. Herättyään hän teki taas kelpo hyökkäyksen viinileilinsä kimppuun, jonka surukseen huomasi käyneen eilisestä paljon ohkasemmaksi, ilman että hänellä oli mitään toivoa saada sitä lähimmässä tulevaisuudessa uudestaan täyteen. Don Quijote ei välittänyt aamiaisesta, koska oli päättänyt elää vain suloisista muistoista.

He nousivat ratsujensa selkään ja kulkivat edelleen Lapicen solaa kohti, jonka saivat kello kolmen tienoissa iltapäivällä näkyviinsä. »Kas täällä, rakas Sanchoni», huudahti don Quijote, »voimme työntää kätemme vaikka kyynärpäitä myöten seikkailuihin. Mutta kuulehan, minä varotan sinua laskemasta kättäsi miekkaan, vaikka näkisit minut mitä suurimmassakin vaarassa, paitsi jos sattumalta kimppuuni käy roistoja ja ryöväreitä tai sinun kaltaisiasi halpoja olentoja, jolloin kyllä saat tulla minua auttamaan; mutta ritareja vastaan ei sinun ritartilakien mukaan ole lupa käydä, ennenkun itse olet lyöty ritariksi.» — »Luottakaa vain siihen, herra, että tottelen teitä täsmällisesti, sillä minä olen luonteeltani rauhallinen enkä rakasta riitoja; paitsi kun minun itseni kimppuun käydään, välitän silloin vähät noista laeista, sillä jumalallinen ja inhimillinen laki sallii jokaisen puolustaa nahkaansa.» —

»Muuta en tahdokaan», sanoi don Quijote; »pyydän sinua vain olemaan auttamatta minua ritareja vastaan ja sellaisissa tapauksissa hillitsemään tulista luontoasi.» — »Lupaen niin tehdä», toisti Sancho, »ja pidän käskyenne pyhänä kuin Herran sapattia.»

Näin puhellen don Quijote ja Sancho Pansa saapuivat vihreälle niitylle, jonka poikki juoksi raikas puro. Veden hilpeä lorina ja paikan suloisuus ja viles hokuttelivat heitä siinä viettämään keskipäivän helteen ajan; he laskeusivat satuloistaan, päästivät Rosinanten ja aasin vapaasti maleksimaan ruohikossa, irrottivat eväsurepun ja kävivät pitemmittä mutkitta nauttimaan sen sisällyksestä. Sancho ei ollut huolinut edes sitoa Rosinantea kiini, tuntien sen rauhalliseksi ja hyvätapaiseksi elukaksi, jonka voi päästää irralleen suitset vain nakattuna kaulan ympäri; mutta ei ollut se ennättänyt liikkuu montaakaan askelta ruohokedolla, kun don Quijote ja Sancho näkivät etäällä parikymmentä muulinajajaa irrottamassa siltä satulaa ja sen selkään sälytettyä tavaraa.

»Sancho ystäväni», sanoi don Quijote, »niinkuin minusta näyttää, eivät nuo tuolla ole mitään ritareja vaan moukkia ja roistoja; sinä saat siis kernaasti auttaa minua kostamaan häväistystä, minkä ovat meille tehneet hyökkäämällä hevoseni kimppuun.» — »Mitä lemmon kosta heille toimittaa?» huudahti Sancho. »Heitähän on parikymmentä ja meitä vain kaksi, enkä edes tiedä pitääkö meidän lukumme laskea puoleksitoista.» -- »Minä yksinäni olen sadan veroinen», vastasi ritari. Ja sen kauvempaa epäröimättä sieppasi hän miekkansa huotrasta ja ryntäsi raivoisasti muulinajajia kohti. Hänen esimerkinsä innostamana Sanchokin tempasi pampunsa ja tunkihe keskelle vihollisjoukkoa. Don Quijote antoi ensimmäiselle vastustajalleen niin tuiman miekaniskun, että se lävisti tämän nahkakaulurin ja leikkasi ison palasen olkapäästä; sitte hän aikoi valmistaa toiselle saman kohalon, kun tällöin muulinajajat, joita hävetti selkäänsä-

saaminen kahdelta mieheltä, turvautuivat sauvoihinsa, ja ympäröiden miehuullisen ritarin ja hänen asemiehensä tanssittivat aseitaan ihmeteltävällä taidolla näiden selkäpuolilla. Kun he tätä tointaan harjottivat suurella harraudella, tuli leikistä pian loppu. Toinen isku jo kaasi Sanchon maahan pitkin pituuttaan, eikä don Quijoteakaan hänen rohkeutensa ja taitavuutensa enää pitemmälle autanut; hän sortui alas Rosinantensa viereen, joka ei vielä ollut kyennyt nousemaan maasta. Kun muulinajajat eivät enää nähneet mitään tehtävää ja pelkäsivät jo liiojakin tehneensä, lähtivät he joutuin jatkamaan matkaansa.

Se joka tämän keppimyrskyn jälkeen ensin tuli tajuihinsa oli Sancho Pansa, joka hinaten itseään isäntänsä luo sanoi hänelle heikolla ja valittavalla äänellä: »Armollinen herra don Quijote! Ah, armollinen herrani don Quijote!» — »Mitä tahdot, Sancho ystäväiseni?» vastari ritari yhtä surkealla äänellä. — »Eikö olisi mitään keinoa», kysyi Sancho, »jotta voisitte antaa minulle pari kulausta ihmeellistä taikalääkettä, josta olette puhunut, jos sitä sattumalta olisi lakkariissanne? Ehkäpä se olisi yhtä tehokasta murskautuneille luille kuin oikeille haavoillekin.» — »Oh, ystäväni», vastasi don Quijote, »jos minulla sitä olisi, niin mitäpä tässä muuta kaivattaisikaan! Mutta sen vannon sinulle vaeltavan ritarin kunniani kautta, että jos vielä saan käsiäni liikahtamaan, pitää sitä meillä olla kahden päivän kuluttua.» — »Kahden päivän!» huusi Sancho, »ja kauvanko aikaa luulette kuluvan, ennenkun tästä omin voimin pääsemme liikkumaan?» — »Totta puhuen», sanoi pahoin piesty ritari, »siihen en osaa mitään vastata, kun en tarkoin tunne omaa tilaani; mutta itsepä olenkin asiain tällaiseen menoon syypää, kun olin kyllin typerä kalpa kädessä käymään mokomien peijuonien kimppuun, jotka eivät edes ole ritariksi lyötyjä. Niin muodoin uskon tämän kaiken tapahtuneen minulle rangaistukseksi siitä, kun en äsken noudattanut ritarisäädyn lakeja. Senpä vuoksi nyt kerta

kaikkiaan sanon sinulle, Sancho ystäväni, meidän molempien yhteiseksi hyväksi, että kun vasta moiset ryövärit meille väkivaltaa tekevät, niin et sinä suinkaan saa odottaa että minä paljastaisin miekkani heitä vastaan, sillä sitä en totisesti enää koskaan tee, vaan on se sinun asiiasi; sen vuoksi tartu uljaasti tapparaasi ja löylyytä heitä mielesi hyväksi. Jos sattumalta ritarismiehiä rientää heille avuksi, niin silloin puolustan sinua kelpo tavalla. Sinä tiedät mikä voima käsivarsissani asuu, siitä olet saanut jo tarpeeksi todistuksia.»

Mutta Sanchoa ei herransa puhe siihen määrään miellyttänyt, että olisi laiminlyönyt lausua omaa ajatustaan. »Armollinen herra ritari», vastasi hän, »minä olen rauhaa rakastava mies ja voin kyllä Jumalan kiitos antaa anteeksi kärsimäni vääryydet, sillä minulla on vaimo ja lapsia. Pitäkää siis minun kohdaltani varmana, etten millään ehdolla kohota miekkaani en herroja enkä talonpoikia vastaan ja että suon heille Herramme edessä anteeksi kaikki ennen ja vast'edes kärsimäni vääryydet, olkoon sitte se henkilö, joka vääryyttä mulle on tehnyt, tekee tai tulee tekemään, rikas tai köyhä, ylhäinen tai alhainen tai mitä lajia tahi säätyä tahansa.» — »Jos voisin hengittää vähän vapaammin puhuakseni tarpeeksi pitkältä», lausui ritari, »ja jollei kipu kupeessani olisi niin raskas, niin voisin saada sinut vakuutetuksi että olet suuresti erehtynyt, ystäväiseni. Etkö tiedä, että vaeltavia ritareja elämässään kohtaa tuhannet vaarat ja vastukset ja että he lakkaamatta kokevat vuoroon onnea ja onnettomuutta? Ja kuitenkin he voivat yhtäkkiä tulla kuninkaiksi ja keisareiksi, kuten usein saa lukea; ja jollei kipuni minua niin suuresti ahdistaisi, voisin kertoa sinulle esimerkkejä monestakin, jotka ovat tulleet korotetuiksi valtaistuimelle yksinomaan oman urhoollisuutensa kautta. Mutta onpa esimerkkejä onnen kääntymisestäkin, josta tahdon mainita sinulle muutamia henkilöitä, jotka onnen kukkuloilta ovat langenneet mitä surkeimpaan kurjuuteen. Suuri

sankari Amadis Gallialainen joutui julmimman vihamiehensä loitsija Arkalauksen valtaan, jonka kerrotaan sitoneen hänet paaluun linnansa pihalle ja annattaneen hänelle kaksisataa iskua hevosenohjaksilla. Mutta heittäkäämme jo nämä hyödyttömät puhelut ja koettakaamme kumpikin koota voimia voittaaksemme heikkoutemme. Tutkistelkaamme ensin hiukan Rosinanten tilaa. Tuo eläinparka näyttää myös saaneen osansa meidän vastoinkäymisestämme.» — »Eipähän se mitään ihmettä ole», Sancho; »miksi se olisikaan siitä säästynyt; eikö se ole yhtä hyvin vaeltava ritari kuin me muutkin? Se minua vain ihmetyttää, että minun aasini on pelastunut ehjin nahoin leikistä, kun meillä muilla kolmella ei ole yhtään tervettä paikkaa ruumiissamme.» — »Suurimmissakin onnettomuuksissa», lausui ritari, »kohtalo jättää aina jonkin oven avoimeksi pelastuaksemme. Tämä eläinparka saa astua nyt Rosinanten sijalle ja viedä minut johonkin linnaan, missä voin haavojani parannella. En luule lainkaan häpäiseväni itseäni semmoista ratsua käyttämällä, sillä muistan lukeneeni miten vanha Silenus, Bakkusjumalan kasvatti-isä, suureksi huvikseen saapui sataporttiseen kaupunkiin kauniilla aasilla ratsastaen.» — »Se kyllä kävisi päinsä», sanoi Sancho, »jos voisitte istua satulassa hänen laillaan; mutta on suuri ero sillä joka ratsastaa aasilla, ja sillä joka roikkuu poikkipäin sen selässä kuin sokerisäkki. Sillä muulla tavalla ette voine tässä tilassa matkustaa.» — Tähän vastasi don Quijote: »Vammat, joita taistelussa saadaan, eivät koskaan ole häpeäksi. Elä siis, Sancho ystäväni, minua enää vastusta; koeta vain nousta jaloillesi ja aseta minut aasisi selkään miten vain voit, jotta pääsemme lähtemään täältä ennenkun yö meidät yllättää.»

Sanhollen vasta vaivaa maksoi pystyyn pääseminen. Vihdoin viimein se hänelle onnistui, muttei paremmin kuin että jäi köyryyn kuin luokki, kykenemättä ojentamaan varttaan suoraksi. Tässä omituisessa asennossa hänen

vielä piti ottaa kiini aasinsa, joka vapauttaan hyväkseen käyttäen oli edennyt hyvän matkan päähän, toisten vaiminääistä vähääkään välittämättä. Kun aasi viimein oli saatu lähtökuntoon, meni Sancho auttamaan Rosinantea pystyyn; mutta sepä kävikin vaivaloiseksi sekä nostajalle että nostettavalle. Sancho hikoili mahtavasti, ja jos eläinparka olisi kyennyt valittamaan, olisi se ruikuttanut hätäänsä yhtä haikeasti kuin isäntänsä ja tämän palvelija. Vihdoin viimein sai Sancho lukemattomilla ponnistuksilla ja kirouksilla don Quijoten nostetuksi poikkipuolin aasinsa selkään; sitte hän satoi Rosinanten suitsista aasin häntään, ja taluttaen viimemainittua marhaminnasta alkoi hän ohjata matkuetta sinne päin, missä arveli maantien olevan. Kolme neljännestuntia vaellettua hyvä onnensa saattoi heidät erään majatalon läheisyyteen, jota don Quijote sen kurjasta ulkoasusta huolimatta oli taipuvainen luulemaan joksikin linnaksi. Sancho väitti sitä majataloksi, ritari linnaksi; ja tätä kiistaa kesti kunnes he saapuivat sen portille, josta Sancho saattoi seurueensa sisään, sen enempää asiasta kiistelemättä.

KAHDEKSAS LUKU.

Mitä don Quijotelle tapahtui majatalossa, jota hän luuli linnaksi.

Ravintolan isäntä, joka ällistyi aika lailla nähdesään luokseen saapuvan miehen poikkipuolin aasin selässä, kysyi Sancholta mikä tauti ritaria vaivasi. Sancho vastasi, ettei se mitään merkinnyt; olipahan ritari vain pudonnut vuorelta alas ja saanut kylkensä vähän aroiksi. Majatalon emäntä, joka vastoin tavallisuutta oli helläluon-

toinen nainen ja tunki sääliväisyyttä kärsiviä lähimmäisiään kohtaan, ei voinut ristissä käsin katsella ja kuunnella don Quijoten surkeita ähkymisiä ja vaivoja, vaan riensi heti auttamaan häntä tyttärensä kanssa, joka oli aika sievännäköinen neiton.

Samassa majatalossa palveli nuori asturialainen tyttö, jolla oli leveät kasvot, litteä pää, toinen silmä kiero ja toinen vallan näkemätön; muuten hän oli päättäväinen luonteeltaan ja sukkela liikkeiltään, mikä kyllä korvasi ulkonaisen viehätyksen puutetta. Uumaltaan hän oli runsaasti kolme jalkaa, ja hartiansa olivat niin tanakat, että pään asento oli eteenpäin kumara ja katse siten pakosta eikä vain kainoudesta maahan luotu. Tämä näppärä neito auttoi isännän tytärtä don Quijotea hoitaessa, ja molemmat valmistivat hänelle kurjan vuoteen muutamaan loukkoon, jossa kaikesta päättäen ennen oli säilytetty olkia.

Pian olikin emäntä tyttärineen laastaroinut ritarin kiireestä kantapäähän, Maritornen (se oli asturialaistytön nimi) valaistessa heidän työtänsä savilampulla. Nähdessään potilaan monet kuhmut emäntä virkkoi: »Totta totisesti nämä puhuvat pikemminkin kelpo iskuista kuin mistään putouksesta». — »Eivät ne ole mitään iskuvammoja», ärähti Sancho; »kalliossa oli monia kärkiä ja jok'ikinen antoi hänelle muistiksi kuhmun. Muuten, hyvä rouvaseni», lisäsi hän, »käytelkää laastaria hiukan säästäten; sitä ehkä tarvittanee muuallakin, sillä minunkin lanteitani hiukan kolottaa.» — »Oletteko tekin pudonnut vuorelta?» kysyi emäntä. — »En suinkaan», vastasi Sancho; »mutta kun näin hyvän isäntäni heittävän kuperikeikkaa alaspäin, pelästyin niin hirveästi, että tunsin ruumiissani aivan kuin tuhannen patukaniskua.» — »Mikä isäntänne nimi on?» kysyi vuorostaan Maritorne. — »Don Quijote de la Mancha, vaeltava ritari ja urhoollimpia kalvankäyttäjiä mitä moniin aikoihin on nähty.» — »Vaeltava ritari!» kysyi asturialaisneito, »mikä se on?» — »Mitä! Oletteko yhtä tietämätön kuin vastasyntynyt

lapsi?» huudahti Sancho. »Kuulkaas, sisarkulta, vaeltava ritari on sellainen ihminen, joka illalla on keisari tai saa jonkun tusinan raippoja, tänään on onnettomin kaikista luontokappaleista ja huomenna lahjoittaa kolme neljä kuningaskuntaa asemiehelleen.»

Don Quijote, joka tarkkaavaisesti kuunteli keskustelua, katsoi kohteliaisuuden vaativan hänenkin sekautumistaan siihen, ja kohoten miten paraiten taisi istuaalleen tarttui hän rakastettavasti emännän käteen lausuen: »Uskokaa minua, kaunis rouvani, että voitte sanoa itseänne onnelliseksi, kun onnetar toi minut linnaan vieraaksi. En tahdo puhella siitä sen enempää, sillä ei ole koskaan hyvä kehua itseään, ja uskollinen asemieheni jo ilmaisi teille kuka olen. Sanon vain, että tulen säilyttämään muiston minulle osottamastanne hyvyydestä aina elämäni loppuun asti, ja että käytän jokaista tilaisuutta todistaakseni kiitollisuuttani siitä. Ja jollei taivas», jatkoi hän, luoden helliä silmäyksiä emännän tyttäreen, »olisi nähnyt hyväksi kytkeä minut ijäksi rakkauden kahleisiin ja sen kiittämättömän kaunottaren lumousvoiman alaiseksi, jota aina ajattelen, niin olisin kernaasti laskenut sydämeni tämän ihanan neitosen jalkain juureen.»

Emäntä, hänen tyttärensä ja Maritorne hölmistyivät sanattomiksi kuullessaan ritarimme suusta tällaista puhetta, joka oli heille kuin kreikkaa, vaikka sen verran siitä ymmärsivätkin, että tarkoitus oli ladella heille kohteliaisuuksia. Niinpä he eivät osanneetkaan muuta tehdä kuin katsella vuoroon toisiansa vuoroon tuota merkillistä miestä; kiittäen häntä kohteliaisuudestaan he syvästi niattuuan vetäytyivät huoneesta. Maritorne oli tätä ennen pitänyt huolta Sanchosta, jonka tila oli yhtä surkea kuin herransa.

Kun ei kuhmuiltaan voinut nukkua, nousi Sancho ennen päivänpäivänsä pahasti maristen vuoteestaan ja kömpi pimeässä isännän puheille, jolle sanoi: »Rakas herra, ken olettekin, tehkää meille se laupeus että annatte

hiukan rosmariinia, viiniä, suolaa ja öljyä; tarvitsisimme niitä parantaaksemme yhden kaikkein oivallisimmista vaeltavista ritareista jotka koskaan ovat maan kamaraa polkeneet.» Tästä puheesta isännälle vähitellen selvisi millä kannalla hänen vieraittensa järjestäminen oikeastaan oli; mutta siitä huolimatta hän antoi Sancholle pyydytyt ainekset. Tämän ne perille vietyä sekotti don Quijote kaikki yhteen isoon maljakkoon, ja keitettyään niitä mielestään tarpeeksi kauvan pyysi hän pulloa johon keitoksensa kaataisi; mutta kun sellaista ei majatalossa löytynyt, täytyi hänen tyytyä pieneen rautapeltiseen purtiloon, jossa ennen oli säilytetty öljyä ja jonka isäntä nyt jalomielisesti lahjoitti hänelle. Hän luki sitte astian yli enemmän kuin sata *Pater nosteria* ja saman verran *Ave Mariaa*, *Salvea* ja *Credoa*¹⁾, tehden joka sanalle ristinmerkin.

Kun tämä merkillinen keitos viimein oli valmistunut, tahtoi don Quijote koettaa sen tehoisuutta heti paikalla; ja sen sijaan että olisi sivellyt sillä haavojaan, joi hän sitä hyvän juomalasillisen. Mutta tuskin hän oli saanut juoman sisäänsä, kun alkoi oksentaa takasin niin tuimasti, ettei siitä jäänyt hiukkaakaan hänen vatsaansa. Näistä ponnistuksista uupuneena hän rupesi tavattomasti hikoilemaan, jonka vuoksi hän kääri peitteen ympärilleen ja pani maata. Hän nukkui runsaasti kolme tuntia, ja herättyään hän tunsu itsensä niin virkistyneeksi, ettei lainkaan epäillyt lääkkeen ihmeellisesti parantavaa voimaa, vaan tunsu itsensä turvatuksi vastaisten vaarallisempienkin seikkailujen varalta.

Sancho Pansa, joka tästä huomasi herransa lääkkeen kerrassaan oivalliseksi, kätti hartaasti itselleen lopun purtilon sisällyksestä. Don Quijoten annettua se hänelle, nieläsi hän pohjasakan vatsaansa kahdessa kulauksessa. Mutta kenties hänellä ei ollut niin hieno ja

¹⁾ Katolilaisten rukouksia.

tunteellinen vatsa kuin isännällään, sillä ennenkun lääke alkoi vaikuttaa, sai miespoloinen niin kauheita vatsanväänneitä, että luuli viime hetkensä tulleen; ja tässä säärittävässä tilassa rupesti hän hurjasti sadattelemaan koko rohtoa ja sitä kurjaa petturia, joka sitä hänelle oli juottanut. »Ystävä Sancho», sanoi ritari arvokkaasti, »erehtyisinpä todella suuresti jollei kaikki tämä johdu siitä, ettei sinua ole lyöty ritariksi; omasta kohdastani voin vakuuttaa, että lääke on hyvää sellaisille, jotka tämän arvon ovat saavuttaneet.» — »No, Herra nähköön», voivotti Sancho, »jos sen kerran tiesitte, niin miksi sitte annoitte minun sitä maistaa? Lempo soi, onpa tosiaan hyvä antaa sitte vasta neuvoja, kun olen jo henkihieverissä.» Mutta juuri nyt ihmelääke alkoi ankarasti vaikuttaa, ja kaikki läsnäolijat olivat joutua epätoivoon Sancho-paran kohtalosta. Vajaan tunnin verran kesti tätä kamppausta; mutta sen sijaan että isäntänsä siitä sai virkistystä, tunsii miespoloinen itsensä niin heikontuneeksi ja raihnaiseksi, että tuskin jaksoi hengittäääkään. Don Quijote, joka kuten sanottu oli vallan ennallaan, ei kuitenkaan tahtonut viivytellä hetkeäkään lähteäkseen uusiin seikkailuihin. Hän komensi Sanchon nousemaan pystyyn, satuloitsi itse Rosinanten, sälytti reppunsa aasin selkään ja Sanchon repun päälle; sitte hän itsekin hypähti ratsunsa selkään ja siepasi eräästä nurkasta käteensä pertuskan, joka oli kyllin vahva kelvataksean hänelle keihääksi.

Majatalon pihalla oli koolla parisenkymmentä henkeä, jotka kaikki ihmetellen katselivat hänen outoja elkeitään, varsinkin talon tytär, joka uteliaammin kuin muut tähysteli häntä, aivan kuin ei koskaan olisi nähnyt moista näkyä. Tämän kiinteän silmäilyn tulkitsti don Quijote itselleen edullisimmalla tavalla; hänkin oli tykkänään vaiipunut tyttöä katselemaan ja päästeli tavan takaa syviä huokauksia, jotka tuntuivat tulevan hänen sisimmästä sydämmestään. Mutta katsojajoukko, joka edellisenä iltana oli nähnyt hänen kurjan tilansa, käsitti nämä huokaukset

väärin, asettaen ne yhteyteen hänen monien haavojensa ja kuhmujensa kanssa.

Kun molemmat uroomme olivat päässeet ratsujensa selkään, pysähtyi don Quijote portille, kutsui luokseen isännän ja puheli tälle arvokkaasti seuraavaan tapaan: »Arvoisa linnanherra, olisinpa todellakin keho ja kiittämätön olento, jollen alati muistaisi kaikkea sitä kohteliaisuutta ja vierasvaraisuutta, mitä linnassanne olette minulle osottaneet; jos voisin maksaa kiitollisuudenvelkaani kostamalla jonkun kärsimänne vääryyden, niin tietäkää että elämäntehtäväni on heikkojen auttaminen ja ilkiöiden rankaiseminen. Muistelkaa siis tyystin mielesänne, olisiko teillä ehkä valittamista jotain henkilöä vastaan, ja sitte vain käskekää minua; vannon ritarisäätyini kunnian nimessä, että heti paikalla hankin teille korvausta.» Isäntä vastasi yhtä mahtipontisesti: »Herra ritari, minun ei, Luojan kiitos, ole lainkaan tarvis turvautua teidän kostavaan käteenne; sillä jos ken minua loukkaa, on minussa miestä kostamaan itse puolestani. Ainoa korvaus mitä teiltä pyydän on se, että maksatte minulle kaikesta mitä tämän yön seutuun täällä olette nauttineet, samaten myös ratsuillenne antamistani heinistä ja kauraista. Sillä tuolla tapaa ei koskaan ole sallittu lähteä majatalosta.» — »Mitä, onko tämä majatalo?» huudahti don Quijote ihmeissään. — »On kuin onkin, ja kaikkein oivallimpia», sanoi isäntä. — »Sittepä olen pahoin pettynyt», jatkoi ritari; »olen koko ajan pitänyt tätä linnana, vieläpä mahtavana linnana. Mutta jos tämä todella on majatalo, niin suonette minun kai jättää kaikki maksamatta; minä en nimittäin saa millään ehdolla rikkoo vaeltavien ritarien tapaa vastaan, sillä kaikki sellaiset, joihin kirjoissani olen tutustunut, eivät ole suorittaneet penniäkään yhtä vähän majataloissa kuin muuallakaan. Sillä oikeus ja kohtuus vaatii, että heitä kaikkialla kestitetään ilmaiseksi, palkinnoksi niistä uskomattomista uhrauksista ja ponnistuksista, joita he saavat kestää etsiessään seikkailuja

öin ja päivin, kesin ja talvin, jalkaisin ja ratsain, ollen milloin nälkään tai janoon, milloin kylmään tai helteeseen nääntymäisillään, ja alati alttiina kaikenlaisille vaaroille ja vastoinkäymisille mitä maailmassa vain on tarjona.» — »Lorujanne ritareista, joiden kanssa minulla ei ole mitään tekemistä, en tahdo kuulla», äyskäsi isäntä; »maksakaa vain paikalla kaikki mitä olette minulle velkaa ja heittäkää perättömät pakinat sikseen! Min'en anna omaani koskaan ilmaiseksi.» — »Te olette keho ja ilkeä isäntä», tiuskasi don Quijote, ja tarttuen pertuskaansa nelisti hän täyttä ravia ulos portista ilman että kenkään ennätti sitä estää; pulasta kerran selviytyttyään hän ratsasti jonkun aikaa eteenpäin katsahtamatta taakseen, joutuiko asemiehensä hänen mukanaan. Tällä välin isäntä, joka näki turhaksi periä maksua don Quijotelta, oli kääntynyt lasukuineen Sanchon kimppuun. Mutta tämä vannoi kautta kaikkien pyhien, ettei hän aikonut maksaa enempää kuin isäntänsäkään; hän oli vaeltavan ritarin asemies ja vaati itselleen samoja etuja kuin tämäkin. Isäntä joutui vihan vimmaan ja uhkasi, jollei Sancho maksaisi, itse antaa hänelle omilla käsillään sellaisen maksun, että hän sen vielä kauvan muistaisi. Sancho puolestaan vannoi uudelleen kahta karkeammin, ettei hän vaeltavan ritariston lakien mukaan, joita hän isäntänsä palvelijana oli velvollinen seuraamaan, maksaisi penniäkään vaikka häneltä nahka nylettäisiin, jottei vastaisuudessa vaeltavien ritarien asemiehet saisi syyttää häntä niin mainion lain rikkomisesta.

Sancho-poloisen onnettomuudeksi oli majatalossa samaan aikaan muutamia Segovian verankutoja ja Cordovan kangaskauppiaita, kaikki hyviä tovereja ja hilpeitä veikkoja. Yhteisen ajatuksen elähyttämänä nämä astuivat Sanchon luokse ja vetivät hänet alas aasin selästä. Pari heistä meni sisältä noutamaan vankan peitteen, jonka keskelle Sancho-parka pantiin. Neljä väkevintä miestä tarttui peitteen nurkkiin, ja niin alettiin Sanchoa hei-

tellä ilmaan kahdentoista jopa viidenkintoista jalan korkeuteen.

Pahoin pilkatun miesparan kauheat hätähuudot kuuluivat etäälle hänen herransa korviin, joka ensin käsitti asian niin, että taivas nyt lähetti hänelle uuden seikkailun. Mutta tunnettuaan mölinän lähtevän palvelijansa karheasta kurkusta käänsi hän Rosinantensa ympäri ja ajoi tuimaa vauhtia takasin majataloa kohti, jonka portin löysi lukituksi. Kierrellessään talon ympäri sisään-pääsyä etsien näki hän jotenkin matalan muurin yli miten Sancho nousi ja laski, nousi ja laski ilmassa niin ketterästi ja sulavasti, että ritari olisi purskahtanut kaikuvaan nauruun, jollei olisi ollut niin sydämmistynyt. Mutta hänen nykyisessä mielentilassaan ei leikki häntä miellyttänyt; hän yritti monta kertaa kiivetä hevosensa selästä muurinharjalle ja olisi kai onnistunutkin, jolleivät kaikki jäsenensä olisi olleet niin hellät, että hän tuskin kykeni jalkaansa maahan laskemaan. Ainoa minkä hän voi tehdä, oli lasketella muurin yli niin runsaan tulvan haukkumasanvoja, ettei paperimme riittäisi niitä toistamaan. Niistä vähääkään välittämättä nuo parantumattomat koiranleuvat jatkoivat hauskaa huviaan nauraa hohottaen yhä kovemmin, eikä poloista Sancho-parkaa auttaneet rukouksensa eikä uhkauksensa, kunnes miehet viimein väsyivät leikkiin ja pelkästä laiskuudesta päästivät hänet rauhaan. Käärien hänet avaraan kauhtanaansa he nostivat hänet samaan paikkaan mistä hänet olivat ottaneetkin, nimittäin aasin selkään.

Helläsydäminen Maritorne, jota suretti Sanchon kärsimä julma kohtelu, kävi hänelle heti ammentamassa kaivosta raikasta vettä; mutta juuri kun Sancho yritti viedä sitä huulilleen, kuuli hän muurin takaa isäntänsä varottavan äänen, joka huusi hänelle: »Poikani Sancho, elä juo sitä vettä, elä maistakaan sitä, lapseni, muuten olet kuoleman oma! Onhan minulla tässä sitä jumalallista ihmelääkettä, joka parantaa vaivasi yhdessä tuokiossa.»

Näin sanoen heilutti hän muurin yli rautapeltistä purtiloan. Mutta Sancho katsahti vain jäykästi huutajaan ja vastasi karsaasti: »Hei, herraseni, oletteko jo unohtanut, ettei minua ole lyöty ritariksi? Juokaa itse konilääkkeenne ja jättäkää minut rauhaan!» Näin sanoen otti hän maljasta kulauksen; mutta havaittuaan juotavan olevan silkkaa vettä ei hän enää ottanut toista kulausta, vaan pyysi Maritornelta vähän viiniä. Tämän pyynnön tuo kiltti tyttö täyttikin, suorittaen maksun omasta kukkarostaan.

Sittekun Sancho oli saanut juoduksi, johdatettiin hän kaikella kunnialla majatalon portille, missä iski talukkansa aasin kupeisiin ja ratsasti tiehensä ylen tyytyväisenä, kun ei ollut tarvinnut mistään maksaa, vaikka maksun tosin oli oikeastaan suorittanut hänen selkensä, hänen tavallinen takaajansa. Totta on, että hänen repunsa jäi isännälle pantiksi, mutta iloissaan hän ei sitä lainkaan huomannut. Nähtyään Sanchon joutuneen matkaan tahtoi isäntä salvata portin, mutta Sanchon pilkkaajat, jotka eivät olisi pelänneet don Quijotea vaikka tämä olisi ollut yksi Pyöreän pöydän ritareja, eivät sitä sallineet; heitä ehkä suututti, kun eivät voineet tehdä ritarille samaa tempua kuin hänen palvelijalleen.

YHDEKSÄS LUKU.

Don Quijote valloittaa Mambrinuksen kypärin.

Kun Don Quijote ja Sancho jälleen alkoivat taivaltaa eteenpäin majatalon portilta, puheli ritari seuraavaan tapaan: »Sancho ystäväni, olet nyt huomannut miten onni meille tähän asti on ollut tyyten vastainen ja miten

me nytkin pahoin pideltyinä Mhedemme tästä majatalosta. Sen vuoksi tahdon tästä lähtien ottaa lisänimeksi *Surulisen hahmon ritari* kuten aikaisemmin don Galaor, joka kutsui itseään Perinnöttömäksi ritariksi.» Tuskin hän oli saanut tämän sanotuksi, kun äkkäsi etäällä ratsastajan, jolla oli päässään jotakin mikä kiilsä kuin kulta. »Oi Sanchoseni», huudahti hän, »tiedätkö etteivät mitkään asiat ole niin paikkansa pitäviä kuin sananlaskut, sillä ne johtuvat kokemuksesta, joka on kaikkien tieteiden äiti; varsinkin koskee tämä sitä sananlaskua, joka lausuu ettei onnettomuus aina väijy köyhän ovella. Sanon tämän sinulle sen vuoksi, että jos viime yönä saisimme pahoin selkäämme, on nyt käsissä hetki ja seikkailu, joka tarjoaa meille voittoa ja kunniaa. Katsoppas tuota miestä; kaikesta päättäen hän kantaa päässään Mambrinuksen kypärää, jonka olen vannonut valloittavani itselleni. Hän tulee suoraan meitä kohden.» — »Herra», vastasi Sancho, »miettikää tarkoin mitä sanotte ja vielä tarkemmin mitä teette!» — »Luuletko minun erehtyneen, sinä viheliäinen olento, joka epäilet kaikkea?» jyrisi ritari. »Etkö näe tuota ritaria, joka harmaalla, täplikällä orhilla ratsastaa meitä kohden ja pitää päässään kultaista kypäriä?» — »Näenpä hän vain miehen, joka ajaa ruskeanharmaalla aasilla ja pitää päässään jotakin kiiltävää esinettä.» — »No niin, minkä näet kiiltelevän, se juuri on Mambrinuksen kypäri. Siirry minusta muutaman askeleen päähän ja jätä minut yksikseni; saat nähdä miten minä aikaa tyhjiin jaarituksiin tuhlaamatta suoritan tämän seikkailun tuossa tuokiassa ja valloitan tuon kallisarvoisen kypärin, jota niin hartaasti olen halunnut itselleni.»

Sen ritarin ja hänen ratsunsa ja kypärinsä laita, jonka don Quijote oli näkevinään, oli tällainen. Tässä piirikunnassa oli kaksi kylää, joista toinen oli niin pieni, ettei siellä ollut omaa parturia; sen vuoksi sai isomman kylän parturi, joka varsinaisen ammattinsa ohessa harjotti myöskin haavalääkärin tointa, pitää huolta kummastakin

kylästä. Nyt sattui pienemmässä kylässä muuan mies sairastumaan ja oli suoneniskun tarpeessa, jotapaiti jotkut toiset kaipasivat parranajoa; sen vuoksi oli parturi nyt matkalla sinne, ja sateen yllättämänä hän oli saippuavadillaan suojellut hatturisaansa; ja kun vati oli vaskesta ja aivan uusi, välkkyi se puolen peninkulman päähän. Hän ratsasti kauniilla harmaalla aasilla, niinkuin Sancho aivan oikein oli huomauttanut; ja kaikki tämä oli saanut don Quijoten kuvittelemaan näkevänsä edessään kultakypäräisen ritarin ratsastavan harmaantäplikkäällä orhilla, sillä hän sovitti kaikki kohtaamansa ilmiöt omien eriskummallisten romaanihaaveittensa mukaisesti. Niinpä hän nytkin, nähdessään poloisen vieraan ritarin lähestyvän, hän ratsasti tätä vastaan höllitetyin ohjaksin ja keihäs tanassa, lujasti päättään lävistää vastustajansa; ja aivan lähelle tultuaan huusi hän: »Puolusta itseäsi, keho olento, tai jätä paikalla minulle tuo esine, johon minulla on kieltämätön oikeus!»

Nähdessään moisen merkillisen haamun rajusti hyökäävän kimppuunsa taivas ties mistä syystä, ei parturi tiennyt muuta keinoa nahkansa pelastamiseksi kuin hypätä maahan aasinsa selästä ja painaa kápälämäkeen minkä koivet kannattivat, joutamatta sen enempää ajattelemaan aasiaan ja saippuavatiaan. Huomattuaan voiton-saaliin jäävän hänelle ei don Quijote enää pitkittänyt vainoomista, vaan kääntyi asemiehensä puoleen huutaen: »Tuo pakana ei ollutkaan mikään tyhmyri. Hän menetteli kuin majava, jonka luonto on opettanut henkensä pelastukseksi puremaan poikki oman häntänsä. Nostappa maasta tuo kypäri!» — »No, sieluni kautta!» vastasi Sancho, katsellen valloitettua kypärää, »vati ei ole mikään huono saalis; se on varmasti kuuden markan arvoinen jollei enemmänkin.» Ritari otti esineen ja koetteli sitä päähänsä puolelle jos toisellekin; mutta kun se vain ei ottanut oikein sopiakseen, rupesi häntä harmittamaan: »Lempo vieköön, se pakana, jolle tämä mainio kalu taot-

tiin, mahtoi olla kovin isopäinen! Mutta mikä vielä pahempi, luulenpa että tästä kypäristä puuttuu tykkänään alapuolisko.» Sancho ei enää voinut olla hymyilemättä, kun näki isäntänsä pitävän parturinvatia kypäränä, ja olisi arvattavasti puhjennut isoääniseen naurunhohotukseenkin, jolleivät hänen hartiansa olisi niin usein tehneet tuttavuutta ritarin peitsenvarren kanssa. »Mitä siinä naurat, Sancho?» ärähti don Quijote julmistuneena. »Nauranpahan vain ajatellessani tämän kypärin entisen omistajan päätä», vastasi Sancho, »ja sitä että kypäri muistuttaa parturinvatia kuin vesipisara toista samantyyppistä.» — »Tiedätkö mitä nyt ajattelen?» virkkoi don Quijote. »On vällä varmaa, että tämä verraton kypäri on sattumalta joutunut jonkun pöllöpään käsiin, joka tuntematta sen todellista arvoa on kullanhimoisena rikkonut ja sulattanut sen alaosan omiksi hyvikseen, niin että jällelle jäänyt osa todella, kuten sanot, muistuttaa parturinvatia. Mutta oli sen laita miten tahansa — minä, joka tunnen sen arvon, en suotta mukise tästä vähäpätöisestä muutoksesta. Vien kypärin ensimmäiseen pajaan ja annan takoa siihen silmäverhon lisää, ja olenpa varma, ettei sille vedä silloin vertoja edes se kypäri, jonka Vulkanus takoi itse sotajumalalle. Siihen asti käytän sitä semmoisena kuin se nyt on; aina se on parempi kuin ei mitään ja kestää hyvästi kaikenlaisia kolhauksia.» — »No niin», myönteli Sancho, »jättäkäämme tämä asia sikseen. Mutta sanokaas minulle mitä tuolla harmaan täplikkäällä orhilla tekisimme, jonka satulasta survaisemme miesparka on jättänyt oman onnensa nojaan? Päätän siitä kiiruusta millä hän koipiaan käytteli, ei hänellä lie halua palata tänne takasin; ja partani kautta, harmo ei ole hullumpi.» — »En ole pitänyt tapaniani», vastasi don Quijote, »riistää mitään voittamiltani vastustajilta, eikä vaeltavan ritariston lakien mukaista olekaan antaa heidän kulkea jalkasin, paitsi jos voittaja itse on taistelussa menettänyt hevosensa. Silloin hän huoletta voi

ottaa voitetun ratsun rehellisenä sotasaaliina. Siispä, Sanchoseni, jätä rauhaan tuo hevonen tahi aasi, kummaksiko sitä kutsua tahdot; ken sen kadotti, tulee varmaan noutamaan sen, sittekun olemme edenneet kyllin kauvaksi tästä paikasta.» — »Hitto vie!» manasi Sancho, »tekisipä kovin mieleni ottaa tuo elukka, tai ainakin vaihtaa se omaani, joka ei minusta näytä yhtä hyvältä. Puukot ja pistimet, herra ritari, minusta tuntuvat teidän ritariakinne liian ahdasmielisiltä, jos ne eivät salli vaihtaa aasia toiseen! Ainakin tahtoisin tietää onko lupa vaihtaa edes satuloita?» — »Siitä en tosin ole oikein selvillä», vastasi don Quijote, »mutta kunnes saan siitä parempaa varmuutta sallin sinun ottaa satulan, jos nimittäin olet sen tarpeessa.» — »Tarvitsen sitä yhtä kipeästi kuin omaa itseäni», sanoi Sancho ja kävi riisumaan satulaa parturin aasin selästä, pannen sijaan oman satulansa.

Kun tämä oli tehty, istuivat he murkinoimaan lopun eväistään; ja valitsematta erityisesti matkan suuntaa (mikä olisikin ollut vastoin vaeltavien ritarien tapoja) antoivat he Rosinanten, jota aasi seurasi kuin parasta ystäväänsä, kulkea minnepäin halusi. Täten he saapuivat huomauttaamaan valtamaantielle, jota alkoivat umpimähkään seurata.

KYMMENES LUKU

jossa don Quijote vapauttaa joukon kovaonnisia, joita väkisin vietiin semmoiseen paikkaan, minne eivät itse halunneet mennä.

Kun don Quijote viimein kohotti katseensa maasta, huomasi hän tusinan verran miehiä lähestyvän, jotka näyttivät olevan sidotut toisiinsa kuin helmet rukous-

nauhassa pitkällä köydellä, joka kulki kaikkien kaulojen ympäri, sekä käsiraudoilla kalvosimissaan. Mukana seurasi kaksi ratsastajaa ja kaksi jalkamiestä, edelliset varustetut olkatussareilla, jälkimmäiset miekalla; sitäpaitsi oli kullakin heittokeihäs tai biskaijalainen peitsi. Nähdessään tämän surullisen saattueen Sancho sanoi: »Nuo ovat pakko-orjia, jotka ovat matkalla kuninkaan kaleereihin!» — »Mitä!» huudahti don Quijote; »pakko-orjiako? Onko mahdollista, että kuningas harjottaa väkivaltaa alamaisiaan kohtaan?» — »Niin en sanonut», vastasi Sancho, »sannonhan vain, että nuo ovat rikostensa takia tuomitut palvelemaan kuninkaan kaleereissa.» — »Oli miten oli», sanoi don Quijote, »nämä miehet kärsivät väkivaltaa eivätkä kulje omasta vapaasta tahdostaan.» — »Sitähän minä juuri tarkotinkin», sanoi Sancho. — »Jos niin on laita», virkkoi ritari, »niin näen nyt itselleni tarjoutuvan mieluisan tilaisuuden estää hirmutekoja ja auttaa ja tukea sorrettuja.» — »Mutta ajatelkaahan toki, hyvä herra», huudahti Sancho, »ettei kuningas eikä korkea oikeus harjota mitään hirmuvaltaa näitä roistoja vastaan, vaan on tuominut heidät ansioittensa mukaan!»

Tällä välin oli joukkue tullut lähemmäksi, jolloin don Quijote kohteliaasti pyysi vartijoita selittämään minkä vuoksi noita ihmisparkoja kuletettiin tuolla tapaa. »Hyvä herra», vastasi toinen ratsastajista, »ne ovat pakko-orjia, jotka ovat matkalla kuninkaan kaleereihin; muuta en tiedä, enkä luule teidänkään tarvitsevan tietää sen enempää.» — »Teidän velvollisuutenne kuitenkin on», sanoi don Quijote, »sallia minun kysyä kultakin heistä erikseen, mikä heidän onnettomuutensa on syynä.» Hän lausui tämän niin ystävällisesti, että toinenkin ratsastajista katsoi kohteliaisuuden vaativan vastaamaan: »Meillä on kyllä mukanamme pöytäkirja näiden ihmiskurjien rikoksista, mutta meillä ei nyt kuitenkaan ole aikaa ruveta sitä lukemaan eikä meidän muutenkaan maksa vaivaa ruveta aukomaan laukkujamme. Te, herrani, voitte kyllä

puhutella heitä itsekutakin; he tyydyttävät uteliaisuutenne jos heillä vain on halua, ja sitä heiltä tuskin puuttukaan, sillä nämä kunnan veikot eivät muuta pyydä kuin saada kerskailla konnantöillään.»

Saatuaan tämän luvan, jonka don Quijote olisi ottanut asekedessäkin jos se häneltä olisi kielletty, lähesyi hän joukkoa ja kääntyi ensimmäisen puoleen, kysyen mistä rikoksesta hänet oli vangittu. »Sen vuoksi että rakastuin liiaksi», kuului vastaus. — »Mitä, eikö muuta syytä ollut?» huudahti ritari. »Jos ihmisiä lähetetään kaleereihin sen vuoksi että ovat liiaksi rakastuneet, niin olisin minäkin jo aikoja sitte istunut aironlapa kädessä!» — »Minun rakkauteni ei ollut sitä laatua kuin te ehkä tarkoitate», vastasi pakko-orja; »minä rakastuin niin suuresti muutamaan pesukoriin, etten voinut luovuttaa sitä käsistäni; ja jolleivät oikeudenpalvelijat olisi sekautuneet juttuun, olisi se yhä vieläkin hallussani. Minut tavattiin teossa, vangittiin ja muutta mutkitta tuomittiin, sain selkääni satasen raippoja ja lähetettiin kolmeksi vuodeksi korkeaa kruunua palvelemaan.» Puhuja oli nuori mies, arviolta neljänkolmatta vuotias ja kotoisin Piedrahitasta. — Don Quijote teki saman kysymyksen toiselle vangille, joka oli synkän ja surullisen näköinen eikä vastannut hänelle sanaakaan. »Tämä on kanarialintu», vastasi edellinen hänen puolestaan, »joka viedään kaleereihin koska on laulanut liiaksi.» — »Mitä!» huudahti don Quijote, »lähetetäänkö joku kaleereihin pelkästä laulamisesta?» — »Kyllä, herra, mikään ei ole sen vaarallisempaa kuin hädässä laulaminen.» — »Päinvastoin», sanoi ritari, »olen kuullut sanottavan että laululla voi haihduttaa hätänsä ja murheensa.» — »Mutta tässä kohden on asianlaita aivan toinen; ken kerran laulaa, saa katua sitä kaiken ikänsä.» — »Myönnän etten sitä käsitä», sanoi don Quijote. — »Herra», sanoi silloin muuan vartijoista, »nämä kelpo veikot kutsuvat kidutuspenkillä tunteustamista hädässä laulamiseksi. Kysyttäessä tämä pöllöpää

tunnusti rikoksensa, joka oli hevosvarkaus, ja täten 'hä-dässä laulettuaan', kuten he sanovat, hänet tuomittiin ensin paikalla saamaan kaksisataa raipaniskua ja sitte kuudeksi vuodeksi kaleereihin. Ja kun nyt hänet noin allapäin ja pahoilla mielin näette, johtuu se siitä, että toiset pitävät häntä kurjana raukkana, jolla ei ollut roh-keutta kärsiä ja kieltää, niinkuin muka olisi helpompi sanoa 'ei' kuin 'kyllä', ja että kelmille on parempi itse määrätä kohtalonsa kuin kuulla se vierastenmiesten suusta. Omasta puolestani ajattelen, etteivät he siinä kuitenkaan ole niin vallan väärässä.» — »Sitä mieltä minäkin olen», sanoi don Quijote, ja kääntyen kolmannen vangin puoleen kysyi hän tältä hänen rikostaan. Mies vastasi huolettomasti: »Sain kaleeria viideksi vuodeksi, koskei minulla ollut kymmentä tukaattia.» — »Oh, annanpa teille kaksi-kymmentä, jos sillä voin pelastaa teidät pulastanne», lausui don Quijote. — »Totta vie, se on vähän liian myöhäistä», vastasi vanki; »te tarjoatte minulle sinappia, kun olen jo lopettanut ateriani. Jos minulla ennemmin olisi ollut nuo tarjoamanne kaksikymmentä kulturalintua, olisin niillä voinut rasvata pöytäkirjurin kynän ja kirkastaa yleisen syyttäjän järjen, niin että nyt kävelisin Toledon katuja pitkin enkä kulkisi kuin mikäkin koira näissä kahleissa. Mutta kärsivällisyyttä vain, kullakin asialla on aikansa.» — Don Quijote puhutteli vielä neljättä vankia, joka oli harmaapäinen vanhus, valkea parta aina ryntäille asti ulottuen. Tämä pillahti itkemään kun häneltä rikostaan kysyttiin, eikä vastannut sanaakaan. Sen sijaan esiytyi ensimmäinen vanki jälleen selittäjänä. »Tämä kunnian-arvoisa halliparta», sanoi hän, »menee kuninkaan meri-väkeen neljäksi vuodeksi, sittekun juhlasaatossa ja koru-puvussa ensin kulki kaupungin halki.» — »Se kai mer-kinnee», arveli Sancho, »että hänet tuomion jälkeen vie-tiin kaakinpuuhun piestäväksi.» — »Aivan niin, ja rangais-tuksensa sai hän siitä syystä, että harjotti noituutta ja

muuta ilkeitä asioita . . .» — »Siihen minulla ei ole mitään sanottavana», lausui don Quijote.

Sitte hän kääntyi vielä viidennen vangin puoleen udellen hänen rikostaan, johon tämä vastasi vielä huoltomammin kuin edelliset: »Lähden tästä palvelemaan hänen majesteettiaan, koska tulin vaihtaneeksi vanhat paitani toisten uusiin ja perin rahoja sellaisilta, jotka eivät olleet mulle velkaa. Siitä pidettiin tutkinto, ja kun mulla ei ollut varoja eikä suojelijoita, niin olin vähällä joutua hirteen; kuitenkin pääsin kuuden vuoden kaleerivankeudella, johon olin tyytyväinen, sillä olin ansainnut rangaistukseni. Minä olen nuori ja elämä on pitkä, niin että vankeuteni kyllä jaksan kestää. Jos teidän armollanne olisi antaa jotakin meille köyhille raukoille, niin Jumala sen kyllä taivaassa palkitsee ja me muut täällä maan päällä rukoilemme teille pitkää ja onnellista ikää.» Tämä vanki oli puettu ylioppilaan tavoin, ja muuan vartijoista sanoi hänen olevan taitavan puhujan ja osaavan hyvin latinaa.

Hänen jälkeensä tuli muuan noin kolmenkymmenen vuoden ikäinen, hyvännäköinen mies, joka hiukan karasti toisella silmällään ja oli kahlittu toisella tapaa kuin muut. Hänen jaloissaan oli ketju niin pitkä, että se kiersi koko hänen ruumiinsa ympäri, ja kaulassa oli hänellä kaksi rengasta, joista toinen oli kiinnitetty ketjuun, ja toinen oli n. s. leukanoja, josta kävi kaksi rautatankoa alas vyötäisille; näihin jälleen olivat isoilla munalukoilla varustetut käsiraudat kiinnitettyt, niin ettei hän voinut viedä käsiä suuhunsa tai kumartaa päätään maahan päin. Don Quijote kysyi miksi tätä vankia näin kovin kohdeltiin. »Siksi», vastasi vartija, »että tämä on yksinään tehnyt enemmän rikoksia kuin nuo kaikki toiset yhteensä, ja koska hän sitäpaitsi on niin raju ja keinokas, ettemme muuten saisi häntä käsissämme pidellyksi.» — »Herra ritari», virkkoi silloin rosvo, »jos teillä on jotakin meille annettavaa niin antakaa se pian ja menkää sitte taivaan

nimessä matkoihinne, sillä tuo loppumaton kyselyne muiden ihmisten elämänkohtaloista alkaa meitä jo väsyttää. Jos olette yhtä utelias minun suhteeni, niin tietäkää että nimeni on Ginès de Passamont, jonka elämäkerran nämä omat sormeni ovat kirjoittaneet. Se on ihmeellinen kirja ja kaunein mitä Espanjassa sitte Maurien aikojen on seipitetty. Mutta jatkakaamme matkaamme sen pitemmittä puheita; nämä lörpötykset ovat jo muutenkin vieneet liian paljon aikaa.» Passamontin näin töykeästi puhuessa kohotti vartija keppiään kurittaakseen häntä siitä, mutta don Quijote astui väliin sanoen: »Aivan oikeana pidän, että niin armottomasti köytetty mies saa edes kieltään vapaasti käyttää»; sitte hän kääntyi vankien puoleen ja puhui heille: »Rakkaat veljet, kaikesta mitä olette minulle puhuneet olen tullut siihen käsitykseen, että vaikka teidät rikostenne vuoksi onkin tuomittu, ette kuitenkaan rangaistusta mielellänne kannata ja perin haluttomasti menette kaleereihin; niin myös, että mahdollisesti yhden puuttuva rohkeus piinapenkillä, toisen varattomuus ja kolmannen ystävättömyys sekä vielä tuomarin ahdasmielinen arvostelukyky ovat voineet olla syynä perikatoonne ja siihen, ettette ole saaneet oikeutta osaksenne, vaikka todellisuudessa asianne kenties olisikin oikea. Kaiken tämän vuoksi katson nyt itseni velvolliseksi osottamaan teille, että taivas on asettanut minut maailmaan ja liittänyt vaeltavaan ritaristoon siinä tarkoituksessa, että auttaisin vääryyttä kärsiviä ja vapauttaisin heikkoja mahtavien mielivallasta. Mutta koska viisaus vaatii, että minkä hyvällä voi tehdä, siihen ei pakkokeinoja ole käytettävä, niin pyydän nyt herraa päällysmiestä ja muita herroja vartioita irrottamaan teidän kahleenne ja päästämään teidät vapauteen; sillä löytyy aina muitakin ihmisiä, jotka tarpeen tullen haluavat palvella kuningasta, ja väärin on tehdä orjiksi sellaisia, jotka ovat syntyneet vapaina. Ja ennen kaikkea, hyvät herrat vartijat», lisäsi hän, »pyydän teitä muistamaan, etteivät nämä miesparat ole koskaan tehneet teille

vääryyttä; sallikaa siis heidän tehdä tiliä omantuntonsa kanssa elköökä pakottako heitä sellaiseen, jota eivät ole ansainneet. Taivaallinen vanhurskaus kyllä rankaisee niitä jumalattomia, jotka eivät paranna itseänsä, eikä kunniallisten ihmisten sovikaan ruveta toisten pyöveleiksi. Pyydän tätä teiltä mitä lempeimmin ja kohteliaimmin, hyvät herrat, ja jos siihen myönnytte, tunnen aina kunnioittavaa kiitollisuutta teitä kohtaan; mutta jos ette hyvällä taivu, niin on tämä keihäs ja miekka ja käsivarteni voima pakottava teidät siihen.» — »Hoh hoh, sepä oli sukkela kompa!» nauroi päällysmies; »eipä ole hullummin ajateltua pyytää meitä vapauttamaan kuninkaan kaleerivangit, niinkuin meillä muka olisi valta siihen. Menkää, herraseni, laputtakaa tiehenne ja korjatkaa vähän suoraan vatia, jota kannatte päässäanne, elköökä vastedes pistäkö nokkaanne sellaiseen mikä ei teihin kuulu.» — »Te olette roisto ja kurja pelkuri!» jyrisi don Quijote; ja näin sanoen hyökkäsi hän päällysmiehen kimppuun niin tuimasti että hän, antamatta tälle aikaa ryhtyä puolustukseen, syöksi hänet vaarallisesti haavoitettuna alas satulasta. Muut vartijat ällistyivät suuresti niin rajusta ryntäyksestä, mutta hyökkäsivät sitte kaikki don Quijotea vastaan, mikä hutkien häntä miekalla, mikä tavotellen piikillään, niin että sankarimme olisi pian käynyt huonosti, jolleivät kaleeriorjat, joille arvaamatta tarjoutui näin oivallinen tilaisuus päästä vapauteen, olisi rientäneet murtamaan kahleitaan. Tästä syntyi sellainen hämminki etteivät vartijat, joiden yhdellä haavaa täytyi torjua don Quijoten vimmatuista hyökkäyksistä sekä estää vankeja vapautumasta, saaneet oikeastaan mitään aikaan. Sancho auttoi tällä välin Ginès de Passamontin irti kahleistaan, jonka jälkeen tämä syöksyi päällysmiehen kimppuun, anasti häneltä tussarin ja avusti sen perällä niin tarmokkaasti tovereitaan, että vartijain oli kiiruimman kautta pötkittävä pakoon ja heitettävä taistelutanner voittajain valtaan.

Sancho ei kuitenkaan suurestikaan iloinnut loistavasta voitosta, sillä hän arvasi vartijain heti menevän ilmottamaan asiasta Pyhälle Hermandadille¹⁾ ja vaatimaan tätä asekedessä rankaisemaan lainrikkokkia. Tätä peläten hän sanoi isännälleen, että parasta olisi heti erota tieltä ja ottaa turvansa vuoristoon; »sillä nuo hirtehiset eivät suinkaan laiminlyö rämpyttää hätäkelloa ja ympäröidä meitä joka taholta, jolloin voimme saada pahempia kouluksia kuin kivenheittoja ja kepiniskuja.» — »Olet oikeassa», vastasi don Quijote, »mutta tällä hetkellä on meillä jotain vielä tärkeämpää tehtävänä.» Ja hän huusi luokseen vangit, jotka juuri olivat ryöstäneet vartijain päällysmiehen ilki alastomaksi; nämä asettuivat kehään ritarin ympärille kuullakseen mitä tällä oli heille sanottavaa.

»Oikeamielisten ihmisten korkein hyve on heille osoitettujen hyvientekojen tunnustaminen, mutta kiittämättömyys on kaikista paheista kamalin. Olette nähneet, herrani, minkä uroteon juuri tein hyväksenne, ja huomannette kai mihin kiittolisuudenvelkaan olette sen johdosta minua kohtaan joutuneet; olen varmasti vakuutettu, etten apuani suinkaan ole tarjonnut kiittämättömille ihmisille. Sen vuoksi pyydän teiltä vastapalvelukseksi, että täältä poistuessanne panette köyden jälleen kaulaanne ja kahleet käsiinne; ja kun satutte kulkemaan Toboson mainion kaupungin ohi, poikkeatte sinne ja esitätte itsenne neiti Dulcinealle, jolle sanotte tulleenne hänen nöyrän orjansa Surullisen hahmon ritarin tyköä ja kerrotte kaikki mitä olen tehnyt hyväksenne aina vapautuksenne hetkeen saakka. Sen jälkeen pääsette omiin valtoihinne ja voitte mennä mihin tahdotte.» — Ginès de Passamont vastasi kaikkien puolesta seuraavasti: »Teidän ritarillinen armonne ja

¹⁾ Pyhä *Hermandad*, »veljistö», oli keskiajalla syntynyt Espanjan kaupunkien liitto omavaltaista aatelistoa vastaan; sittemmin se järjestettiin yleiseksi poliisikunnaksi, jossa merkityksessä sitä tässä mainitaan.

meidän jalo vapauttajamme, meidän on mahdoton täyttää mitä pyydätte; emme näet uskalla lähteä täältä yhtenä joukkona siinä tilassa kuin mainitsitte, koska silloin varmasti joutuisimme kiini; päinvastoin on tärkeitä että heti hajaannumme toisistamme ja koetamme kukin omia teitään luikkia pakoon, jottemme joutuisi poliisin käsiin, jonka epäilemättä pian saamme kintereillemme. Mutta minkä teidän armonne puolestaan voi helposti tehdä on se, että muutatte tätä vaatimustanne ja määrääte meidän lukemaan joukon rukouksia neiti Dulcinean hyväksi. Sitä voimme tehdä vaaratta itsellemme, päivillä ja öillä, paetessamme tai levätessämme, sodan ja rauhan aikana. Mutta että meidän pitäisi tästä vielä kerran käydä Egyptin lihapatojen luo, tai toisin sanoen panna tuo naru kaulaamme, — siinä vaatimuksessa ei ole järkeä hituista-kaan, tai te uneksitte semmoista vaatiessanne.» — »Kautta taivaan valtojen!» karjasi don Quijote suuttuneena; »nyt minä määrään että te, don Ginesille de Parapilla vai mikä teidän keho nimenne lienee, saatte käydä Tobosoon aivan yksinänne häntä koipien välissä kuin häpeävä koira ja koko entinen rautakorunne niskassanne!»

Silloin Passamont, joka ei myöskään ollut siunattu kovin pitkällä kärsivällisyydellä eikä muuten pitänyt ritarin järjenvoimia kovin suuressa arvossa, ei enää kauvempaa voinut hillitä itseään; hän iski silmää tovereilleen, jotka heti hajautuivat ja antoivat sellaisen kivisateen suhista don Quijotea vastaan, että tämän oli mahdoton suojella itseään kilvellä ja saada liikkeelle Rosinantea, joka oli tunteeton hänen kannuksilleen kuin pronssihevonen. Sancho lyhyhistyi aasinsa taa ja pelastui sillä tapaa myrskyn käsistä; mutta hänen herransa ei päässyt yhtä helpolla, vaan sai kupeihinsa neljä tai viisi kiveä, jotka kaasivat hänet kellelleen. Entinen ylioppilas juoksi hänen luokseen ja tempasi vaskivadin hänen päästään takoen sitä vuoroon hänen hartioihinsa vuoroon kiveen, niin että se tuli vallan täyteen kuhmuja. Ryövärit riistivät ritarilta

vielä hänen asetakkinsa ja olisivatpa vieneet kengätkin hänen jaloistaan, jolleivät rautaiset säärisuojukset monine nauhoineen ja solkineen olisi olleet esteenä. Kaiken loppuksi he ottivat Sanchonkin kauhtanan, ja jaettuaan saaliinsa keskenään hajautuivat he kukin haaroilleen, enemmän ajatellen pelastua P. Hermandadin käsistä kuin mennä rauta kaulassa tervehtimään neiti Dulcineaa ...

Aasi, Rosinante, Sancho ja don Quijote jäivät yksin taistelutantereelle; aasi seisten pää nuupuksissa ja alati luimistellen korviaan, ikäänkuin olisi vielä kuullut kivien suhinaa ympärillään; Rosinante pitkällään maassa heransa vieressä, pari pahaa haavaa kupeissaan; Sancho miltei yhtä alastonna kuin maailmaan tullessaan ja puolikuolleen pelosta; ja don Quijote viimein allapäin pahoilla mielin, surren tämän pahan maailman kiittämättömyyttä.

YHDESTOISTA LUKU.

Mitä mainiolle don Quijotelle Mustalla vuorella tapahtui.

Tuntien sekä sielun että ruumiin tuskia virkkoi don Quijote seuralaiselleen:

»Ystäväni Sancho, olen kuullut sanottavan että hyväntekeväisyys kehoja kohtaan on yhtä turhaa kuin kirjoittaa hiekkaan runoelmia. Jos sinua olisin kuullut, olisi tämä ikävyys säästynyt; mutta tapahtunut mikä tapahtunut; — kärsivällisyyttä vain, sillä kokemus tekee meidät alati viisaammiksi.» — »Sen totisesti uskon», vastasi Sancho, »tahdonpa olla turkkilainen, jos te tulette tästä sen viisaammaksi; mutta koska kerran sanoitte, että jos olisitte minua totellut niin olisitte säästynyt tästä

selkäsaunasta, niin pyydän teitä edes tällä kertaa tottelemaan minua, jotta pelastuisitte vielä pahemmasta pulasta. Sillä nyt on kysymys Pyhästä Hermandadista, joka teidän ritaritöistänne yhtä vähän välittää kuin kuolleesta kanasta. Oih, luulempa jo tuntevani korvissani niiden nuolien suhinan!» — »Olet luonnoltasi pelkuri, Sancho», sanoi don Quijote; »mutta jottet sanoisi minua yksipintaiseksi ja itsepäiseksi, niin tahdon kuulla neuvoasi tällä kertaa ja vetäytyä kauvemaksi tuosta hirmuisesta Hermandadista, jota niin pahoin pelkää. Mutta sen panen ehdoksi, ettet ikinä, et elävänä etkä kuolleena, sano kellekään minun täältä paenneen. Muulloin en koskaan ole väistänyt vaaraa missäkään muodossa, mutta nyt teen sen yksinomaan sinun hartaasta pyynnöstäsi ja sinun mieliksesi. Jos toisin puhut niin valhettelet, ja tästä hetkestä alkaen sanon sinulle joka tilaisuudessa, että olet valhetellut ja valhettelet joka kerta kun siitä puhut ja siitä ajattelet. Elä yhtään vastustele! Sillä ajatellessani että pakenisin ja väistyisin minkäänlaisista vaaraa, saatikka sellaista vaaraa joka saattaisi olla todellinenkin, tahdon mieluummin istua tähän tuomiopäivään saakka ja odottaa ei ainoastaan Pyhän Hermandadin veljeksiä, joita niin pelkää, vaan vaikkapa kaikkia Israelin kahdentoista sukukunnan veljeksiä, seitsentä Makkabealaista, Kastoria ja Polluxia ja kaikkia veljeksiä, veljeskuntia ja veljeyksiä mitä taivaan alla on.» — »Hyvä herra», sanoi Sancho, »eihän peräytyminen ole pakenemista!»

Ja vetäen perässään Rosinantea tunkeutui hän isäntänsä kanssa Mustaan vuoristoon.

Seikkailijamme viettivät yönsä keskellä tätä vuoristoa, hirvittävän kolkossa paikassa, missä Sancho arveli parhaaksi viipyä muutamia päiviä tai ainakin niin kauvan kuin heidän eväänsä riittäisivät. He asettuivat kahden kallion väliin pyökkipuiden alle, missä luulivat olevansa turvatut kaikenlaisilta ikävyyksiltä. Mutta kohtalo, joka kaikkia asioita ohjaa oman oikullisen mielikuvituksensa

mukaan, toi tänne myöskin Ginès de Passamontin, tuon kuuluisan veijarin ja suurvoron, joka don Quijoten toimesta päästyään vapauteen piileili P. Hermandadin vainuokiria ja nyt luuli täällä kallioiden keskellä löytävänsä rauhaisan tyyssijan; hän sattui tulemaan samaan paikkaan missä ritari ja tämän asemies olivat, ja tunsi heidät kyllä puheestaan, mutta antoi heidän nukahtaa. Ja niinkuin ilkeät ihmiset aina ovat kiittämättömiä ja epäkohteliaita ja pakko opettaa heitä menettelemään vähemmin luvallisella tavalla, niin Ginèskin nyt seikkailijaimme nukkuessa anasti itselleen Sanchon aasin, Rosinante kun näytti hänestä niin kurjalta, ettei olisi sitä milloinkaan saanut kaupatuksi tai pantatuksi; ja ennen päivänkoittoa lähti hän tiehensä niin hiljaa, etteivät nukkujat siitä heränneet.

Aamurusko syttyi idässä ilahuttaen ja lämmittäen hymyllään maanpintaa, mutta luoden pelkkää surua Sanchon kasvoille, kun tämä näki aasinsa kadonneeksi. Hän päästi vihlovia valitushuutoja ja hyppeli burjana kuin mielipuoli, niin että don Quijotekin siihen havahtui ja kuuli aseenkantajansa sanovan: »Oi, sinä lempilapseni, sydänpäpyseni, kotona syntynyt ainokaiseni, lasteni leikkiveri, vaimoni hempi, naapureini kateudenaihe ja kuorman keventäjä, joka niillä kahdellakymmenellä pennillä mitä sinulla päivässä ansaitsin hankit meille puolet jokapäiväisistä elintarpeistamme!» Nähtyään Sanchon kyyneleet ja kuultuaan syyn hänen suruunsa don Quijote koetti häntä lohduttaa miten paraiten taisi, sanoen että kärsivällisyys oli vankin turva maailman vastoinkäymisissä. Se ei kuitenkaan Sanchoa niin suuresti lohduttanut kuin ritarin hänelle viimein lupaamat kolme asia niistä viidestä, mitä tällä oli kotona. Näin painavia perusteita Sancho ei enää voinut vastustaa, vaan kuivasi kyyneleensä, tukahutti huokauksensa ja nyyhkytyksensä sekä kiitti sulavasti jalomielistä isäntäänsä.

Auringon kohottua ylemmäksi taivaalle tunsi don

Quijote suurta mielihyvää oleskelustaan näillä vuorisilla seuduilla, missä epäilemättä monet suuret seikkailut häntä odottivat. Hän johdatti mieleensä kaikki ihmeelliset tapaukset, joita vaeltaville ritareille oli sattunut samallaisissa yksinäisissä erämaanloukoissa, ja hän oli niin syventynyt ja ihastunut näihin mietteisiinsä, ettei muuta ajatellutkaan. Sanhokaan, joka näki heidän olevan täällä täysin turvassa, ei pitänyt muusta murhetta kuin vatsansa täyttämisestä eväitten tähteillä. Hän käveli herransa jälessä aasinsa entinen säilytys hartioillaan ja pisteli poskeensa repun sisältöä niin tuimaan kuin kykeni, ajattelemta mitään tämän ihanampia seikkailuja.

»Sancho ystäväni», sanoi don Quijote hänelle äkkiä, »tahdonpa tehdä tässä vuoristossa urotyön, joka hankkii minulle ihmisten kunnioitusta, ikuistaa nimeni kuolematomaksi ja lyö laudalta kaikkien entisten ja tulevaisten vaeltavien ritarien urotyöt.» — »Onko se hyvin vaarallista lajia, herra?» kysyi Sancho. — »Ei», vastasi don Quijote, »vaikka voisi niinkin käydä, että menestyksen sijasta perisimme vastoinkäymisiä. Mutta kaikki riippuu vain sinun ketterydestäsi.» — »Minun... ketterydestäni, hyvä herra?» sammalsi Sancho. — »Aivan niin, ystäväseni», vakuutti ritari, »sillä jos palaat joutuun sieltä minne sinut aijon lähettää, niin on vaivani lopussa ja kunniani aika alkava. Mutta miksi pitäisin sinua kauvemmin tietämättömydessä? Tahdon siis ilmottaa sinulle, uskollinen aseenkantajani, että mainio Amadis Gallialainen oli maailman paraita vaeltavia ritareita; tai mitä puhunkaan, hän oli laatuaan ainokainen, ensimmäinen ja ruhtinas kaikkien aikalaistensa joukossa. Ei Belianis yhtä vähän kuin kukaan toinenkaan ollut hänen vertaisensa, eivät edes olisi kelvanneet hänen asemiehekseenkään. Sanon sinulle myöskin, että jos maalari tahtoo saavuttaa mainetta taiteessaan, pitää hänen jäljentää kaikkein etevimpäin mestarien tauluja; sama sääntö on voimassa myös kaikissa muissa ylevämmissä taiteissa ja tieteissä. Kun

nyt näin on laita, niin minun mielestäni myös se vaeltava ritari, joka paraiten jälittelee Amadista, pääsee myöskin lähimmäksi kaikkea ritarillista täydellisyyttä. Ja yksi niistä tapahtumista, joissa tämä suuri ritari jaloimmalla tavalla osotti viisauttaan ja hyveellisyyttään, lujuttaan ja rakkauttaan oli se, että hän vetäytyi Köyhyyden kalliolle tekemään parannusta ja otti nimekseen Beltenebros¹⁾, joka todella olikin kuvaava nimi hänen uudelle elintavalleen. Mitä minuun tulee, on minun helpompi jälitellä hänen katumusharjotuksiaan kuin halkoa jättiläisiä, tappaa louhikäärmeitä, hävittää sotajoukkoja, hajoittaa laivastoja ja purkaa lumouksia; ja koska tämä seutu on vallan omiaan siihen tarkotukseen, ei ole syytä päästää käsistään näin oivallista tilaisuutta.» — »Mutta, armollinen herra», pisti Sancho väliin, »mitä sitte oikeastaan aijotte tehdä tässä autiossa paikassa?» — »Oh, enkö sitä sulle ole sanonut?» vastasi ritari. »Aijon jälitellä Amadista esiytymällä täällä epätoivoisena, hurjana ja mielipuolena, ja samalla kertaa jälitellä myöskin urhoollista Rolandia, joka saadessaan tietää Angelikan antaneen lempensä Medorille joutui siitä niin suuren murheen valtaan että tuli hulluksi, repi ylös puita, samensi lähteitten kirkasta vettä, hävitti karjalaumoja ja tappoi niiden paimenet, poltti asuntoja ja teki tuhansia muita hullutuksia, jotka ovat ikimuistettavia. Ja vaikken aijokaan jälitellä kaikkia Rolandin, Orlandon eli Rotolandin (sillä häntä kutsuttiin näillä kaikilla nimityksillä) hullutuksia, niin tahdon tehdä niistä tärkeimmät. Mahdollista myös voi olla, että tyydyn jälittelemään vain Amadista, joka ei tehnyt mitään vahingollisia hullutuksia, vaan ainoastaan itkemällä ja valittamalla hankki itselleen suuremman maineen kuin kukaan muu.»

»Minusta kuitenkin näyttää», vastusti Sancho, »että niillä ritareilla jotka noin käyttäytyivät oli harmi tai joku

1) Beltenebros = kaunosynkkä.

muu aihe syynä tyhmyksiinsä ja hullutuksiinsa, mutta mitä syytä teillä olisi ruveta sillä tapaa hulluttelemaan? Mikä nainen teidät on pettänyt ja mitä aihetta teillä on luulla että tuo Toboson Dulcinea olisi tehnyt tyhmyksiä maurien tai kristittyjen kanssa?» — »Hei, siinäpä se solmu onkin», huudahti don Quijote; »se juuri tekeekin minun hulluuteni niin hienoksi; ajatteles, että vaeltava ritari tulee hulluksi ilman mitään aihetta! Eikö se juuri osota sydämmeni valtijattarelle mihin kaikkeen hänen ritarinsa oikein kykenee! Elä siis, rakas Sancho, koetakkaan peräyttää minua tästä niin harvinaisesta, niin onnellisesta ja erinomaisesta mielenjuosteesta! Hullu olen ja hullu tahdon olla aina siihen hetkeen saakka, jolloin palautat minulle vastineen siihen kirjeeseen, jonka sinun myötäsi lähetän neiti Dulcinealle. Jos vastaus on sitä laatua että se palkitsee uskollisuuteni, niin lakkaa hulluuteni ja katumusharjotukseni; mutta jollei se minua tyydytä, niin tulen hulluksi täydellä todella ja olen siinä tilassa tunnoton kaikelle. Niin että millaisen vastauksen valtijattareni ikinä lähettää, minä kunnialla selviän nykyisistä sieluntaisteluistani: joko voin viisaana miehenä riemuita toivomastani ilosanomasta tai olen hulluna välinpitämätön tuomalleni epäsuotuiselle vastaukselle.»

Näin puhellen he saapuivat erään korkean vuoren juurelle, joka seisoi kuin jyrkkä keila keskellä muiden vuorten kehää. Pieni puron liris vierellä ja ympärillä levisi vihanta niitty. Nurmen raikkaus ja monilukuiset aarniopuut, pensaat ja kukkasat, jotka kallion pintaa peitivät, tekivät tämän mitä miellyttävimmäksi oleskelupaikaksi. Se viehättikin Surullisen hahmon ritaria siihen määrään, että hän valitsi paikan katumussijaksensa ja tervehti sitä niin suurenmoisella riemastuksella kuin olisi todella kadottanut järkensä: »Tämä, oi taivas», huudahti hän, »on se paikka, jonka valitsen itkeäkseeni sitä säälittävää tilaa johon olet minut saattanut. Täällä valukoot kyyneleeni kuten tämän puron vedet, ja huokaukseni

pankoot näitten puitten oksat ja lehdet väräjämään, jotta koko maailma tulisi tietämään sydämmeni julman tuskan ja liikuttavan vaivan. Oi, te maalaiset jumalat, keitä lie-nettekin, jotka näissä korvissa asutte, kuulkaa onnetto-man rakastajan valituksia, jonka pitkälinen poissaolo armaastaan ja kuviteltu mustasukkaisuus ovat johtaneet näille autoille seuduille itkemään surullista tilaansa ja sen kiittämättömän kaunottaren oikullisuutta, jonka kas-voihin ja muotoon taivas on kiinnittänyt kaiken mahdol-lisen maallisen kauneuden. Oi, te metsänneidot ja vuorenhaltijat, joiden tyyssija on näiden korprien synkässä po-veassa, auttakaa minua valittamaan onnettomuuttani tahi elkää ainakaan väsykö kuulemaan siitä! Ah, Toboson ihana Dulcinea, sinä päivieni aurinko ja öitteni kuu, sinä vaivojeni autuus, seikkailujeni loistava pohjantähti, sääli tätä surullista tilaa, johon julma ero sinusta on minut saattanut, ja tehköön se sydämesi suosiolliseksi minun horjumattomalle rakkaudelleni! Oi, te yksinäiset puut, jotka tästälähin olette ainoa seurani täällä, ilmaiskaa leh-tienne värinällä ja oksienne huojunnalla, etten ole hai-taksi teille! Ja sinä rakas aseenkantajani, seikkailujeni miellyttävä ja uskollinen toveri, katsele tarkkaavaisesti mitä nyt tulen tekemään, jottet unohtaisi rahtuakaan ker-toessasi siitä kaunottarelleni, jonka takia tätä kaikkea teen. Ja oi sinäkin Rosinante, minun erottamaton seuraajani ja hyödyllinen auttajani niin myötä- kuin vastoinkäymisissä; suothan minulle anteeksi että nyt on-nettomaksi tultuani mieluummin valitsen yksinäisyyden, ja uskothan minua kun sanon, että vain suurella mieli-haikeudella sinusta eroan.» Näin puhellen hän laskeutui hevosensa selästä, riisui siltä suitset ja satulan ja läi-mähyttäen kädellään sen lanteita saneli hän huoaten: »Vapauden antaa sinulle nyt se, joka itse on kadottanut vapautensa. Oi ratsuni, yhtä kuuluisa suurten tekojesi kuin onnettoman kohtalosi vuoksi, mene nyt minne itse mielit, sinut tunnetaan kaikkialla ja sinun otsaasi on

kirjoitettuna, että maineessa voitat kaikki muut jalot ritariratsut.»

»Kirottu olkoon!» purskahti Sancho huutamaan, »tuhatkertaisesti kirottu olkoon se konna, joka ainaseksi vapautti minut aasiani riisumasta! Imarteluja ei eläinparaltani nyt puuttuisi, eikä kauniit sanat kielelläni ty-rehtyisi. Mutta vaikka harmoni olisikin nyt täällä, en siltä sentään riisuisi satulaa. Mitä sillä olisi tekemistä rakastuneiden ja epätoivoisten ihmisten hullutusten kanssa, kun ei isäntänsä (joka minä vielä äsken olin) ole kum-paakaan. Mutta sanokaas minulle, herrani: jos teidän hulluutenne ja minun matkaanlähtöni todellakin ovat tosia, niin eikö kävisi laatuun satuloida Rosinante uudelleen, jotta se korvaisi minulle suuren tappioni ja samalla tun-tuvasti edistäisi matkaani? Sillä jos minun täytyy jalan lähteä, niin en todellakaan tiedä milloin perille saavun ja sieltä tänne takasin, sillä olen perin keho jalkamies.» — »Tee kuten tahdot, Sancho», myönnytteli don Quijote; »tuntuu kuin et vallan väärässä olisi. Muuten on sinun lähdeittävä matkalle vasta kolmen päivän päästä; sillä niin kauvan aijon pidättää sinua täällä, jotta voisit omin silmin nähdä mitä kaikkea aijon valtijattareni hyväksi tehdä ja siitä sitten kertoa hänelle.» — »Mitä minun pitäisi vielä nähdä sen lisäksi mitä jo olen nähnyt?» — »Nyt sinä totisesti olet aivan ymmällä koko asiasta», vastasi don Quijote; »pitäähän sinun vielä nähdä miten revin rikki vaatteeni, viskaan aseeni hajalleen, isken pää-täni kallionkupeita vastaan ja teen tuhansia muita samal-laisia hullutuksia, jotka varmasti saattavat sinut ihme-tyksiin.» — »Taivasten tekijät, armollinen herra», huu-dahti Sancho, »varokaa ryhtymästä moisiin temppuihin! Voisi sattua että kun iskette päätänne kalliota vastaan, ensimmäinen terävä särmä lopettaisi ijäksi kaikki muut katumusharjotuksenne. Omasta puolestani luulen että jos tuommoiset päänsärkemiset todella ovat niin tarpeen, ettei hommastanne ilman sitä tulisi mitään, voisitte tyytyä

tekemään hullutuksenne vain leikillä, esimerkiksi puske-
malla päätänne vettä tai satulatyynyä vastaan. Minä kyllä
pidän puoltanne valtijattarenne luona ja sanon teidän
poukuttavan päätänne raudankoviin kallioihin.» — »Kiitän
hyvästä tarkotuksestasi, rakas Sancho», vastasi ritari;
»mutta sinun tulee tietää, ettei tämä ole mitään lasten-
leikkiä tai narripeliä, vaan mitä vakavinta totuutta; muu-
tenhan tulisin rikkomaan ritarilakeja vastaan, jotka kiel-
tävät valhettelemasta ja säätävät siitä saman rangaistuk-
sen kuin keretteläisyydestä. Jos tekee toisin kuin sanoo,
se valehtelee; minun toimieni tulee siis olla todellisia,
tarkotettuja, pysyväisiä ja päteviä eikä mitään silmän-
kääntäjättemppuja. Sen vuoksi on tarpeen että jätät
minulle vähän haavasiteitä vastaisten vammojeni varalta,
koska kerran olemme kadottaneet ihmelääkkeemme.»

Tämän sanottuaan ritari kirjoitti taskukirjansa leh-
delle seuraavan

Kirjeen don Quijotelta Dulcinealle:

»Suurvaltiias ja korkea hallitsijatar!

Se, jonka sydäntä ero Teistä ja palava rak-
kaus Teihin on haavoittanut kuin terävä miekka,
toivottaa Teille, ihanin Toboson Dulcinea, ter-
veyttä, jota itse ei saa nauttia. Jos Teidän kau-
neuttenne minua halveksii, jos Teidän hyveen-
ne on kylmä minua kohtaan ja vihanne minua koh-
taan yhä jatkuu, niin silloin minä, vaikka olenkin
karaistu, tuskin enää jaksanen kestää tätä vaivaa,
joka käy yli voimieni. Uskollinen aseenkantajani
Sancho on tekevä Teille, kaunis ja kiittämätön
viholliseni, selkoa nykyisestä tilastani ja kärsi-
myksistäni, joihin Teidän takianne olen antautu-
nut. Jos suvaitsette auttaa minua niistä, niin
olen Teidän; jollette tahdo, niin lopettamalla kurjan

elämäni tyydytän teidän julmuuttanne ja omaakin mielitekoani.

Teidän kalpeaan kuolemaan asti,
Surullisen hahmon ritari.»

»Partani kautta», huudahti Sancho, »eikös se ole sievin kirje mitä ikinäni olen kuullut! Heipäs vain, kuinka sujuvasti lausuttekin kaikki mitä teillä on lausuttavana! Totta tosiaan, tietänne varmaan kaikki asiat taivaan alla.» — »Siinä säädyssä johon kuulun», vastasi don Quijote, »äytyy tietää kaikki.» — »No niin, kirjoitakaa paperin takasivulle sitte osotus noista kolmesta aasista ja merkitkää se nimellänne oikein sievästi, jotta kirje tunnetaan teidän käsialaksenne.» — »Tahdonpa tehdä sen», virkkoi ritari; ja osotuksen kirjoitettuaan hän luki sen ääneen:

»Rakas sisarentyttäreni, pyydän sinun tätä osotusta vastaan antamaan asemiehelleni Sancholle kolme aasia niistä viidestä, jotka jäivät talliin; arvo saatu häneltä. Olen hyvin kiitollinen, jos lähetät minulle takasin tämän osotuksen Sanchon kuitin kera.

Kirjoitettu Mustalla vuorella, elokuun 26 päivänä tänä vuonna.»

»Se kuulustaa hyvältä, armollinen herra», lausui Sancho; »ja nyt te vain varustatte sen allekirjoituksellanne.» — »Ei tarvita mitään allekirjoitusta», vastasi don Quijote; »panen vain loppukoukeroni, ¹⁾ joka kyllä riittää

¹⁾ Vanhempina aikoina oli tavallista, että varsinaisen nimi-kirjoituksen alle liitettiin latinalaiset sanat *propria manu* (omakätisesti), jotka alkuaan kirjoitettiin selvästi, vaan myöhemmin muodostuivat monimutkaiseksi loppukoukeroksi, jonka kukin aina samantyyllisenä piirsi nimensä alle. Tätä »puumerkkiä» don Quijote tässä tarkoittaa.

takaukseksi vaikka kolmestakin sadasta aasista.» — »Sen kyllä uskon», sanoi Sancho, »ja nyt käyn satuloimaan Rosinanten; valmistaukaa siis antamaan minulle siunauksenne, sillä aijon lähteä nyt heti, huolimatta jäädä katselemaan teidän hullutuksianne, joista jo olen saanut tarpeekseni asti.» — »Ainakin tulee sinun», sanoi ritari, »nähdä minun aivan alastonna tekevän pari tusinaa ritarillisia hullutuksia, joihin ei tarvita pitkää aikaa, jotta sitte voit omantuntosi mukaan ja näkemäsi perusteella kuvailla Dulcinealle tilaani.» — »Oh, uskon kyllä sananne», huudahti Sancho; »mutta luojaanne nimessä pyydän, herra ritari, päästä näkemästä teitä alastonna. Se mua niin kovin murehuttaisi, etten voisi pidättää kyneleitäni, joita olen tänä yönä jo tarpeeksi vuodattanut harmoparkaani muistelllessani. Jos minun kuitenkin välttämättömästi pitää katsella hullutuksianne, niin tehkää ne pian, sillä minulla on kiire matkaan. Mutta millä ihmeellä te aijotte elää, armollinen herra, sillä aikaa kuin minä olen poissa?» — »Elä siitä pidä mitään murhetta», vastasi don Quijote; »olen päättänyt ravita itseäni vain näiden niittyjen ruohoilla ja näiden puitten hedelmillä, sillä minun yritykseni erityisenä hienoutena on juuri nälkäkuolema ynnä muut senkaltaiset eriskummallisuudet.» — »Mutta, armollinen herra», keskeytti Sancho hänet, »luuletteko että palatessani osaan takasin tähän paikkaan, joka on niin kovin syrjäinen ja aivan kätkössä?» — »Huomaa tarkasti mitä sanon», lausui ritari; »minä en liiku tästä minnekään etäämmälle ja nousen tavan takaa korkeimmalle kallionhuipulle, mistä minut kyllä näet, taikka huomaan minä sinut tiellä. Paremmaksi varmuudeksi leikkaa sentään rautatammen oksia, joita sirotat tielle joka kuuden askeleen päähän siksi kun tulet tasangolle; se olkoon sulle palatessasi merkinä ja oppaana, kuten Ariadnen lankavyvyhti Perseuksen pojalle tämän lähtiessä Kretan labyrintista.» Sancho lupasi työtä käskettyä; ja saatuaan herraltaan siunauksen matkalleen ja molempien

itkien syleiltyä toisiaan kapusi hän Rosinanten selkään. »Sancho ystäväiseni», sanoi silloin don Quijote, »minä uskon nyt huostaasi oivan ratsuni. Pidä siitä yhtä hellää hoivaa kuin olisin se minä itse.» Sancho sanoi isännälleen vielä kerran jäähyväiset ja alotti matkansa, kylvään tielle rautatammen oksia kuten häntä oli käsketty.

Hän ei vielä ollut pitkällekään ennättänyt kun hän käänsihe takasin. Don Quijoten ihmetellessä mitä se merkitsi vastasi Sancho: »Herra, ehkäpä sittekin olitte oikeassa kun vaaditte minun ensin katselemaan hullu-tuksianne, jotta silminnäkijänä niistä tiedän kertoa kul-lalenne; vaikka muuten luulen koko tämän katumus-temppunne olevan suurin hullutus mitä voitte tehdä.» — »Enkös sitä sinulle jo sanonut, Sancho hyvä», vastasi don Quijote. »Odotahan vähän, niin sillä aikaa kuin luet Isämeidän ennätän jo tehdä puolitusinaa hullutuksia.» Näin sanoen hän riisui takkinsa ja paitansa, paljastaen siten yläruumiinsa, ja teki pari hurjaa ilmahyppyä, läi-mäytti kämmeniään kantapäihinsä ja löi vielä pari ku-perikeikkaa, niin ettei Sancho enää voinut olla epätietoi-nen herransa hulluudesta. Sitten lähdemme hänen mat-kaansa aina siihen asti kuin hän palaa takasin Mustaan vuoristoon, eikä meidän tarvitsekaan matkalla kauvan viipyä kuten seuraavassa nähdään.

KAHDESTOISTA LUKU.

Miten parturi ja kirkkoherra, mukanaan kuuluisa Micomiconan prinsessa, lähtivät hakemaan don Quijotea Mustalta vuorelta.

Vuorelta lähdettyään Sancho matkasi Toboson tjetä pitkin ja saapui seuraavana päivänä sen majatalon koh-

dalle, missä häntä edellisellä kerralla oli niin häijysti kohdeltu. Heti sen nähtyään hänen ruumistaan kylmät väreet puistattivat, ja hän oli yhä vielä näkevinään itsensä ilmassa heilumassa; senpä vuoksi häntä haluttikin kulkea sen ohitse, vaikka olikin päivällisen aika eikä miespoloinen ollut nauttinut einettä pitkään aikaan. Hänen ollessa kahden vaiheilla käydäkö sisään vaiko jatkaako matkaa, astui majatalosta ulos kaksi miestä, jotka näyttivät tuntevan hänet; ja toinen heistä sanoi toverilleen: »Arvon kirkkoherra, eikö tuo ole Sancho Pansa, jonka emännöitsijä sanoi seikkailijamme ottaneen mukaansa asemiehekseen?» — »Hän se on», vastasi kirkkoherra »ja hevosen tunnen don Quijoten ratsuksi.»

Miehet todella olivatkin Sanchon kotikylän kirkkoherra ja parturi. Tunnettuaan sekä ratsastajan että ratsun he kävivät hänen luokseen, ja puhutellen Sanchoa nimeltä kysyi kirkkoherra, minne hän herransa oli jättänyt. Sanchokin tunsu heti molemmat, mutta päätti salata don Quijoten olinpaikan ja nykyisen tilan. »Hyvät herrat», sanoi hän nyreästi, »isäntäni on paraikaa kaukana täältä toimittamassa muuatta tärkeää työtä, jota en henkeni uhallakaan uskalla ilmaista.» »No no, Sancho Pansa, kelpo ystäväni», sanoi parturi, »ei meitä niin helposti nenästä vedetä. Jollet ilmaise meille minne herrasi heitit, niin uskomme sinun murhanneen hänet varastaaksesi sitte hänen hevosesensa. Sano nyt muutta mutkitta paikalla missä don Quijote oleskelee, tai marssi sitte vankilaan.» — »Eihän toki, armolliset herrat», huudahti Sancho hätäytyneenä, »ei minua tarvitse käydä uhkailemaan; en ole mikään murhamies enkä hevოსvaras, vaan kelpo kristitty. Herrani on tuolla vuoristossa ja tekee paraikaa katumustöitä minkä ennättää.» Ja ollenkaan vastustelematta hän kuvasi mihin tilaan don Quijote oli jäänyt ja mitä seikkailuja heillä oli ollut; mitä häneen itseensä tulee, niin oli hän viemässä kirjettä neiti Dulcinealle, Lauri

Corchuelon tyttäreille Tobosossa, johon ritari oli kuollakseen rakastunut.

Kirkkoherra ja parturi hämmästyivät suuresti Sanchon kertomuksesta, ja vaikka kyllä tunsivat don Quijoten hulluuden, eivät he voineet kyllin ihmetellä, miten hän jok'ainoa päivä sai yhä kummallisempia päähänpistoja. He pyysivät saada nähdä don Quijoten kirjeen Dulcinealle, ja sen luettuaan he joutuivat yhä enemmän hämille. He tunsivat ritarin vanhastaan hyvin ja tiesivät, ettei maksanut vaivaa yrittääkään saada häntä järkiinsä. Sen vuoksi he rupesivat miettimään keinoja, miten juuri hänen hulluuttaan hyväkseen käyttäen saisivat hänet palaamaan kotiin.

»En näe tässä muuta neuvoa», sanoi parturi kirkkoherralle, »kuin että te, arvoisa kirkkoherra, joutuun lähette nepaanne, nuoren Dorotean luokse, joka on aika nokkelaälyinen tyttö. Taivuttakaa hänet pukeutumaan vaeltavaksi prinsessaksi, jonka rippi-isäksi te itse tarpeen tullen voisitte ruveta; minä olen vaikka hänen ratsupalvelijansa. Minulla sattuu juuri olemaan laukussani valeparta, jota voin käyttää naamarina. Dorotean ei tarvitse muuta tehdä kuin itkien rukoilla suojelusta Surullisen hahmon ritarilta, saadakseen hänet palaamaan meidän seurassamme kotiin.»

Kirkkoherra suostui mielellään esitykseen ja kävi puhuttelemaan mainittua neitoa. Tämä oli lukenut paljon ritariromaaneja, niin että oli hyvin perehtynyt tällaisiin juoniin. Viivyttlemättä hän otti esiin erinomaisen kauniin hameen sekä runsaasti koristellun vihreän kauhtanan, helminauban ynnä muita naiskoruja; ja kun hän kaiken tämän koreuden oli pukeutunut päälleen, näytti hän niin loistavan kauniilta, ettei muiden ihastuksesta tahtonut loppua tullakaan.

Enimmän hän kuitenkin vaikutti Sanchoon, joka ei voinut siirtää hänestä katseitaan. »Ken tämä kaunis neiti on ja mitä hän täältäpäin etsii?» kysyi hän kiih-

keästi kirkkoherralta.» — »Kukako neiti on?» toisti kirkkoherra. »Onpahan vain Micomiconin suuren valtakunnan kruununperijätär, joka tulee rukoilemaan isäntääsi kostamaan erään ilkeän jättiläisen hänelle tekemää vääryyttä; ja kun maine kuuluisan don Quijoten urhoollisuudesta on levinnyt yli koko Guinean, ei prinsessa ole arkaillut tehdä tätä pitkää matkaa hänen apuaan etsiäkseen.» — »Sepä vasta on mainiota!» huudahti Sancho ihastuneena, »hän on tervetullut meidän luoksemme! Sepä tosiaan on onnellinen etsintä ja oivallinen löytö, jos vain herrani onnistuu kolauttaa tuo lemmon jättiläinen kuoliaaksi. Ja totta varmaan hän sen tekeekin, jos vain tapaa miehensä ja jollei tämä ole loitsija, sillä sellaisia vastaan ei hänellä ole mitään valtaa. Mutta yhtä asiaa pyydän teiltä, armollinen kirkkoherra, että neuvotte häntä oitis naimaan tuon prinsessan. Sillä jos hän saa päähänsä ruveta esimerkiksi arkkipiispaksi, ei hän milloinkaan voi päästä prinsessan mieheksi ja sitte keisariksi. Minä olen nimittäin tässä aatellut omaakin kohtaani ja huomannut, ettei ole minulle hyvä jos herrani rupee arkkipiispaksi, sillä silloin en minä, joka olen nainut mies, kelpaa kirkon palvelukseen.» — »Olet oikeassa, Sancho hyvä», sanoi kirkkoherra; »lupaen käyttää herraasi nähden kaikkea vaikutusvaltaani.»

Sancho ilmaisi tyytyväisyytensä kirkkoherran lupauksesta, ja tämä puolestaan ihmetteli Sanchon yksinkertaisuutta ja miten ritarin hullut haaveet olivat juurtuneet palvelijankin päähän. Dorotea oli jo noussut kirkkoherran muulin selkään ja parturi varustautunut teko-parrallaan, jonka jälkeen he pyysivät Sanchon johdattamaan heidät isäntänsä luo, varottaen vahvasti häntä ilmaisemasta kirkkoherraa ja parturia; sillä jos ritari nämä tuntisi, rupeisi hän epäilemään heidän asiaansakin, ja silloin hän voisi kadottaa tämän mainion tilaisuuden päästä keisariksi.

Prinsessa Micomicona, hänen asemiehensä ja suuri

Sancho olivat kulkeneet noin kolme neljännes peninkulmaa, kun näkivät don Quijoten seisovan kalliolla, täysin puettuna vaan ilman rautavaruksiaan. Heti kun prinsessa sai tietää hänen olevan etsimänsä ritarin, pysäytti hän ratsunsa, astui asemiehensä auttamana satulasta ja heittäsi maahan hänen eteensä. Don Quijoten vastustuksesta huolimatta hän syleili ritarin polvia ja puhui hänelle seuraavasti: »En nouse jalkainne juuresta, urhoollinen ja voittamaton ritari, ennenkun lupaatte tehdä minulle erään palveluksen, joka yhä enentää mainettanne ja auttaa maailman onnettominta ja sorretuinta neitoa suuresta pulasta. Ja jos urhoutenne todella on niin verraton ja käsivartenne niin voimakas kuin huhu kertoo, niin vaativat kunnian ja ritarillisuuden lait teitä auttamaan minua poloista, jonka suuri maineenne on tuonut tänne maanpiirin toisesta äärestä teidän suojelustanne anomaan.» — »Minä puolestani, lumoava kaunotar», vastasi don Quijote kohteliaasti, »olen päättänyt olla lausumatta sanaakaan, ennenkun nousette pystyyn.» — »En nouse tästä konsanaan, kuuluisa ritari», sanoi sorrettu prinsessa, »jollenne lupaa minulle pyytämäni avuntekoa.» — »Siinä tapauksessa minun täytyy se luvata sillä ehdolla kumminkin, ettei se sodi kuninkaani ja isänmaani ynnä sen kalliin olennon etuja vastaan, joka on kahlehtinut vapauteni ja sydämmeni.» — »Voin teille varmasti vakuuttaa, etteivät mitkään näistä tule kärsimään siitä vahinkoa», sanoi prinsessa.

Sancho lähestyi don Quijotea ja kuiskutti hänelle korvaan: »Lähtekää, lähtekää toki hänen mukaansa, armollinen herra, voitte hyvin suostua hänen pyyntöönsä, se on pieni mitättömyys vain. Teidän tarvitsee vain koulauttaa kuoliaaksi muuan inhottava jättiläinen. Ja hän, joka sitä teiltä pyytää, on prinsessa Micomicona, suuren Micomiconin valtakunnan kuningatar Etiopiassa.» — »Se on samantekevää kuka hän on», vastasi don Quijote; »minä teen mitä velvollisuuteni, omatuntoni ja ritarisäätyni

lait käskevät.» Ja kääntyen prinsessan puoleen jatkoi hän: »Nouskaa toki pystyyn, neitiseni, minä suostun siihen palvelukseen mitä teidän kauneutenne minulta toivoo.» — »Anon apua teidän urhoollisuudeltanne, verraton ritari», sanoi Dorotea yhtä kohteliaasti, »ja pyydän teitä nyt heti lähtemään kanssani sinne mihin tahdon teidät viedä ja vielä pyydän ettette antaudu mihinkään muuhun seikkailuun, ennenkun olette puolestani kostanut konnalle, joka vastoin kaikkea jumalallista ja inhimillistä oikeutta on riistänyt valtakuntani.» — »Sen lupaan ja vannon, kaikkein armollisin neiti», vastasi ritari; »voitte jo rohkaista mieltänne ja karkottaa surun, joka teitä painaa; toivon Jumalan avulla ja käsivarteni voimalla voivani asettaa teidät takasin menettämällemme valtaistuimelle ja kostaa kaikille ryöväreille, jotka teitä siltä pidättävät. Ja käykäämme nyt heti paikalla toimeen, sillä viivyttelyminen on aina vaarallista.»

Murheellinen prinsessa koki kaikin mokomin suudella sankarimme käsiä, mutta tämä, kohteliaana ja ritarillisena kuin aina, ei tahtonut sitä suvaita. Hän sai kaunottaren viimeinkin nousemaan pystyyn, syleili häntä hellästi ja käski sitte Sanchon tuomaan hänen varuksensa. Aseenkantaja nouti ne eräästä puusta, jonka oksille ne olivat ripustetut kuin mikäkin voittosaalis; ja kun don Quijote oli ne pukenut päälleen, lausui hän: »Lähtekäämme nyt heti auttamaan tätä korkeata prinsessaa ja käyttämään taivaan meille antamaa voimaa ja urhoutta hänen vihamiestensä kukistamiseen.» Parturi, joka myös oli koko ajan ollut polvillaan uskaltamatta vetää suutaan nauruun, koska pelkäsi pudottavansa valepartansa, nousi seisaalleen ja tarttui prinsessan toiseen käteen, don Quijoten pitäessä toista; ja yhdessä he nyt nostivat hänet muulin selkään.

Sancho-parka sai käydä jalkasin perässä, mikä surkeus taas johdatti kadotetun harmon hänen mieleensä, niin että syvä huokaus kohosi hänen rinnastaan. Kuitenkin

hän kärsivällisesti hillitsi suruaan, sillä olihan hänen herransa nyt hyvällä alulla päästä keisariksi. Hän ei sitä epäilytkään, etteikö tämä naisi prinsessaa ja pääsisi ainakin Micomiconin kuninkaaksi. Vain yksi synkkä ajatus hämmensi näitä valoisia kuvitteluja: tuo valtakunta tuntui sijaitsevan neekerien maassa, joten hän herransa armosta siis joutuisi maaherrana hallitsemaan mustia; mutta tämäkin häiritsevä ajatus väistyi pian. »Oh, olkoot alamaiseni vain mustia, mitä se tekee! Se on paljon parempi vain. Kuletan heitä Espanjaan, myyn heidät siellä, saan hyvät rahat taskuuni ja ostan niillä jonkun aatelistilan, jossa elän huoletonna vanhuuteni päivät. Olenko muka liian tyhmä tällaisiin asioihin? Tarvitseeko olla filosoofi osatakseen myydä kolmekymmentä tai edes kymmenenkin tuhatta orjaa? Hei, niin totta kuin olen Sancho Pansa, sen verran saan toki noita mustilaisia kokoon, isoja ja pieniä miten sattuu, ja olkootpa ne vaikka mustia kuin piki, osaan ne aina muuttaa kauniiksi kullankeltaisiksi ja hopeanvalkoisiksi kolikoiksi! Tulkaa lähelle vain, en minä niin vaarallinen ole!» Näin hauskoissa mietteissä Sancho taivalsi eteenpäin ja unohti pian senkin ikävän, että nyt sai jalan astua.

Kirkkoherra, joka tähän asti oli pysytellyt piilosalla, katsoi nyt ajan tulleen hänenkin astua näyttämölle, ja hän ilmutui yht'äkkiä tielle huutaen täyttä kurkkua: »Tervetullut, rakas maanmieheni don Quijote de la Mancha, ritariston kukka ja huippu, sorrettujen tuki!» sekä riensi syleilemään don Quijoten vasenta polvea. Ritari ensin hyvin hämmästyi miehen käytöksestä, mutta tunsikin vihdoin hänet vanhaksi ystäväkseen kotikylän kirkkoherraksi ja koetti kaikin mokomin laskeutua ratsultaan. Tätä ei toinen tahtonut sallia, jonka vuoksi don Quijote huudahti: »Ah, ei ole oikein, herra kirkkoherra, että minä istun hevosen selässä, kun teidän korkea-arvoisuutenne käy jalokasin.» — »En millään ehdolla salli teidän nousta satulasta», vastasi kirkkoherra. »Suvaitkaa, teidän armonne,

Don Quijote vastaanottaa prinsessa Micomiconan.

istua vain hevosenne selässä, sillä ratsastaen te suoritate maailman suurimpia ihmetöitä; minun halpuudelleni on kylliksi, jos joku näistä muista herroista sallii minun istua taakseen muulinsa selkään. Silloin voin kuvitella istuvani Pegasuksen tai kuuluisan maurilaisurhon Muzaraquen viisaan ratsun selässä, joka tänäkin päivänä makaa loihdittuna Zulema-kummun sisässä lähellä suurta Complutumin kaupunkia.» — »Olette vallan oikeassa, herra kirkkoherra», sanoi don Quijote, »enkä enää vastustelekaan. Mutta luulen, että armollinen prinsessa minun tähteni suvaitsee käskää asemiehensä antamaan teille paikkansa muulin selässä ja itse istumaan taaksenne, jos se vain käy laatuun.»

Tällä tapaa seurue viimein pääsi matkalle don Quijoten kotitaloa kohti, ilman että ritari lainkaan vainusi kepposta, joka hänelle oli aijottu.

KOLMASTOISTA LUKU.

Prinsessa Micomiconan kertomus ja Sancho Pan- san seikkailu.

Surullisen hahmon ritarin ensi huolena heidän matkalle jouduttuaan oli vaatia aseenkantajaltaan tiliä tämän lähettilästoimesta. Uskollinen asemies osotti tässä tilaisuudessa vallan ihmeellistä mielenmalttia, ja hänen herralleen antamansa tiedot tyydyttivät tätä sitä enemmän, kun ne olivat ammennetut yksinomaan Sanchon mielikuvituksesta. Kun tämä tärkeä kohtaus oli ratkaistu molemminpuoliseksi tyytyväisyydeksi, liittyivät isäntä ja palvelija jälleen muuhun seuraan.

»Armollinen neiti», lausui ritari sitten prinsessa Micomiconalle, »pyydän teitä nyt kertomaan meille onnettomuudestanne, jollette tahdo sitä salassa pitää, ja ilmoittamaan ketkä teille vääryyttä ovat tehneet ja keille minun on puolestanne kostettava.» — »Kernaasti tahdon kertoa siitä», vastasi Dorotea, »mutta pelkään ikävystyttäväni teitä niin epämieluisista asioista puhumalla.» — »Ei, ette suinkaan», sanoi don Quijote; »päinvastoin olemme siitä kovin kiitolliset.» Kirkkoherra ja parturi asettuivat tällöin prinsessan kummallekin puolelle kuulakseen hänen kertomustaan; ja Sancho, jonka mieltä asia kiinnitti yhtä paljon kuin herransakin, oli pelkkänä korvana. Sittekin Dorotea oli asettunut sellaiseen asentoon satulassaan, että voi paremmin puhua seuralaisilleen, alkoi hän surullisen kertomuksensa seuraavalla tavalla:

»Ensiksikin, herrani, tietäkää, että nimeni on ...» Hän pysähtyi hetkiseksi, kun ei muistanut minkä tekonimen kirkkoherra hänelle oli antanut. Mutta nähtyään hänen hämmentyvän kiiruhti tämä apuun: »Ei ole lainkaan ihmeellistä, jalo neiti, että sekaannutte muistellesanne kaikkia kohtaamianne kovanonnen iskuja, sillä suuret onnettomuudet tavallisesti hämmentävät ihmiseltä mielen ja muiston; ja se kohtalo mikä prinsessa Micomiconaa ovat kohdanneet, sen todella pitää olla kovin suuri ja raskas, koska hänen on täytynyt lähteä maiden ja merien takaa etsimään itselleen kostajaa.» — »Totta on», sanoi Dorotea, »että mieleeni yht'äkkiä tuli niin hirvittävä kuva kärsimistäni onnettomuuksista, että tuskin tiedän mitä puhun; mutta luulenpa tullessi taas tolkuilleni ja toivon, että ilman teidän auttamattannekin voin jatkaa kertomustani. Tietäkää siis, hyvät herrat, että olen Micomiconin suuren valtakunnan laillinen perijätär ja että herra isäni, kuningas Tinacrio Viisas, joka oli syväoppinen loitsija, sai tämän taitonsa kautta tietää että äitini, kuningatar Xantippa, kuolisi ennen häntä ja että minä hänen itsensäkin kuoltua jäisin orvoksi varsin nuo-

rella ijällä. Tämä seikka ei häntä niin suuresti murehuttanut, se kun oli tavallinen maailman meno; mutta hän tiesi sen ohessa — yhä saman salaisen taitonsa avulla — että muuan ilkeä jättiläinen, joka hallitsi eräässä rajoillamme sijaitsevassa suuressa saarivaltakunnassa ja jonka nimi oli Pandafilando Karsaskatseinen (jonka lisänimen hän oli saanut koska aina katseli kieroon muita sillä pelättäkseen) minun orvoksi jouduttuani hyökkäisi isolla sotavoimalla maahani ja ryöstäisi sen tykkäänään käsistäni. Tätä hirveää onnettomuutta en muka voisi muuten välttää kuin menemällä vaimoksi tuolle jättiläiselle, mutta sitä tiesi isäni minun ei koskaan tekevän. Minä en ikinä suostu vaimoksi jättiläiselle, vaikka tämä olisi suurin ja hirvittävin koko maailmassa. Sen vuoksi sanoi isäni kuollessaan minulle, että jättäisin hyvällä valtakuntani tuolle hirviölle, jotta alamaiseni eivät tulisi sodan jaloissa kärsimään; ja että sitte valittuani miehistäni uskollisimmat seuralaisikseni, matkustaisin viipymättä Espanjaan etsimään suojelusta eräältä kuuluisalta vaeltavalta ritarilta, jonka urhotekojen maine täyttää koko maailman ja jonka nimeksi hän mainitsi muistaakseni don Azote tai don Gicote . . .» — »Sanokaa don Quijote», ehätti Sancho väliin, »elikkä muuten Surullisen hahmon ritari.» — »Aivan oikein», myönsi Dorotea, »don Quijote se olikin. Muuten hänen piti olla kookas ruumiiltaan sekä kasvoiltaan laiha, sanalla sanoen isäni kuvasi teidät, herra ritari, niin ihmeteltävän tarkasti, ettei minulla ollut lainkaan vaivaa tuntiessani teidät siksi jo ensi silmäykseltä. Muuta ei minulla enää ole sanottavaa, sillä luulen jo perineeni takasin esi-isäini valtakunnan, koska te hyvydessänne olette luvannut minulle väkevän käsivartenne apua ja lähtevänne minne vain teidät vien. Tarkotukseni on asettaa teidät kasvoista kasvoihin tuon kurjan Pandafilando Karsaskatseisen kanssa, jolle toivon teidän verisesti kostavan ja riistävän häneltä kruununi ja valtakuntani, jotka hän vääryydellä on minulta anastanut.

Unhotin vielä mainita, että isäni, viisas kuningas Tinacrio, jätti minulle paperikäärön, johon kreikkalaisin tai araalilaisin kirjaimin (joita en osaa lukea) oli merkitty, että jos tuo ritari urhotekonsa suoritettuaan pyytäisi minua puolisoikseen, minun olisi siihen ehdottomasti suostuttava ja annettava hänelle valtakuntani ja käteni.» — »Hei vaan, Sanchoseni, miltäs se rupeaa kuulumaan!» huudahti don Quijote ylen ihastuneena. »Tajuatko mistä on kysymys? Kuinka usein olenkaan sinulle tällaisista asioista puhellut? Katsohan vain miten valtakuntia satelee hallittavaksemme ja kuninkaantyttäreitä naidaksemme!» — »Siltäpä näyttää», myönnytteli Sancho; »mutta jopa olemmekin saaneet kauvan sellaista ihmettä odottaa.» — »Kas tällainen, jalot herrat», jatkoi Dorotea, »on onnettomuuksieni historia. Muuta minulla ei ole lisättävää kuin että kaikista seuralaisistani pelastui eräässä hirveässä haaksirikossa vain tämä pitkäpartainen asemieheni. Me kahden vain pelastuimme kumpikin lankullamme, niin että minusta tuntuu kuin olisi taivas lähettänyt meille ihmeen säästääkseen meidät parempia aikoja varten.» — »Paremmat ajat ovat jo koittaneet», huudahti don Quijote. »Vannon uudelleen pitäväni teille ennen antamani lupauksen, seuraavani teitä hamaan maailman ääriin enkä erkanevani teistä ennenkun pidän kädessäni julman ja viekkaan vihollisenne päätä, jonka taivaan ja voimakkaan käsivarteni avulla leikkaan hänen rungostaan, oli hän sitte vaikka Mars-jumala itse. Ja asetettuani teidät jälleen kuninkaalliseen valtaanne, jätän kätenne ja sydämenne vapaasti käytettäväksenne; sillä niin kauvan kuin tahtoni on vangittu tuon julman kaunottaren kahleisiin . . . Muuta en voi sanoa kuin että minun on mahdoton ajatella ketään muuta naista, vaikka se olisi Feniks-lintu itse!»

Sancho Pansaa, joka tarkkaavaisesti oli kuunnellut herransa puhetta, murehuttivat tämän viime sanat niin kovin, ettei hän voinut olla sanoiksi puhkeamatta. »Niin totta kuin kerran kuolen», huudahti hän, »te, herra don

Quijote, näytätte kerrassaan kadottaneen viimeisenkin järjenrahtunne! Niinkuin vielä voisitte epäröidä, kun suuri ja mahtava prinsessa tarjoo teille kättänsä ja valtakuntaansa. Luuletteko sellaisia onnenpotkauksia joka oksalla kasvavan, vai pidättekö neito Dulcineaa kauniimpana kuin tätä prinsessaa? Ei sinnepäinkään, tuo tytönaasikka ei riitä riisumaan edes tämän kengännauhokaan. Miten nyt minun kreivikuntani käy, jolla minua niin kauvan olette narrailleet? Ei, naikaa te vain prinsessa ja ottakaa tuo kuningaskunta, joka kerrassaan putoo suuhunne; ja kun sitte olette päässyt kuninkaaksi, niin tehkää minut oitis kreiviksi tai markiisiksi, vähät minä muusta!» Don Quijote ei jaksanut kärsivällisesti kuulla Sanchon törkeitä solvauksia hänen sydämensä valtija-tarta vastaan; sanaakaan virkkamatta hän kohotti keihänsä ja takoi sillä niin voimakkaasti onnetoman asemiehensä päähän, jotta tämä luhistui maahan; ja jollei Dorotea olisi käynyt väliin, olisi hän poloisen vielä hengiltäkin ottanut. »Luuletteko te kurja moukka», karjasi hän, vihapaissään teititellen Sanchoa, »että minä iankaikisesti voin kärsiä teidän typeriä puheitanne ja alati teille anteeksi antaa? Elkkää luulkokaan semmoista, te kirottu konna, joka uskallatte avata kurjan kitanne häväistäksenne verratonta Dulcineaa! Ettekö tiedä, kelvoton olento, että minä häneltä saan kaiken voimani ja urheuteni ja että ilman häntä en kykenisi hiirtäkään tappamaan? Sanokaas minulle, mestari myrkkykieli, ken tämän kuningaskunnan olisi valloittanut, ken jättiläiseltä kaulan katkaissut ja ken teistä markiisin tehnyt — sillä kaikkea tätä pidän jo suoritettuna asiana — jollei sitä olisi tehnyt juuri Dulcinean urhous, joka on terästännyt minun käsivarteni näitä kaikkia suuria tekoja toimittamaan? Hän se minussa taistelee ja antaa minulle voiton, samatekuin minäkin hänessä elän ja hengitän. Ilkeä solvaaja, kuinka kiittämätön olettekin! Juuri sinä hetkenä, jolloin teidät olen kohottanut maan mahtavain verralta, palkitsette

sen puhumalla pahaa siitä henkilöstä, joka teille hyvää tekee.» Sancho ei kuitenkaan ollut niin masentunut äskeisestä selkäsaunastaan, ettei olisi ymmärtänyt ritarin sanoja; mutta hän tahtoi siirtää arvoisan ruumiinsa turvallisempaan paikkaan ennenkun uskalsi vastata. Hän siis nousi kiiruusti pystyyn ja asettui prinsessan muulin taa, mistä puheli ritarille: »Sanokaas minulle, armollinen herra, eikö ole totta ettette peri valtakuntaa, jollette näitä prinsessaa; ja jollette niin tee, niin millä sitte minua palkitsette? Tästähän minä äsken puhetta pidin ja enkös vain ollut oikeassa? Ja miksi tosiaan epäröittekään naida tämän kuningattaren, joka on tulla tupsahtanut suoraan taivaasta syliinne? Mitä kauneuteen tulee, niin en enää puutu siihen juttuun; mutta totta puhuakseni ovat mollemmat minusta yhtä kauniita, vaikken ole milloinkaan nähnytkään neiti Dulcinea.» — »Mitä sinä puhut, kurja petturi! Etkö ole Dulcinea nähnyt?» jyrisi don Quijote. »Etkö juuri tuonut minulle vastausta häneltä?» — »Niin, nähkääs, tarkotin sanoa, etten ole häntä nähnyt tarpeeksi voidakseni kaikki hänen kauneutensa yksityiskohdat kertoa; ylimalkaan hän oli minusta mahdolloman kaunis.» — »Niin ollen annan sinulle anteeksi», sanoi don Quijote, »ja suo sinäkin minulle anteeksi tämä pieni ikävyys, sillä ihminen ei voi aina hillitä ensimmäisiä mielitekojansa.» — »Sen kyllä tiedän», vastasi Sancho, »sillä lörpötteleminen onkin aina ollut minun ensimmäinen mielentekoni, niin etten voi olla sanomatta mitä sylki suuhuni tuo.» — »Kavahda siis vastedes sillä tapaa lörpöttelemästä; sillä ruukku käy niin kauvan kaivolla, kunnes ... Niin, muuta en sinulle sano.» — »Juuri niin, Herramme näkee taivaastaan kaikki mitä täällä maan päällä tapahtuu ja hän tietää ken meistä huonommin menettelee, minäkö joka en puhunut oikein, vaiko teidän armonne joka käyttäytyi moisella tavalla.» — »No nyt ollaan jo tarpeeksi puhuttu», lausui Dorotea. »Sancho ystävä, menkää suutelemaan isäntänne kättä, pyytäkää häneltä anteeksi ja

muistakaa vasta kiittää ja laittaa vähän varovaisemmin. Etenkin pankaa mieleenne, ettette koskaan puhu pahaa tuosta Toboson neitosesta, jota tosin en tunne, vaan jota kernaasti tahtoisin palvella, koska tämä mainio la Manchan ritari häntä pitää niin suuressa arvossa. Mitä muuten sinuun tulee, niin luota lupaukseeni, etkä suinkaan jää ilman palkintoa.» Sancho nyökkäsi prinsessalle ja kävi suutelemaan herransa kättä, jonka tämä suurella arvokaisuudella hänelle ojensikin.

NELJÄSTOISTA LUKU.

Don Quijoten surullinen palaus kotitienoilleen pui- sessa häkissä ja paholaisjoukon saattamana.

Vaeltavan ritarin ja hänen asemiehensä rakennettua rauha välillään näkivät kulkijamme tiellä miehen ratsastavan aasilla, luullen häntä ensin mustalaiseksi. Mutta Sancho, jonka sydämmessä aasin näky synnytti tuskallisen tunteen, tunsu heti ratsastajan Ginès de Passamontiksi, niinkuin asianlaita todella olikin. Tämä oiva toveri oli pukeutunut mustalaisten tapaan, joiden kieltä hän taisi, ja varustanut myöskin aasinkin mustalaisvaljailla, jotta paremmin saisi sen myydyksi, mutta Sanchon tarkkaa silmää se ei voinut pettää; hän tunsu paikalla niin hyvin ratsun kuin ratsastajankin ja alkoi huutaa täyttä kurkua: »Ah, sinä lurjusten lurjus Ginèsille, luovuta paikalla minun aarteeni, minun leponi ja elämäni! Jätä oitis tänne aasini, minun iloni ja ylpeyteni! Pakene, pakene, rosvojen rosvo; pötki tiehesi, sen emävaras, ja luovuta pois saaliisi!» Nähdessään noin lukuisen seurueen edes-

sään ymmärsi Ginès jo puolenkin sanan, hyppäsi alas aasin selästä ja pötki kiiruimman kautta matkoihinsa, ilman että kukaan viitsi lähteä häntä takaa-ajamaan.

Sancho juoksi joutuun aasinsa luo, ja hellästi sylleillen elukkata purskahti hän nyyhkyttäen lausumaan: »Kuinka olet voinut, armas lapseni, lemmikkini, rakas toverini, uskollinen ystäväni, helmalapseni?» Ja hän suuteli aasin turpaa ja hyväili sitä kuin ainakin suuresti rakastettua ja hellästi kaivattua ystävää. Aasi ei puolestaan puhunut mitään, mutta vastaanotti hyväilyt vallan asiaankuuluvina. Koko seurue iloitsi Sanchon onnesta, ja don Quijote ylisti hänen hellää sydäntään ja uudisti vielä kerran lupauksensa kolmesta aasista, jotka Sancho oman aasinsa perimisestä huolimatta tulisi häneltä saamaan.

Illan tullen matkueemme saapui sen majatalon portille, joka Sanchossa niin synkkiä muistoja oli herättänyt; mutta joko lie aasin löytäminen elähyttänyt hänen rohkeuttaan tahi tunsu hän itsensä turvallisemmaksi isäntänsä parissa; mutta niin kuitenkin kävi, että hän tällä kertaa vähääkään aristelematta rohkeni seurata toisia sisään. Don Quijote tervehti kohteliaasti emäntää, jota hän edelleen piti linnanrouvana, ja tunsu itsensä kristikunnan onnellisimmaksi ritariksi, kun lihava Maritorne alentui ottamaan kynttilän ja johdatti hänet vanhaan makuusuojaansa.

Tällä välin olivat kirkkoherra ja parturi menneet toiseen huoneeseen; ja ymmärtäen hyvin että tähän asti olivat vain puoleksi suorittaneet kepposensa, kun olivat saaneet hänet majataloon, miettivät he nyt keinoja saada hänet aina kotikyläänsä saakka. Dorotean älykäs avuliaisuus otettiin nytkin kiitollisesti vastaan, ja kirkkoherra esitti vihdoin suunnitelman, joka yksimielisesti hyväksyttiin.

He ryhtyivät ensin kauppoihin erään majatalossa yöpyvän kuorma-ajurin kanssa, jolta lainasivat härän ja vankkurit kahdeksi päivää. Sitte he laativat vahvoista

seipäistä kokoon häkin, joka oli kyllin tilava makaavalle miehelle. Kun he sitte vielä olivat pukeneet itsensä, palvelijansa ynnä eräitä talonpoikia eriskummallisiin vaatteisiin ja värjänneet kasvonsa, astuivat he hiljaa don Quijoten makuusuojaan, lähestyivät varovasti vuodetta hänen sikeästi maatessaan ja köyttivät hänen kätensä ja jalkansa niin lujasti, ettei hän herättyään kyennyt vähintäkään vastarintaa tekemään, vaan oudoksuen katseli uutta asemaansa ja noita merkillisiä haamuja, jotka häntä ympäröivät.

Hän ei nytkään voinut muuta luulla, kuin että ne olivat tämän lumotun linnan haltijoita, jotka pitivät peiliään hänen kanssaan ja olivat hänet loihittineetkin, koskei hän kyennyt puolustautumaan eikä edes jäsentä liikahuttamaan. Vehje siis onnistui mainiosti kirkkoherran suunnitelman mukaan.

Ainoa, joka tämän salaperäisen tapauksen aikana oli tavallisessa puvussa ja kenties myöskin ainoa täysjärkisen tavalla käyttäytyvä, oli Sancho. Ja vaikkei paljoa puuttunut että hän hölmistyi yhtä suuressa määrässä kuin herransakin, tunsi hän kuitenkin kaikki nuo valepuetut henkilöt; mutta hän oli niin moninaisten kovanonnenpotkujen ja pettymysten murtelema, ettei hän edes avannut suutansakaan, vartoen vain mikä tarkotus ja loppu hänen herransa pahoinpitelyllä oikeastaan oli. Sitte-kun häkki oli niin tarkoin sulettu, etteivät säleet ja sarranat ainakaan ensi nykäisyllä peräänantaneet, nostivat nuo salamyhkäiset haamut sen hartioilleen kantaakseen sen vankkureille. Kulkueen astuessa ulos huoneesta kuultiin järeän ja mahtavan äänen, niin järeän kuin parturi Niklaksen kurkusta vain voi tulla, puhuvan näin:

»Oi sinä Surullisen hahmon ritari! Elä ollenkaan ihmettele eläkä sure nykyistä vankeuttasi, sillä se on välttämätön paha, jotta suuri ja uhkarohkea yrityksesi saisi mitä pikaisimman päätöksen. Ja sen se saa, konsa la Manchan hurja leijona ja Toboson valkea kyyhky ovat

taivuttaneet ylpeät niskansa avioliiton suloiseen ikeeseen, josta aikoinaan syntyy sarja leijonanpoikasia, jotka väkevillä kynsillään verrattomasti isästään muistuttavat. Tämä on tapahtuva, ennenkun vuosi kahdesti on umpeen vierinyt. Ja sinä, asemiehistä ylväin ja kuuliaisin, elä sinäkään säikähdä tai harmistu nähdessäsi silmäisi valoa ja vaeltavan ritariston kukkaa tällä tavalla kuletettavan; sillä kohta saat nähdä olevasi — jos se maailmoitten tekijän tahto on — niin korkeaan asemaan korotettu, ettet enää itseäsi tuntisikaan. Eläkö milloinkaan epäile herrasi lupausten todenperäisyyttä. Pyhän Valhettaren nimessä vakuutan sinulle vielä kerran, että sinun suurenmoiset urhotyösi eivät suinkaan jää palkitsematta, niinkuin aikanasit tulet havaitsemaan. Seuraa siis, oi jumalainen asemies, urhoollisen ja lumotun ritarisi jälkiä; sillä asiaan kuuluu, että sinä käyt hänen kanssaan minne ikinä kohtalo teitä johtaa. Ja koska minun ei ole sallittu tämän enempää teille puhua, niin suljen teidät Kaikkivaltiaan turviin ja palaan takasin sinne mistä olen tullutkin.»

Puheensa lopussa parturi korotti äänensä kumeaksi ja vajenti sen sitte yht'äkkiä, niin että nekin, jotka petoksesta tiesivät, hätkähtivät melkein luullen todellisen hengen ääntä kuulevansa. Don Quijote sai suurta lohdutusta näistä ennustuksista, sillä hän oli ymmärtävinään niiden todellisen sisällyksen, joka lupasi hänelle rauhallisia elonpäiviä avioliiton siteissä rakastetun Dulcinean kanssa, mistä liitosta olisi putkahtava maailman nuoria leijonanalkuja, hänen poikiaan, suuren la Manchan ikuisiksi ylpeydeksi ja kunniaksi. Ja uskoen tämän kautta ritarikirjoista ahmimainsa haaveitten käyvän toteen, huokasi hän syvään ja huusi kaikuvalla äänellä: »Ken lie netkin, oi mahtava henki, joka minulle niin suuria asioita ennustat, minä vannotan sinua sanomaan puolestani sille viisaalle loitsijalle, joka elämäni vaiheita ohjaa, ettei hän sallisi minun menehtyvän tässä vankilassani, ennenkun

olen nähnyt ihanien lupaustesi toteutuvan. Sillä jos ne kerran toteutuvat, pidän vankeuttani kunnianani ja tätä kovaa sijaani pehmeänä vuoteena enkä minään ankarana taistelukenttänä. Mitä tulee asemieheni Sancho Pansalle antamiisi lupauksiin, kiitän niistäkin hänen puolestaan, luottaen niin hänen uskollisuuteensa ja rehellisyyteensä, ettei hän milloinkaan minua hylkää myötä- tai vastoinkäymisissä. Sillä vaikkei onni auttaisikaan minua sellaiseen valtaan, että voisin hänelle lupaamani saaren elikkä jotain muuta yhtä arvokasta lahjaa antaa, ei hän kuitenkaan ole menettävä laillista palkkaansa. Olen nimittäin testamenttissani, jonka ennakolta olen laatinut, määrännyt hänelle osan omaisuudestani, tosin ei hänen ansioittensa, mutta minun varallisuuteni mukaisen.»

Sancho Pansa, jonka isäntänsä hyvyys liikutti kyyneliin saakka, kumarsi mitä kohteliaimmin ja suuteli hänen molempia käsiään, sillä vain toista kättä hän ei voinut, koska molemmat olivat yhteensidotut. Sitte nostivat kummitukset häkin vankkureille.

VIIDESTOISTA LUKU.

Ritarimme lumouksesta ynnä monikahdoista muista tapahtumista.

Nähdessään itseänsä moisella tavalla kuletettavan puheli don Quijote itsekseen: »Olen lukenut hyvin monenkaltaisia kertomuksia vaeltavista ritareista, mutta en ikinäni ole lukenut, nähnyt enkä kuullut, että lumottuja ritareja kuletettaisiin tällä tapaa ja näin hitaasti, kuin näiden laiskain ja kankeiden eläinten tapa yleensä on.

Sillä ylipäätään heitä kuletetaan erinomaisen vinhasti mustaan pilvivaippaan verhottuina halki ilmojen, tai tulisilla vaunuilla, tahikka myös aarnieläimillä tai muilla semmoisilla eläimillä ratsastaen; sillä ajatellessani että minua nyt hinataan härkävaunuissa, täytyy mieleni suurella häpeällä. Mutta ehkä ritarilaitos ja loitsimistapa ovatkin nykypäivinä saaneet toisenlaisia lakeja kuin ennen; tai on myöskin mahdollista, että koska minä ensiksi olen meidän päivinämme uudistanut jo unhoon joutuneen vaeltavan ritarisäädyn, on sitä varten keksitty uusia loitukeinoja ja -tapoja lumottujen ritarien kulettamiseksi. Mitäs sinä tästä asiasta oikein ajattelet, Sancho ystäväiseni?»

»Enpä oikein tiedä mitä ajattelin», vastasi urhea asemies, »sillä minä en ole lainkaan lukenut teidän vaeltavia romaanejanne; mutta luulenpa melkein voivani vanna, etteivät nuo peikot teidän ympärillänne ole oikein oikeauskoisia katolilaisia.» — »Taivasten tekijät!» huudahti ritari, »luuletko peikkoja oikeauskoisiksi, ukkoseni? Kuinka ne sellaisia voisivatkaan olla, koska ne kaikki ovat paholaisia, jotka ovat pukeutuneet valheruumiisiin voidakseen saattaa minut tähän outoon tilaan. Mutta jos itse tahdot tietää totuuden, niin kosketa niihin ja tunnustele niitä, ja saatpa nähdä, ettei niillä ole lainkaan ruumista ja että ne ovat vain näennäisesti olemassa.» — »Totta tosiaan olen jo koskettanut niitä», vastasi Sancho; »ainakin on tuo ympärillämme alituisesti häärivä paholainen siksi hyvässä lihassa, ettei hän ainakaan ilmasta elä. Sitäpaitsi on hänellä toinenkin ominaisuus, jota en ole paholaisista kuullut sanottavan, jotka levittävät ympärilleen tulikiven katkua ja muita pahoja hajuja; mutta tämä peijakas lemuaa myskiltä ja hajuvesiltä puolen peninkulman päähän.» Tämän Sancho sanoi parturista, jolla oli aina pieni varasto hajuaineita matkassaan. »Elä sitä ihmettele, Sancho ystävä», sanoi don Quijote; »sillä sinun tulee tietää että paholaiset ymmärtävät paljon mistä meillä ihmisillä ei ole mitään käsitystä, ja joskin ne

kulettavat tuoksuja mukanaan, eivät ne itse tuoksu mitään, sillä ne ovat ruumiittomia henkiä; taikka jos ne lemuavat, niin eivät ne suinkaan lemua hyviä, vaan pahoja ja inhottavia hajuja. Syy siihen on se, että missä tahansa ne kulkevatkin, niillä aina on horna mukanaan. Jos siis luulet että mainitsemasi henki lemuaa hyvältä, niin erehdyt suuresti, tahikka koettaa se pettää sinua, jottet sitä paholaiseksi luulisi.»

Keskustelun kuluessa don Quijote nähtiin kalpenevan ja värisevän, mikä herätti yleistä levottomuutta; kaikki pelkäsivät menneensä liian pitkälle pilassaan.

Suuri, kuuluisa ja voittamaton don Quijote sijoitettiin heinäpulle häkin nurkkaan, ja kirkkoherran kehoituksesta kiiruhti ajaja härkiään niinkuin vain näiden hidasten eläinten luonteelle sopi; ja kuuden päivän perästä saavuttiinkin vihdoon ritarin kotikylään. Oli sunnuntai ja keskipäivän aika, jolloin kaikki kylän asukkaat olivat kokoutuneet torille, missä siis ei suinkaan puuttunut katseleijoita, jotka heti tunsivat kuulun maanmiehensä. Joukon kokoutuessa vankkurien ympärille ja toisten kysellessä don Quijotelta kuulumisia, toisten udellessa miksi häntä tällä tavoin kylään tuotiin, meni muuan poikanen ilmoittamaan ritarin veljentyttärelle ja emännöitsijälle, että heidän herransa oli tuotu kotiin härkävankkureilla ja puksussa häkissä heinäko'on päällä ja niin laihana ja surkastuneena, että oli koko mies vain luuta ja nahkaa. Oli sääliä kuunnella näiden kelpo naisten valitushuutoja, nähdä heidän lyövän kasvoihinsa ja kuulla heidän toivottavan synkeimpään manalaan kaikki kirottu ritariromaanit, jotka olivat syynä koko tähän surkeuteen. Sama näytelmä uudistui häkin luona, kun he huomasivat don Quijoten olevan vielä surullisemmassa tilassa kuin heille oli kerrottu.

Kuultuaan ritarin saapuneen kotiin, riensi Sancho Pansan vaimo, joka tiesi miehensä lähteneen tämän asemieheksi, ensimmäiseksi tervehtimään tulijaa. Nähtyään

puolisonsa kysyi hän tältä: »No entä aasimme, rakas mieheni, miten se jaksaa?» — »Aina paremmin kuin isäntänsä», vastasi Sancho nyreästi. — »Herra olkoon ylistetty armostaan!» huudahti vaimo; »mutta kerrohan nyt mitä kaikkea hyvää olet ansainnut toimestasi, rakas ystäväni; missä ovat juhlahameet minulle ja jalkineet lapsille?» — »En tuo mitään sellaista, tuon jotain vielä parempaa.» — »Ah, kuinka sinä teet mieleni iloiseksi», sanoi vaimo; »näytähän sitte minulle tuo paljon parempi! Palan vallan halusta nähdä sitä, ilahuttaakseni hiukan sydänparkaani, joka on ollut suruun nääntyä sinun niin kauvan poissa ollessasi.» — »Näytänhän sitten kun sopii, vaimo», vastasi Sancho; »ole nyt kärsivällinen nykyisyyteen nähden ja rukoile Jumalaa, että hän lähettäisi meidät vielä toisiin seikkailuihin, joista saat nähdä minun palaavan mitämaks kreivinä tai jonkun saaren maaherrana, saaren semmoisen joita on vain harvassa maan päällä, eikä minkään tavallisen tusinasaaren.» — »Taivas sen suokoon, rakas mieheni», sanoi vaimo, »me kyllä sellaista tarvitsemme. Mutta sanos minulle mitä sinä noilla saarilla tarkoitat; en sitä ollenkaan ymmärrä.» — »Ei kannata viskata helmiä sioille», vastasi Sancho; »tulet sen kyllä aikanaan ymmärtämään, eukkoseni, ja oletpa totta vie levittävä silmäsi suuriksi, kun alamaisesi kutsuvat sinua armolliseksi rouvaksi.» — »Mitä sinä löpöttelet armollisista rouvista ja alamaisista?» kysyi Teresa Pansa. — »Elähän nyt hätäile saadaksesi tietää kaikkea, Hannaseni», sanoi Sancho; »päivässä on enemmän kuin yksi tunti. Sulle riittää kun sanon totuuden, ja sitte tuki suusi. Sen vain voin sinulle ohimennen virkkaa, ettei koko maailmassa ole sen hauskeempaa tointa kuin olla seikkailuja etsivän vaeltavan ritarin asemiehenä. Tosin eivät useimmat tapaukset käy hänen mielensä mukaan, sillä sadasta sellaisesta sisältää yhdeksänkymmentä yhdeksän vastoinkäymisiä. Sen tiedän omasta kokemuksestani, vaimo; milloin kiikutettiin minua ilmassa, milloin sain pahasti

selkääni; mutta kaikesta huolimatta on suloista odottaa jotakin uutta tapahtuvaksi ja sitä varten kavuta vuorten yli, rähmiä metsien halki, tunkeutua vuoristoihin — tahতোisinpa että olisit nähnyt kaiken tämän — sekä käydä linnoissa ja asua majataloissa tarvitsematta koskaan mitään maksaa — lempo vie, ei killinkiäkään tarvitse tiskille pyörähyttää!»

Tällaisista asioista Sancho Pansa keskusteli vaimonsa kanssa, sill'aikaa kun don Quijoten veljentytär ja emännöitsijä riisuivat seikkailijaltamme vaatteet ja laskevat hänet vuoteeseensa. Ritari katseli heitä samein silmin tuntematta kumpaakaan. Kirkkoherra pyysi neitoa hyvin hoitelemaan enoansa ja etenkin varomaan, ettei tämä uudelleen pääsisi karkaamaan heidän luotaan ja kertoen mikä vaiva heillä viime kerralla oli tuodessaan häntä kotiin. Sen kuullessaan molemmat naiset jälleen päästelivät haikeita valitushuutoja, kirosivat ritariromaaneja, jopa vaativat sallimuksen työntämään hornan pimeimpiin kuiluihin kaikki moisten tekeleiden kirjoittajat. Lopulta he kovin pelästyivät ajatellessaan mahdollisuutta, että kenties uudelleen voisivat kadottaa rakkaan isäntänsä juuri kuin tämä oli parantumaisillaan, — niinkuin sitte todella tapahtuikin.

Mutta vaikka tämän kirjan tekijä on äärettömällä utteruudella koettanut etsiä jälkiä don Quijoten kolmannella seikkailumatkallaan tekemistä urhotöistä, ei hänen ole onnistunut löytää minkäänlaisia tietoja niistä, ei ainakaan luotettavia kirjallisia muistiinpanoja. Vain suullinen tarina on säilyttänyt la Manchan asujanten muistissa sellaisen tarinan, että don Quijote kolmannen kerran maailmalle matkatessaan oli mennyt Zaragossaan, missä oli ollut mukana eräässä kuuluisassa turnauksessa ja silloin urhotöillään ja älykkäisyydellään saavuttanut tavatonta mainetta. Yhtä vähän on tekijä saanut tietoa hänen muista seikkailuistaan ja hänen kuolemastaan, eikä hän olisi saanut yhtään mitään tietoonsa, jollei hän onnek-

seen olisi sattunut yhteen erään vanhan lääkärin kanssa, jolla oli hallussaan lyijyarkku, joka hänen sanojensa mukaan oli löydetty erään vanhan erakkomajan raunioista. Tästä arkusta oli löytynyt pergamenttikääre, sisältävä vanhanaikaisilla goottilaisilla kirjaimilla piirrettyjä espanjankielisiä runoja, joissa kerrottiin monista don Quijoten urotöistä, Dulcinean ihanuudesta, Rosinanten reippaudesta ja Sancho Pansan uskollisuudesta ynnä monista muista seikoista. Tämän uskomattomalta kuuluvan kertomuksen kirjoittaja esittää lukijoilleen seuraavassa kaiken minkä hän kirjoituksen sisällöstä voi lukea, eikä toivo muuta palkintoa väsymättömistä aherruksistaan la Manchan arkistojen läpilukemisessa kuin että he uskoisivat hänen sanojansa yhtä hartaasti kuin kaikkein arvossapitämiä ritariromaanejakin. Se riittää kyllin palkitsemaan hänen vaivansa, ja hän tuntee itsensä tyydytetyksi ja halukkaaksi jatkamaan tätä yhtä todenperäistä kuin huvittavaakin kertomusta.

KUUDESTOISTA LUKU.

**Don Quijote de la Mancha ja hänen asemiehensä
Sancho Pansa lähtevät etsimään uusia
seikkailuja.**

Kirkkoherra ja parturi, veljentytär ja emännöitsijä olivat kyllä ryhtyneet varmoin varokeinoihin sulkeakseen don Quijoten hänen vuoteeseensa ja pakottaakseen tämän kristikunnan leijonan ja vaeltavan ritarisäädyn kukan aikoinaan kuolemaan hyödyttömällä tavalla koti-loukossaan; mutta kohtalo, joka niin usein leikkitelee

ihmisten aikomuksilla, teki tyhjäksi kirkkoherran älykkäisyyden, parturin viekkauuden, emännöitsijän varovaisuuden ja veljentyttären hienot juonet. Muuanna kauniina iltana verraton ritarimme talutti Rosinantensa ulostallista, satuloi sen ja lähti ratsastamaan Toboson tietä Sanchon ja tämän uskollisen aasin kera.

He eivät sinä yönä eivätkä seuraavana päivänäkään kohdanneet minkäänlaisia seikkailuja, kunnes illan tullen äkkäsivät edessään Toboson kuuluisan kylän. Tuskin oli ritari saanut sen näkyviinsä, kun hän päästi kaikuvan riemuhuudon; mutta Sancho sen sijaan kävi hyvin huolestuneeksi ja alakuloiseksi, kun ei tiennyt sanoa missä talossa Dulcinea asui, jota ei ikinään ollut nähnytäkään — yhtä vähän kuin don Quijotekaan. Ritari oli kuolla ikävästä ja kaihosta, Sancho taas pelosta ja katumuksesta, koska ei ollut noudattanut herransa käskyä käydä neidon luona, eikä nyt tiennyt mitä valehdella. Vihdoin don Quijote päätti ratsastaa kylään vasta yön tultua, jonka vuoksi he lepuuttivat jäseniään korkkipuumetsittäessä Toboson tien varrella ja vasta auringon laskettua ratsastivat sisään kylään.

Oli puoliyön aika. Kylän asukkaat nukkuivat sikentä untansa; oli jotenkin hämärä, ja Sancho toivoi täydellistä pimeyttä, jotta sillä voisi puolustella tietämättömyyttään kaunottaren asuinpaikan suhteen. Koko kylässä ei kuulunut juuri muita ääniä kuin koirain haukuntaa, mikä seikka suuresti hämmästytti don Quijotea ja pelotti Sanchoa; yhtäällä hirnui aasi, toisaalla kirkui sikakarja, ja kissat pitivät aika ilvettä katonharjoilla. Nämä erilaiset äänet yhtyivät yhdeksi ainoaksi hälyksi, joka yön hiljaisuudessa kuului sitä äänekkäämmältä ja herätti matkustajissamme pelon ja ahdistuksen tunnetta. Rakastunut ritarimme piti tätä pahana enteena; mutta epätoivon vilaustakaan ei näkynyt hänen kasvoiltaan kun hän lausui aseenkantajalleen: »Sancho, rakas poikasi, johdata nyt minut Dulcinean palatsiin; ehkäpä

meidän onnistuu tavata hänet vielä valveillaan.» — »Mitä lemmon palatsia tarkoitatte?» kysyi Sancho. »Se talo, jossa hänen ruhtinaallisen armonsa tapasin, oli kylän viheliäisimpiä hökkeleitä.» — »Epäilemättä hän silloin oli vetäytynyt johonkin palatsinsa sivurakennukseen», sanoi don Quijote, »missä huvittelihe kamarineitsyeittensä kanssa, kuten korkeasäätyisten naisten tapa on.» — »No, jos kerran neiti Dulcinean pitää asua palatsissa, niin täytyy sen portin olla aina avoinna; jollei ole, niin sallitte kai minun hälyyttää koko kylän hereille, jotta portti meille avautuisi. Mennään nyt suoraa päätä kapakkaan, tottahan semmoinen paikka toki on aina avoinna.» — »Etsikäämme ensin palatsi käsiimme», sanoi don Quijote, »ja kun sen olemme löytäneet, olen sanova sinulle mitä meidän sitte on tekeminen. Mutta kuules Sancho, enkö näe edessäni jotakin suurta ja hämää? Epäilemättä on se juuri prinsessan palatsi.» — »Ehkäpä on», myönnytteli Sancho; »menkäämme siis sitä kohden. Mutta kun saavumme sen luo, katoaa se varmaan näkyvistäni jonkun loitsun kautta.»

Don Quijote kannusti maltittomasti hevostaan; ja ratsastettuaan pari sataa askelta tulivat he erään korkean tornin juurelle, joka oli kylän kellotapuli. »Kirkkoonhan tästä joudumme, Sanchoseni!» huudahti ritari. — »Näen sen kyllä selvillä silmilläni», sanoi Sancho, »ja suokoon taivas, ettemme vain kohtaa hautaammekin. Pahaa tietää, että näin sydänyöllä saavumme hautausmaalle. Mutta muistelenpa tuon neitsyen talon olevan erään takakujan varrella.» — »Onko aikomuksesi saattaa minut epätoivoon, sinä onneton ihminen?» haastoi don Quijote; »milloin olet kuullut ruhtinaallisten henkilöiden asuvan takakujan varrella?» — »Hyvä herra, maassa eletään maan tavalla; ehkäpä Tobosossa on tapana rakentaa palatsit ja muut suuret talot syrjäkatujen varrelle. Sallikaa minun lähteä etsimään tuota palatsia joka taholta. Toivoisin koko talon hornan kattilaan, kun siitä meille niin paljo hommaa ja

vaivannäköä lähtee.» — »Varo itseäsi, Sancho», huudahti ritari tuimistuneena, »puhu kunnioituksella kaikesta mikä neiti Dulcineaa koskee, muuten emme elä sovussa keskenämme.» — »Suokaa sanani anteeksi, armollinen herra; mutta miten ihmeellä voisinkaan ensi vilauksella löytää neidin talon, jonka vain yhden kerran ijässäni olen nähnyt, varsinkin kun on pimeä kuin säkissä. Ettehän itsekään sitä löydä, vaikka teidän olisi pitänyt nähdä se satoja kertoja.» — »Kautta kaikkien hyvien henkien, sinä saatat minut aivan epätoivoon», sanoi don Quijote; »enkö ole sulle satoja kertoja sanonut, etten ikinäni ole nähnyt verratonta Dulcineaa, etten ole jalallanikaan astunut hänen palatsinsa portaita ja että olen rakastunut häneen vain sen maineen perustuksella, mikä hänellä on maailman kauneimpana ja älykkäimpänä prinsessana!» — »Oh, tällä kertaa kyllä ymmärrän puheenne, herra», vastasi Sancho; »ja kun te kerran sanotte, ettette eläissänne ole häntä nähnyt, niin totta vie en minäkään ole häntä nähnyt.» — »Mitäs tämä nyt merkitsee?» kysyi ritari. »Sanathan nähneesi hänet jauhoja seulomassa, kun sait häneltä vastineen minun kirjeeseeni.» — »Elkää huoliko uskoa koko juttuun», murahti Sancho; »sanon teille vielä kerran, etten milloinkaan ole nähnyt häntä enkä tunne häntä muuten kuin teidän puheistanne, ja tuomani vastauksen laita on aivan sama. Paha minut periköön, jos tunnen neiti Dulcineaa paremmin kuin suurturkkiakaan!» — »Sancho, Sancho, leikinlaskuilla ja pilapuheilla on oma aikansa, mutta ei niitä aina käy tuominen esille.»

Sankariemme tällä tavalla keskustellessa näkivät he erään miehen lähestyvän kahdella muulilla ajaen, joka kaikesta päättäen meni jo näin varhain pellolleen. Miehen kohdalle tultua sanoi don Quijote hänelle: »Hyvää huomenta, rakas ystäväni, voisitteko sanoa minulle, missä täällä sijaitsee prinsessa Dulcinean palatsi?» — »Hyvä herra», vastasi mies, »minä en ole kotosin näiltä seuduilta ja olen vain vähän aikaa oleskellut tässä

kylässä, missä palvelen eräällä rikkaalla maanviljelijällä. Mutta tuossa aivan vastapäätä on tämän kylän kirkkoherran ja lukkarin asunto; jompikumpi näistä voi kertoa teille prinsessasta, sillä heillä on luettelo kaikista Toboson asukkaista. En muuten luule täällä löytyvän yhtäkään prinsessaa, vaan saattanehan pettyäkin. Täällä on paljon naisia, joista jokainen voi pitää itseään prinsessana.» Näin sanoen hän kiirehti aasejaan eteenpäin.

Sancho näki herransa olevan tyytymättömän tähän vastaukseen ja käyvän kovin alle päin, jonka vuoksi hän sanoi: »Armollinen herra, päivä kohta koittaa, enkä luule hyväksi että enää viivyttellemme täällä kadulla. Jos minua uskotte, niin olisi parempi että heti lähtisimme kylästä ja vetäytyisimme johonkin läheiseen metsään; sittekun jo on täysi päivä, palaan minä tänne ja etsin joka sopesta teidän valtijattarenne palatsia, ja tahdonpa olla turkkilainen, jollen sitä löydä. Kun sen sitte viimein olen saanut vainuuni, käyn sanomaan armolliselle neidille teidän olevan täällä läheisyydessä ja pyytävän lupaa saada tavata häntä, kaikessa siveydessä tietysti, ilman että hänen maineensa siitä joutuu kärsimään.» — »Toden totta, rakas Sancho-seni», vastasi ritari lohdutettuna, »sinä sanot tuhannen hyvää ajatusta muutamilla harvoilla sanoilla; tahdonpa kernaasti noudattaa neuvoasi. Käykäämme siis, poikasen, käykäämme etsimään sopiva paikka, missä voin heittäytyä vähän pitkäkseni, ja sinä lähdet minun lähettiläänäni tuon kauneuden kuningattaren luo, jonka vaiteliaisuus ja kohteliaisuus lupaavat minulle ihmeellistä suosiota.» Sancho paloi halusta saada isäntänsä poistumaan kylästä, missä pelkäsi kirjepetoksensa tulevan ilmi. Hän siis lähti edellä kulkemaan, ja puolen peninkulman päässä kylästä he saapuivat erääseen lehtoon, johon don Quijote kätkeytyi, sillä välin kun hänen kelpo asemiehensä meni lähettilästoimelleen.

SEITSEMÄSTOISTA LUKU.

Miten kekseliäs Sancho lumosi prinsessa Dulcinean, sekä muita yhtä hullunkurisia kuin todenperäisiä tapahtumia.

Kätkeydyttyään erääseen korkkipuulehtoon Toboson tien vierellä don Quijote käski Sanchon heti ratsastamaan kylään, uhalla ettei saisi lainkaan palata, jollei hänen olisi onnistunut puhutella prinsessaa ja esittää tälle ritarin nöyrä pyyntö ja vastaanottaa häneltä käskyjä vastaisista urotöistä. Sancho sonnustihe urheasti uuteen tehtävänsä ja lupasi tuoda yhtä suotuisan vastauksen kuin edelliselläkin kerralla. »Lähde siis, poikasen», lausui don Quijote hänelle jäähyväisiksi, »eläkä hämmästy kohdatessasi kasvoista kasvoihin tämän kauneuden lumoavan auringon. Onnekas asemies, onnellisin kaikista ammattisi harjottajista! Sinä joka olet valittu näkemään tuon jalon henkilön, johon luonto on kaikki aarteensa tuhlanut, elä unhota piirtää muistiisi, millä tavalla valtijattareni sinut vastaanottaa, vaihtavatko hänen kasvonsa väriä ja osottavatko hänen piirteensä jotakin mielenliikutusta sinun kertoessa minun tuskistani, tai tuleeko hän levottomaksi ja murheelliseksi; jos tapaat hänet seisovana, niin tarkasta vaihtaako hän tuon tuostakin jalkaa, ja kertaa pariin kolmeen kertaan vastauksensa; tarkastele hänen silmänsä eloa, hänen äänensä sointia ja kaikkia hänen liikkeitään ja elkeitään. Ja kun kaiken tämän minulle uskollisesti kuvaillet, voin helposti lukea hänen sydämensä syvimät salaisuudet ja tiedän kaikki mitä minun tarvitseekin tietää rakkauteni esineestä. Sillä jollet vielä tiedä, niin tulee sinun tietää, että rakastavaisten kesken rakkaus tunnetaan ulkonaisista ilmiöistä, jotka kuvastavat rakastetun henkilön sydämen tunteita. Lähde siis, rakas poikasen, ja suokoot kohtalon vallat sinulle paremman

seikkailun kuin minulle ovat antaneet ynnä suotuisamman menestyksen kuin mitä minä täällä surullisessa yksinäisyydessäni saavutan.» — »Minä lähdän nyt ja palajan takaisin minkä harmoni kaviot kannattavat», vastasi Sancho. »Mutta hillitkäähän toki levottomuuttanne, rakas isäntäni, sillä minusta näyttää kuin olisi sydämmenne tykkänään särkynyt; kohtalooan ja onneaan pitää ihmisen vastaanottaa rohkein sydämin ja mielin. Vaikken yöllä löytänytään neiti Dulcinean palatsia, niin varmasti löydän sen nyt selvällä päivällä, ja kun sen kerran olen löytänyt, niin sallikaa minun sitte menetellä oman pääni jälkeen.»

Nämä sanat sanottuaan Sancho kääntyi ympäri ja kannusti aasinsa täyteen raviin. Don Quijote jäi hevosensa selkään, pitäen ohjaksia höllällä, nojautuen veltosti keihääseensä ja hautoen synkkiä, suruisia mietteitä aivoissaan. Sancho Pansa oli ratsastaessaan yhtä hämillään kuin herransakin, sillä hän ei tiennyt millä ihmeen tavalla toteuttaisi lupauksensa; mutta jätettyään metsän niin kauvas taaksensa, ettei don Quijoten silmä häntä enää äkännyt, laskeutui hän ratsultaan ja heittäysi erään puun varjoon kootakseen ajatuksiaan ja neuvotellakseen itsensä kanssa.

»Miettikäämme pääs nyt hiukan tämän matkasi tarkotusta, Sancho Pansa! Menetkö ehkä etsimään kadotettua aasiasi? Totta tosiaan, sitä varten et lähde; vaan mitäs sulla on asiana? Etsimään prinsessaa, yhtä ainoata pikkuruista prinsessaa vain, joka yksinään on niin kaunis kuin aurinko ja kuu yhteensä. Ja missä tämän kaunokaisen sitte muka löydät, Sancho? No kah, Toboson suuressa kaupungissa! No hyvä, keneltä hänelle viet terveisiä? Tietysti kuuluisalta la Manchan ritarilta don Quijotelta, joka maailmasta hävittää kaiken vääryyden ja hirmuvallan, antaa isovaisille ruokaa ja janoovaisille juomaa. Siihen saakka siis kaikki hyvin, Sancho ystäväni. Tunnetkos sitte taloa, minne sinun pitäisi mennä?

Et ollenkaan, mutta isäntäsi sanoo sen olevan suuren linnan tahi kuninkaallisen palatsin. Oletkos koskaan nähnyt tätä ylhäistä naista? Et sitäkään, yhtä vähän kuin isäntäsikään. Totta tosiaan, Sanchoseni, jos Toboson asukkaat tietäisivät sinun tulevan ryöstämään kauneinta heidän naisistaan, niin leipoisivat he selkääsi varstansvarsilla; ja luuletkos sellaisen saunan tekevän sulle hyvää? Ehkäpä he olisivatkin siinä oikeassa; mutta jos tietäisivät minun tulevan toisen miehen lähettiläänä ja etten mitään omasta päästäni tee, niin tokkopa käyttäytyväisivätkään niin suorasukaisesti? Elä siihen sentään luota; kelpo la Manchalaiset tuskin ymmärtänevät leikkiä, eikä sinunkaan ole tarvis mennä syyhyttä saunaan. Äh, minua houkkaa, mitä lempoa minä täällä oikeastaan teenkään? Menen saamaan hyvän selkäsaunan toisen edestä ja toisten huviksi! Väisty kauvaksi, kiusaaja; sinä minua vain tuonne sudenpesään houkuttelet, jotta saisit nähdä minun liikaten ja muotopuolena sieltä palaavan.»

Täten itsensä kanssa keskustellen Sancho hetkeksi vaipui hiljaisiin mietteisiin, mutta puhkesi sitte ääneen lausumaan: »Mutta enköhän vain saa pelkkää harmia koko jutusta, ehkäpä pääsen hengestäni? Mikäs pakko minun on pannakaan päätäni pyövelinpölkylle! Olenhan jo tuhannet kerrat huomannut herrani olevan aivan ruti hullun, joka pitäisi panna pakkoröijyyn ja teljetä houreinhuoneeseen; enkä minä suoraan sanoen ole ollenkaan hänen orjansa. Pitäisikö minun olla hullu kuten hän, siitä syystä muka että minua huvittaa seurata häntä matkoillaan ja että sananlasku sanoo: Sano minulle kenen kanssa seurustelet, niin sanon sinulle millainen olet. Mutta näin ollen, koska hän nyt kerran on hullu ja hulluutensa saattaa hänet luulemaan asioita ja esineitä toiseksi, niin kuin tuulimyllyjä jättiläisiksi, muuleja dromedaareiksi ja lammasmaumoja sotajoukoiksi, niin ei liene vaikeata saada häntä uskomaan ensimmäistä vastaantulevaa talonpoikaisittöä armolliseksi Dulcinea-neidiksi. Jollei hän tahdo

uskoa, niin vannon asian todeksi; jos hän vannoo vastaan, niin vannon minä kahta vanhemmin; jos hän vielä pysyy itsepäisenä, niin totta totisesti vastustan häntä edelleenkin rahtuakaan peräytymättä. Ainakin sen saan aikaan, ettei hän vasta lähetä minua moisille asioille, kun näkee ettei siitä ole mitään hyötyä. Tai ehkäpä hän minua uskookin kun vannon, että taas joku ilkeä ja vihamielinen poppamies on loihdinut hänen Dulcineansa talonpoikaisluntukseksi, hänelle sillä harmia tehdäkseen.»

Nämä mietteet saattoivat Sanehon mielen tasapainoon ja lepoon, ja hän luuli helpollakin suoriutuvansa leikistä. Hän jäi puun alle aina iltaan asti, siten enentäen don Quijoten hellää kaipuuta; ja onni olikin hänelle niin suotuinen, että hän vihdoin viimein aasinsa selkään yrittäessään näki Toboson tiellä kolme talonpoikaistyttöä, hekin aaseilla ratsastaen. Tuskin oli hän nämä äkännyt, kun kiirehti täyttä laukkaa don Quijoten luo, jonka löysi istuvana entisessä asennossaan ja ylen rakastuneesti ja onnettomasti huokailevana. »No vihdoinkin olet täällä, rakas ystäväni, mitä uutta kuuluu?» kysyi ritari. »Tuoko tämä päivä mukanaan elämän vai kuoleman?» »Rakkaudesta se vain teille tuo», vastasi Sancho häikäilemättä. »Hyviäkö uutisia siis minulle tuot, poikaseni?» — »Niin hyviä, että teidän on vain kannustettava Rosinanteanne kylään päin kohdataksenne neiti Dulcinean itsensä, joka saapuu tännepäin kahden kamarineitosensa kera.» — »Tankaikkinen isä!» huudahti ritari, »tottako puhut vai leikkiä? Elä vain petä minua, rakas ystäväni, eläkö koetakaan valheellisella ilolla karkottaa ikäviä ajatuksiani!» — Hä, ettäkö pettäisin teitä», ylvästeli Sancho, »nyt kun itse juuri olette pääsemässä totuuden perille? Antakaa huhkia vain, niin saattepa tuossa tuokiossa nähdä prinsessan, pyntättynä ja koristeltuna kuin kuninkaantytär ainakin. Hän ja hänen neitsyensä ovat pelkkää kultaa ja taivaansinistä silkkiä, helminauhoja, jalokivikoristeita ja kullan- ja hopeanhoitoista vaatetta, niin etten ymmärrä

miten he semmoista ylellisyyttä jaksavat päällensä kantaakaan; heidän hiuksensa valuvat heidän olkapäillään pitkinä kiharoina, niin että niitä luulisi päivänseiteksi kun tuuli niitä häilyttää. Ja he ratsastavat ylpeillä konkareilla, jotka maksavat varmaankin painonsa kultaa.»

Tielle käännettyään he näkivät noiden kolmen kyläntytön ratsastavan vastaansa. Don Quijote tähysteli silmät suurina Tobosoon päin, mutta kun näki vain nämä halpasäätyiset tytöt, rupesi hän epäilemään Sanchon tiedonantojen todenperäisyyttä ja tiedusti että kylän ulkopuolellako tämä prinsessan oli kohdannut. »Kylän ulkopuolellako?» matki Sancho; »eikö teillä ole lainkaan silmiä päässä, kun ette älyä hänen tulevan tuossa juuri vastaan, säteilevämpänä kuin kesäinen päivä?» — »En näe muuta kuin kolme talonpoikaistyttöä aaseilla ratsastaen», sanoi don Quijote. — »Herra meitä armahtakoon!» siunasi Sancho; »kuinka on mahdollista, että voitte aaseina pitää noita kolmea lumivalkeista tasa-astujaa? Joko te ette näe mitään, tai olette sitte taaskin lumottu.» — »No nyt et sinä tällä kerralla näe paremmin kuin minäkään. Ne ovat aaseja tai aasintammoja yhtä varmasti kuin minä olen don Quijote ja sinä olet Sancho Pansa; ainakin siltä minun silmiini näyttää, sen voin vanhoakin.» — »Voi minun päiviäni, te vain suvaitsette laskea leikkiä, armollinen herra», sanoi Sancho; »avatkaahan toki silmänne sepo seljälleen ja käykää tervehtimään prinsessaa, joka jo on aivan lähellä meitä.»

Näin sanoen hän itsekin ratsasti tyttöjä kohti, ja laskeutuen alas harmonsa selästä hän tarttui ensimmäisen aasin marhamintaan, laskeusi polvilleen ja huusi korkealla äänellä: »Oi korkea prinsessa, te kauneuden loistava kuningatar, suvaitkaa armollisesti vastaanottaa tämä orjanne, ritarismiehistä kehnoin, jonka näette tuossa edessänne kylmänä kuin kivi, voimatonna ja ryhditönnä, perin pohjin masentuneena teidän korkeasta läsnäolostanne! Minä olen Sancho Pansa, hänen asemiehensä, teidän palveluk-

seksenne; ja hän itse on kurja ja maatakiertävä ritari don Quijote de la Mancha, jota muuten myös kutsutaan Surullisen hahmon ritariksi.»

Rakastunut ritari oli hänkin vajonnut polvilleen Sanchon viereen tämän alkaessa kauniin puheensa; ja nähdessään että se, jota Sancho puhutteli prinsessaksi, olikin vain jyrkävärumiinen talonpoikaistyttö, jolla oli pöhöttyneet kasvot ja nykerä nenä, tuli hän niin hämilleen, ettei uskaltanut suutansa avaistakaan. Tytötkin olivat vähintään yhtä ällistyneet noiden eriskummaisten miesten käytöksestä, jotka ilman muuta sulkiivat heiltä tien. Mutta se tytöistä, jonka aasin ohjaksia Sancho piteli, tiuskasi nyt äkäisesti: »Hyvät herrat, mikä teidät oikeuttaa pidättämään aasejamme? Sutikaa tiehenne ja antakaa meidänkin mennä, sillä meillä on kiiru.» — »Oi suuri prinsessa, Toboson kuuluisa valtiatar, eikö ylevä sydämenne lainkaan helly nähdessänne tässä jalkojenne juuressa vaeltavan ritariston kunniapylvään ja riemukaaren?» — »Kuulehan», sanoi toinen tytöistä, »kuinka herrasmiehet pitävät talonpoikaistytöjä narreinaan, niinkuin ei meillä muka olisi nenä keskellä naamaa kuten muillakin. Joutuun siitä tiehenne ja päästäkää meitäkin jatkamaan matkaamme!» — »Nouse pystyyn, Sancho», sanoi don Quijote surullisella äänellä; »näen hyvin ettei kovaonni hetkeksikään väsy minua vainoomasta ja ettei minulla tässä elämässä ole enää mitään iloa toivottavaa. Ja sinä, inhimillisen kauneuden lumoava aurinko, luoja ihana mestariteos ja kaikkien vuosisatain ihme, sydämeni vavistus ja ihastus, jonka ainokaisen ihanuuden joku minulle vihamielinen loitsija nyt verhoi halvan talonpoikaistytön hahmoon, rukoulen sinua nöyrästi, ettes lakkaisi katselemasta minua rakastavaisilla silmäyksillä, vaikka mahdollisesti sama ilkeä vihamies on saattanut minullekin antaa hirvittävän muodon sinun silmissäsi. Sinä näet, ihastuttava prinsessa, suuren nöyryyteni ja kiivauteni sinua palvellessani, ja myöskin ettei sydämeni vihamiesteni kaikista konnan-

kujeista huolimatta hidastele omistaessaan sinulle niitä kunnianosotuksia, joita todellinen kauneus ansaitsee.» — »Oh, lempo soi», huudahti nyt näin puhuteltu kaunotar äkämystyneenä, »olemmeko tulleet tänne kuulemaan lörpöjen viisasteluja? Antakaa meidän mennä, hyvät herrat, meillä ei enää ole aikaa viivytellä.» Sancho nousi nyt maasta ja päästi aasin irti, tuntien sydämissään rajatonta ihastusta, että näinkin hyvin oli leikistä suoriutunut.

Don Quijote seurasi poistuvia tyttöjä katseillaan niin kauvan kuin voi; sittekun heitä ei näkynyt, sanoi hän Sancholle: »Mitä arvelet tästä loitsijain uudesta ilkeydestä? Ymmärrätkö sinä mitä ne konnat oikeastaan minusta tahtovat ja minkä salajuonen taaskin virittivät eteeni, kun minun vihdoinkin piti saada nähdä verraton Dulcineani? Onko milloinkaan ollut onnettomampaa miestä maailmassa, enkö toden totta ole onnettomuus itse?» — »Voi niitä kiroituja veitikoita!» huudahti Sancho; »eikö mulle koskaan suoda sitä iloa, että saisin nähdä teidän pistävän ne kaikki paistinvartaaseen ja käryttävän niitä valkeassa kuin silakoita? Mutta totta puhuakseni ei neiti Dulcinea minusta näyttänyt ollenkaan rumalta. Päinvastoin en konsanaan ole nähnyt kauniimpaa naista; hänen pukunsa oli ylen komea ja hänen ratsullaan oli satulaloimi, joka varmaankin on maksanut kokonaisen kuningaskunnan.» — »No, mutta miksi en minä nähnyt hituistakaan kaikesta tästä ihanuudesta?» huusi don Quijote. »Ah, sitähän olen aina sanonut ja sitä kaiken ikäni sanon, että olen onnettomin ihminen koko maailmassa!»

Sancho-veitikan oli vaikea olla vetämättä suutansa nauruun nähdessään herransa niin herkkäuskoiseksi ja sekapäiseksi, ja hän iloitsi sydämensä pohjasta kepposensa onnistumisesta. Jonkun aikaa ratsastettuaan he vihdoin pysähtyivät muutamien isojen puiden alle, missä söivät illallista harmon selässä kuletetun haarapussin sisällöstä; sitte sidottuaan ratsunsa puihin kiini he heittäytyivät kuiville heinille ja nukahtivat.

Don Quijoten kaksintaistelu mahtavan Feiliritarin kanssa.

Seikkailijamme eivät kauvankaan saaneet levähtää, kun don Quijote havahti hereille jostakin takanaan kuuluvasta äänestä; tähystellessään ympärilleen hän huomasi kaksi ratsastajaa, joista toinen, antaen ohjaksien lerpallaan riippua, sanoi toverilleen:

»Astuhan maahan, ystäväni, ja riisu hevosiltamme kuolaimet. Minusta näyttää nurmi täällä olevan tuoretta, ja tämän paikan hiljaisuus ja yksinäisyys on omiaan lemменajatusteni tyysiaksi.»

Näin sanottuaan hän laskeutui pitkäkseen nurmikolle; ja hänen varustensa helinästä don Quijote päätti hänenkin olevan vaeltavan ritarin. Tämän hauskan huomion tehtyään sankarimme hiipi Sanchon luo ja havahtui hänet lausuen: »Sancho ystäväni, nyt taivas meille lähettää taas uuden seikkailun». — »Herra antakoon sille lyhyen ja hyvän lopun!» huudahti Sancho vielä unenpökerryksissä; »missä se seikkailu sitten on?» — »Missäkö se on?» toisti don Quijote. »Avaa silmäsi, niin näet edessäsi makaavan ritarin, joka jollen aivan erehdy on tykkänään epätoivon valtaama, sillä hän paiskautui maahan kuin ammuttu, niin että hänen varuksensa ki-lahtivat.» — »Miten tästä kaikesta sitte luulette seikkailun saavanne?» kysyi Sancho. — »En tahdo sanoa, että tämä itsessään mikään seikkailu olisi, mutta kyllä hyvä alku sellaiseen», vastasi ritari, »sillä juuri tällä tavalla seikkailut useimmin alkavat. Kuulustelkaamme häntä hiukan, sillä minusta hän tuntuu näppäilevän luuttua tahi kitarria, josta voimme päättää hänen rupeavan laulamaan.» — »Totta tosiaan», sanoi Sancho, »näyttääpä tämä toveri todellakin olevan joku rakastunut ritari.» — »Luuletko muunlaisia ritareja maailmassa olevankaan», virkkoi don

Quijote; »oikeat ritarit ovat aina rakastuneita, ystäväni. Mutta olkaamme nyt vaiti, jotta kuulisimme hänen laulunsa. Siitä voimme päästä hänen sydämensä salaisuuden perille, sillä sydämen kylläisyydestä suu puhuu.»

Nyt kuului ritarin laulu yön hiljaisuudessa:

»Oi yö, kuink' ootkaan ihana,
Kun tummain siipeis varjossa
Mä vannon, etten ikänäin
Oo uskollisemp' lemmessäin.

Kuink' ikävällä vartoon
Mä päivää, joka tuskistan
Mun päästäis, sallein puhella
Mun armahani seurassa!

Sen turviss' silloin rohkeesti
Sä tunnustaisit lempesi,
Jot' tuskin yöllä tuntea
Sä tohdit, kaino, tuskalla.

Sun hellä vaikenemises
Tuo mulle viestin sydämmes;
On kaikki uness', minä vain
Oon onnellisin valvoissain.

Nyt, yö, sun tumma varjosi
Saa värähtämään sieluni;
Mä yksin täällä kärsinen
Levähtäessä kaikkien.»

Ritari päätti laulunsa syvästi huohtaen, ja hetken päästä lausui hän valittavalla äänellä: »Oi, sinä ihanin vaan kiittämättömin kaikista maan naisista, arvoisin Casildea Vandalianainen! Kuinka voitkaan sallia, että tämä kauneutesi kahlehtima ritari kuluttaa elämänsä maailmassa alituisesti matkustellen, lukemattomien vaarojen alaisna? Eikö riitä, että urhouteni ja voimakas käsivarteni on pakottanut kaikki Navarran, Leonin, Andalusian ja Kastilian, jopa la Manchankin ritarit tunnustamaan sinut kauneimmaksi kaikista naisista?» — »Tämäpä koskettaa minua-

kin», sanoi don Quijote, »sillä minä olen la Manchasta kotosin enkä ikinäni ole myöntänyt enkä tule myöntämään todeksi mokomaa parhausta verrattoman Dulcinean kauneudesta. Kuten näet, Sancho, täytyy ritarin nyt vielä uneksia; mutta kuulustelkaammepa jatkaako hän loruaan.» — »Toden totta», sanoi Sancho, »minusta tuntuu, kuin ei hän tahtoisi niin vähällä lopettaakaan.» Vaan ritari saattoi Sanchon ja don Quijoten arvelun häpeään; sillä kuullessaan puhetta läheisyydessään nousi hän makavasta asennostaan ja huusi: »Kuka siellä? Keitä olette? Oletteko kohtalonne tyytyväisiä ihmisiä vai kuulutkeo kärsiväin luokkaan?» — »Kärsiviä olemme», vastasi don Quijote. — »Jos niin on, saatte käydä minun luokseni, jossa näette surun ja kärsimyksen ruumiillistuneena.» Don Quijote noudatti kutsua, jolloin ritari tarttui hänen käteensä lausuen:

»Istukaa viereeni, herra ritari; tiedän kyllä ken olette, ja aika ja paikka sallivat minun tuntea, että tässä on meitä kaksikin, jotka harjottavat vaeltavan ritarin ammattia.» — »Ritari olenkin mainitsemaanne lajia», vastasi don Quijote; »ja vaikka murhe ja lukemattomien kärsimysteni muisto minua aina seuraa, on sydämeni aina hellä muidenkin onnettomuuksille; niinpä nyt tunteenkin myötätuntoisuutta kohtalonne suhteen, joka, kuten valituksestanne huomasin, on muodostunut perin surulliseksi rakkautenne takia erääseen kiittämättömään kaudottareen, jonka nimenkin suvaitsitte lausua.»

»Herrani», sanoi outo ritari, »tietäkää, että kohtaloni on rakastaa verratonta Vandalian Cassildeaa. Kutsun häntä verrattomaksi, koska maailmassa ei ole hänen vertaistaan kauneudessa ja hyveissä, mutta, luvallanne sanoen, ei myöskään niin ketäkään tylyä ja kiittämätöntä. Mitä ikinä olen hänen tähtensä tehnytkin ja mitä palveluksia hänelle omistanut, ei hän minua ole muulla palkinnut kuin asettamalla minulle yhä uusia tehtäviä, joiden rinnalla Herkuleen urotyötkin olivat vain lapsenleikkiä. Vihdoin

viimein hän määräsi minun kulkemaan halki kaikki Espanjan maakunnat ja pakottamaan ase kädessä kaikki seikkailevat ritarit tunnustamaan, että hän yksin ansaitsee kauneuden kruunun ja että minä itse olen ihmiskunnan urhoollisin ja rakastunein ritari. Tätä käskyä totellen olenkin kulkenut halki suuren osan Espanjaa ja voittanut kaikki ritarit, jotka ovat rohjenneet vastustaa tätä vaatimusta. Mutta kauneimman voittoni, josta enimmäen ylpeilen, sain pakottaessani kaksintaistelussa tuon suuren ja kuuluisan ritarin don Quijote de la Manchan myöntämään, että Vandalian Cassildea on verrattomasti kauniimpi Toboson Dulcinea. Tämä voitto on ihanin kaikista mitä olen saavuttanut, ja sen nojalla voin katsoa voittaneeni koko maailman ritarit, koska kerran don Quijote on voittanut kaikki muut ritarit.»

Don Quijote tarvitsi koko kuuluisan mielenmalttinsa pidättyäkseen laukaisemasta satoja vastalauseita Metsänritarin korskeata puhetta vastaan ja pakottamasta tätä myöntämään olevansa joko valehtelija tai narri. Ilman huomattavaa mielenliikutusta hän lausui: »Herra ritari, tahdon kernaasti uskoa, että olette voittanut useimmat Espanjan, jopa koko maailman ritarit; mutta sitävastoin epäilen kovin teidän voittaneen la Manchan ritarin don Quijoten. Joko olette erehtynyt tai sitte pitänyt jotakin toista hänenä, vaikkei hänen kaltaistaan monta löydykään.» — »Kuinka, ettäkö olisin erehtynyt?» huudahti Metsän ritari; »ettenkö tuntisi don Quijotea? Vaijetkaa jo heraseni, minä olen taistellut hänen kanssaan, voittanut hänet ja pakottanut hänet tunnustamaan etevyyteni. Ja osottaakseni että hänet tunnen, mainitsen että hän on iso laiha mies, kasvot kapeat; ruumis roteva ja jäntevä, tukka vähän harmahtava, nenä kyömö ja viikset pitkät ja alasriippuvat. Hän kutsuu itseään Surullisen hahmon ritariksi ja käyttää mainiota ratsua, jonka on ristinyt Rosinanteksi; asemiehenä hänellä on muuan Sancho Pansa ja sydämmensä valtijattarena Dulcinea del Toboso, jonka

oikea nimi on Aldonsa Lorenzo. Ja jollette sittekään usko sanojani, on minulla kupeellani hyvä miekka, joka kyllä saa epäileväiset uskomaan.» — »Hiljaa, hiljaa, herra ritari», vastasi don Quijote, »elkää suotta kiihottuko, vaan kuunnelkaa tarkoin mitä minulla on sanottavaa. Tietäkää, että mainitsemanne don Quijote on paraita ystäviäni, jonka maine on minulle yhtä kallis kuin oma maineeni. Mainitsemanne tuntomerkit tavallaan osottavat, että hän todella olisi tuo voittamanne ritari; mutta toiselta puolen on vallan mahdotonta että se on hän, sillä onhan joku hänelle vihamielinen loitsija voinut pukeutua hänen hahmoonsa ja tappionsa kautta pilata hänen hyvän maineensa. Tätä väitettä todistaakseni minun vain tarvitsee mainita, että vasta pari päivää sitte nuo ilkeät loitsijat muuttivat hänen ihanan Dulcineansa muotopuoleksi talonpoikaisytytöksi. Ja jollette tätä usko, niin seisoo edessänne don Quijote itse, joka kyllä kalpa kädessä kykenee todistamaan erehdyksenne, joko ratsain tahi jalkasin, miten vain haluatte.» Näin sanoen don Quijote kavahti suuttuneena seisaalleen ja tarttui miekkansa kahvaan.

Metsän ritari vastasi kylmäverisesti: »Herra ritari, ken teidät kerran on voittanut väärässä hahmossa, voittaa teidät oikeassakin hahmossanne. Mutta koska vain ryövärien ja pelkurien tapa on tapella pimeässä, niin odottaakamme päivännousua, jolloin saamme nähdä ketä Mars-jumala paremmin suosii. Ja kaksintaistelumme ehtona olkoon, että voitettu alistuu voittajan tahtoon ja taipuu noudattamaan tämän määräyksiä, niinkuin ritarisäännöissä on kirjoitettu.» — »Hyväksyn nämä ehdot», vastasi don Quijote, jonka jälkeen molemmat ritarit kävivät etsimään aseenkantajiaan, jotka tapasivat torkkuvina. He käskivät näiden hyvin huolehtimaan heidän asuistaan, sillä huomeinissa odotti verinen kaksintaistelu. Sancho kovin hämmästy tästä uutisesta ja pelkäsi pahinta herransa kohtalosta.

Aamun sarastaessa don Quijote silmäsi vastustajaansa, joka jo oli laskenut kypärinsä silmäverhon, niin ettei hänen

kasvojaan voinut nähdä; muuten oli hän tanakkatekoinen mies tavallista kokoa. Varustensa päällä hänellä ole asetakki, joka näytti kullalla kirjailulta, ja oli siihen neulottu koko joukko pieniä hopeapeilejä, jotka välähtelivät auringonpaisteessa; kypärissä heilui keltaisia, vihreitä ja valkoisia sulkia; ja keihäs, jonka outo ritari oli pystyttänyt puuta vasten, oli perin pitkä ja raskas ja varustettu ainakin jalan pituisella terällä. Sen nähdessään don Quijote päätti vastustajansa olevan ylen väkevän miehen, mutta tämä huomio häntä vain ilahutti. Reippaasti hän astui Peiliritarin luo ja sanoi tälle: »Herra ritari, jolle taistelunhimo teissä tukahuta kaikkea kohteliaisuuden tunnetta, niin pyydän teitä hiukan kohottamaan silmäverhoanne, jotta saisin nähdä vastaako kasvojenne uljuus muun ruumiinne rotevuutta.» — »Herra ritari», vastasi Peiliritari, »saatte perästäpäin tarpeeksenne tarkastella minua; tällä hetkellä ei ole siihen tilaisuutta, sillä minusta tuntuu väärältä Cassildean kauneutta ja omaa mainettakin kohtaan, jos suostuisin siihen ennenkun olen pakkottanut teidät todeksi tunnustamaan väitteeni.» — »Ainakin saatatte sanoa, ennenkun nousemme satulaan, olenko minä todella se don Quijote, jonka väitätte voittaneenne.» — »Tähän vastaan että te ja hän muistutatte toisianne kuin kaksi omenaa; mutta koska sanotte loitsijain itseänne vainoovan, en kuitenkaan varmasti tohdi vanhoa teitä häneksi.» — »Se riittää», vastasi don Quijote; »tuotakoot nyt vain hevosemme esille, niin olen vähemmässä ajassa kuin te tarvitsette silmäverhonne avaamiseen osottava teidän surkeasti erehtyneen. Ja niin totta kuin taivas, sydämmeni valtijatari ja oman käsivarteni voima minua tukevat, tahdon silloin myös paljastaa kasvonne ja samalla näyttää teille, etten lainkaan ole se don Quijote, jonka te väitätte voittaneenne.»

Pitemmittä puheitta ritarit hypähtivät ratsujensa selkään ja käänsivät ne toisiaan vastaan. Mutta ennenkun he vielä olivat tulleet parinkaankymmenen askeleen

päähän toisistaan, huusi Peiliritari don Quijoten puheilleen. »Herra ritari», sanoi hän, »muistattehan kaksintaistelumme ehtona olevan, että voitettu tykkänään alistuu voittajan tahtoa täyttämään?» — »Sen kyllä muistan», vastasi don Quijote, »ja pidän kiini siitä, ettei tämä ehto sisällä mitään ritarisäädyn lakeja loukkaavaa.» — »Samaa mieltä olen minäkin», sanoi Peiliritari.

Nyt he uudelleen erosivat toisistaan, ja vauhtia otettuaan ratsasti don Quijote niin rajusti vastustajaansa kohti, että tämä, joka ei ratsuaan saanut millään mahdollisella liikkeellä, sinkosi sen selästä päistikkaa maahan, näöltään aivan henkihieverissä.

Heti vihollisen ritarin onnettomuuden huomattuaan juoksi Sancho isäntänsä luo, joka oli hypähtänyt alas ratsultaan ja paraikaa koki avata vastustajansa silmäverhoa nähdäkseen oliko tämä kuollut vai vielä hengissä. Mutta ken kykenee kuvailemaan don Quijoten hämmästyttä hänen nähdessään Peiliritarin kasvopiirteet. »Joudu tänne, Sancho», huusi hän, »tule katsomaan jotakin, jota et voi uskoa mutta vain ihmetellä! Katsos, ystäväiseni, miten suuri noituuden valta on, miten pitkälle nuo minua vihaavat ja kadehtivat loitsijat voivat sokeassa vimmasaan mennä!» Sancho kiirehti paikalle ja tunki heti kotikylän parturin mestari Niklaksen tutut kasvopiirteet, jotka nähdessään hän teki satoja ristinmerkkejä ja kaikella tapaa ilmaisi kummastustaan. Kun ei tiennyt oliko onneton parturi vielä hengissä, sanoi hän isännälleen: »Herrani, työntäkääpä miekkanne juurikuin sattumalta pari kolme kertaa mestari Niklaksen kurkkuun; kukaties hänessä surmaisittekin jonkun ilkeän loitsijan?» — »Toden totta, luulenpa sinun olevan oikeassa», sanoi don Quijote; »mitä enemmän kuolleita, sitä vähemmän vihamiehiä.»

Ja hän olisi todella noudattanutkin Sanchon neuvon, jollei kaatuneen Peiliritarin asemies olisi joutunut väliin huutaen täyttä kurkkua: »Pidättäkää, herra ritari,

miettikää tarkoin mitä aijotte tehdä. Se, joka tässä makaa jaloissanne, on parturi Niklas, teidän hyvä ystävänne, jonka aseenkantaja minä olen.» — »Totta tosiaan», sanoi Sancho, »eikös se olekin Tuomas Cecial, minun vanha naapurini?» — »Kyllä maar se olenkin, Sancho-kuomaseini, ja kerronpa paikalla millä seikkailulla nyt oikeastaan olemme; mutta sitä ennen pyytäkää Kristuksen laupeuden nimessä isäntäanne säästämään Peiliritarin henkeä, sillä tämä on totisesti mestari Niklas, meidän kummankin po-
loinen naapuri.»

Tällä välin oli kovaonnilinen ritari tullut tajuihinsa, ja nähdessään hänen osottavan ensimmäisiä elonmerkkejä pani don Quijote miekkansa kären hänen kurkulleen ja lausui: »Olette kuoleman oma, ritari, jollette myönnä kauneuden palkintoa Toboson Dulcinealle oman Cassideanne edellä ja lupaa, heti kun haavanne ovat parantuneet, mennä Tobosoon kaunottareni puheille, sanoen tulevanne minun lähettämänäni vastaanottamaan hänen suustaan kohtalonne ratkaisua; sen jälkeen pitää teidän, jos hän teille vapauden antaa, palata minun luokseni kertomaan mitä teidän ja Dulcinean välillä on tapahtunut ja puhuttu, kuten ritarilait määräävät.» — »Tunnustan ja myönnän», vastasi voitettu ritari, »että yksi ainoa Dulcinean katse on suuremman arvoinen kuin kaikki Cassildean ihanuudet, ja sitoudun myös lähtemään Tobosoon ja sitte palata luoksenne tekemään tiliä matkastani.» — »Sen lisäksi teidän vielä pitää myöntää», jatkoi don Quijote, »ettei teidän voittamanne ritari millään muotoa voinut olla don Quijote de la Mancha, vaan joku muu hänen näköisensä; samatekuin minä puolestani myönnän, ettette te suinkaan ole parturi Niklas kotikylästäni, vaikka siltä kovin näytätte, vaan jokin toinen henkilö, jolle loitsijat ovat antaneet saman muodon, jotta saisin voittajanakin osottaa luontaista lempeyttäni.» — »Lupaan ja suostun kaikkeen mitä vaaditte», vastasi ritari; »mutta sallikaa minun vihdoinkin nousta maasta, sillä luulenpa lempo

soi saaneeni pahoja ruhjevammoja tässä täräyksessä.» Don Quijote auttoi häntä pystyyn yhdessä Tuomas Ceciliain kanssa, jota Sancho koko ajan oli tarkasti tähystellyt, kysellen häneltä tuhansia asioita, siten tullakseen vakuutetuksi että mies todella oli miksi itseään sanoi.

Vihdoin sanoi Peiliritari heille jäähyväiset ja ratsasti aseenkantajansa seuraamana tiehensä, hoitelemaan haavojaan ja kertomaan veljentyttärelle, emännöitsijälle ja kirkkoherralle lähetystoimensa huonosta tuloksesta. Vähän myöhemmin jatkoi don Quijote matkaansa Zaragosaan päin.

YHDEKSÄSTOISTA LUKU.

Rakastuneen paimenen seikkailu ynnä muita huvittavia juttuja.

Don Quijote ei ollut ennättänyt vielä pitkällekään poiketa äskeiseltä taistelutantereelta, kun kohtasi neljä miestä, joista kaksi näytti ylioppilailta ja toiset kaksi talonpojilta, kaikki aseilla ratsastaen. Toisella ylioppilaista oli kainalossaan kääre, joka todennäköisesti sisälsi liinavaatteita, toisella kaksi säämiskänupilla varustettua harjotusmiekkää; talonpojat taas näyttivät palaavan kaupungista ostoksineen kotikyläänsä. Nämä kaikki jouduivat syvän ihmetyksen valtaan nähdessään don Quijoten merkillisen haamun — kuten kaikki jotka sen ensi kertaa näkivät — ja paloivat halusta saada tietää hänen todellisen säätynsä. Ritari tervehti heitä kohteliaasti, ja saatuaan kuulla heillä olevan saman matkan kuin hänelläkin, pyysi hän lupaa liittyä matkueeseen, sekä että he hiukan hidastaisivat kulkuansa, koska heidän aasinsa muuten jättäisivät hänen ratsunsa jälkeensä. Ja luontaista koh-

teliaisuuttaan osottaen ilmaisi hän uusille seuralaisilleen säätynsä ja ammattinsa, jona kuten tiedämme oli seikkailujen etsiminen halki avaran maailman.

Tätä puhetta talonpojat ymmärsivät yhtä vähän kuin latinalaista saarnaa; mutta ylioppilaat heti käsittivät ritarin pään olevan hiukan pyörällä. Siitä huolimatta he kohtelivat häntä sillä kunnioituksella ja myötätuntoisuudella, jota hänen ikänsä ja rehellinen muotonsa vaativat. »Herra ritari», sanoi toinen heistä, »jollei teillä vaeltavien ritarien tapaan ole mitään määrättyä matkasuunnitelmaa, niin suvaitkaa seurata meitä eräisiin häihin, joiden verstaista upeudessa ja loistossa ei vielä ole vietetty koko la Manchassa.» — »Siitä päättäen ne varmaan ovat jonkun ruhtinaan häät», arveli don Quijote. — »Ei lainkaan», sanoi ylioppilas, »ne ovat vain paikkakunnan rikkaimman talonpojan ja seudun kauneimman tytön häät ja vietetään eräällä niityllä lähellä morsiamen kotikylää. Morsianta sanotaan kauniiksi Quiteriaksi ja sulhasta rikkaaksi Camachoksi; edellinen on ijältään kahdeksantoista, jälkimmäinen kaksikolmatta vuotta. Sanalla sanoen molemmat sopivat toisilleen erinomaisesti, vaikka löytyykin lörppösuita, jotka väittävät Quiterian suvun olevan sulhasen heimoa paljon vanhemman; mutta tämä ei paljoa merkitse, sillä myöskin varallisuus painaa paljon vaa'assa. Tämä Camacho on perin antelias poika ja on kuluista välittämättä päättänyt kattaa koko niityn puilla, jottei auringonsäteet pääse haittaamaan. Siellä tulee järjestettyäksi kaikenlaisia leikkejä kuten pallonheittoa, painiskelua, keilanheittoa, kulkus- ja miekkatansseja, sillä näissä taidoissa ovat kyläläiset erinomaisen eteviä. Mutta kaikki nämä eivät kuitenkaan tule olemaan häitten merkellisimpiä nähtäviä, sillä pelkäänpä kovin tuon hurjistuneen Basilion toimeenpanevan siellä vielä kummempia asioita.» — »Kuka tämä Basilio sitten on?» kysyi Quijote. — »Hän on muuan paimen Quiterian kotikylästä, ja ovat nämä molemmat rakastaneet toisiansa varhaisim-

masta lapsuudesta alkaen. Mutta nuorten kasvettua isomiksi kielsi Quiterian isä, josta Basilio ei ollut kyllin rikas hänen tyttärensä puolisoksi, tätä enää näyttäytymästä hänen talosaan; ja riistääkseen nuorukaiselta kaiken toivon päätti hän naittaa tyttärensä Camacholle, joka kuten sanoin on kylän varakkain poika. Mutta varallisuus ei luonnetta muodosta, ja toiselta puolen on Basilio kylän pulskin ja reippain poika ja voittaa kaikki kilpailijansa missä leikissä ja urheilussa tahansa, etenkin miekan käyttämisessä.» — »Jo tämän ainoan taitonsa vuoksi», sanoi don Quijote, »hän ei ansaitsisi tulla ainoastaan kauniin Quiterian, vaan jalon kuningatar Ginevran-kin puolisoksi, jos viimeainittu vielä eläisi, sanoipa sitte Lancelot tai kuka hyvänsä siitä mitä tahtoi.»

Ylioppilas jatkoi kertomustaan seuraavasti: »Hetki kun Basilio sai kuulla, että Quiteria oli päätetty naittaa Camacholle, joutui hän syvimpään epätoivoon, niin ettei häneltä enää kuultu yhtään järjellistä sanaa tai hilpeätä leikinlaskua; hän ei huoli ruoasta eikä juomasta, ei edes hedelmistä tai silkasta vedestä; ja jos hän hetkiseksi silmänsä lepoon ummistaa, tapahtuu se vain avoimella kedolla, eläinten tavoin. Jotka hänet tällöin ovat nähneet, kertovat hänen toisinaan luovan katseensa ylös taivaalle, toisinaan tuijottavan jäykästi maahan, niin että hänen yhteen vuoroon luulisi olevan haltioissaan, toiseen vuoroon muuttuneen liikkumattomaksi kuvapatsaaksi. Täten on poika parka tullut niin pitkälle, että kaikki, jotka hänen tilansa tarkemmin tuntevat, arvelevat hänen heittävän henkensä sinä hetkenä, jolloin Quiteria ojentaa kätensä Camacholle.» — »Herra kyllä johtaa kaikki parhaaksi», sanoi Sancho; »hän suo murheen, mutta myöskin lohdun. Ken tietää mitä vielä voi tapahtua; totisesti, ei kenkään. Tämä päivä ei vielä ole huomina, eikä tarvita kuin silmänräpäys kun komeinkin rakennus voi romahtaa maahan. Naisen myöntämisen ja kieltämisen välillä ei ole suurempaa rajaa kuin silmäneulan terä...»

Älykkään asemiehen puhe keskeytyi, sillä he saapuivat jo kylään.

Oli jo myöhä iltahetki, mutta kylä hohti sellaisessa juhluvallaistuksessa, ettei pimeäntuloa lainkaan huomannut. Myöskin kuului sekalaista mutta hupaista hälyä erilaisista soittokapineista, niinkuin huilun ja trumpeetin säveliä ja kolmikoiden ja tamburiinin kilahduksia. Kylään tullessaan he näkivät puihin ripustetuiksi lukemattomia värillisiä lyhtyjä, jotka tyynessä ilmassa palaa lekottivat miellyttävällä valolla. Siellä täällä liikuskeleivat soittoniekkvoja parvittain, mitkä tanssien mitkä muuten iloa pitäen, hauskuttamassa juhliavaa kansanpaljoutta. Eri tahoille rakennettiin parvekkeita, joilta katsojat huomenissa olisivat tilaisuudessa näkemään rikkaan Camachon onnen- ja köyhän Basilion turmionhetkeä.

Don Quijote ei tahtonut ratsastaa sisään kylään, vaikka ylioppilaat ja talonpojat häntä hartaasti pyytelivät; hän selitti vaeltavien ritarien mieluummin makaavan yönsä ulkona kedoilla ja metsissä kuin kullattujenkaan kattojen alla. Sen vuoksi hän vetäytyi tieltä hiukan syrjään metsikköön kelpo Sanchon suureksi suruksi, joka jo oli uneksinut anteliaan Camachon suurenmoisesta vieraanvaraisuudesta.

Tuskin oli aamurusko syttynyt taivaanrannalle, kun la Manchan aurinko, verraton don Quijote kavahti jalkeille ja kävi herättämään aseenkantajaansa. Huomatesaan tämän vielä vetelevän sikeintä untansa, huudahti hän: »Oi, sinä onnellisin ihmisistä, kaikista maan kamaralla elävistä miekkosista! Siinä sinä huoletta nukut välittämättä kadehtijain ja vihamiesten kavalista väijyksistä, intohimojen ja mustasukkaisuuden myrskyistä; elämisen murheet ja suru huomispäivästä eivät häiritse untasi eikä kunnianhimo sinun ja halvan perheesi rauhaa; maailman turha komeus ei mieltäsi viehätä, eivätkä toiveesi ja toimenpiteesi milloinkaan ulotu aasiasi kauvemmaksi, sillä huolenpidon itsestäsi olet laskenut minun hartioideni,

niinkuin palvelijat yleensä jättävät sen isäntiensä kannettavaksi. Aseenkantaja nukkuu, sill'aikaa kun hänen herransa valvoo ja vaivaa päätänsä ajatteleamalla miten häntä elättää ja hänelle hyvää tehdä.»

Sancho ei kuullut rahtuakaan tästä koreasta puheesta, sillä hän nukkui ja kuorsasi, eikä olisi vielä hetkeenkään herännyt, ellei isäntänsä olisi keihäänsä varrella antanut hänelle pari kovaa kolausta. Silloin hän viimein avasi silmänsä ja vielä unisena katsoa tihrutellen ympärilleen sanoi: »Minun nenääni tulee tuolta juhkakentän puolelta erittäin ihana paistinkäry. Semmoinen haju tietää häille hyvää alkua.» — »Vaiti, sinä ahmatti», sanoi don Quixote. »Nouse siitä, niin käymme katsomaan mikä poloisen Basilion kohtaloksi tulee.» — »Hänen käyköön miten hyvänsä», virkkoi Sancho tylästi; »mitäs sellainen köyhä rotta kurkottaakaan semmoisen kultalinnun kuin Quiterian perään. Miksi hän tavottaakaan kuuta hampaihinsa? Minä olen sitä mieltä, teidän armonne, että köyhä pysyköön köyhyyydessään elköönkä pyrkikö pariutumaan rikasten kanssa. Panenpa vaikka pääni vetoon, että Camacho kykenee kultaamaan koko Basilion kolikoillaan, ja olisivän silloin kerrassaan järjetöntä jos Quiteria luopuisi kaikista niistä uljaista koruista ja puvuista, joita Camacho kaiketi jo on antanut ja vielä antaa hänelle.» Näin sanoen Sancho viimeinkin nousi pystyyn ja lähti herransa kera hääjuhlaan.

Ensimmäinen ilmiö, johon Sanchon silmä juhkakentällä kiintyi, oli kokonainen härkä, jota paistettiin suunnattomalla roviolla. Sen ympärillä sijaitsi kuusi isoa kattilaa, joissa kokonaisia lampaita keitettiin. Lukemattomia jäniksiä, metsälintuja ja kanoja odotti valmiiksi kynttyinä ja puunoksille ripustettuina vuoroaan kattiloihin tullakseen. Sen ohessa keksi Sancho enemmän kuin kuusikymmentä viinillä täytettyä härännahkaa ¹⁾, joista kukin

¹⁾ Tynnyrien asemasta rahvas Espanjassa säilyttää viini-varo-jaan kokonaisista härän y. m. eläinten nahoista neulotuissa säkeissä.

veti ainakin kaksikymmentä mittaa. Kokonaisia vuoria hienointa vehnäleipää oli ladottu päällekkäin niinkuin lyhteet elopellolla; toisaalla oli pieniä linnoituksia tiiliskiven muotoisista juustoista, jotka Sanchossa herättivät kiihkeätä valloitushalua. Kahdessa isossa astiassa oli öljyä ja ihraa leivosten valmistamiseen ja kolmannessa hunajaa niiden maustamiseksi. Työssä hääri yli viisikymmentä kokkia ja kyökkipiikaa, kaikilla kasvot ilosta hohtavina ja jokainen työskennellen minkä kynsistä kykeni. Paistinhärän mahtava vatsa oli täytetty tusinalla pieniä juottoporsaita, jotka tekivät jättiläispaistin vielä maukkaammaksi ja mureammaksi. Sanalla sanoen, vaikka häävarustukset olivatkin maalaista laatua, olivat ne niin suurisuuntaiset, että niillä olisi neljä kylää tullut ravituksi.

Sanchon ihastus kasvoi kasvamistaan hänen tätä kaikkea katsellessaan. Ensiksi hän pysähtyi lihapatojen ääreen, joiden huolellista hoitoa hän vesi suussa tähysteli. Sitte asteli hän viinisäkkien ja leivosten ääreen, nauttien silmillään jo tulevasta ateriasta. Ja kun hän ei enää jaksanut voittaa himoaan, kävi hän erään kokin luo ja pyysi tältä nöyrästi lupaa saada kastaa leipäpalasen yhteen kattiloista. »Olkoon menneeksi, kuomaseni», vastasi mies, »tänään ei nälkä saa kellään näköä haitata, siitä on rikas Camacho pitänyt huolta. Astu vain likemmäksi, saa jostakin kauha käteesi ja ongi padasta itsellesi kana tai pari, jotka nauti terveydeksesi.» — »Minäpä en näe missään kauhaa», vastasi Sancho miltei huoaten. — »Odotahan, olet kovin saamaton», sanoi kokki, ja tarttuen isoon paistinpannuun työnsi hän sen kattilaan ja nouti siitä ilmoille kanan ja teeren, jotka tarjosi Sancholle sanoen: »Otahan tästä nälän silmään, ukkoseni, odottaessasi päivällistä.» — »Kiitos kaunis tarjoomasta», vastasi Sancho, »mutta enpä tiedä minne panisin ettoneen.» — »No ota sitte kauha myös eläkä joutavista sure.»

Mutta don Quijote, jonka ajatukset pälyivät vallan toisissa asioissa, näki kentälle tulevan kaksitoista kauniisti

puettua poikaa ratsastaen komeasti sonnustetuilla ja heileillä tiuvuilla varustetuilla hevosilla. Lähemmä tultuaan nämä ajoivat niityn ympäri useampaan kertaan huutaen yhtä kurkkua: »Kauvan eläköö t rikas Camacho ja kaunis Quiteria, toinen yhtä rikas kuin toinen kaunis!» Tämän kuullessaan don Quijote mutisi itsekseen: »Typerät ihmiset, eivätpä he tosiaan näytä tuntevan minun Dulcineaani, muutoin eivät niin ylistäisi tuota Quiteriaa».

Heti tämän jälkeen juhلالakeuden eri haaroilta astui esiin tanssijaparvia, kaikki ylen komeasti puettuja ja reippaan näköisiä, jotka somilla tansseillaan ilahuttivat juhlavieraita. Vihdoin saapuivat molemmat kihlatut kirkkoherran ja omaistensa ynnä monilukuisten naapurien ja kyläläisten saattamina, kaikki juhlapuvuissa ja soittoneikkain edelläkäyminä.

Morsiammen nähtyään Sancho virkkoi: »Totta tosiaan, tuo ei näytä miltään talonpoikaistytöltä vaan pikemminkin prinsessalta! Lempo vie, hänen korunsa ovat oikeata korallia, hameensa kymmensaumaista samettia ja poimut siinä pelkkää silkkiä. Ja katsos vain käsiä, ovatko sormukset niissä mitään halpoja tinalevyjä; eivätkö olekin puhdasta kultaa ja jalokiviä ynnä maidonvalkeita helmiä, joista kustakin maksaisin omat silmäni. Entä hiukset, oletko mokomaa nähnyt! Entä hänen ihanat kasvonsa ja kaunis kasvunsa, joka on norja ja hoikka kuin palmupuu, joka tuulessa vienosti huojuttelee rypäleterttujaan, joihin hänen korujansa tahtoisin verrata. Sieluni kautta, tuo tyttö upeassa puvussaan kävisi kaupaksi vaikka Hollannin markkinoilla!»

Don Quijote ei voinut pidättää hymyään kuunnellessaan Sanchon ihastuneita ylistyksiä; mutta täytyipä hänen itsensäkin myöntää, jottei hän Toboson Dulcinean jälkeen ollut nähnyt näin kaunista neitoa. Ihana Quiteria oli hiukkasen kalpea; siihen kai oli syynä edellisen yön valvominen, johon kaikki morsiamet hääkoristelunsa takia tekevät itsensä syypäiksi.

Tällä välin oli morsiusseurue ottanut sijansa parvekkeilla, joita edellisenä päivänä oli rakennettu kentän laiteille. Silloin kuului etäämmältä korkeaääninen huuto: »Odottakaa, odottakaa hetkinen, te jotka niin kiirettä pidätte!» Ja kaikkien kurottaessa kaulojansa huutoa kohti nähtiin nuoren miehen juoksevan kentälle, puetuna liehuvaan, mustaan ja punakirjailtuun vaippaan, päässä ruumiseppele kypressinoksista ja kädessä pitkä sauva. Lähemmä tultuaan hänet tunnettiin kovaonniseksi Basilioksi; ja jopa pelättiin pahinta tapahtuvan, kun hänet moisessa tilassa nähtiin saapuvan paikalle, missä häntä vähimmän odotettiin. Vihdoin hän joutui hääjoukon luo peräti hengästyneenä; kihlatun parin nähtyään hän pysähtyi sen kohdalle, löi sauvansa maahan ja vapisten ja kalpeana puhui värisevin äänin Quiterialle, tätä jäykästi tuijottaen: »Oletko unhotannut, kiittämätön Quiteria, että olet minulle kihlautunut ja ettet voi valita itsellesi toista puolisoa niin kauvan kuin minä olen hengissä? Oletko milloinkaan huomannut minut uskottomaksi tai voitko väittää minun tänä aikana, jolloin kaikin voimin olen pyrkinyt päästä sellaiseen asemaan jotta liittomme voisi olla mahdollinen, tehneen mitään mikä olisi loukannut sinun häveliäisyyttäsi ja meidän ystävyttämme? Miksi siis nyt tahdot rikkoa pyhän valasi ja antaa toiselle mikä oikeastaan minulle kuuluu, vaikka tällä toisella ei ole muita etuja minun rinnallani kuin maallista rikkautta, jota Sallimus voi antaa kelle tahansa? Mutta hän saakoon sinut, kun kerran itse niin tahdot; ja minä tahdon raivata hänen tieltään viimeisenkin esteen, oman viheliäisen henkikurjani. Eläkää, eläkää kauvan ja onnellisina, rikas Camacho ja kiittämätön Quiteria, ja kuolokoon onneton Basilio, jonka ainoana vikana oli hänen köyhyytensä!» Näin sanottuaan hän veti sauvastaan esiin lyhyen miekan ja syöksi sen rintaansa, niin että kärki tuli verisenä selästä esiin, ja hän kaatui näköjään hengettömänä maahan. Basilion ystävätkä kiirehtivät onnet-

toman ystävänsä luo ja täyttivät ilman valitushuudoillaan. Don Quijotekin heittäytyi ruumiin ääreen; mutta huomattuaan Basilioissa vielä elonmerkkejä otti hän hänet syliinsä ja alkoi puhutella häntä.

Kun ystävätkin näkivät, ettei poikaparka vielä ollut aivan kuollut, tahtoivat he vetää miekan pois hänen ruumiistaan; mutta pappi ei siihen suostunut, ennenkun kuoleva oli tehnyt hänelle synnintunnustuksensa, sillä miekan irrottamisesta seuraisi heti kuolema. Tällä välin oli Basilio tullut hiukan tajuihinsa ja virkkoi nyt heikolla ja huokaavalla äänellä: »Julma Quiteria, jos ainakin tahtoisit lahjoittaa kätesi minulle nykyisessä epätoivoisessa tilassani, niin lohduttaisi se minua edes hiukan siinä hirveässä omantunnontuskassa, jolla tekoni minut täyttää.» — »Ah, lapseni», sanoi kirkkoherra, »nyt ei sinulla enää ole aikaa ajatella maallisia asioita; ajattele pikemminkin kohta seisovasi Jumalan kasvojen edessä ja pyydä häneltä anteeksi inhoa tekoasi.» Mutta tähän Basilio vastasi, ettei hän lainkaan aikonut ripittää itseään, jollei Quiteria ensin suostuisi hänen pyyntöönsä; sen hän arveli antavan hänelle hiukkasen enemmän voimiakin, jotta sitte jaksaisi tunnustaa kaikki syntinsä. Tämän kuullessaan don Quijotekin puuttui puheeseen ja julisti korkealla äänellä, että Basilion pyyntö oli kohtuullinen ja oikea ja ettei Camachon tarvinnut ollenkaan hävetä perästäpäin naida niin kunniallisen miehen leskeä. »Eikä etunne ja oikeutenne joudu siitä lainkaan kärsimään, sillä kaikesta päättäen tulee hauta Basilio-poloisen häävuoteeksi.»

Kaiken tämän nähdessään ja kuullessaan Camacho niin hämmästyi, ettei tiennyt mitä sanoa tai tehdä. Mutta Basilion ystävät pyysivät niin hartaasti häntä sallimaan Quiterian kihlata itsensä kuolevalle nuorukaiselle, jotta tämä ei hänen kovakorvaisuutensa takia kadottaisi sielunsa autuutta, että he viimein pakottivat Camachon antamaan suostumuksensa siihen, että Quiteria sai jos halusi

tehdä entiselle lemmitylleen tämän viimeisen palveluksen, joka vain muutamiksi silmänräpäyksiksi viivytti hänen, Camachon, toiveiden toteutumista. Sitte kääntyivät kaikki Quiterian puoleen, koettaen mikä kyynelin, mikä hellin sanoin taivuttaa häntä kuolevan tahtoon, selittäen ettei hän siinä tekisi vähimmälläkään tavalla väärin tai julkeasti. Mutta jäykkänä ja liikkumattomana kuin kuvapatsas seisoi Quiteria, näyttämättä tahtovan tai osaavan lausua sanaakaan, eikä hän olisi lausunutkaan, jollei pappi olisi käynyt hänen luokseen ja häntä kehottamalla kehoittanut kiiruimmiten tekemään päätöksensä, sillä Basilion sielu häilyi jo hänen huulillaan eikä hän siis enää kauvaakaan jaksaisi syntejään tunnustaa. Niinpä Quiteria viimeinkin kumartui kuolevan puoleen ja pyysi hänen kättänsä, mutta vain merkillä, aivan kuin ei jaksaisi sanaakaan puhua.

Silloin avasi Basilio silmänsä ja kiinnittäen jäykän katseen Quiteriaan lausui: »Oi Quiteria, nytkö vasta osotat sääliäsi kun sitä en enää tarvitse, ja tarjoatko sitä minulle vain sillä päättääksesi päiväni? Sillä enhän enää saa hetkeäkään nauttia puolisononnesta eikä mikään voi tehdä tyhjäksi hirmuista murhettani, joka nyt kaataa minut hautaan. Sitä ainoastaan, julma olento, sinulta nyt pyydän, että jos todella haluat kättäni ja tarjoat minulle omasi, niin et tekisi sitä vain ympäristösi pakotuksesta etkä uudelleen pettääksesi minua, vaan vannot avoimesti ja ilman pakotusta antavasi minulle kätesi kuten lailliselle aviomiehellesi ainakin. Sillä kehnosti menettelisit, jos tahtoisit vielä hautansa partaalla pettää sen, joka aina on käyttäytynyt suorasti ja avoimesti sinua kohtaan.» Hän puhui niin vaivaloisesti ja sammaltavalla äänellä, että jokainen varmasti uskoi hänen lausuvan viimeisiä sanojaan.

Quiteria lähestyi nyt kainosti ja armaasti kuolevata lemmittyään ja tarttuen hänen oikeaan käteensä lausui: »Mikään mahti ei voi koskaan pakottaa mieltäni, Basilio;

vapaasta tahdostani nyt annan sinulle käteni ja pyydän sinulta kättäsi, jos vain on totta että yhtä vapaaehtoisesti sen mulle tarjoat ja että hurja tekosi ei tällä hetkellä ole sekottanut tervettä järkeäsi.» — »Tarjoan käteni sinulle suorasti ja vapaasti», vastasi Basilio, »sillä terveellä järjellä minä taivas mulle on suonut; ja kaikesta sydämmestäni ja mielestäni otan nyt sinut, Quiteria, aviovaimokseni.» — »Ja minä», sanoi morsian, »otan sinut aviomiehekseni; lepää rauhassa.» — »Minusta tuntuu», mutisi Sancho väliin, »kuin tuo nuori mies puhuisi liian paljon ollakseen hengenvaarallisesti haavoittunut; jätettäkoon hänet nyt kaikkien pyhimysten nimessä rauhaan ja lopettakoon hän viimeinkin rakastuneen pakinansa pitääkseen huolta sielustaan, joka näyttää istuvan hänen kiellensä päässä.»

Tällä välin oli kirkkoherra, tahtoen täydellisesti tyydyttää Basilio-poloisen toivomusta, tämän vielä pidellessä Quiterian kättä, antanut heille kirkollisen siunauksen, ruokoilten taivasta armiaasti vastaanottamaan nuoren aviomiehen sielun. Mutta tuskin oli tämä saanut papin siunauksen, kun hän nopeasti hyppäsi pystyyn ja vetäsi miekan rinnastaan. Kaikki katsojat hämmästyivät tästä erinomaisesta näystä, jopa jotkut huusivat: »Ihme! Ihme!» Mutta Basilio huusi äänellä, joka nyt täyteläisenä kaikui yli muiden melun: »Ei mitään ihmeitä, vaan pelkkää sukkeluutta!» Kirkkoherra, kenties vielä enemmän ällistyneenä kuin toiset, tunnusteli molemmin käsin hänen haavaansa; mutta se ei ollutkaan mikään todellinen ruumiin lävitse käyvä haava, vaan taitavasti sovitettu rautaputki, jonka lävitse miekka kulki tahrautuen siinä olevaan vereen. Sanalla sanoen, kirkkoherra, Camacho ja kaikki häävieraat tunsivat tulleen pahoin petetyiksi. Mutta nuorikko puolestaan ei näyttänyt laisinkaan pahastuvan pilasta; päinvastoin hän kuullessaan monien väittäävän mokomata vihkimistä laittomaksi lausui tahtovansa uudelleen vahvistaa sen pätevyuden. Tästä kävi kaikille

selväksi, että rakastajat olivat edeltäkäs in ystäviensä kera suunnitelleet kepposen. Camacho ystävineen suuttui siitä niin, että tahtoivat heti paikalla verisesti kostaa; ja paljastetu in miekoin he piirittivät Basilion, jonka puolesta samassa tuokiossa kohosi ilmaan yhtä suuri määrä miekkoja.

Tämän hämmingin nähtyään don Quijote hypähti kelpo ratsulleen, ja tunkeutuen keihäs tanassa ja kilpi rinnan edessä taistelevien joukkoon sai hän sen hajotetuksi, sill'aikaa kun Sancho, joka vihasi kaikkia miekanmittelyitä, vetäytyi lihapatojen luo, arvellen niiden läheisyyttä turvapaikaksi, jota kaikki kunnioittaisivat. »Pidättäkää, herrani, pidättäkää!» huusi don Quijote; »ei ole oikein kostaa rakkauden meille tekemiä kepposia. Sillä rakkaus ja sota ovat sama asia, ja niinkuin sodassa on luvallista käyttää kaikenlaisia kepposia ja kavaluuksia vastustajan voittamiseksi, niin saavat kilpailijat rakkaudessaakin käyttää samoja keinoja tarkotustensa saavuttamiseksi, kunhan ne eivät vain millään tapaa loukkaa rakastetun olennon hyvää mainetta. Quiteria oli jo varhain Basilion ja Basilio Quiterian oma, niin oli taivas säättänyt; Camacho, joka on rikas, löytää kyllä itselleen toisen puolison. Basiliolla ei ole varaa valita, mutta eipä häneltä kukaan saakaan riistää hänen omaansa; ja ken rohkeaa semmoista yrittääkään, se saa tekemistä kelpo peitseni kanssa.»

Näin sanoen hän heilutteli keihästään niin voimakkaasti ja uhkaavasti, että se herätti pelkoa ja kunnioitusta kulkissa, jotka eivät häntä ennen tunteneet. Mutta Camachoon koski Quiterian halveksiva käytös niin syvästi, että hän siinä silmänräpäyksessä riisti neidon kuvan sydänmestään; sen lisäksi vaikuttivat viisaan ja hyvän tahtoisen kirkkoherran sovittelut Camachon ja hänen ystäviensä mieliin, niin että antoivat vihansa lauhtua. Todistukseksi tästä mielenmuutoksesta he pistivät miekat tuppeen ja lykkäsivät kaiken pikemminkin Quiterian vaihtelevaisuuden kuin Basilion viekkau den syyksi. Camacho

puolestaan ajatteli, että kun Quiteria kerran lapsuudestaan saakka oli rakastanut Basiliota, niin jatkaisi hän sitä vielä naitunakin, jonka vuoksi olikin parasta, että asia oli kääntynyt tälle tolalle. Tällä hän lohdutti itseään; ja osottaakseen ettei enää kantanut vihankaunaa vastavihityitä kohtaan, tahtoi hän alettua juhlaa jatkettavaksi niinkuin ei mitään olisi tapahtunutkaan. Mutta Basilio, Quiteria ja heidän ystävänsä kieltäytyivät tästä ja lähtivät Basilion kotitaloon, missä hänen köyhyydestään huolimatta saatiin aikaan oivallinen hääateria, joka ei lainkaan antanut perään rikkaan Camachon suurenmoisille laitoksille. He veivät myös mukanaan don Quijoten, jonka olivat oppineet tuntemaan kunnioitettavaksi ja urhokkaaksi mieheksi ja joka mielellään seurasikin heitä. Sancho sitävastoin mieli haikeana jätti hyvästit Camachon isoille lihapadoille ja muille valmistuksille, jotka olivat kerrassaan valloittaneet hänen sydämensä. Hän siis vastoin tahtoaan seurasi isäntäänsä, ratsastaen kovin surullisen näköisenä aasillaan; totta puhuen ei hän enää ollut juuri nälkäinenkään, sillä hän oli täyttänyt vatsaansa melkein koko ajan, mutta kuva siitä yltäkyläisyydestä, minkä hän nyt jätti selkänsä taakse, palasi alinomaa hänen mieleensä ja saattoi hänet syvästi huokailemaan. Mutta harmo ravasi rivakasti eteenpäin Rosinanten jälissä.

KAHDESKYMMENES LUKU.

Don Quijote kohtaa erään kauniin metsästäjättären, ja mitä sitte tapahtui.

Don Quijote ja Sancho viipyivät Basilion häissä kolme päivää. Mutta ritarin mieli paloi uusiin urotöihin,

jonka vuoksi hän päätti erota vasta hankituista ystävistään.

Hän ja Sancho nousivat ratsaille ja lähtivät hiljaista raviä Basilion asunnosta, vaihtamatta monta sanaa keskenään; ritari oli vaipunut lemmenajatuksiin, ja Sancho mietiskeli miten päästä suureksi ja rikkaaksi herraksi, johon arvoon hänellä vielä oli aika pitkä taival. Sillä vaikka hän olikin typerä, kykeni hän kuitenkin ymmärtämään, että kaikki tai ainakin useimmat hänen isäntänsä tähän astisista teoista olivat pelkkää hullutusta ja hänen suurenmoiset lupauksensa samaa maata; niin että Sancho nyt mietiskeli miten hän jonain kauniina päivänä voisi antaa palttua koko asemiestoillemme ja laputtaa tiehensä sanomatta lainkaan jäähyväisiä herralleen. Mutta onnetar johti hänen kohtalonsa vallan toiselle taholle kuten pian saamme nähdä.

Tapahtui nimittäin seuraavana iltana heidän lähtiessään eräästä metsästä, että don Quijote loi katseensa läheiselle viheriöivälle niitylle ja huomasi sen toisella laidalla joukon ratsastajia, jotka hän likemmäksi tultuaan tunsu haukalla metsästäjiksi. Hän ratsasti vielä lähemmäs ja näki heidän keskellään muhkean naisen ratsastavan lumivalkealla tasa-astujalla, jolla oli hopeasatula ja vihreä, kalliisti kirjailtu loimi. Nainen oli itsekin puettu vihreään pukuun, niin komeaan ettei ritarimme ollut moista ennen nähnyt. Hän kantoi haukkaa kädessään, josta merkistä don Quijote päätti hänen olevan erittäin korkeata säätyä ja arvatenkin koko seurueen valtijattaren, niinkuin asianlaita olikin. Hän sanoi sen vuoksi Sancholle: »Poikaseni, käyppäs tervehtimään minun puolestani tuota metsästäjätärtä ja sano hänelle, että Surullisen hahmon ritari suutelee hänen ihanan armonsa käsiä ja että hän, jos hänen korkeutensa niin sallii, itsekin tulee niitä suutelemaan ja omistautumaan hänen korkeutensa palvelukseen; mutta sen sanon sinulle, Sanchoseni, punnitse tarkoin millä tapaa puhelet, jottot sotke joukkoon

noita rumia ja kömpelöitä lauseparsia, joita niin suuresti rakastat.» — »Sotkijako olisin!» riehahti Sancho; »sepä oli hyvä sana! Niinkuin muka nyt vasta ensi kertaa eläissäni lähtisin puhuttelemaan ylhäisiä naisia.» — »Paitsi lähettilästointasi neiti Dulcinean luo», sanoi don Quijote, »en ainakaan minä tiedä mitään toista kertaa.» — »Eikö siinä ole kylliksi; mutta hyvä maksaja ei surkeile panemasta panttia kun tarvitaan, eikä runsaasti varustetussa talossa tarvitse pelätä kestityksen loppuvan. Tarkotan ettei minua tarvitse huomauttaa erityisesti mistäkään, sillä olen varustettu kaiken varalta ja ymmärrän vähin kutakin.» — »Sen kyllä uskon, Sanchoseni», sanoi ritari; »lähdeppäs nyt vain matkaan onnellisena hetkenä ja olkoon Jumala kanssasi.»

Sancho usutti harmonsa täyteen laukkaan; ja kuniin metsästäjättären luo tultuaan hän lankesi polvilleen tämän eteen ja puhui seuraavasti: »Jalo ja korkea rouva, se ritari, jonka näette tuolla ja joka on tunnettu nimellä Surullisen hahmon ritari, on minun herrani ja isäntäni, ja minä olen hänen asemiehensä ja tunnetaan kotiseudullani Sancho Pansan nimellä. Tämä ritari käskee sanomaan teidän korkeudellenne, että hän nöyryimmästi pyytää teitä sallimaan hänen saapua tyköenne teidän hyvän suosionne ja suostumuksenne nojalla tarjoomaan teille palvelustaan; ja jos teidän armonne myöntää hänelle tämän suosion, niin on se teille itsellenne suureksi hyödyksi ja hänelle vielä suuremmaksi tyydytykseksi.» — »Todella olette kelpo sanansaattaja», vastasi ylhäinen nainen, »ja olette suorittanut tehtävänne kaikella sillä seikkaperäisyydellä ja sukevuudella mitä tällaiset lähettilästoimet vaativat. Vaan nousee toki maasta, sillä niin mainion sankarin kuin Surullisen hahmon ritarin aseenkantaja ei saa maata polvillansa edessämme, sillä isännästäne on jo paljon kuultu hovissamme; nousee siis pystyyn, rakas ystäväni, ja sanokaa ritarille, että hän on hyvin tervehtullut nauttimaan minun ja puolisoni, herttuan, vieraan-

varaa täällä lähellä olevassa huvilinnassamme.» Sancho nousi jaloilleen, vallan ihastuneena tämän ylhäisen naisen kauneudesta ja kohteliaisuudesta; etenkin joutui hän ilosta ja ylpeydestä miltei suunniltaan, kun kuuli herttuattaren ennenkin kuulleen Surullisen hahmon ritarista.

»Herra aseenkantaja», kysyi herttuatar nyt häneltä, »sanokaas minulle eikö isäntänne ole tuo lauluissa ylistetty älykäs ritari don Quijote, joka on sydämmensä valtiattareksi valinnut erään Dulcinean Toboson kylästä?»

— »Hän se juuri on, armollinen rouva, ja aseenkantaja, josta myös lienette kuullut ja jonka nimi on Sancho Pansa, se olen juuri minä.» — »Olen kovin iloinen tästä kohtauksesta», sanoi herttuatar; »mutta menkää nyt, rakas ystäväni Pansa, sanomaan herrallenne, että hän on tervetullut mailleni ja ettei hän suurempaa iloa voinut minulle tehdä.»

Näin miellyttävän vastauksen kiirehti Sancho nopeasti viemään herralleen, jolle kertoi kaikesta mitä korkea rouva lausui, ylistäen taivaaseen saakka tämän kauneutta, lempeyttä ja kohteliaisuutta. Silloin pörhistihe don Quijote satulassaan, nojasi tukevasti jaluksiinsa, työnsi silmäverhon kohdalleen ja kannustaen Rosinanteaan ratsasti jalon arvokkaasti suutelemaan herttuattaren kättä. Tämä oli sillä välin lähettänyt kutsumaan puolisoaan kertoakseen hänelle äskeisestä hauskaista tervehdyksestä. Sitte he yhdessä valmistuivat vastaanottamaan sankariamme; ja kun he jo edeltäpäin tiesivät päältäpuolin hänen elämästään ja urhotöistään, odottivat he nyt suurta huvia läheisemmästä tutustumisesta, jonka ohessa he päättivät olla suostuvinaan kaikkiin hänen päänäpistoihinsa ja pitää yhtä hänen kanssaan kaikessa niin kauvan kuin hän oli heidän luonaan, sanalla sanoen kohdella häntä kuin vaeltavaa ritaria ainakin.

Don Quijote saapui silmäverho ylösnostettuna; ja kun hän aikoi laskeutua ratsunsa selästä, kiiruhti Sancho pitelemään hänen jalustintaan. Mutta aseenkantajaparalle

sattui sellainen onnettomuus, että kun hän yritti laskeutua harmonsa selästä, tarttui hänen toinen jalkansa satulasta riippuvaan köydenpätkään, niin että hän jäi säärestään riippumaan alaspäin, pää ja rinta maata laahaten. Don Quijote, joka ei ollut tottunut laskeutumaan satulasta ilman että hänelle jalustinta pideltiin, luuli nyt Sanchon jo seisovan varalla ja heittäytyi koko painollaan alas satulasta, joka lienee ollut huonosti kiinnitetty, koska ritari lensi satuloineen suoraan Rosinanten jalkoihin, rai-vostuen sekä häpeästä että kiukusta ja noituen tuimasti Sancho-lurjusta, joka vielä kellui nuorassaan. Herttua käski metsästäjäänsä auttaa kovaonnista ritaria ylös ja samaten Sanchoa hirsinuorastaan; putoamisestaan pahoin loukkautuneena liikkasi don Quijote sitte miten parhaiten taisi notkistamaan polvensa ruhtinaallisen parin edessä. Mutta sitä ei herttua sallinut, vaan hyppäsi itse ratsul-taan ja syleili don Quijotea lausuen: »Mieltäni pahoittaa, arvoisa Surullisen hahmon ritari, että kun teidän armonne ensi kertaa laski jalkansa minun maalleni, se tapahtui näin surullisella tavalla; mutta aseenkantajain huolimatto-muus voi joskus johtaa pahempiinkin tuloksiin.» — »Onni saada nähdä teidät, suuri ruhtinas», vastasi don Quijote, »on minulle niin kunniakas, että maksaisin siitä minkä hinnan hyvänsä; vaikka äskeinen lankeamiseni olisi syös-syt minut alas hornan syvimpiin kuiluihin, olisin sieltä-kin tämän kunnian tuntien ponnahtanut jälleen ihmisten ilmoille. Kirottu asemieheni osaa paremmin käyttää kiel-tänsä kaikenlaisiin hävyttömyyksiin kuin kiinnittää satula-vyötä kunnollisesti. Mutta missä tilassa ja asemassa lienenkin, kaatuneena tai pystyssä, jalkasin tai ratsahin, olen aina ja yksinomaan teidän palvelijanne sekä rouva herttuattaren, arvoisan puolisonne, tämän kauneuden kun-ningattaren ja kohteliaisuuden kaikkivaltiattaren halvin orja.» — »Suvaitkaa jättää turhat imartelut, arvoisa herra don Quijote de la Mancha», sanoi herttua; »niin kauvan

kuin on olemassa armollinen neiti Dulcinea Tobosossa, on väärin ylistää toisten kauneutta hänen rinnallaan.»

Sancho Pansa ei tällöin malttanut odottaa herransa vastausta, vaan riisti tältä sanan suusta: »Ei käy kieläminen, etteikö neiti Dulcinea Tobosossa olisi ylen kaunis ja ihana; mutta kukaan ei tiedä missä jäniksellä on polkunsa, sillä olen kuullut verrattavan luontoa ruukkumestariin, joka valmistaa saviastioita, ja ken kerran on tehnyt yhden kauniin astian, se voi tehdä pari kolme ja satakin sellaista. Siitä päätän, että rouva herttuatar voi olla yhtä kaunis kuin neiti Dulcineakin.»

Don Quijote kääntyi tällöin herttuattaren puoleen ja lausui: »Teidän korkeutenne tietäköön, ettei kellään vaeltavalla ritarilla maan päällä ole ollut suurempaa lörppösuuta ja pilantekijää aseenkantajana kuin minulla; ja hän kyllä osottaa tämän väitteeni todeksi, jos teidän korkeutenne suvaitsee muutamiksi päiviksi vastaanottaa palveluksiani.» — Siihen vastasi herttuatar: »Minua suuresti miellyttävät Sanchon leikinlaskut, sillä todistavathan ne vain hänellä olevan vireän ymmärryksen. Hilpeä leikinlasku edellyttää aina, kuten tiedätte, armollinen herra don Quijote, sukkela ja nerokasta päätä; ja koska Sancho on tuollainen velikulta, niin pidän häntä aika nerokkaana miehenä.» — »Lisätkää vielä, suurena lörppönä», huomautti don Quijote. — »Sitä parempi», sanoi herttua, »sillä jos miehellä on paljon sukkelia kompia, ei niitä muutamilla harvoilla sanoilla voikaan lausua. Mutta tähän kiistaan emme tahdo enää tuhlata aikaa, vaan koska Surullisen hahmon ritari tahtoo liittyä seuraamme, niin lähtekäämme tässä lähellä olevaan linnaamme, missä puolisoni ja minä koetamme valmistaa teille niin arvokkaan vastaanoton kuin voimme.»

Seurue nousi ratsaille ja alkoi ajaa linnaan päin, herttua ja don Quijote kumpikin herttuattaren sivulla, joka kutsui Sanchon taaksensa, jotta saisi väliin vaihtaa sanoja hänen kanssaan ja hauskuttaa itseään hänen kokka-

puheillaan. Kelpo aseenkantaja ei antanut käskettä itseään kahdesti; hän ratsasti rohkeasti ylhäisten joukkoon ja alotti muutta mutkitta keskustelun, johon vuoron perään puuttuivat herttua ja herttuatar, jotka olivat hyvin ihastuksissaan tavatessaan nämät kaksi merkillisintä olentoa maan päällä.

YHDESKOLMATTI LUKU

jossa puhutaan monista ja merkillisistä asioista.

Linnan luo tultua herttua ratsasti edeltäkäsin sisään opastaakseen väkeään sopivalla tavalla vastaanottamaan don Quijotea. Heti kun ritari saapui näkyviin, astui portista vastaan kaksi ratsupalvelijaa pitkiin vadelmanpunaisiin mekkoihin puettuina, jotka nostivat hänet hevosen selästä, kehottaen häntä auttamaan samalla tavalla herttuatarta satulasta. Don Quijote astuikin korkean rouvan luo, ja siinäköns lausuttiin tuhansia koreita kohdellaisuuksia; mutta herttuatar pysyi itsepäisenä eikä sallinut muiden kuin puolisonsa tekevän hänelle tätä palvelusta, koskei muka tahtonut vaivata moista kuuluisata ritaria niin vähäpätöisellä nostettavalla. Herttuan siis lopulta piti ojentaa hänelle kätensä, jonka jälkeen he astuivat linnanpihaan, missä kaksi kaunista neitoa laski ritarin hartioille kalliisti koristetun purppuraviitan. Samassa tuokiossa ilmestyi linnan kaikille parvekkeille herroja ja naisia, jotka huusivat täyttä kurkkua: »Vaeltavan ritariston kunnia ja kukka olkoon tervetullut!» ja monet pirskoittivat hyvänhajuisia vesiä herttuallisen parin ja don Quijoten päälle; viimemainittu oli ylpeydestä ja ihas-

tuksesta vallan suunniltaan. Tämä oli ensi kerta, jolloin hän todellakin varmasti piti itseään vaeltavana ritarina, koska näki itseään niin kuninkaallisesti kohdeltavan kuin kirjoissansa oli lukenut.

Sanhokin astui satulasta ja seurasi aivan herttuattaren kantapäillä linnaan; mutta huolehtien harmonsa kohtalosta kääntyi hän erään arvokkaan näköisen, vanhanpuoleisen hovinaisen puoleen, joka kuului herttuattaren seurueeseen, ja kuiskutti tälle: »Rouva Gonzales vai mikä teidän nimenne onkaan?» — »Nimeni on donna Rodrigues de Grijalva», vastasi puhuteltu; »mitä haluatte, ystäväiseni?» — »Käykääpäs, olkaa niin kiltti, linnanportille, missä löydätte aasin, joka on minun harmoni; tehkää minulle mieliksi ja viekää se talliin, sillä elukkaparka on pelko eikä tohdi olla yksinään.» — »Jollei herra ole palvelijaansa parempi, niin olemmepa koko kuoppaan pudonneet», sanoi hämmästynyt kamarirouva. »Menkää, ystäväiseni, menkää muualta etsimään hovinaisia, jotka tahtovat hoidella aasianne, sillä täällä emme ole tottuneet sellaiseen.» — »Oh hoh!» huudahti Sancho, »tepä vasta olette hemmoteltu! Niinkuin en olisi kuullut herraltani, joka on koko mestari tuntemaan kaiken maailman ritaritarinoita, että kun Lancelot palasi Britanniaista, palvelivat prinsessat häntä, ja hovineidit, teitä paljon nuoremmat, hoitelivat hänen hevostaan; ja totta vie, arvoisa rouva, minun harmoni on sellainen elukka, etten vaihtaisi sitä Lancelotinkaan ratsuun.» — »Kuulkaas vain tuota miestä!» sanoi rouva Rodrigues; »jos olette koiranleuka, niin purkaa niitä jotka sitä sietävät paremmin kuin minä; minulta saatte vain pitkän nenän.» Arvon rouva lausui tämän tahallaan niin äänekkäästi, jotta se kuului herttuattaren korviin, joka nähdessään kamarirouvansa vihasta punaisena kysyi tältä mikä häntä vaivasi. »Mikäkö minua vaivaa?» toisti rouva; »tuo hylkiö se minua vaivaa, joka vaatii minua viemään asiaan talliin ja sanoi, että minua arvokkaammat rouvat ovat hoi-

taneet jonkun Lancelotin hevosta; ja päälle päätteeksi sanoi hän minua vanhaksi.» — »Siinä erehdytte», sanoi herttuatar Sanchoon kääntyen; »donna Rodrigues on vielä vallan nuori, mutta hän käyttää nauhamyssyä leskisääntynsä ja korkean arvonsa merkiksi.» — »Enpä ikinä olisi astunut eteenne», puolusteli Sancho itseään, »jos tällä olisin tahtonut pahottaa mieltänne; mutta minä rakastan niin suuresti aasiparkaani, jonka kanssa olen jakanut niin hyvät kuin pahatkin päivät, etten luullut voivani uskoa sitä armeliaamman olennon huostaan kuin tämän arvon rouvan.» — »Sancho», torui don Quijote, katsellen tukeasti aseenkantajaansa, »silläkö tapaa luulet sopivaksi lasketella sanojasi täällä?» — »Armollinen herra», vastasi Sancho, »jokainen valittaa hätäänsä silloin kuin se kiristää; minä muistelin harmoani ja silloin siitä puhelin; jos olisin sen tallissa muistanut, olisinpa puhunut tallissa.» — »Sancho on oikeassa», sanoi herttua, »enkä katso olevan aihetta häntä moittia; mutta elköön hän huolehtiko aasistaan, sillä sitä hoidetaan yhtä hyvin kuin häntä itseänsäkin.»

Tämän kinastuksen jälkeen, joka suuresti huvitti kaikkia muita kuin don Quijotea, seurue astui sisälle linnaan, missä sankarimme saatettiin isoon saliin, joka oli juhlallisesti koristettu kullan- ja hopeankarvaisilla kankailla ja jossa kuusi nuorta neitosta riisui häneltä varukset, tarkoin noudattaen isäntäväkensä ohjeita. Sittekun häneltä varukset oli riisuttu, seisoi don Quijote keskellä salia ahtaisiin polvihousuihin ja hirvennahkakylteriin puettuna, niin hullunkurisen näköisenä laihoine ja kankeine vartaloinen, ulospistävine poskipäineen ja terävine pitkine leukoineen, että neitokset olisivat purskahtaneet isoon nauruun, jollei herttuan läsnäolo olisi heitä pidättänyt. Don Quijote pyysi saada vaihtaa pukuaan aseenkantajansa avulla, ja opastettiin sitävarten vielä muhkeampaan huoneeseen, missä pukeutui juhlatamineisiin. Hän ripusti kelpo miekkansa kupeelleen, heitti portilla saamansa purppura-

Don Quijote herttuan linnassa.

levätin hartioilleen ja pani päähänsä sulkaniekan vihreän metsästyshatun, jonka edellämäinitut nuoret neitokset olivat hänelle antaneet; tässä asussa hän astui saliin, missä tapasi neidot asettuneina kahteen riviin, jotka hänen sisäänsä tullessaan kumarsivat hänelle syvään ja lausuivat kohteliaisuuksia; samaan aikaan saapui kaksitoista paasia hovimestarin johdolla viemään vierasta ruokasaliin, missä herttua puolisoineen jo oli odottamassa. Ritari astui arvokkaalla ryhdillä huoneeseen, missä vartoi vain neljää varten katettu pöytä. Herttuapari kävi häntä vastaan ovelle saakka, mukanaan arvokkaan ja hiljaisen näköinen hengellinen herra sitä säätyä, josta Espanjan hoveissa valittiin nuorten ruhtinasten kasvattajat. Monien juhlallisten menojen jälkeen kävivät herttua ja herttuatar pöytään, don Quijote välillään. Kesti vielä hyvän aikaa kinastelua, ken kunniasijalle istuisi; mutta vihdoin voitti herttuan itsepäisyys don Quijoten häveliäisyyden, niin että hän oli pakotettu ottamaan tämän paikan; hengellinen herra istui hänen vastapäätänsä, herttua ja herttuatar pöydän sivuille. Sancho oli kuin pilvistä pudonnut nähdessään miten suuresti hänen herraansa kunnioitettiin. Paistiin päästyä kysyi herttuatar don Quijotelta, mitä uutisia tämä oli saanut neiti Dulcineasta ja oliko hän äskettäin lähettänyt kaunottarelleen joitakuita voittamiaan rosvoja ja jättiläisiä. »Armollinen rouva», vastasi don Quijote, »minun onnettomuuteni ovat loppumattomat; olen voittanut jättiläisiä ja kurittanut rosvoja ja lähettänyt heidät hänen luokseen, mutta tiedänpö minä edes ovatko nämä tavanneet häntä ja mistä merkistä hänet ovat tunteet; en tiedä onko hän tullut loihdituksikin, niin että ehkä nykyään esiyytö rumana ja tölppänä talonpoikaistyttönä.» — »Sitä puhetta en ymmärrä», huudahti Sancho, »sillä minulle hän esiytyi maailman kauneimpana olentona; ainakin tiedän että hän oli vikkellä ja sorja kuin nuorallatanssijatar. Tietäkääs, armollinen herttuatar, että hän hyppäsi sukkelasti kuin kissa aasinsa selkään.»

— »Oletteko tekin ehkä nähnyt hänet loihdittuna, hyvä Sancho?» kysyi herttua. — »Loihdittunako nähnyt?» vastasi Sancho; »lempo sen sitte olisi nähnyt, jollen minä! Totta tosiaan, olen maar nähnyt hänet niin loihdittuna, ettei kukaan voi sen paremmin loihdittu olla.»

»Mutta», jatkoi hän samassa hengenvedossa, »herrani tekee väärin valittaessaan seikkailujensa kovaonnisuutta; jos niiden joukossa on ikäviä, niin on onnellisiakin. Onhan hartain toivomme, että armollinen herrani don Quijote kerran saa kuningaskunnan palkakseen ja hänen uskollinen palvelijansa jonkun saaren hallittavakseen.» — »Niin tietystikin, Sancho ystäväiseni», sanoi herttua, »herrasi puolesta lupaan sinulle yhden niistä yhdeksästä saaresta, jotka kuuluvat valtani alle, ja taakaanpa ettei se suinkaan ole pienin eikä kehnoin kaikista.» — »Polvillesi, Sancho», huusi don Quijote, »suutele hänen korkeutensa jalkoja ja kiitä häntä erinomaisesta armostaan.» Sancho teki työtä käskettyä; mutta tällöin hypähti hengellinen herra kiivaasti pöydästä ja sanoi katkerasti herttualle: »Kautta pukuni, jota kannan, armollinen herra, luulenpa että olette yhtä yksinkertainen kuin nämä ihmiskurjat. Onko ihmettä, että he pysyvät hulluina, kun viisaatkin hyväksyvät heidän hullutuksiaan? Ja nyt voitte, teidän armonne, pysyä heidän seurassaan, sillä niin kauvan kuin nuo miehet ovat täällä, en astu jalallanikaan tähän taloon. Minä en enää huoli moittia asioita ja tapahtumia, joita en voi toisiksi muuttaa.» Näin sanoen arvoisa herra meni tiehensä välittämättä vähääkään isäntäväen kohteliaista pyynnöistä ja rukouksista.

Kun päivällinen oli päättynyt, tuli sisään neljä neitosta, yhdellä kädessään hopeamalja, toisella pesuvati, kolmannella pari lumivalkoista pyyhinliinaa ja neljännellä, joka oli vetänyt hihansa ylös aina kyynärpäihin saakka, saippuapalanan. Pyyheliinoja kantava neito astui don Quijoten luo ja sitoi liinan hänen kaulaansa; toinen, ensin syvään kumarrettuaan, asetti pesuvadon hänen leukansa

alle ja tarttui kiini leukaan. Don Quijotea tämä eriskummainen juhlameno kovin oudoksutti; mutta luullen sen kuuluvan tämän hovin tapoihin, istui hän liikkumatomana kuin virstanpatsas ja kurotti kaulaansa niin pitkäksi kuin saattoi. Sitte kaatoi pesuvia kantava neitonen astiaansa vettä, ja saippuaa pitelevä alkoi saippuoida kärsivällisen ritarin leukaa niin lujasti kuin jaksoi, eikä vain partaa, vaan koko kasvoja ja vieläpä silmiäkin, jotka miesparka oli pakotettu sulkemaan. Herttua ja herttuatar, jotka tästä kepposesta eivät mitään tienneet, katselivat toisiaan hämmästyneinä ja odottivat oudoksuen tämän harvinaisen juhlamenon päättymistä. Sittেকun parturineiti oli valanut don Quijoten kasvoilleen käsivarren pakuisen kerroksen saippuavaahtoa, sanoi hän veden lopuneen ja käski vesiastiaa kantavan toverinsa noutamaan uutta vettä; armollinen herra don Quijote sai odottaa sillä välin. Toinen neitonen meni täyttämään käskyä, ja tällä aikaa istui ritari tuolillaan mitä onnettomimman ja naurettavimman näköisenä. Ilveilevät neitokset eivät uskaltaneet katsahtaa herttuan ja herttuattaren puoleen, jotka vuorostaan eivät tienneet rangaistako vaiko palkita heitä tästä odottamattomasta huvista. Viimein saapui vedennoutaja ja don Quijote tuli täydelleen pestyksi.

Tämän hullutuksen vihdoiin päätyttyä yrittivät neitokset syvin kumarruksin poistua salista; mutta herttua, joka ei kernaasti sallinut don Quijotea liiaksi loukattavan, pyysi heitä pesemään hänenkin kasvonsa. Neitokset ymmärsivät herttuan tarkotuksen ja suorittivat tehtävänsä tällä kertaa joutuun ja vikkelästi. Sen jälkeen he poistuivat salista syvään kumartaen ruhtinaalliselle isäntävälleen ja sen vieraalle.

**Mietitään keinoja Dulcinean vapauttamiseksi
lumouksesta.**

Herttuapari, jota vieraansa kovin huvittivat, mietti uusia keinoja huvitellakseen heidän kustannuksellaan. He käyttivät viikon päivät valmistaakseen hoviväkeään seuraaviin puuhiin ja veivät sitte don Quijoten metsäkarjun jahtiin, johon otti osaa suurilukuinen seurue, jommoista vain kruunupää hallitsija olisi voinut kokoon haalia. Ritariille tuotiin metsästyspuku, ja Sanhokin sai hienon vihreän puvun. Don Quijote ei kuitenkaan tahtonut pukeutua lahjapukuunsa, selittäen että hänen pian piti uudelleen alkaa vaelluksensa, jolla hän ei tahtonut laahata mitään matka-arkkuja mukanaan; Sancho sitävastoin mielellään vastaanotti saamansa lahjan, ajatellen voivansa sen ensi sopivassa tilaisuudessa vaihtaa runsaaksi rahaksi.

Seuraavana aamuna ritari siis pukeutui rautavaruksiinsa ja Sancho uuteen vihreään pukuunsa, mutta huolimatta hänelle tarjotusta upeasta ratsusta hän kernaammin istui rakkaan harmonsa selkään ja liittyi muiden metsästäjien joukkoon. Herttuatar esiytyi ylen komeassa puvussa, ja don Quijote talutti pelkämästä kohteliaisuudesta ja hienotapaisuudesta hänen tasa-astujaansa ohjaksista, vaikkei herttua sitä olisi sallinut. Tällä tavoin saavuttiin korkeain vuorten ympäröimään metsikköön, jossa heti käytiin metsästyshommiin käsiksi. Koirat päästettiin irti, metsästäjät jakautuivat eri ryhmiin, ja niin alkoi jahti kovasti huutaen ja koirien vimmatusti haukkuessa. Herttuatar laskeusi alas ratsultaan ja asettui terävä metsästyskeihäs kädessään sellaiseen paikkaan, mistä karjujen oli tapana kulkea. Myöskin herttua ja don Quijote asettuivat jalkasin vartoomaan otusta, kumpikin herttuattaren läheisyyteen; Sancho puolestaan varustihe heidän taakseen,

uskaltamatta nousta aasiltaan, kun ei arvannut mikä vaara vielä voi kohdata. Tuskin he olivat ennättäneet asettua vartoovaan asentoon, kaikki palvelijat takanaan ja molemmilla sivuillaan, kun heitä kohti säntäsi kauhean iso metsäkarju koirien ahdistamana. Heti tämän hirviön nähtyään don Quijote varusti kilpensä käsivarrelleen ja paljastaen miekkansa astui sitä vastaan; herttuakin eteni samaan suuntaan keihäs kädessään, mutta molempain edelle olisi herttuatar ennättänyt, jollei puolisonsa olisi häntä pidättänyt. Tuskin oli poloinen Sancho äkännyt hirveän pedon, joka torahampaitaan kiristellen ja suu vaahtoa pärskyen tuli suoraan häntä vastaan, kun hän nopeasti hyppäsi aasinsa selästä ja kapusi kaikin kiirein lähellä kasvavaan puuhun; vaan onnettomuudekseen hän tarttui puolivälissä puuta kiini, ja hänen suuremmoisesti ponnistellessaan oksa, jolla hän tempoili, katkesi ja hän jäi riippumaan uuden takkinsa selkämuksesta noin jalan korkeudelle maasta. Vihdoin saatiin karju tapetuksi paikalle monilla keihäänpistoilla; ja kun don Quijote, kuullessaan aseenkantajansa hirvittävät huudot, saapui apuun, näki hän Sanchon riippuvan puun oksassa vieressään uskollinen aasinsa, joka ei tahtonut jättää isäntäänsä vaaran hetkelläkään. Ritari pelasti miesparan ikävästä asemastaan, ja niin suuri oli Sanchon ihastus nähdessään itsensä jo turvatuksi, ettei hän suurin surrut takkiinsa-kaan, vaikka hän muuten piti sitä erinomaisessa arvossa.

Sitte nostettiin komea saalis muulin selkään, koristettiin rosmariinin ja myrtin oksilla ja kulettiin riemu-
saatossa erääseen keskelle metsää pystytettyyn päiväteltoon, jonka alle oli katettu mitä herkullisin pitopöytä. Metsästäjät kävivät heti syömään; ja runsaan aterian kestäessä yö heidät yllätti. Ilta ei ollut niin valoisa kuin muuten tähän keskikesän aikaan; vaan sitä paremmin se kykeni edistämään herttuaparin uusia vehkeitä. Yht'äkkiä koko metsä näytti leimahtavan tuleen ja joka haaralta kuului voimakasta torvien ja rumppujen räminää, niin-

kuin monia ratsastajaparvia olisi ollut tulossa metsän halki. Tämä valaistus ja melu näytti säikäyttävän kaikkia. Herttua ja herttuatarkin näyttivät hyvin hämmästyneiltä, ja don Quijote se vasta levitti silmänsä ammолleen. Sancho oli yhtenä pelonvärinä, eivätkä nekään, jotka vehkeestä tiesivät, voineet peittää hämiään.

Tämä meteli sitte äkkiä lakkasi, ja muuan paholaiseksi puettu airut ratsasti esiin muun joukon edellä törähyttäen torveensa selkäpiitä karmivalla tavalla. »Hei, airut», huusi herttua, »ken olette ja mitä tahdotte, ja mitä joukkueita sieltä metsästä tulee?» — »Olen paholainen», vastasi airut kammottavalla äänellä, »ja etsin ritari don Quijote de la Manchaa; joukot takanani ovat kuusi parvea loitsijoita, jotka kulettavat mukanaan Toboson ihanaa Dulcinea juhlaunuilla. Häntä seuraa kuuluisia tietäjä Merlin, joka tahtoo ilmaista ritarille keinoja vangitun neidon lumouksesta vapauttamiseksi.» — »Jos olette paholainen kuten sanotte», sanoi herttua, »niin pitäisi teidän tuntea ritari, sillä hän seisoo edessäni.» — »No kautta taivaan ja sieluni autuuden, sitä en ollenkaan ole huomannut», vastasi paholainen, »sillä päässäni pyörii niin monenkaltaisia asioita, että unohdin niistä tärkeimmän.» — »Hei, totta tosiaan!» huudatti Sancho, »tuo paholainen näyttää olevan kelpo mies ja hyvä kristitty, sillä jollei hän uskoisi mitään, ei hän olisi vannonut sillä tapaa; kunnan ihmisiä löytyvän näyttää siis kaikkialla, yksinpä manalassakin.» Samassa kääntyi paholainen, yhä nousematta ratsultaan, don Quijoten puoleen ja sanoi, tätä jäykästi tähystäen: »Minut on vastaasi, oi Surullisen hahmon ritari, lähettänyt suuri tietäjä Merlin sillä viestillä, että odottaisit tässä paikassa kunnes hän tuo silmiesi eteen Toboson Dulcinea, jonka vapauttamiseksi lumouksesta hän tietää keinoja. Tämä on lähettiläsoimeni tarkoitus, ja sen suoritetuani minä nyt lähdän takasin, sillä minulla ei ole aikaa viipyä. Olkoot minun kaltaiseni henget aina seuranasi, mutta hyvät enkelit

näitten korkeasukuisten henkilöiden seurana.» Näin sa-
noen hän vielä kerran töräytti kaameasti torveensa ja
katosi tiehensä enempää vastausta odottamatta.

Metsästäjien hämmästys oli suurempi kuin konsa-
naan; varsinkin olivat don Quijote ja Sancho ymmällä
eivätkä tienneet mitä ajatella. — »Aijotteko siis odottaa
heitä, herra ritari?» kysyi herttua. — »Miksikäs ei?»
vastasi don Quijote; »odotan tässä rohkein mielin, vaikka
koko manala hyökkäisi kimppuuni.» — »Mitä minuun
tulee, niin jos vielä moinen lempolainen tulee toittotta-
maan korvani lukkoon, puikin sukkelasti matkoihini», virk-
koi Sancho.

Tällä välin oli pimeä yö jo tullut, ja lukemattomia
valoja alkoi pilkottaa kuin virvatulia metsässä; sitte kuu-
lui raskaitten vaununpyöräin kumeata kolinaa, joka olisi
voinut ajaa väijyvät karhut ja sudetkin pakosalalle. Tähän
meluun yhtyi toinen, joka kuulosti vielä hirvittävämmältä.
Seurueesta tuntui kuin eri haaroilla olisi käyty tuimia
kahakoita; yhdeltä taholta kuului kovaa tykeillä ampu-
mista, toisaalta musketinpauketta; ja sotijain huudot ja
pakanallinen musiikki tuntuivat yhä lähenevän. Kaikki
tämä kuulosti niin kamalalta, että yksin don Quijotenkin
täytyi koota koko rohkeutensa jottei tykkänään masen-
tuisi. Sanchon mielenmaltista ei ollut merkkiäkään jälellä;
hän vaipui uikuttaen herttuattaren jalkoihin ja saatiin
vain vaivoin virkoamaan. Tämä tapahtui juuri ensim-
mäisen vaunun lähetessä kovalla kuminalla. Sitä veti
neljä hidasta härkää, kaikki peitetyt mustilla loimilla, ja
oli se kussakin kulmassa varustettu palavalla pihkatuo-
huksella; vaunujen korotetussa takaosassa oli jonkinmoi-
nen valtaistuin, jolla istui kunnianarvoinen äijä, pitkä
parta valkea kuin lumi. Hän oli puettu mustaan levät-
tiin. Kuskipaikalla istui kaksi kamalannäköistä paholaista,
hekin kokonaan mustiin puettuihin ja niin hirvittävät kat-
sella, että Sancho sulki silmänsä, jottei hänen tarvinnut
nähdä heitä. Kun nämä kalman vaunut olivat saapuneet

herttuan eteen, kohosi vanhus istuimeltaan ja lausui kovalla äänellä: »Minä olen viisas tietäjä Lirgandeo», jonka jälkeen vaunut vierivät edelleen. Sitä seurasivat yhtäläiset ajopelit, joilla istui samalla tapaa puettu ukko. Kohdalle tultuaan tämä huusi: »Minä olen viisas tietäjä Alquif, tunte mattoman Urgandan hyvä ystävä». Sitte tulivat kolmannet vaunut, mutta niillä istuva mies oli julman ja hirveän näköinen; hän huusi raa'alla äänellä: »Olen loitsija Arkalaus, Amadis Gallialaisen ja koko hänen sukunsa verivihollinen».

Kun kaikki kolme vaunua oli vyörynyt ohitse ja niiden pyöräin kaamea räminä hiljentynyt, saatiin kuulla mitä ihaninta ja sopusointuisinta soitantoa. Neljättä vaunua veti kuusi valkoista muulia, ja kullakin ratsasti valkoisiin puettu katumuksentekijä, iso palava vahatuohus kädessään. Nämä vaunut olivat kaksi jollei kolmekin kertaa edellisiä isommat, ja laidoilla istui vielä kaksitoista muuta katujaa, hekin tuohuksilla varustetut. Perimmäisenä oli koroke, jolla istui valkoiseen hopeaharsoon ja kiiltäviin helyihin puettu neitonen, jonka näkö vallan huikaisi katsojia. Hänen kasvojaan peitti hieno silkkihuntu, joka ei estänyt näkemästä ihmeen kauniita, nuorekkaita kasvoja. Hänen vierellään istui toinen olento, tykkänään puettu mustaan vaippaan ja kasvoilla musta naamari. Vaunujen tultua herttuaparin ja don Quijoten kohdalle lakkasi niiltä kuulunut soitanto, ja mustaan vaippaan puettu haamu avasi viittansa ja poisti naamarin kasvoiltaan, jolloin kauhistuneet katsojat näkivät luurankomies Kuoleman itsensä ilmi elävänä edessään. Tämä rupesi hitaasti ja kankeasti puhumaan:

»Minä olen viisas velho Merlin, jonka isäksi pahan-suopainen panettelu mainitsee pahuuden päähengen itsensä, mikä kuitenkin ei ole totta. Olen etevin salataitojen harjottajista ja mestari Zoroasterin viisaudessa. Eivät edes vaeltavien ritarienkaan urotyöt ole voineet minun tekojani himmentää. Velhoja mainitaan aina julmiksi ja viekkaiksi,

mutta minun sydämeni on hellä ja ystävällinen ja janoaa vain tilaisuutta hyväntekemiseen.

Syvälle manalan synkkään piiriin, missä aikaani kulutan viisailta tutkimuksilla, kuulin verrattoman kauniin Toboson Dulcinean valitushuokaukset.

Otin selvää hänen onnettomasta kohtalostaan, miten hän ylhäisestä prinsessasta oli muutettu halvan talonpoikaistytön hahmoon; ja minun sydämeni täyttyi syvällä säälillä. Puin henkeni tähän kuoleman hahmoon ja tulen nyt tuomaan pelastuskeinoa tuota inhaa turmaa varten.

Oi, sinä ritariston kukka ja kaunistus, joka pehmeätä vuodetta kammoen nukut yösi kedoilla ja metsissä, sinä verraton sankari don Quijote, la Manchan loisto ja koko Espanjan tähti, kuules minkä keinon esitän:

Jotta kauneuden kuningatar Dulcinea del Toboso voisi palata vanhaan hahmoonsa tarvitaan vain, että oivalinen asemiehesi Sancho antaa omaan selkäänsä kolmetuhatta ja kolmesataa raipaniskua, niin voimakkaita että todellinen tuska ja kipu seuraa. Tämä on viisaiden tietäjän päätös, jota ilmaisemaan nyt olen tullut.»

»Kuulkaappas veitikkata!» huudahti Sancho; »mitä lempoa mies tarkottaakaan tuolla päättömällä puheellaan lumouksen purkamisesta? Minunko nahkani muka siinä pitäisi leikkiin joutua! Oh, kirottua, jollei armollinen herra Merlin keksi parempaa keinoa neiti Dulcinean lumouksen murtamiseksi, niin menköön tämä fröökinä lumottuna suoraan päätä toiseen maailmaan!» — »Totta tosiaan, sinä herra hirtehin», huudahti don Quijote, »sinä vietävän moukka, minä sidon sinut puuhun kiini ja annan sulle omakätisesti ei vain kolmetuhatta ja kolmesataa, vaan kuusituhatta ja kuusi sataa iskua, ja niin tuntuvasti että tunnet niiden kirveltävän kaiken ikäsi! Elä mutise enää vastaan, jollet tahdo että annan ne sinulle nyt heti paikalla.» — »Ei niin, ei niin», sanoi Merlin, »vaan aseenkantajan on vapaaehtoisesti itse annettava itselleen iskut

ja niin pitkän ajan kuluessa kuin itse haluaa. Hän saa anteeksi puolet määrästä, jos sallii jonkun toisen piestä itseään, vaikka se tapahtuisi hieman kovakätisestikin.» — »Ei omalla kädelläni eikä toisen kädellä, ei kovasti eikä lievästi!» kiukuitsi Sancho. »Minäkö olen siittänyt neiti Dulcinean maailmaan, että minun pitäisi vapauttaa hänet lumouksestaan? Miksi armollinen herra don Quijote ei pieksä itseään? Hänen asiansasahan se on, joka alinomaa kutsuu neitiä elämänsä valoksi, sieluksi ja huviksi; hänen asiansa on keksiä ja koetella kaikkia keinoja mitä hyväkseen näkee lumouksen poistamiseksi. Mutta miksi piestä minua, jolla ei asiassa ole mitään osaa?»

Sancho ei vielä ollut päättänyt puolustuspuhettaan, kun lumottu neito nousi valtaistuimeltaan, riisti hunnun kasvoiltaan ja näytti koko ihmeellisen kauneutensa. Hän puhutteli Sanchoa vihaisesti ja katkerasti: »Oi, sinä onneton aseenkantaja, sinä pelkuri ja kanansydän! Jos sinua käskettäisiin, sen vetelys, heittäytymään alas korkeasta tornista, tai syömään sammakoita, käärmeitä tai jotain muuta senkaltaista, niin silloin ei kävisi ihmetteleminen vaikka osottaisitkin vastahakoisuutta; mutta että sinua pelottaa nuo kolmetuhatta kolmesataa iskua, jonka verran jokainen orpokoulun poika saa kuukaudessa, — sen pitäisi saada sinut menehtymään häpeästä ja pöyristyttämään sinua vastaan kaikki hellätuntoiset sydämet kaikkina aikoina. Käännä, ihmispeto, käännä huuhkajansilmäsi katselemaan minun tähtisilmieni loistavaa kirkkautta, niin näet niiden vuodattavan kyynelvirtoja toisensa perästä, jotka kylvävät vakoja kukoistaville poskilleni. Anna taivuttaa mieltäsi, inhottava ihminen, nähdessäsi minun ikäiseni prinsessan kuluttavan elonsa päivät kehnon talonpoikaisnaasikan muodossani, vaikka nyt sinulle ilmestyinkin oikeassa muodossani suuren Merlinin hyvänsuopaisuudesta, joka toivoo kyynelieni sulattavan kivikovan sydämesi. Tottele, tottele nyt vihdoinkin; ja jollet huomaa tilaani kyllin kurjaksi ja surkuteltavaksi,

niin sääli edes tätä ritariparkkaa, joka näantyy ikävistä, tätä hyvää isäntääsi, joka sinua niin hellästi rakastaa ja on kuolla kärsimättömyydestä odotellessaan vastaustasi.»

»Totta tosiaan», sanoi herttua Sanchole, »nyt menette jo liian pitkälle, ystäväiseni. Teidän on suostuttava, tai sitte sanottava jäähyväiset unelmillenne maaherrakunnasta. Olisi todella omituista jos antaisin saarelaiseni julman ja tunnottoman kuvernöörin hallittavaksi, jonka mieltä ei hätäytyneiden naisten kyyneleet eivätkä viisaitten tietäjien neuvot voi taivuttaa. Vielä kerran sanon, että jollette ruoski tai ruoskita itseänne, niin ette pääse kuvernööriksi.» — »Armollinen herra», rukoili Sancho, »ettekö edes voisi myöntää minulle paria päivää ajatusaikaa?» — »Ei lainkaan», sanoi Merlin, »tämä asia on nyt heti paikalla ratkaistava, muuten pysyy Dulcinea talonpoikaistytönä odotellen siksi kun määrätty luku iskuja on suoritettu.» — »Hei, rohkeutta vain, Sancho poikaseni», sanoi herttuatar; »teidän on paremmin osoitettava kiitollisuutta herraanne kohtaan, jonka leipää olette syönyt ja jota me kaikki kunnioitamme hänen hyvien ominaisuuksiensa ja suurten urhotekojensa vuoksi. Morkomia vaivaisia iskuja pitää halveksia, ne ovat vain paholaisen asettamia loukkauskiviä, jotka on voitettava. Pelkoa tuntevat vain raukat, mutta urhea mies ei pidä mitään vaikeana.»

Kun tietäjä Merlin vielä uudelleen koki taivuttaa Sanchoa määrättyyn tehtävään, selittäen sen olevan terveellisen sekä sielulle että ruumiille — sielulle sen vuoksi, että siten hän sai suorittaa armeliaisuudentyön, ja ruumiille, syystä että Sancho oli liian verevä ja lihava ja tarvitsi siis hiukan suoneniskua — vastasi aseenkantaja viimein: »Ah, eipä tule lääkäreistä maailmassa puutetta, kun noidatkin rupeavat lääkäreiksi! Mutta kun kaikki jankuttavat yhtä ja samaa, vaikka minä puolestani en näe siitä mitään hyötyä lähtevän, niin suostun antamaan itselleni nuo kolmetuhatta kolmesataa iskuja, kuitenkin

sillä ehdolla, että saan antaa ne milloin ja missä itseäni vain haluttaa, ettei siis ajasta ja päivämäärästä mitään määrätä; siinä tapauksessa koetan pitää kiirettä, jotta ihmiskunta pääsee nauttimaan neiti Dulcinea ihanuudesta, koska hän todella näyttää olevan kaunis, vaikken sitä uskonut. Ehtona olkoon kaupassa myös, ettei minun tarvitse piestä itseäni niin tuimaan että veri vuotaa; ja että jos joku lyönti menee sivu selkäni, se kuitenkin otetaan lukuun. Ja vielä, että jos sattuisin erehtymään laskuissani, niin herra Merlin, joka on kaikkietäjä, pitää huolta siitä ja ilmottaa minulle, puuttuuko vielä monta vai onko tullut liikaa.» — »Liikalyönneistä ei tarvitse pitää lukua», sanoi tietäjä, »sillä kun määrätty luku on tullut täyteen, niin on neiti Dulcinea silloin irti lumouksesta ja on silloin kiitollisena tuleva palkitsemaan kelpo Sanchoa hänen uhrautuvaisuudestaan. Elköö siis huolehtiko ollenkaan liika- tai vajaamäärästä, ja mitä minuun tulee, niin taivas varjelkoon minua milloinkaan pettämästä ketään ihmistä hiuskarvankaan vertaa.» — »Siinä tapauksessa», sanoi Sancho, »tyydyin kärsivällisesti kovaan kohtalooni; minussa on kyllä miestä tekemään mieliksi muillekin. No niin, hyvät herrat, suostun selkäsaunaan niillä ehdoilla kuin mainitsin.»

Sanchon lausuttua päättävän sanan alkoi soitanto jälleen ja tykeillä ammuttiin ja don Quijote halasi ja suuteli urheata asemiestään. Herttua ja herttuatar ynnä muut seurueen jäsenet osottivat rajatonta tyytyväisyyttään asian onnellisen ratkaisun johdosta, jonka jälkeen vaunut taas lähtivät liikkeelle, jolloin ihana Dulcinea nyykäytti päätään herttuaparille ja kumarsi syvään jalomieliselle vapauttajalleen.

Tällä välin alkoi hymyilevä aamurusko kullata vuortenhuippuja, ja herttuapari palasi ylen tyytyväisenä metsästykseensä ja vehkeensä onnistumiseen linnaansa, päättäen vielä jatkaa näitä leikkejä, jotka heitä niin suuresti viehättivät.

**Sancho maaherrakunnassaan ja mitä hän siellä
toimitti.**

Urhea asemies tunsu itsensä ylen onnettomaksi ja rukoili hartaasti lykkäämään selkäsaunaa toistaiseksi, sillä hän oli toivonut heti päästä lähtemään lääniinsä. Hänen valituksensa kävivät niin kiihkeiksi ja rasittaviksi, että hänelle päätettiin antaa paikalla maaherran arvo. Hän teki useita ilmahyppyjä kuullessaan tämän iloisen uutisen ja lähti herransa ja mestarinsa puheille oppimaan tältä hallitsemisen vaikeaa taitoa.

Päivälliseltä noustuaan don Quijote kirjoitti Sancholle useita tärkeitä ohjeita, käskien tämän niitä huolellisesti säilyttämään ja luetuttamaan itselleen milloin halusi. Mutta heti paperin käsiinsä saatuaan Sancho sattumalta pudotti sen lattialle, jolta joku hovilainen sen löysi ja vei herttuaparille, joka ei voinut kyllikseen ihmetellä ritarin älykkäisyyttä ja hulluutta. Leikkiä jatkaakseen he lähettivät Sanchon matkaan ison seurueen kera. Viimeksi mainittua johti herttuan hovimestari, joka oli aika koiranleuka ja ennen kerrottujen vehkeiden pääasiallinen keksijä.

Sancho lähtikin viimein tärkeälle matkalleen, paljon väen seuraamana, puettuna siviilivirkamiehen pukuun, jonka päällä oli avara kellanruskea kamlottikauhtana ja päässään lakki samasta kankaasta, sekä ratsastaen lyhyillä jalustimilla varustetulla muulilla. Herttuan käsystä talutettiin hänen takanaan hänen omaa asiaan, joka oli saanut ihkasan uuden loimen ja runsaasti koreita silkkitupsuja; tavan takaa Sancho katsahtikin rakkaaseen harmoonsa ja oli niin tyytyväinen sen seuraan, ettei olisi vaihtanut osaansa Saksan keisarikkaan kanssa. Ottaessaan jäähyväisiä herttualta ja herttuattarelta suuteli hän heidän käsiään sekä syleili surumielin herransa polvia, joka kyyneleet silmissä antoi hänelle siunauksensa.

Jonkun aikaa kulettuaan mainio maaherramme saapui seurueineen erääseen pieneen kaupunkiin, jossa oli noin tuhatkunta asukasta ja joka oli paraita herttuan alueella. Hänelle uskoteltiin että se oli Baratarian saari; joko sitte kaupungin nimi oli Baratorio tai oli se vihjaus, että maaherruus oli hänelle annettu vain pilanpäiten¹). Seurueen tultua kaupungin portille (kaupunki oli nimitäin varustettu ympärystymuurilla) saapuivat asukkaat vastaan kirkonkellojen juhllallisesti soidessa ja osottivat yleistä mielihyvää ja kunnioitusta uudelle maaherralleen; he veivät hänet joukolla pääkirkkoon, jossa jumalanpalveluksen päätyttyä hänelle hullunkurisilla juhlamenoilla ojennettiin kaupungin avaimet ja hänet tunnustettiin Baratarian saaren elinkautiseksi kuvernööriksi. Uuden maanisän puku, pitkä parta ja hänen pieni paksu vartalonsa herättivät hämmästyttä ei vain kaikissa niissä, jotka eivät tunteneet jutun oikeaa juonta, vaan myöskin niissä, jotka siitä olivat perillä. Kirkosta hänet saatettiin tuomiosaliin, missä herttuan hovimestari lausui hänelle: »Tällä saarella, herra kuvernööri, on ikimuistoisista ajoista ollut tapana, että jokaisen uuden maaherran on vastattava johonkin vaikeaan kysymykseen, jotta asukkaat saavat käsityksen hänen älystään ja sen mukaan joko riemuitsevat tai mu-rehtivat hänen tänne tulostaan.»

Hovimestarin näin puhuessa Sancho huvikseen kat-seli muuatta isoilla kirjaimilla täytettyä taulua, joka oli ripustettu hänen istuimensa vastapäätä; ja koska hän ei osannut lukea, kysyi hän mitä tuo 'maalaus' esitti. »Teidän armonne», hänelle vastattiin, »siihen on merkitty päivä, jolloin saavuitte tänne, ja kuuluu kirjoitus muuten: *Tänä päivänä, sitä ja sitä kuuta, sinä ja sinä vuonna, otti hänen ylhäisyytensä don Sancho Pansa käsiinsä tämän saaren hallinnon; hoitakoon hän sitä onnella*

¹) *Barato* merkitsee vanhassa espanjankielessä pilaa tai petosta.

monta monituista vuotta!» — »Ketä kutsutte don Sancho Pansaksi?» — »Tietysti teidän armoanne, korkea herra», vastasi hovimestari, »sillä tälle saarelle ei koskaan ole saapunut ketään muuta Sancho Pansaa kuin se, joka nyt istuu tuomaristuimella.» — »Sittepä ilmoitan teille, ystäväiseni», sanoi Sancho, »ettei minulla ole mitään don'ia nimeni edessä eikä kellään toisellakaan suvussamme; nimeni on yksinkertaisesti vain Sancho Pansa, Pansa oli isäni ja isoisäni ja kaikkien muidenkin esi-isäni nimi, ilman mitään don'ia tai muuta koristusta. Luulen muuten tällä saarella löytyvän don-herroja enemmän kuin rannalla piikiviä. Mutta kärsivällisyyttä vain; jos valtani kestää edes joitakuita päiviä, niin vannonpa että perkaan pois kaikki sellaiset don-herrat, jotka minua kiusaavat pahemmin kuin mikään hytysparvi. Mutta siitä sittemmin; nyt kysy multa mitä vain mielit, herra hovimestari, minä vastaan siihen miten paraiten taidan, välittämättä siitä murehuttaako se kansaa vaiko ilahuttaa.»

Silloin astui kaksi miestä maaherran eteen, toinen talonpoikaisen näköinen, toinen taasen tunnettiin räätäliksi sakseista, joita piti kädessään. »Herra kuvernööri», sanoi räätäli, »tulemme tämän talonpojan kera armonne eteen seuraavassa asiassa: Tämä kelpo mies tuli tänään työhuoneeseeni — olen nimittäin kaikkien läsnäolevain herrojen luvalla ulosoppinut räätälimestari — ja työnsi mulle palan kangasta kouraan, kysyen oliko siinä tarpeeksi ainetta päähineeksi. Minä laskin palasen suuruuden ja vastasin myöntävästi. Hän nähtävästi epäili, kuten silloin epäilin, ja epäilinkin oikein, että minä varastaisin häneltä osan kangasta, sillä niin sellaiset ilkeäluontoiset ihmiset aina ajattelevat meistä räätäleistä; ja todella hän kysyikin minulta, riittikö kankaassa kahteen päähineeseen. Arvasin miehen ajatuksen ja vastasin taaskin myöntävästi. Niin hän sitte tinki tinkimistään, kunnes tulimme viiteen päähineeseen. Vastasin myöntäen aina tähän saakka. Nyt hän on tullut hakemaan päähineitään, minä

annan ne hänelle, mutta hän ei tahdo maksaa työpalkkaa, vaan vaatii minun vielä maksamaan kankaan tai antamaan sen hänelle takasin.»

»Onko kaikki niinkuin räätäli on kertonut?» kysyi Sancho talonpojalta. — »Kyllä, teidän armonne», vastasi tämä; »mutta käskekää hänen näyttämään valmistamansa päähineet.» — »Oh, kernaasti», sanoi räätäli. Samalla hän veti povestaan esiin ja näytti sormiensa päissä viisi pienoispäähinettä sanoen: »Kas tässä on päähineet, jotka tuo kunnan mies minulta tilasi; ja taivas ja omatuntoni todistavat, että täsmällisesti käytin niihin koko kankaan; tutkikoot vain lautamiehet työni laadun.» Koko oikeusyleisö purskahti nauramaan niin hyvin kääpiöpäähineelle kuin riitajutun outoudelle. Mutta Sancho julisti, hetken aikaa mietittyään, seuraavan päätöksen: »Minusta ei tämä juttu tunnu kannattavan pitkää tuumailemista; minä määrään räätälin menettämään työpalkkansa ja talonpojan kankaansa ja päähineet annettavaksi vangeille, ja sillä hyvä!» Kaikki läsnäolijat nauroivat nyt päätökselle, joka pantiinkin toimeen.

Sitte astui esiin kaksi vanhusta, toinen nojautuen paksuun keppiin. Kantaja heistä sanoi Sancholle: »Armollinen herra, joku aika sitte lainasin tälle miehelle kymmenen kultarahaa hänen kovaan tarpeeseensa, ehdolla että hän ensi vaatimallani maksaisi velkansa. Useita päiviä armahdin häntä, jottei hän joutuisi uuteen pulaan; mutta kun näin ettei hän ajatellutkaan maksaa rahojani takasin, vaadin niitä häneltä useaan kertaan. Vaan hän ei ainoastaan ole maksamatta minulle velkaansa, vaan vieläpä julkeaa kieltää sen, tahi sanoo etten ollenkaan ole vaatinut sitä takasin, tahikka että jos sen olen tehnyt, on hän jo suorittanut velkansa. Minulla ei ole yhtään todistajaa ja sen vuoksi pyydän teidän armoanne vannottamaan häntä; jos hän vannoo puheensa oikeaksi, niin annan rahat hänelle lahjaksi Jumalan ja oikeussalin läsnäollessa.» — »Mitäs teillä tähän on sanottavaa, ukkoseni?» kysyi

Sancho toiselta vanhukselta. — »Armollinen herra», äijä vastasi, »myönnän kyllä saaneeni häneltä lainaksi kymmenen kultarahaa ja myöskin että hän on niitä vaatinut takasin, ja koska hän vaatii minua valalle, olen valmis vannomaan maksaneeni kunnolla koko velan.» Kuvernööri käski hänen nostamaan kätensä tehdäkseen valan, ja ukko antoi keppinsä toiselle, niinkuin se olisi hänelle ollut tiellä, pani sitte kätensä ristille, kuten Espanjassa oli tapa, ja lausui: »Tunnustan saaneeni lainaksi kymmenen kultarahaa, mutta vannon antaneeni ne takasin tälle miehelle hänen omiin käsiinsä, ja että hän vain vaatii tavan takaa niitä uudelleen, koska ei muista maksua tapahtuneen.» Suuri maaherra kysyi oliko kantajalla tähän mitään sanottavaa, ja tämä myönsi, että koska toinen oli maksunsa valalla vakuuttanut ja koska hän tunsu vastaajan tunnolliseksi kristityksi, niin oli hän, kantaja, mahdollisesti unohtanut asian eikä siis vaatinut vastaajalta enää rahojaan. Toinen otti keppinsä ja liikkasi joutuisasti ulos salista.

Nähdessään miehen mitään puhumatta lähtevän tiehensä ja toisen kärsivällisesti tyytyvän kohtaloonsa vaipui Sancho syviin mietteisiin, pää rinnalle painuneena ja sormi nenälle nostettuna; sitte hän äkkiä kohotti päänsä ja käski tuomaan ukon takasin oikeussaliin. Ukko löytyikin ja tuotiin sisään. »Anna tänne keppisi», komensi Sancho, »minä sitä hiukan tarvitsen.» — »Kas tässä, teidän armonne», sanoi äijä. Sancho ojensi kepin kantajalle lausuen: »Siinä, ukkoseni, saat maksusi». — »Mitä tarkoitate, armollinen herra?» huudahti miesparka; »onko tämä keppi kymmenen kultarahan arvoinen?» — »On kyllä», vastasi kuvernööri, »on varmastikin, tai olen minä suurin pöllöpää kristikunnassa; mutta tahdonpa näyttää että minulla on päätä hallitsemaan vaikka kymmentä kuningaskuntaa. Särettäköön keppi!» Niin tehtiin, ja sisästä vierähti silloin esiin kymmenen kultarahaa. Kaikki töl-
listelivät armollista herraa kuin mitäkin uutta Salomoa

ja kyselivät miten hän tiesi rahojen olevan keppiin kätettyinä. »Siitä sen arvasin», vastasi Sancho, »että vastaaja vannoissaan ilman mitään tarvetta laski keppinsä kantajan käsiin ja sitte sieppasi sen kiireesti takasin.» Vanhukset menivät tiehensä, toinen tyytyväisenä, toinen häpeissään; eikä kukaan läsnäolijoista oikein tiennyt oliko uusi kuvernööri pätkähullu vai rikkiviisas.

Kun vastaanotto oli päättynyt, saatettiin Sancho mukkeaan palatsiin, missä oivallinen päivällinen odotti juhlasalissa; hänen astuessaan sisään pärähtivät airueitten torvet, ja neljä paashia kiiruhti tarjoomaan hänelle vettä kännenpesua varten, jonka toimen Sancho hyvin arvokkaasti suoritti. Sitte soitto lakkasi ja Sancho istui yksin pöytään. Hänen viereensä asettui seisomaan muuan henkilö, joka sittemmin osottautui olevansa lääkäri, pieni valaanluinen keppi kädessä. Eräs palvelijoista otti pois kallisarvoisen liinan, joka oli peittänyt hedelmämäljan ja monilukuisia ruokavateja. Toinen, joka näytti olevan oppinut mies, luki ruokasiunauksen, muuan paashi solmi pitsireunaisen suuliinan Sanchon leuvan alle ja hovimestari ojensi hedelmämäljan hänen eteensä. Mutta tuskin oli kuvernööri ennättänyt saada ensi suuhunsa, kun lääkäri sauvallaan kosketti maljaa, ja se kiiruimmiten korjattiin pois. Hovimestari asetti esiin toisen ruokalajin, jota Sancho aikoi maistaa; mutta taaskin oli mies keppineen varalla ja vati vietiin pois yhtä joutuun kuin edellinikin.

Tämän nähdessään Sancho tuli vallan ihmeisiinsä, ja katsellen avosuin kaikkia läsnäolevia kysyi hän, oliko päivällinen vain jokin silmänkääntäjäsentemppu, jossa kaikki ruokalajit katosivat järjestään näkymättömiin, sitä mukaa kun niitä esille tuotiin. Tähän vastasi lääkäri: »Armollinen herra, täällä ei ole lupa syödä muulla tavoin kuin mitä yleinen tapa säättää kaikilla saarilla, missä on maaherroja. Minä, teidän armonne, olen lääkäri ja pidän kuvernöörin terveydestä hellempää huolta kuin omastani,

mieltien ja tutkien yötä päivää hänen ruumiinsa rakennusta ja terveytensä tilaa, jotta voisin sairaudentapauksessa hänet parantaa; ja tärkein tehtäväni on olla läsnä hänen aterioidensa salliakseni hänen syödä mikä hänelle on terveellistä ja poistaakseni mikä on vatsalle vaarallista. Sen vuoksi annoin viedä pois hedelmät, koska ne ovat liian vetisiä, ja paistin, koska se oli liiaksi maustettua ja sentähden janoa kiihottavaa; sillä ken liian paljon juo, se hävittää ruumiinsa perusnesteen, joka on terveen elämän pääedellytys.» — »Mutta niin ollen saanen toki maistaa noita peltopyitä, jotka näyttävät olevan hyvin paistetut eivätkä varmaankaan ole mulle vahingollisia.» — »Taivas varjelkoon teidän armoanne niihin koskemasta, minä en sitä ikinä salli.» — »Miksi niin?» — »Sen vuoksi että suuri oppi-isämme Hippokrates, lääketieteen valo ja johtotähti, sanoi: *Omnis saturatio mala, perditis autem pessima* s. o. kaikki ylensyöminen on vaarallista, mutta etenkin peltopyiden syöminen on vaarallisinta.» — »Jos niin on», sanoi Sancho, »niin pyydän herra tohtorin valitsemaan pöydällä olevista ruoista jotain, mistä minulle on enimmäen hyötyä ja vähimmäen vahinkoa, ja antakaa sitte minun syödä rauhassa, sillä olen nääntymäisilläni nälkään, ja eihän lääketiedekään sellaista onnettomuutta katsone terveydelleni hyödylliseksi.» — »Teidän armonne on oikeassa», sanoi lääkäri; »minun mielipiteeni on, ettette maista näitä keitettyjä kaniineja, sillä ne ovat hienovillaisia eläimiä; eikä vasikanpaistikaan ole terveellistä, sillä sekin on liiaksi maustettua. Tätä nykyä suosittelisin teidän armollenne tusinan verran pieniä äyriäisiä ynnä muutamia ohuita leikkeleitä syltättyä porsasta, jotka saattavat vatsan kuntoon ja edistävät ruoansulatusta.»

Tätä oppinutta puhetta kuunnelllessaan Sancho nojautui tuolinsa selkänojaa vastaan katsellen lääkäriä läpätunkevin silmäyksin; ja tämän sanatulvan viimein päätyttyä hän arvokkaasti kysyi, mikä tohtori oli miehiään ja missä hän oli oppinsa saanut. »Herra kuvernööri,

nimeni on Pedro Rezio Täynnä Aavistusta ja olen kotosin Menematkaasi nimisestä kylästä, joka sijaitsee Caracuelin ja Almodovarin välillä oikealle kädelle päin, ja tohtorin arvonni olen saavuttanut Osunan yliopistossa.» — »No hyvä», vastasi Sancho katsellen lääkäriä vihasta leimua-
vin silmäyksin, »kuulkaapas nyt mitä sanon, te herra tohtori Pedro Rezio Täynnä Huonoja Aavistuksia, joka olette kotosin Menematkaasi kylästä Caracuelin ja Almodovarin välillä, sutikaa paikalla nähtävistäni niin pitkältä kuin tietä piisaa, tai vannon kautta päivänvalon, että otan sauvan paksumman kuin teidän puikkonne ja paukutan teitä ja teidän tapaisianne siksi kun koko saarella ei löydy lääkärinhaiventakaan, ainakaan ei sellaisia, jotka eivät tunnusta omaa tietämättömyyttään; oppineita ja taitavia lääkäreitä kyllä osaan pitää arvossa ja kunniaassa.»

Nähdessään kuvernöörin niin suuttuneena ja kuullessaan hänen julmia uhkauksiaan lääkäriparka luimisti korviaan ja yritti kiiruusti paeta salista, mutta silloin kuului postitorven toivotus pihalta; hovimestari katsahti ulos akkunasta ja palasi sitte tällä sanomalla: »Siellä tuli sanansaattaja armolliselta herraltamme herttualta; hän tuo varmaan jonkun tärkeän viestin.» Sanansaattaja säntäsi sisään hikisenä ja hengästyneenä ja veti poves-
taan kirjeen, jonka antoi kuvernöörille; tämä ojensi sen hovimestarille, jotta hän lukisi päällekirjoituksen, joka kuului: »Don Sancho Pansalle, Baratarien kuvernöörille, omaan tai hänen sihteerinsä käteen.» — »Kuka täällä on minun sihteerini?» kysyi Sancho. — »Minä se olen, armollinen herra», vastasi muuan nuori mies; »sillä minä osaan lukea ja kirjoittaa ja sitäpaitsi olen biskyalainen.» Uusi sihteeri luki kirjeen ja sanoi sen olevan salaista laatua. Sancho viittasi kaikkia muita paitsi hovimestaria poistumaan, jonka jälkeen sihteeri luki kirjeen, joka oli näin kuuluva:

»Tietooni on tullut, herra don Sancho Pansa, että jotkut minun ja saarenne viholliset aikovat hyökätä kimppuunne jonakin yönä, en tarkoin tiedä minä; teidän on siis oltava valpas ja varovainen, jotteivät he teitä äkkiryynnäköllä yllätä. Tiedän myös luotettavien vakoojien kautta, että neljä valepuettua henkilöä on saapunut kaupunkiinne ottaakseen teitä hengiltä, koska pelkäävät neroanne ja urhokasta käytöstänne. Pitäkää siis silmänne alati auki ja tutkikaa tarkoin niitä jotka pyrkivät puheillenne, elköökä syökö mitään siitä mitä eteenne pannaan. Olen kyllä lähettävä teille apua, kun niiksi tulee. Jääkää hyvästi; luotan älyynne, joka teidät selvittää tästä pulasta. Annettu täällä elokuun 16 päivänä klo 4 aamulla.

Ystävänne
Herttua.»

Sancho pelästyi suuresti kuullessaan kirjeen uhkaavan sisällön, ja molemmat toisetkin läsnäolevat teeskentelivät säikähdystä; sitte sanoi Sancho hovimestarille: »Kaikkein ensimmäiseksi työksi ja yhtään hetkeä hukkaamatta on tuo lemmon tohtori pantava käsi- ja jalkaurautoihin taottuna maanalaiseen tyrmään, sillä jos ken väijyy henkeäni on se hän, joka uhkaa minua pahimmalla surmalla kaikista, nimittäin nälkäkuolemalla. Mutta ensin tuotakoon minulle palanen leipää ja joku naula viinirypäleitä, sillä niitä ei kukaan voi myrkyttää. En tahdo enää pysyä pystyssä vinkuvasta nälästä; ja kun tästä kohta on lähettävä taisteluun, on välttämätöntä vahvistaa itseään ruoalla, sillä vatsa se on joka virkistää rohkeutta, eikä rohkeus vatsaa. Te, sihteeri, vastatkaa heti hänen armolleen herttualle, että kaikki toimitetaan hänen käskyjensä mukaan.»

Kun Sancho oli päättänyt puheensa, ilmoitettiin erään talonpojan pyrkivän päästä armollisen herran puheille

jossakin erittäin tärkeässä asiassa. »Lempo soi, nuo ihmiset tärkeine asioineen ovat ihan noiduttuja!» ärähti Sancho. »Kuinka he tosiaan voivat olla niin typeriä, etteivät huomaa että tällaiset hetket päivässä ovat kerrassaan sopimattomia heidän jaaritustensa kuulustelemiseen? Me maaherrat ja tuomarishmiset emme kai heidän mielestään olekaan lihasta ja verestä luotuja emmekä muka tarvitse rahtuakaan lepoa hallitustoimistamme! Totta vie, jos maaherruuttani vielä jonkun aikaa jatkuu, mitä suuresti epäilen, niin kiristänpä kun kiristäinkin kaikkia noita anomuksentekijöitä koville. Sanokaa sille heittiölle, että laputtaa tiehensä; ja tuokoon hovimestari joutuun mulle ruokaa, sillä en tahdo olla kuvernööri vain nälkään näännykseni.»

Tohtori Pedro Rezio, jota ei liaksi oltu hätäilty tyrmään panna, lupasi kuvernöörille vankan illallisen, vaikka se sotikin kaikkia Hippokrateen sääntöjä vastaan; ja tämä lupaus sai Sanchon unohtamaan entisen mielikarvautensa lääkäriä kohtaan. Illan tultua — joka Sanchon mielestä ei tahtonut konsanaan tulla — katettiin pöytään kylmää häränpaistia punasipulin kera ja pari keitettyä vasikanjalkaa, jotka suuruudesta päättäen olivat kuuluneet sangen vanhalle vasikalle. Kelpo kuvernööri katseli ruokia ihastunein silmäyksin ja kävi niihin reippaasti käsiksi; mutta kesken syöntiään hän virkkoi tohtori Pedrolle:

»Kuulkaahan, herra tohtori, elkää huoliko vast'edes antaa mitään makeuksia tai herkkuruokia syödäkseni, sillä ne panevat vatsani epäkuntoon; se on tottunut vuo- hen- ja naudanlihaan, silavaan, kuivattuun suolalihaan, nauriisiin ja sipuliin; jos sille joskus tarjotaan herrasväen ruokia, niin käy se kovalle ja oksentaa ne ulos. — Mutta kun tästä pian lähemme valtamatkalle maakuntaan, niin ilmoitettakoon siitä minulle ajoissa, sillä aijon tykkänään puhdistaa tämän saaren roistoista ja joutilaista; sillä tietäkää, että sellaiset vetelykset ovat yhteis-

kunnassa kuin kuhnurit mehiläiskeossa, jotka syövät työmehiläisten kokooman hunajan. Aijon suosia talonpoikia, suojella aatelismiesten etuoikeuksia, palkita hyvettä ja ennen kaikkia pitää uskontoa ja hengellisen säädyn arvoa kunniaassa. Miltä tällainen ohjelma teistä tuntuu, hyvät ystävät? Olenko puhunut mitään tuhmuuksia vai oliko kaikki kuin ollakin pitää? Ettenkö vain suotta vaivannut aivojani?» — »Armollinen herra kuvernööri», sanoi hovimestari, »se mitä puhuitte oli kerrassaan järkevästi ja oikein ajateltu; ja minua ihmetyttää, että koulunkäymätön mies — kuten teidän armonne luulen olevan — osaa sanoa niin monia ja tärkeitä totuuksia niin ytimekkäässä ja viisaassa muodossa. Se käy yli kaiken sen mitä ne, jotka teidät tänne lähettivät, ja me, jotka tänne mukanaan tulimme, voimme lainkaan odottaa teidän hengenhajhoiltanne. Mutta joka päivähän maailmassa saadaan nähdä jotain uutta; pilasta tulee totuus, ja pilantekijät huomaavat itse tulleensa pilan esineiksi.»

Syötyään lääkärin luvalla vatsansa täyteen Sancho lähti hovimestarin ja kirjurin seuraamana valtamatkalteen, virkasauvansa kädessään ja niin uljaan näköisenä kuin mahtavalta maaherralta sopi odottaakin. Joitakuita katuja tarkasteltuaan he kuulivat etäältä miekankalsketta; he kiiruhtivat sinnepäin ja näkivät kaksi miestä keskenään kamppailevan, jotka oikeudenpalvelijat nähdessään heti taukosivat; ja toinen huusi: »Tänne, Jumalan ja kuninkaan nimessä! Onko se laitaa, että avoimella kadulla miekka kädessä hyökätään ihmisten kimppuun?» — »Rauhoittukaa, hyvä mies», sanoi Sancho, »ja sano-kaa minulle riitanne aihe, sillä minä olen maaherra itse.»

Toinen taistelijoista aloitti silloin: »Herra kuvernööri, kerron sen teille muutamalla sanalla. Teidän armonne tietäköön, että tämä kunnan veikko oli juuri sisällä pelihuoneessa tässä vastapäätä ja voitti enemmän kuin tuhannen realia ties millä keinoin; ja minä, joka olin läsnä, ratkaisin useamman kuin yhden epäilyttävän tapauksen

hänen edukseen, vaikka omatuntoni sanoi toista. Hän meni tiehensä voittoineen, ja kun odotin hänen antavan siitä minulle osan palkinnoksi — kuten tapa on antaa arvossapidetyille henkilöille, jotka alinomaa ovat läsnä sekä oikeassa että väärässä pelissä, ratkaistakseen riitaisia kohtauksia ja estääkseen siten verenvuodatusta — ei hän antanut minulle mitään, vaan sulloi rahat taskuunsa ja meni ulos. Harmissani juoksin hänen jälkeensä ja pyysin kohteliaasti ainakin kahdeksaa realia, sillä hän tietää, että olen arvossapidetty henkilö enkä ole missään virassa tai ammatissa, koskei vanhempani ole minua mihinkään sellaiseen opettaneet eivätkä myöskään jättäneet mulle mitään perinnöksi. Mutta tuo konna, tuo väärinpeluri ja suurvaras ei tahtonut antaa mulle enempää kuin neljä realia, josta teidän armonne huomaa, ettei hänellä ole pisaraakaan hävyn- ja kunniantuntoa itsessään; mutta kautta kunniani, jollei teidän armonne olisi saapunut, olisinpa häneltä nipistänyt voiton taskustaan ja opettanut hänelle, miten arvon- ja kunnianmiehiä on kohdeltava.» — »Mitäs teillä tähän on sanottavaa?» kysyi Sancho toiselta. Tämä myönsi vastustajansa kyllä kertoneen ylipäänsä oikein, mutta että hän sen vuoksi ei ollut tahtonut antaa tälle neljää realia enempää, koska oli usein ennenkin antanut hänelle saman määrän ja koska sellaisten miesten aina on kohteliaasti ja iloisella mielellä otettava vastaan mitä heille annetaan, eikä suinkaan rakennettava riitaa voittajan kanssa, jolleivät varmuudella tiedä tämän pelanneen väärin ja voiton siis olevan myöskin väärän; paras todistus siitä, että hän oli rehellinen mies eikä mikään petturi oli juuri se seikka, ettei hän ollut mitään antanut, sillä väärinpelaajat ovat aina velvolliset maksamaan veroa niille, jotka huomaavat heidän väärän pelinsä.» — »Niin on todella asianlaita», sanoi hovimestari, »ja nyt on teidän armonne päätettävä, miten näiden miesten suhteen on meneteltävä.» — »Meneteltävä on näin», julisti Sancho tuomionsa: »siitä mitä

Sanchon sankarillisuus yöllisessä hyökkäyksessä.

olette voittanut oikein tahi väärin tai keinolla millä hyvänsä, on teidän paikalla hellitettävä kantajalle sata realia ja sen lisäksi vaivaisille kolmekymmentä; ja te, jolla ei ole mitään virkaa tai ammattia tällä saarella, vaan joi-kaillette joutilaana ympäriinsä, pistäkää paikalla taskuunne nuo sata realia ja pötkikää huomispäivänä tiehenne saarelta, mistä olette karkotettu kymmeneksi vuodeksi, uhalla että jos ennen palaatte, saatte pitkittää puuttuvat vuodet tulevaisessa maailmassa, sillä totisesti ripustan teidät sil-loin hirteen killumaan, tai jollen juuri itse, niin on aina-kin pyöveli tekevä sen minun käskystäni. Ja suu poikki nyt jok'ainoalta, muuten saatte nahkaanne.» Saaliinjako toimitettiin heti, mutta kuvernööri viipyi vielä hetkisen paikalla ja sanoi: »Joko en mahda mitään tai hävitän sitte kaikki nuo kirotut peliluolat, sillä ne ovat minusta perin turmiollisia».

Mutta vähitellen alkoi herttuan väki kyllästyä Sanchon hallitukseen ja miettiä keinoja syöstäkseen hänet vallasta. Kelpo kuvernöörillämme ei ollut näistä sala-hankkeista vähintäkään aavistusta, vaikka hän tosin itsekin halasi pois tuon kovin niukan ruokajärjestyksen takia. Siitä huolimatta hän urheasti hoiti virkansa tehtäviä, an-taen joukon mainioita säädöksiä hyvästä hallinnosta luu-tellulla saarellaan. Niinpä hän sääsi, ettei siellä saanut olla elatusvarojen tukuttainmyyjiä ja -ostajia, ja että sinne sai tuottaa viiniä mistä hyvänsä, kuitenkin sillä ehdolla että tuontipaikan nimi ilmotettiin, jotta viinin hinta voi-taisiin määrätä sen hyvyyden ja arvon mukaan; ja ken vettä viiniin sekottaisi tai sen nimen toiseksi muuttaisi, rangaistaisiin kuolemalla. Hän alensi hinnan kaikenlai-sista jalkineista, koska ne hänen mielestään olivat liian korkeat; määräsi täsmälliset palvelijain palkat, jotka sii-hen asti olivat olleet kokonaan riippuvaiset isäntäväen mielivallasta. Vielä hän sääsi mitä ankarimmat rangais-tukset niille, jotka päivin tai öin lauloivat kevytmielisiä ja siveettömiä lauluja; samaten kiellettiin sokeita laula-

masta ihmetöistä, jollei heillä ollut mukanaan laillista todistusta ihmetyön todellisuudesta; sillä Sancho arveli useimpien sokeitten ylistämäin ihmetöitten olevan keksittyjä ja vain vahingoittavan todellisia ihmeitä. Lopuksi hän asetti tarkastajan köyhien tilaa valvomaan, ei näitä vainoomaan, vaan tutkimaan heidän todellista tilaansa; sillä teeskennellyn vaivaisuuden ja valheellisten kyynelten varjolla liikkuu monesti terveitä mutta perheellisiä ihmisiä kerjäämässä. Sanalla sanoen hän sääsi niin oivallisia lakeja, että niitä saarella vielä tänäpäivänäkin noudatetaan ja kutsutaan *suuren kuvernöörin Sancho Pansan laeiksi*.

NELJÄSKOLMATTA LUKU.

Sanchon hallituksen lyhyt loppu.

Maailmassa ei mikään pysy alallaan, vaan kaikki on alituiseissa kiertokulussa. Päivä seuraa yötä, varjot valkeutta; vain ihmiselo kiiruhtaa loppuaan kohti kiiruummin kuin aika, eikä sillä täällä ole toivoa uudistuksestaan, ennenkun vasta tulevaisessa elämässä, joka sille ei mitään rajoja aseta. — Tämän yleisen mietelmän voi sovittaa Sanchonkin hallituksen lyhyeen loppuun; se kantoi hedelmiä vähän aikaa, mutta katosi sitten kuin sumu ilmaan.

Maaherramme makasi vuoteessaan hallituskautensa seitsemäntenä yönä perin kyllästyneenä, ei suinkaan ravinnon runsauteen, vaan alituisen tuomaritoimeen ja uusien lakien ja asetusten säätämiseen; ja uni oli juuri painamaisillaan hänen silmänsä umpeen, kun hän kuuli kellojenlämpytystä ja kovaäänisiä huutoja, aivan kuin koko saari olisi ollut kumoon menemässä. Hän nousi

istualleen vuoteessaan ja kuunteli tarkkaavaisesti, aprikoiden unisissa aivoissaan syytä moiseen meluun; mutta sen sijaan että olisi päässyt siitä selville hän vallan hämmentyi ja pelästyi, kun edelliseen meluun vielä yhtyi torvien toivotusta ja rumpujen räminää. Hän kavahti pystyyn ja juoksi paitasillaan huoneensa ovelle, mistä näki käytävää pitkin luoksensa juoksevan parikymmentä miestä tai enemmänkin, käsissä palavat soihdut ja paljaat miekat ja huutaen täyttä kurkkua: »Aseihin, aseihin, herra kuvernööri! Nopeasti aseihin, sillä lukematon vihollisjoukko on tunkeutunut saarellemme, ja me olemme hukassa, jollei teidän kekseliäisyytenne ja urhoollisuutenne meitä pelasta!» — »Millä minä sitte itseni asestaisin?» kysyi Sancho, »ja mitä minä miesparka aseiden käytte-lystä ymmärrän? Sellaiset asiat on parasta uskoa isännälleni don Quijotelle, joka kädenkäännäyksellä hajottaa kokonaiset vihollisjoukkiot; minä poloinen en taida niistä asioista sanoa sitä tai tätä.» — »Ah, herra kuvernööri, mitä arkuutta tuo on! Tahdotteko hyljätä meidät pulassamme? Tuomme teille hyökkäys- ja puolustusaseita joka laatua, joilla teidän armonne on hetipikaa varustautuminen ja oltava johtajamme, niinkuin oikean maanisän tulee.» — »No, asestakaa minut sitte Herran nimessä!» sanoi Sancho.

Heti tuotiin kaksi suurta kilpeä, jotka nuorilla si-dottiin hänen ylleen paljaan paidan päälle, toinen vatsatoinen selkäpuolelle, niin että miesparka oli ahdettu kuin kahden seinän väliin, voimatta lainkaan taivuttaa polviaan tai edes astua askeltakaan eteenpäin. Käteen hänelle työnnettiin pitkä keihäs, jonka avulla hän vaivoin pysytelihe pystyssä. Asestettuaan hänet tällä tavoin veitikat pyysivät häntä asettumaan joukon etupäähän ja johdattamaan sitä vihollisia vastaan, sanoen että kun *hän* kerran oli heidän johtotähtenään, oli voitto varmasti heidän. »Miten lemmon lailla luulette minun voivan kävellä?» kysyi Sancho; »enhän edes voi taivuttaa polvinikamiani

näiden kirottujen lautojen välillä, joihin minut olette köytäneet. Ainoa mitä voitte tehdä, on se että kannatte minua ja laskette minut pystyyn tai pitkäksi jollekin takaportille, jota puolustan keihäälläni taikkapa myöskin ruumiillani.» — »Eteenpäin vain, herra kuvernööri! Se on pikemminkin pelko kuin laudat, joka teitä estää käymästä; joutukaa nyt ja liikuttakaa vinhaan koipianne, sillä on jo myöhä ja vaara kasvaa joka hetki.»

Nämä kehotukset ja moitteet pakottivat kuvernöörin parantamaan kävelyä, mutta jo ensi askeleella hän kaatui nenälleen maahan. Se ei kuitenkaan herättänyt noiden veitikoiden sääliä; he sammuttivat soitunsa, ja huutaen ja meluten vielä kovempaa he juoksivat Sanchon yli ja kolhivat hänen selkäänsä keihäillään ja anturoillaan, niin että jollei miespoloinen olisi vetänyt päätään ja raajojaan kilpien väliin, olisi hänen voinut käydä pahastikin. Hän makasi kokoonkärpistyneenä kuin kilpinkonna kuoriensa välissä, hikoillen ja läähättäen ja ruukoillen koko sydämmestään taivasta pelastamaan hänet tästä ahdingosta. Kiusaajista mikä kompastui, mikä tahallaan heittäisi hänen ylitseen, ja muuan muita veikeämpi asettui pitkäksi aikaa seisomaan hänen selkävälilleen, huutaen kuin mistäkin vahtitornista: »Tännepäin, meidän miehet, sillä täällä vihollinen pahimmin ahdistaa! Puolustakaa tätä aukkoa ja sulkekaa tuo portti! Tuokaa tänne pommeja ja käsikranaatteja, pikeä ja hartsia ja kiehuvaa vettä! Rakentakaa sulkuja kaduille!» Sanalla sanoen hän luetteli kaikkia sodassa käytettäviä aseita ja keinoja, aivan kuin todella olisi oltu piiritetyssä kaupungissa.

Maatessaan kyppyrässä maassa, joka taholta potkittuna ja survottuna ja pelosta puolikuolleena, poloinen maaherra puheli nöyrästi itsekseen: »Ah, jospa Herra sallisi vihollisten viimeinkin voittaa ja kirvoittaisi minut, elävänä tai kuoliaana, tästä suuresta ahdistuksestani!» Taivas kuulikin hänen huokauksensa, sillä sitä vähemmän

odottaessaan hän kuuli huudettavan: »Voitto! Voitto! Rohkeutta, teidän armonne, viholliset ovat lyödyt! Ylös, herra kuvernööri, riemuitsemaan voitosta ja jakamaan kanssamme saaliin, jonka teidän väkevä käsivartenne on valloittanut!» — »Nostakaa minut pystyyn», pyysi surkealla äänellä poloinen Sancho. Kun hänet oli autettu jaloilleen, sanoi hän: »Sen vihollisen, jonka minun sanoitte voittaneeni, saatte naulita otsaani; minä en puolestani välitä lainkaan vihollissaaliista, vaan pyydän jonkun ystävän, jos mulla semmoisia vielä on, antamaan mulle kulauksen viiniä, sillä olen janoon kuolemaisillani, ja pyyhkimään hien pinnaltani, sillä sulan pian vedeksi.» Hänelle tarjottiin viiniä, hänet kuivattiin ja viimein irrotettiin köytöksistään; mutta kun hän koetti istahtaa vuoteensa laidalle, pyörtyi hän kärsimästään pahoinpitelystä ja pelosta. Kiusanhenget tulivat tästä hämilleen ja arvelivat menneensä liian pitkälle karkeassa pilassaan. Sancho tuli kuitenkin pian tajuihinsa ja kysyi mikä hetki oli, johon vastattiin että aamu kohta alkoi sarastaa. Sanaakaan sanomatta Sancho rupesi pukemaan vaatteita päälle, kaikkien tarkkaavaisesti seuratessa hänen liikkeitään ja arvellessa mihin toimeen hän näin aikaisin aikoi ryhtyä.

Vihdoin viimein hän oli pukeutunut ja asteli sitte hitaasti — sillä hänen ruhjotut jäsenensä eivät sallineet kiivasta käyntiä — talliin päin, minne kaikki häntä seurasivat; ja tultuaan harmonsa luo, syleili hän tätä ja virkkoi kyynelsilmin ja väräjävin äänin: »Tule tänne, rakas ystäväni ja uskollinen toverini, joka aina olet jakanut kanssani vaivoja ja vastuksia! Niin kauvan kuin olimme yhdessä eikä minulla muita ajatuksia ollut kuin sinun hoitosi ja syöttämisesi, olin iloinen ja tyytyväinen. Mutta kun sinut jätin ja kiipesin kunnianhimon ja ylpeyden torniin, on minulla ollut vain surua ja ikävää.» Näin puhellen hän satuloi aasinsa ja nousi vaivojn ja ähkien sen selkään; sitte hän lausui tohtori Pedro Reziolle, hovimestarille, sihteerille ja kaikille läsnäoleville: »Jääkää

hyvästi, hyvät herrat, avatkaa mulle portti ja antakaa minun palata vanhaan vapauteeni; sallikaa minun etsiä entinen elämäni, jotta voisin ylösnousta nykyisestä kuolleesta elämästäni. En ole lainkaan luotu kuvernööriksi enkä puolustamaan saaria vihollisia vastaan. Paremmin ymmärrän viljellä maata ja hoitaa ja koota viinirypäleitä kuin säätää lakeja ja puolustaa maakuntia. Pyhä Pietari viihtyy hyvin Roomassa; tarkoitan että jokainen suutari pysyköön lestissään. Paremmin sopii sirppi käteeni kuin maaherran valtikka, ja mieluummin syön itseni kylläiseksi maalaisesta vihannessopasta kuin näännyn nälkään jonkun riitaisen tohtorin valvonnan alaisena. Makaan kernaammin kesällä tammen varjossa ja talvella kääriydyn lammasnahkaturkkiini, kunhan vain saan olla vapaudessa, kuin että vallanorjana ollen rypisin hienoissa Hollannin liinalakanoissa ja pukisin itseni soopelinnahkavaippoihin. Vielä kerran, hyvät herrat, jääkäät hyvästi ja sanokaa puolestani armolliselle herttualle, että alastonna synnyin maailmaan ja alaston edelleenkin olen; en ole kadottanut mitään enkä liikaakaan omista; tarkoitan että pennitönnä astuin maaherran virkaan ja pennitönnä sen jätän, aivan päinvastoin kuin muiden maaherrojen tapa on. Astukaa nyt syrjään ja antakaa minun mennä, jotta saan laastaroida kaikki kuumuni, sillä luulenpa ettei ruumiissani ole yhtään ehjää luusirua; sen hyvän tekivät viimeiset viholliset minulle.»

»Ei, niin ette saa menetellä, arvoisa kuvernööri», sanoi lääkäri; »minä annan teille lääkettä ruhjevammoja varten, joka tekee teidät paikalla terveeksi; ja lupaanpa myös antaa teidän syödä mitä vain haluatte, panematta enää lainkaan vastaan.» — »Sen olisitte voinut tehdä jo aikaisemmin», sanoi Sancho; »sillä yhtä varmaa on, etten luovu aikeestani, kuin että tahtoisin ruveta turkkilaiseksi. Sellaisia tapauksia kuin viimeöinen ei mulle saa sattua kahdesti; ja yhtävähän haluan uudelleen ruveta maaheraksenne kuin toistamiseen kuolla nälkään. Tietäkää että

olen Pansojen sukua, jotka kaikki ovat olleet härkäpäitä, ja kun he kerran ovat sanoneet 'ei', niin se pysyy sel-laisena, vaikka koko maailma romahtaisi heidän niskaansa. Päästäkää minut nyt rauhassa lähtemään, sillä onpa jo aika alkaakseni matkani.» — »Kuulkaahan, herra kuver-nööri», sanoi hovimestari, »me tahdomme laskea teidät menemään, koska se kerran on luja päätöksenne, vaikka surulla kadotammekin teidän arvoisenne miehen; mutta tietäkää, että jokainen maaherra on velkapää tekemään tiliä hallituksestaan. Olkaapa siis tekin hyvä ja laatikaa tällainen tili, sitte emme teitä enää pidätä.» — »Kenkään ei voi minulta mitään tiliä vaatia, jollei armollinen hert-tua sitä itse käske», vastasi Sancho; »ajon juuri mennä hänen luokseen, ja hän saa nähdä, että lähden täältä yhtä paljaana kuin tulinkin; se on paras todistus, että olen hyvin hoitanut minulle uskotun tehtävän.» — »Toden totta», sanoi tohtori Pedro Rezio, »hänen armonsä Sancho on oikeassa. Päästäkäämme hänet lähtemään, sillä hert-tua on rajattomasti iloitseva saadessaan hänet jälleen nähdä.»

Kaikki muutkin suostuivat siihen ja laskivat hänet lähtemään, tarjoten hänelle seuraansa ja mitä kaikkea mukavuutta hän vain matkalleen halusi. Sancho vastasi, ettei hän tarvinnut muuta kuin vähän kauroja aasilleen sekä palasen leipää ja juustoa itselleen, sillä matka oli hänellä kovin lyhyt. Kaikki syleilivät häntä ja hän vuorostaan syleili itkien kaikkia, jättäen heidät ihmetyksiin hänen yhtä viisaasta puheestaan kuin tarmokkaasta esiy-tymisestään.

VIIDESKOLMATTA LUKU.

Don Quijote lähtee herttuan palatsista, tapaa Välkkyvän kuun ritarin ja joutuu kaksintaistelussa hänen kanssaan tappiolle.

Barataria-saaren virkaheitto maaherra ratsasti nyt suruisin mielin herttuan linnaa kohden, pohtien mielesään kaiken inhimillisen suuruuden turhuutta; mutta yht'äkkiä hän tunsi maan vajoavan jalkainsa alla ja hän ja aasi putosivat putoamistaan maan sisään muutamien silmänräpäysten kuluessa, jotka Sanhosta tuntuivat ian-kaikkisuudelta.

Ensin hän luuli sitä loitsijain teoksi, jotka tahtoivat kostaa hänelle kaikista niistä valheista, joita hän oli herralleen syöttänyt. Hänelle muistui myöskin mieleen — sillä vaaran hetkellä ajatus lentää salaman nopeudella — ne iskut, jotka hän oli luvannut antaa itselleen Dulcinean vapauttamiseksi lumouksesta ja joiden nojalla hän oli saanut maaherrakunnankin. Vihdoin hän löysi itsensä aasinsa alta, jonka käheä kirkuna epäsointuisasti yhtyi hänen ähkimisiinsä. Tunnustella jäseniään, nousta pystyyn ja nostaa aasinsakin — se oli kaikki muutamien harvojen silmänräpäyksien työ. Hän huomasi itsensä pahoin ruhjoutuneeksi, vaan ei lainkaan haavoitetuksi, mistä seikasta kiitti onnellista tähteään. Tapaturmansa alkoi hänestä tuntua yhä luonnollisemmalta; ja käveltyään hetken ympäriinsä uudessa asunnossaan hän huomasi pudonneensa vanhaan sudenkuoppaan, josta varalitteet oli otettu pois.

Hän silloin rupesi huutamaan täyttä kurkkua apua; mutta päivä painui mailleen, ilman että yksikään ohikulkija oli huomannut hänen pulaansa. »Voi, tähän sudenkuoppaanko siis pitää päättää don Quijoten aseenkantajan ja Baratarian maaherran elämä?» valitteli Sancho itse-

seen. »Entä harmoparkani, jääköhän sekin metsänpetojen saaliiksi?» Hänen näin uikutellessaan kuului ääni, joka Sanchosta tuntui tulevan suoraan taivaasta, huutavan ylhäältä: »Ken siellä valittelee?» — »Jumalan kiitos!» huudahti Sancho, »onko se don Quijote itse? Ah, hyvä, laupias herrani, vetäkää minut ylös täältä, päästäkää minut pälkähästä, armahtakaa toki uskollista aseenkantajaanne ja hänen aasiparkaansa!» — »Minä olen don Quijote!» vastasi ritari; »ja jos totta on, että sinä olet poloisen Sanchoni sielu, niin en säästä rukouksiani ja palveitani sinua kiirastulen vaivoista kirvoittaakseni.»

Sanchole, joka muutenkin oli pelosta vallan henkijieverissään, maksoi paljo vaivaa ja selityksiä saada herransa käsittämään hänen pulansa ja että hän todellakin oli ruumiillinen Sancho Pansa, eikä vain tämän sielu. Siitä vihdoinkin selville päästyään don Quijote hinasi suurella vaivalla uskollisen aseenkantajansa sudenkuopasta, ja yhdistetyin voimin saatiin aasiparkakin pälkähästä. Sitte ritari suuntasi kulkunsa vallan toiseen suuntaan kuin herttuallinen linna sijaitsi.

»Mitäs nyt ajattelettekaan, armollinen herra?» kysyi Sancho säikähtyneenä. »Käykö tässä taasen samatekuin Camachon häissä, joista lähdimme lihapatojen äärestä nälkää näkemään? Ettekö edes salli minun mennä itseäni linnan keittiössä hiukan kostuttamaan kaikista hallitukseni huolista ja vaivoista? Säälikää toki minua, jos ette itseänne sääli!» Mutta don Quijote pysyi kuurona näille liikuttaville rukouksille ja sanoi päättäneensä lähteä etsimään uusia seikkailuita.

Oi urhea Manchan ritari! Ken olisikaan sinulle voinut ilmaista, mikä kohtalo sinua Barcelonan muurien edustalla odottaisi, missä loistaville urhotöllesi tehtiin lyhyt ja surkea loppu? Saatettuasi kaikki loitsijain ilkeät ansat häpeään, voitettuasi koko maailman jättiläiset, suojeltuasi neitseitä, vapautettuasi vankikurjia ja nautittuasi lemmeikästä hovisuosiota tulisi siis salliman oikku riistä-

mään sinulta ikuisiksi ajoiksi kalvan ja peitsen käyttelyn! Murhe täyttää myöskin elämäkertasi kirjoittajan, joka niin kauvan on seurannut loistavaa uraasi, täytyessään kertoa tästä kovanonnan potkauksesta ja päättäessään niin ihmeellisen tarinan seuraavalla surullisella tapauksella.

Eräänä aamuna, kun don Quijote ratsasti täysissä varuksissa aamuajolle rautatietä pitkin, näki hän vastaansa tulevan ritarin, asetetun kuten hän itsekkin kii-reestä kantapäähän ja kantaen kilpeä, johon oli maalattu välkkyvä kuu. Lähemmä tultuaan outo ritari huusi suurella äänellä: »Loistava ritari, verraton sankari don Quijote de la Mancha! Minä olen Välkkyvän kuun ritari, jonka tavattomista urotöistä maine varmaankin on saapunut korviisi, ja olen tullut taistelemaan kanssasi koetellakseni onko sinulla vielä voimaa käsivarressasi ja pakottaakseni sinut tunnustamaan että minun valtijattareni, ken hän sitte lieneekin, on suloudessa sinun Dulcineaasi verrattomampi. Jos vapaaehtoisesti tahdot myöntää tämän todeksi, niin vältät varman kuoleman; mutta jos kanssani taistella haluat, en sinut voitettuani sinulta muuta pyydä kuin että lakkaat kantamasta aseita ja etsimästä seikkailuja kokonaisen vuoden aikana ja että myös palaat kotiisi elääksesi siellä rauhallisesti ja terveyttäsi ja talouttasi hoitaen. Mutta jos sinä minut voittaisit, niin saat ottaa pääni, aseeni ja hevoseni, ja tulevat minun urotyöni lisäämään omaa mainettasi. Mieti nyt tarkoin minkä itsellesi parhaaksi katsot, ja vastaa sitte pian, sillä minulle on suotu vain tämä päivä tämän asian ratkaisua varten.»

Don Quijote hämmästyí suuresti Kuuritarin julkeudesta ja tavattomasta vaatimuksesta; mutta tyyneí ja arvokkaasti hän vastasi: »Herra Välkkyvän kuun ritari, jonka urotöistä yksikään ei ole saapunut kuuluviini, minä tohtisin vanna, ettette milloinkaan ole nähnyt verratonta Dulcinea; sillä jos hänet kerrankin olisitte nähnyt, ette varmaankaan olisi antautunut tähän hyödyttömään kiis-

taan, sillä pelkkä hänen näkönsä olisi vakuuttanut teille, ettei koskaan ole ollut eikä koskaan ole hänen vertaistaan kaunotarta. En siis tosin väitä että olette valhetellut, vaan että olette erehtynyt ja ajanut harhaan, ja sitä mukaa otan vastaan taisteluvaatimuksenne mainitsemillanne ehdoilla, ja sen teen nyt heti, jottei määräaikaanne suotta turhaan kuluisi. Ehdoistanne sen kuitenkin kiellän, että teidän voittojenne kunnia tulisi muka minun osakseni, sillä enhän tunne millinen mainitsemanne kunnia onkaan, ja muuten tyydyn vain omaan kunniaani, jonka tiedän todenperäiseksi. Asettukaa siis kentälle minkä matkan päähän tahdotte, minä teen samoin, ja voitto on sen, ken paremmin osaa käyttää aseitansa.»

Kaupungissa oli Välkkyvän kuun ritarin huomattu puhelevan don Quijoten kanssa; ja kun sankarimme maine oli saapunut Barcelonaan saakka, lähtivät varakuningas ja monet ylimykset kaupunginportille katselemaan taistelua ja tulivat paikalle juurikun don Quijote käänsi hevosensa ottaakseen vauhtia ryntäykseen.

Nähdessään molempain ritarien antautuvan huimaan kaksinkamppailuun astui varakuningas väliin ja kysyi kiistan syytä. Välkkyvän kuun ritari sanoi sen koskevan etevämmyyttä kauneudessa ja kertoi lyhyesti saman, minkä oli sanonut don Quijotelle, sekä mainitsi taisteluehdot. Saatuaan don Quijotelta samallaisen selityksen älysi varakuningas, että taaskin oli käsillä jokin sankarillemme varattu kepponen, jonka vuoksi hän vetäytyi etämmälle, sanoen: »Herrat ritarit, jos tässä todellakin on kysymys joko riita-asian tunnustamisesta tahi kuolemasta ja jos kumpikin olette yhtä järkähtämättömät mielipiteissänne, niin karauttakaa kaikkien hyvien henkien nimessä toisianne vastaan.»

Kuuritari kiitti varakuningasta kohteliain sanoin, ja myöskin don Quijote teki samoin, sulkien sen ohessa itsensä Sallimuksen ja Dulcinean armolliseen suosioon, kuten hänellä aina oli tapana taistelua alkaissaan. Sitte

hän otti tavallista pitemmän vauhtimatkan, koska näki vastustajansakin niin tekevän. Ilman torventoitotusta tai muuta sotaista hyökkäysmerkkiä käänsivät molemmat ritarit ratsunsa ja kannustivat ne huimaa vauhtia toisiaan vastaan.

Kuuritarin hevonen oli nuorempi ja vikkelämpi kuin Rosinante, joten hän kohtasi tämän kahden kolmanneksen päässä välimatkasta ja antoi keihästään käyttämättä vastustajalleen sellaisen puukkauksen, että ratsu ja ratsastaja kellahtivat päist'pikaa tantereelle. Sitte hän nopeasti hypäsi satulastaan, laski jalkansa don Quijoten rinnalle ja keihäänsä hänen kypärinsä silmäverholle sanoen: »Olette voitettu, ritari, ja henkenne on mennyttä kalua, jollette myönnä sopimuksessamme määrättyihin ehtoihin.»

Mutta don Quijote, joka oli huumautunut täryksestään ja niin perin heikko, ettei kyennyt avaamaan silmäverhoaan, lausui heikolla ja haudanomaisella äänellä: »Dulcinea del Toboso on maailman ihanin nainen ja minä olen onnettomin kaikista ritareista maan päällä; ja koska on väärin että tämä totuus joutuisi kärsimään minun heikkouteni vuoksi, niin työnnä vain keihääsi kurkkuuni, ritari, ja riistä elämäni, kun jo kerran olet riistänyt kunniani.» — »Ei, en toki», vastasi Välkkyvän kuun ritari, »jääköön minun puolestani katoamattomaan kirkkauteensa maine Toboson Dulcinean ihanuudesta! Minä tyydyn vain siihen, että suuri don Quijote palajaa kotikyläänsä vuoden ajaksi, kuten sovimme ennen taisteluumme, tai ainakin niin kauvaksi, kunnes hänelle annan vapautensa takasin.»

Tämän keskustelun kuuli varakuningas seurueineen; he kuulivat myöskin don Quijoten vastaavan, että jolle häneltä vaadittu mitään mikä halventaisi neiti Dulcinean arvoa, sitoutui hän kernaasti kaikkiin muihin ehtoihin kuni tunnollinen ja kunniallinen ritari ainakin. Tähän tunnustukseen Kuuritari oli tyytyväinen, jonka jälkeen hän nopeasti hypähti ratsunsa selkään ja kumartaen vara-

»Olette voitettu; ritari.»

kuninkaalle ajoi hiljaista ravia kaupunkiin päin. Don Quijote nostettiin maasta, ja kun hänen silmäverhonsa avattiin, huomattiin hänen olevan vallan kalpea ja hi-kinen. Rosinante oli saanut sellaisen kolauksen, ettei sitä millään voimin saatu häivähtämään paikoiltaan. Sancho oli alla päin pahoilla mielin eikä tiennyt mitä sanoa tai tehdä. Koko näytelmä tuntui hänestä unennäöltä ja ilkeältä loitsutempulta. Hän näki herransa voitetuksi ja sitoutuneeksi olemaan vuoden mittaan aseita käyttelemättä; ja siitä hän johtui ajattelemaan, että koska hänen herransa maine nyt oli sumentunut, niin myöskin hänen omat suuret toiveensa samalla haihtuivat sumuna ilmaan. Hänen näitä surullisia asioita mietiskellessään käski varakuningas saattamaan don Quijote kantotuolilla kaupunkiin, minne hän itsekin palasi ottaakseen selvyyttä Välkkyvän kuun ritarin persoonasta.

Mutta jättäkäämme nyt varakuningas keskustelemaan voittajan, s. o. parturi Niklaksen kanssa, ja seuratakamme kuuluisata ritaria, joka hiukan vammoistaan toivuttuaan lähti matkaamaan kotikyläänsä kohti.

KUODESKOLMATTI LUKU

**jossa puhutaan sellaista, jonka saa nähdä vain se,
ken sen lukee.**

Barcelonasta lähtiessään don Quijote vielä kerran surullisesti katseli sitä paikkaa, missä hän oli joutunut tappiolle, ja sanoi: »Tässä kukistui Troija, tässä on kovaonneni eikä suinkaan pelkuruuteni riistänyt minulta kalliisti hankkimani kunnian; tässä onnetar minulle osotti

huikentelevaisuutensa ja oikullisuutensa, tässä himmentyi urhotekojeni loiste, ja tässä viimein kukistui maineeni, joka ei enää siitä nouse.» — »Urhoollisen mielen tulee yhtä suuressa määrässä», sanoi Sancho, »osottaa kärsivällisyyttä vastoinkäymisessä kuin hilpeyttä myötäkäymisessä. Katsokaas miten minä tein: jos olin iloinen ollessani maaherrana, niin en nyt ole sen surullisempi aseenkantajanakaan; sillä olen kuullut sanottavan, että tuo naisihminen, jota onnettareksi kutsutaan, on oikullinen, jopa sokeakin, niin ettei hän tiedä eikä näe mitä tekee, ja kenen korottaa, kenen alentaa.» — »Sinähän vasta olet oikea filosofi, Sancho», vastasi ritari; »sinä puhut kuin mikäkin oppinut mies, ilman että tiedän ken sinulle sellaista on opettanut. Mutta mikäli tiedän, ei maailmassa lainkaan ole olemassa mitään onnetarta eli kohtalon jumalatarta, ja kaikki asiat, mitkä maailmassa tapahtuvat, niin hyvät kuin huonotkin, eivät ole sokean sattuman työtä, vaan ovat kaitsemuksen erityisestä johduksesta. Siitä juuri tulee sananlasku: jokainen on oman onnensa seppä. Niin olen minäkin takonut oman onneni, vaan en tarpeellisella viisaudella, jonka vuoksi korkealle tähtäävät toiveeni ovatkin saaneet näin häpeällisen lopun. Olisihan minun toki pitänyt ajatella, että Kuuritarin valtavaa kimoa vastaan Rosinante ei kyennyt mihinkään. Minä kuitenkin uskalsin yrittää ja tein minkä voin, vaan lensin paikalla maahan. Mutta vaikka se minulle maksoikin kunniani, en sillä kadottanut sanassansa pysyvän miehen hyvettä. Ollessani rohkea ja urhoollinen vaeltava ritari, vahvistin käsivarteni voimalla ja urhoollisuudella maineeni; ja nyt, kun olen ratsulta viskattu aseeton aseenkantaja, olen tottelevaisuudellani todistava, että aina pidän sanani. Käykäämme siis kotiin, Sancho ystäväiseni, ja viettäkäämme siellä koevuosi, jotta hiljaisesta elämästä ammentaisimme uusia voimia jälleen antautuaksemme loistavalle sotilasuralle.» — »Hyvä herra», sanoi Sancho, »jalkasin kulkeminen ei minusta lainkaan ole

niin huvittavaa, jotta se minua kiihittäisi pitkiin päivämatkoihin. Ripustakaamme nämä aseet johonkin puuhun, ja kun jälleen istun harmoni selässä sääret ilmassa roikuen, niin totta tosiaan kulemme niin nopeaan kuin teidän armonne vain haluaa; mutta jalkasin ja nopeasti kulkemaan ei minua mikään mahti voi pakottaa.» — »Hyvin puhuttu, Sanchoseni», vastasi don Quijote; »ripustakaamme siis aseeni puuhun ja kirjoittakaamme sen kaarnaan ne sanat, jotka olivat piirretyt Rolandin aseihin:

Näit' aseit' ellös liikutella koita,
Joll'et sa Rolandia voimass' voita.»

»Se käy mainiosti laatuun, armollinen herra», sanoi Sancho; »ja jollemme Rosinantea tulisi kaipaamaan matkallamme, voisimme senkin ripustaa puuhun aseitten pariin.» — »Ei totisesti», sanoi don Quijote, »ei sitä eikä aseitakaan ripusteta mihinkään, jottei sanottaisi hyvän palveluksen tuottavan huonon palkan.» — »Aivan oikein», myönteli Sancho, »sillä järkevään ihmisten puheen mukaan ei aasin satulaa saa rangaista aasin syntien takia. Ja kun teidän armonne itse on syypää tähän tapaukseen, niin pitää teidän rangaista itseänne eikä lainkaan kostaa aseromuillenne eikä siivolle Rosinante-parallekaan, saatikka sitte minun poloisille koivilleni, panemalla ne marssimaan kauvemmaksiksi kuin kannattavat.»

Koko tämä päivä ja vielä kolme seuraavaa kului tällaisissa puheluissa isännän ja palvelijan kesken, ilman että matkalla sattui mitään häiriötä. Viidentenä päivänä don Quijote lepäsi puun juurella ja vaipui hetkiseksi syviin mietteisiin. Hän huokasi useita kertoja syvään, niin että Sancho luuli hänen muistelevan onnetonta kaksintaisteluaan Välkkyvän kuun ritarin kanssa; mutta perin ikävästi hän hämmästyi, kun don Quijote puheli hänelle seuraavaan tapaan:

»Nyt, kun kova kohtalomme on tuominnut meidät

toimettomuuteen, olisi sinun, Sancho, viimeinkin aika muistella lupaustasi ja vapauttaa Dulcinea lumouksesta. Valehtelematta sanoen näyt sinä niin pelkäävän nahkaasi, että toivoisin sinut suoraan susien suuhun.» — »Toden totta, armollinen herra», vastusteli Sancho, »en lainkaan luule että vaivainen selkäni voi ketään pelastaa lumouksesta. Sehän kuulostaa aivan entisen lääkärin neuvolta: jos sulla pää on kipeänä, niin hiero lujasti jalkojasi. Sen ainakin voisın vannoa, ettette ritarikirjoissanne missään ole lukenut lumousta voitavan pyörtää piiskaniskuilla. Mutta oli asianlaita miten hyvänsä, niin mieltänne noudattaakseni huimin nahkaani milloin vain halu tai tilaisuus mulle siihen tulee.» — »Taivas siitä huolta pitköön», huohti ritari; »pitäisihän sinun tuntea että se on sun omakin asiasi, sillä onhan Dulcinea sinunkin valtijattaresi, koska kerran minä olen herrasi ja isäntäsi.»

Näin puhellen he saapuivat erälle niitylle, jolla herttuapari seurueineen kerran oli toimeenpannut paimenjuhlan; sen muistaessaan don Quijote, joka oli ollut mukana, sanoi Sancholle: »Tässähän on niitty, jolla joku aika sitte tapasimme joukon somia paimenia ja suloisia paimenimpysii, jotka tahtoivat matkia ja uudistaa muinaista arkaadista paimenelämää. Jos olet samaa mieltä, niin rupeamme mekin paimeniksi, ainakin siksi ajaksi, jonka kuluessa minä en saa aseita käyttää. Ostan lampaita ja kaikkea mitä paimenelämään kuuluu, minusta tulee paimen Quijotiz ja sinusta Pansino, ja me käyskentelemme kedoilla ja metsissä laulaen ja huilua soittaen ja juoden lähdetten kristallikirkasta vettä. Tammet ja pähkinäpensaat tarjoavat meille auliisti ravintoa maukkailla hedelmillään, kovat korkkipuut ovat istuimiamme ja pajupensaat suovat viileää varjoa; ruusut tuoksuvat ympärillämme ja niityt tuhansine kukkineen ovat pehmeänä ja miellyttävänä vuoteenamme, kuu ja tähdet levittävät päämme päällä hillittyä ja suloista valoaan. Huvituksenamme on soitto ja laulu, hellät kyyneleet ja huokaukset. Apollo

innostaa meitä runoilemaan, ja Amor sytyttää sydämemme leimuamaan. Siten me myöskin voimme saavuttaa kuolemattoman maineen, eikä vain nykyaikana, vaan tulevaisinkin vuosisatoina.» — »No vie sun!» ihasteli Sancho, »sepä vasta on minun mieleiseni elintapa; annappa olla kun siitä puhelen Niklas-mestarillekin, niin eiköhän tule hänkin mukaamme. Ja voisinpa vanna ettei kirkkoherrallakaan ole mitään sitä vastaan, sillä onhan hän kelpo mies ja rakastaa hilpeätä iloa.» — »Oikein hyvin puhuit, Sancho poikaseni!» sanoi don Quijote; »jos parturi Niklas tulee joukkoomme, mitä en epäilekään, niin ottakoon hän nimekseen Nicoloso. Kirkkoherran suhteen en tiedä minkä nimen hänelle antaisimme, jollemme hänen papillisen säätynsä mukaan kutsu häntä Pastorelloksi. Mitä paimentyttöihin tulee, joita tapa meitä vaatii rakastamaan, ei heille ole vaikea nimiä keksiä; valtijattareni Dulcinean nimi voi merkitä yhtä hyvin paimentyttöä kuin prinsessaakin, joten minun siis ei ole tarvis hänelle toista nimeä antaa; sinä puolestasi, Sancho, annat omalle lemmityllesi minkä nimen itse haluat.» — »Enpä halua häntä muuksi kutsua kuin Teresonaksi», vastasi Sancho, »koska se muistuttaa niin hyvin muijani varsinaista nimeä Teresa kuin hänen lihavuuttaankin¹⁾). Mutta kirkkoherran en luule tarvitsevan mitään paimenetarta, koska se olisi hänen papillista säätyään vastaan.» — »Voi taivasten teki-jät», huudahti don Quijote, »miten ihanaa elämää tulemekaan viettämään, Sancho ystäväiseni! Voi sitä huilujen, tamburiinien, mandoliinien ja viulujen lirytystä, joka päivät päästään soi korviimme!»

»Mutta tietäkääs, armollinen herrani», sanoi Sancho, »että minä olen sellainen raukka, etten milloinkaan luule näkeväni sitä päivää, jolloin saan alkaa näin mainiota elämää viettää. Voi kuitenkin, miten sieviä puulusikoita

¹⁾ *Teresona* on espanjalainen suurennusmuunnos (augmentaatiivi) nimestä Teresa.

osaisinkaan tehdä, jos todella pääsisin paimeneksi! Entä millaisia puutarhaharavia ja kukkakeppejä! Voin ja juuston valmistamisessa olen oikea mestari; ja vaikken näillä kyvyilläni viisaan nimeä perisikään, saisin ainakin kiitosta kätevydestäni ja kekseliäisyydestäni. Pikku-Sancha, vanhin tyttäreni, toisi meille ruokaa kedolle. Eläpäs ollaan; tyttö ei näytä hullummalta, joten siis lie parasta että hän pysyy kauniisti kotona. Paimenten joukossa on sekä hyviä että huonoja ihmisiä niinkuin muuallakin maailmassa, enkä mielelläni päästä karitsaani heidän kerittäväkseen. Tilaisuus tekee varkaan, sanotaan; ja mitä silmä ei näe, sitä ei sydän sure; parempi on tehdä mutkia kuin huonosti hutkia.» — »Kylläksi jo sananlaskuja, Sancho», sanoi don Quijote; »yksikin niistä jo tarpeeksi selittää ajatuksesi. Hullu metsään huutaa, kuulee viisas lähempääkin.» — »Kas vaan, arvoisa isäntäni», vastasi Sancho, »johdattepa nyt mieleeni sananparren: pata kattilaa soimaa, musta kylki kummallakin.» — »Niin, katsoppas, hyvä Sancho», sanoi don Quijote, »minä käytän sananlaskuja ja puheenparsia aina oikeassa paikassa, niin että ne sopivat yhteen ajatukseni kanssa kuin sormi ja sormustin; mutta joka tapauksessa lopettaakamme nyt tämä keskustelu ja poiketkaamme, koska jo alkaa hämärtää, hiukkasen syrjään maantieltä etsiäksemme itsellemme yösijaa; taivas tietää, mitä huominen päivä tuo mukanaan.»

He väistyivät siis tieltä ja söivät sangen myöhäisen ja laihan illallisen Sanchon suureksi suruksi, joka huoaten muisteli vaeltavan ritariston monenkaltaisia puutteita ja kärsimyksiä, joita hän oli saanut kokea vuorilla, metsissä ja kedoilla harhaillessaan, vaikka runsaudensarvestakin joskus oli heille herkkuja vuotanut, kuten herttuan linnassa ja rikkaan Camachon häissä. Mutta hän lohduttihe sillä ajatuksella, ettei yötä ja puutetta alituisesti kestä; ja niin hän vietti sen yön sikeästi nukkuen, herränsä valvoessa hänen vieressään.

**Yöllinen seikkailu, josta Sancho saa paljon tuntu-
vamman osan kuin Don Quijote.**

Yö oli jotenkin pimeä, vaikka kuu kumottikin tai-
vaalla, sillä sankariemme yösjakseen valitsema paikka
oli keskellä synkkää metsää, minne valoa ei päässyt vä-
hintäkään. Don Quijote maksoi luonnolle niukan veron
makaamalla vain ensi heräämään asti; sitte hän kavahti
seisaalleen ja tapasi Sanchon sikeässä unessa. Sillä
Sanchon tapa oli nukkua raskaasti kuin tukki illasta
aamuun saakka, kuten hänen hyvä terveytensä ja tällä
erää varsinkin hänen lievät murheensa vaativat; don
Quijoten murheet sitävastoin pitivät häntä alati valveilla.
Hän nyt herätti Sanchonkin sanoen hänelle:

»Minua todella ihmetyttää sinun perin huoleton
luonteesi, Sancho. Luulenpa tosiaan että olet luotu kivistä
tai metallista, jolta tykkänään puuttuu tunne- ja liikunto-
kykyä. Minä valvon sinun nukkuissasi, itken sinun lau-
laissasi; minä kidutan itseäni ja paastoan, sill'aikaa kun
sinä laiskottelet ja röhkkit pelkästä kylläisyydestä. Hyvän
palvelijan tehtäviin kuuluu ottaa osaa herrainsa taak-
kaan ja tuntea heidän tuskiaan, ainakin niin paljon kuin
säädyllisyys vaatii. Katsohan miten yö on tyyni ja kuinka
yksinäisiä me täällä olemme; jo sen pitäisi kehottaa meitä
valvomaan hetken kesken makaamistamme. Niin totta
kuin elät, nouse pystyyn, mene hiukan syrjään täältä ja
anna hilpeällä mielellä ja kiitollisella sydämmellä itsellesi
edes nelisen tai viitisen sataa iskua siitä luvusta, minkä
on määrää lunastaa Dulcinea hänen lumouksestaan; tätä
sinulta hyvällä pyydän, sillä käsikähmään en kanssasi
alennu. Kun olet lopettanut työsi, vietämme lopun yötä
laulamalla, sinä uskollisuudestasi ja uljaudestasi, minä
erostani lempeni esineestä; tällä tavoin me jo alamme sitä
paimenelämää, jota kotikylässämme tulemme viettämään.»

»Armollinen herra», vastasi Sancho, »minä en ole mikään luostariveli, jotta kesken untani nousisin pieksämään itseäni, ja vielä vähemmän haluan pieksämisen jälkeen ruveta laulaa hoilottamaan lopun yötä. Sallikaa minun rauhassa nukkua, muuten pakotatte minun vannomaan kalliin valan, etten ikipäivinä ajattele koko pieksamisjuttua.» — »Voi, mikä kivisydän oletkin! Voi kurja asemies itseäsi!» huudahti don Quijote; »niin huonostiko palkitset leivän jonka multa olet syönyt ja kaiken sulle tuhlaamani suosion ja ystävyuden! Minun kauttani pääsit maaherraksi ja minulta olet saanut lupauksen lähimmässä tulevaisuudessa tullaksesi kreiviksi tai markiisiksi tahi joksikin muuksi suureksi herraksi, jonka lupauksen tähtän heti kun koevuoteni on loppuun kulunut, sillä omasta puolestani *post tenebras spero lucem*¹⁾.» — »Sitä en ymmärrä», sanoi Sancho; »sen vain ymmärrän, että niin kauvan kuin nukun en pelkää enkä toivo mitäkään, en uneksi vaivoista enkä palkinnoista, mutta vain siunaan sitä joka unen keksi. Sillä uni on viitta joka peittää ihmisten huolet, ruoka joka ravitsee nälkäisen, juoma joka juottaa janoisen, tuli joka poistaa kylmän, ja viileys joka varjoo helteessä; sanalla sanoen uni on raha joka käypi kaikkialla ja jolla voi ostaa kaikkea, ja vaaka joka punnitsee samalla mitalla niin kuninkaalle kuin kerjäläisellekin, niin typerälle kuin viisaallekin. Uni on hyvä asia, herrani, enkä siinä tiedä muuta pahaa kuin että sen sanotaan kelvottomasti muistuttavan kuolemata.»

»Mutta minä olen ajatellut, Sancho ystäväni», jatkoi don Quijote, »että jos olet toivonut saavasi jonkunlaista palkintoa niistä iskuista, jotka vapahtavat Dulcinean lumouksesta, niin annan kernaasti sinulle niin paljon kuin haluat. En tosin ilman epäilyksiä lupaa tällaista palkintoa, sillä epätietoista on, miten rahan edestä tehty sovitustyö sopii asian laatuun; mutta voimmehan ainakin

1) Pimeyden jälkeen toivon valkeutta.

koettaa sitä. Mieti siis, Sancho hyvä, miten paljon pyydät, ja rupea sitte itseäsi pieksämään; maksun saat ottaa niistä rahoistani, joita kannat vyölläsi.» Tämän tarjouksen kuullessaan Sancho levitti silmänsä suuriksi ja päätti sydämessään hyvällä suostua iskuihin; sitte hän vastasi herralleen: »Jos niin on laita, teidän armonne, niin pitänee minun tehdä mieliksenne; rakkaus vaimooni ja lapsiini pakottaa minua ansaitsemaan rahaa tällä tavalla, vaikka se tosin tapahtuukin nahkani kustannuksella. Kuinka paljon lupaatte minulle joka iskusta?» — »Jos sinulle maksaisin», sanoi don Quijote, »lääkkeen arvon ja laadun mukaan, niin ei siihen riittäisi Veneziankaan aarteet eikä Perun kulta. Määrää itse hintasi ja laske mitä määrä yhteensä tekee.» — »Iskujen määrä on kolmetuhatta kolmesataa ja vähän päälle, joista jo olen ennättänyt antaa itselleni kokonaista viisi; jos nyt annamme näiden viiden kuitata nuo päälle olevat, niin jää tasan kolmetuhatta ja kolmesataa. Jos vielä laskemme neljänneksen realia joka iskulta — sillä vähemmällä en leikkiin antaudu — niin saamme kolmetuhatta ja kolmesataa neljännesrealia, ja kolmetuhatta sellaista on viisitoistasataa puoli-realialia, mikä viimein on seitsemänsataa ja viisikymmentä kokorealialia, johon lisäksi tulee kolmesataa neljännesrealialia, mikä kokorealissa on seitsemänkymmentä ja viisi; eli siis kaiken kaikkiaan kahdeksansataa kaksikymmentä viisi kokorealialia. Tämän määrän erotan siis itselleni teidän armonne rahoista, ja sitten palajan kotiin rikkaana ja onnellisena, vaikka selkääni hiukan kirveltäähän. Mutta eihän lohia verkotta saada.» — »Oi rakkahin Sancho! Oi sinä siunattu Sancho!» riemuitsi don Quijote. »Kuinka suuressa kiitollisuudenvelassa sinulle olemmekaan, Dulcinea ja minä, aina päiviemme loppuun asti! Jos hän pääsee takasin entiseen olemukseensa — jota en epäilekään — niin on hänen onnettomuutensa ollut sulinta onnea ja minun tappioni mitä mainehikkain riemu. Mieti nyt vain, poikaseni, milloin pieksämisen ajot alkaa. An-

taakseni sinulle rohkeutta tahdon vielä luvata sata realia lisäksi.» — »Milloinkako?» toisti Sancho; »totta vie, alan jo ensi yönä. Pitäkää vain huolta että itse vietätte yönne taivasalla, niin minä kyllä pidän huolta selkäsaunasta.»

Tuli sitte yö, jota don Quijote mitä suurimmalla kärsimättömyydellä oli odotellut, peläten joka hetki jonkun kaplaan auringonjumalan vaununpyörissä rikkautuvan ja päivän olevan vallan päättymättömän, niinkuin rakastavaiset tavallisesti ajattelevat sovittua lemmenkohtausta odotellessaan. Vihdoin he saapuivat nuoreen lehtoon hiukan syrjässä maantieltä, missä riisuivat ratsultaan valjaat, heittäytyivät vileään nurmeen ja söivät illallista Sanchezon matkarepusta. Kelpo tavalla itseään vahvistettuaan kävi Sancho täyttämään herralleen antamaansa lupausta; hän teki aasinsa marhaminnasta oivan patukan ja eteni metsään parinkymmenen askeleen päähän don Quijotesta. Nähdessään hänet niin uljaana ja päättäväisenä käyvän toimeen sanoi ritari: »Pidä varasi, rakas poikaseni, ettet itseäsi vallan piloille lyö; anna iskun odottaa iskua eläkä kovin kiirettä huoli pitää; ennen kaikkea elä henkeäsi lopeta ennenkun koko määrä on loppuun suoritettu. Ja jottet laskuissasi sekautuisi, seison minä syrjässä ja lasten rukousnauhani helmillä jokaisen iskun, jonka itsellesi annat. Rohkeutta vain poikaseni; taivas vahvistakoon sinua hyvässä aikomuksessasi ja saattakoon sen kunnialla loppuun!» — »Hyvä maksaja ei arkaile panttia antamasta», sanoi Sancho tavallisella puheenparrellaan; »aijonpa suomia nahkaani niin että tuntuu, siltä kuitenkin lopettamatta itseäni, sillä vasta siten luulen ihmetyön olevan tapahtua.»

Hän riisui sitte yläruumiinsa paljaaksi ja alkoi patukkaa tuimasti heiluttaen suomia itseään, don Quijoten laskiessa lyöntejä. Sancho oli ennättänyt vasta seitsemänteen tai kahdeksanteen, kun leikki rupesi hänestä tuntumaan liian tuimalta ja maksu liian pieneltä; sen

vuoksi hän sanoi joutuneensa kaupassa tappiolle ja vaati joka iskulta puoli realia neljänneksen sijaan. »Jatka vain, rakas Sancho, eläkä aristele», sanoi don Quijote; »minä kyllä mielelläni korotan maksun kaksinkertaiseksi.» — »Olkoon menneeksi», vastasi Sancho, »satakoon sitte iskuja kuin rakeita.» Mutta tuo veitikka ei enää pannutkaan selkäänsä patukalle alttiiksi, vaan alkoi vimmatusti pieksää lähellä olevia puita, aina väliin ohkaisten ja huokaisten, niinkuin muka olisi tuntenut joka lyönnin omaa nahkaansa kirveltävän. Don Quijotea tämä into kovin liikutti, ja peläten että Sancho varomattomuudellaan tekisi lopun itsestään ennen aikojaan ja siten estäisi hänen hartainta toivettaan toteutumasta, sanoi hän: »Pidätä, ystäväni, pidätä kalliin henkesi nimessä; tämä keino tuntuu minusta liian rajulta; sinun täytyy levätä välillä, eihän Roomaakaan yhdessä päivässä rakennettu. Enemmän kuin tuhannen iskua olen jo saanut lasketuksi; anna sen riittää täksi kerraksi, sillä sanotaanhan, että aasi kyllä sietää kelpo kuorman, vaan ei liikaa kuormaa.» — »Ei, herra, elköön minusta milloinkaan sanottako, että etukäteen olen ottanut maksun ja sitte heittänyt työn puolitiehen. Väistykkääs vähän syrjään, että saan antaa tuhatkunnan lisää; parilla semmoisella erällä tulee koko määrä täyteen, jopa vähän ylitsekin.» — »Koska olet niin innoissasi», sanoi don Quijote, »niin jatka vain kernaasti minun puolestani; minä menen syrjään.»

Sancho kävi uudelleen työhönsä niin rohkein mielin, että oli pian riistänyt kaarnan kaikista ympärillään olevista puista; sitte näytti hän saaneen yhä uutta intoa ja kiljasi julmalla äänellä, samalla iskien hirveästi muuatta viatonta pyökkipuuta: »Kurja veresi vuotakoon!» Tämän raivoisan huudon kuullessaan don Quijote juoksi hätään, sai kiini patukasta ja sanoi Sancholle: »Elköön taivas sinun milloinkaan salliko uhrata henkeäsi minun edestäni, sillä sitä tarvitsee poloinen perheesi toimeentullakseen. Dulcinea saa varrota sopivampaa tilaisuutta, ja minä puo-

lestani odottelen kunnes jälleen olet päässyt voimiisi ja me kaikki voimme tyytyväisinä saattaa tämän asian onnelliseen loppuun.» — »Koska kerran teidän armonne niin tahtoo», vastasi Sancho, »niin olkoon menneeksi minun puoleltani. Mutta olkaa hyvä ja heittäkää vaipanne hartioilleni, sillä olen kovin hiestynyt ja voin pian kylmettyä, josta voisin saada uusia kärsimyksiä.» Don Quijote kääri vaippansa huolellisesti Sanchon ympärille, ja tämä nukkui sikeästi aina auringonnousuun asti.

Sitte he nousivat pystyyn ja jatkoivat edelleen matkaansa, ja kolmisen tuntia ratsastettuaan he saapuivat majataloon, joka ei don Quijoten silmissä enää näyttänyt miltään ritarilinnalta, sillä viimeisessä kaksintaistelussaan tappiolle jouduttuaan hän oli kadottanut useimmat hulluista haaveistaan.

KAHDEKSASKOLMATTI LUKU.

Don Quijote ja Sancho saapuvat kotikyläänsä, ja miten heitä siellä vastaanotetaan.

Don Quijote viipyi koko päivän majatalossa odottellen yötä, jolloin Sancho voisi suorittaa katumusharjoituksensa loppuun; eivätkä he ennen lähteneet, ennenkun se todella oli tapahtunut.

Don Quijote oli vallan suunniltaan ilosta ja vartoi kärsimättömästi nousevaa päivää, jolloin näkisi Dulcinean vapautuneeksi lumouksesta. Päivänkoitteessa he läksivät jälleen taivaltaamaan, muttei ainoatakaan vaimonpuolta ritarin silmä keksinyt tiellä, minkä vuoksi hän rupesi kovin epäilemään suuren Merlinin luotettavaisuutta.

Jonkun aikaa kulettuaan he saapuivat erälle kunnalle, jonka harjalta he näkivät kotikylänsä kaukaa siintävänä. Heti kun sen oli äkännyt, lankesi Sancho polvilleen huutaen ilosta hurmautuneena: »Avaja silmäsi, oi armas kotiseutu, ja katso poikaasi Sanchoa, joka palajaa kotiin rikkaana jollei juuri rahasta, niin ainakin ruoskansyyhelistä. Avaja sylisi ja paina povellesi myöskin poikasi don Quijote, joka tosin palajaa toisen onnekkamman voittamana, mutta kuitenkin oman itsensä voittajana, mikä minun mielestäni on voitoista ihanin. Olemme kumpikin saaneet kovia kokea, sillä aina ei ihminen löydä mitä etsii; mutta rahoja minulla kuitenkin on jonkun verran, sillä jos sainkin tuimasti selkääni, niin sain siitä hyvän maksunkin.» — »Jätä nuo hullutukset, Sancho», sanoi don Quijote, »ja palatkaamme synnyinkyläämme toisin mielin; sillä täydellä todella alamme nyt paimenelämämme.»

Kylään tullessaan don Quijote näki kaksi poikaa keskenään riitelevän. Toinen sanoi: »Äh, Pekka, et sitä ikinäsi saa, etkä saa edes nähdäkään!» — »Kuuletkos, Sancho», sanoi don Quijote, »mitä tuo lapsi sanoo? Et ikinäsi sitä saa nähdä!» — »No, mitä siitä huolitte, mitä tuollainen tenava sanoo?» vastasi Sancho. — »Etkös ymmärrä», sanoi don Quijote, »että se merkitsee, etten ikinäni saa nähdä Dulcineaa.»

Sancho aikoi tähän vastata, mutta kuuli silloin melua, joka sai hänet katsahtamaan toisaanne; hän näki jäniksen, jota suuri lauma metsäkoiria ja metsästäjiä ajoi takaa. Se juoksi aasin jalkojen väliin, jolloin Sancho otti sen kiini paljaalla kädellään ja näytti sitä herralleen. Mutta tämä ei siihen katsahtanutkaan, niin raskas hänellä oli sydän, ja hän mutisi vain itsekseen: »Ah, paha merkki tuokin! Kovin paha merkki! Pakeneva jänis, takaaajavat koirat, ja minä joka ainiaaksi olen kadottanut Dulcinean.» — »No, totta vie, tepä eriskummallinen mies olette», sanoi Sancho; »kuvitelkaapas nyt myöskin, että

tämä jänis on neiti Dulcinea ja koirat niitä poppamiehiä, jotka hänet olivat muuttaneet talonpoikaistytöksi. Hän pakeni niiden edellä, minä sieppasin hänet kiini ja laskin hänet teidän syliinne, te olette hänen herransa ja hyväillette häntä; mikä kumman paha merkki se on ja mitä teillä siitä on pelättävää?»

Molemmat pojat, jotka tuonnoin olivat riidelleet keskenään, tulivat katsomaan jänistä, jolloin Sancho kysyi heiltä äskeisen kiistan aihetta. Se joka oli huutanut: »Et ikinäsi saa sitä edes nähdäkään», vastasi ottaneensa toveriltaan lintuhäkin, jota ei aikonut antaa takasin. Sancho osti riidanalaisen häkin heiltä muutamilla penneillä, ja osottaen sitä don Quijotelle sanoi hän: »Katsokaas, armollinen herra, miten kaikki enteet nyt ovat tulleet kumotuiksi! Vaikka olen typerä mies, tuntuvat minusta enteet yleensä tietävän yhtä vähän kuin viimetalvinen lumi. Jollen väärin muista, on myöskin arvoisa kirkkoherramme varottanut kristillisiä ja ymmärtäväisiä ihmisiä uskomasta mokomiin lapsellisuuksiin. Käykäämme tästä vain huoletta sisään kylään, sillä tuollaisten seikkojen takia ei kannata pysähtyä.» Tällöin tulivat metsästäjät pyytämään jänistään, jonka don Quijote heille antoikin.

Kirkkoherra ja parturi Niklas olivat pitkänään ruohopenkereellä, edellinen lukien rukouskirjaansa. Nähdessään don Quijoten he kiiruhtivat häntä vastaan avoimin sylin. Don Quijote laskeusi alas ratsultaan ja syleili heitä helästi, jonka jälkeen he seurasivat häntä kotiin. Sancho oli levittänyt aasilleen loimeksi ja ritarin varusten peitteeksi erään kirjavan naamiaispuvun ja pannut sille päähän pukuun kuuluvan hullunkurisen hatun. Tämä herätti kylän lapsissa rajatonta riemua; he säntäsivät joka taholta aasin ympärille ja huusivat minkä jaksoivat: »Hei, tulkaa joutuun katsomaan! Sanchon aasi on tullut kotiin koreampana kuin maalaismorsian ja don Quijoten ratsu laihempana kuin kuivanut silakka!» Kirkkoherran ja parturin seuraamana ynnä nulikkapolven ympäröimänä

astui don Quijote sisälle taloonsa, missä häntä vastaanottivat emännöitsijä ja veljentytär, joille oli annettu tieto hänen tulostaan. Myöskin Teresa Pansalle oli ilmoitettu hänen miehensä saapumisesta, ja hän kiirehti tälle vastaan hapset hajallaan ja paljain jaloin, kantaen nuorinta lastaan käsivarrellaan. Hän tähysteli tarkoin miestänsä, ja kun ei huomannut tämän yllä merkkiäkään maaherran komeudesta, huusi hän: »Ah, pyhä neitsyt, sinähän näyttät pikemmin kerjäläiseltä kuin miltään kuvernööriltä! Tällä laillako sinä palaat saareltasi, jalkasin ja vaatteet repaleissa?» — »Suu kiini, Teresa», vastasi Sancho, »ei kaikkialla kinkkuja näe, vaikka näkee koukkuja. Lähdetään tästä kotiin, siellä sitte kerron sulle ylen ihmeellisiä asioita. Rahaa mulla kyllä on, joka on pääasia, ja rahaa sellaista, jonka olen ansainnut omalla neuvokkaisuudellani, tekemättä vääryyttä kellekään.» — »Ah, onko sulla rahaa, ukkoseni? Sen parempi, enkä sillä väliä pidä miten se on ansaittu.» Sanchon lapset halailivat nyt vuorostaan isäänsä, kukin tiedustellen tuomisia; sitte kävivät he kotiin päin, taluttaen aasia perässään.

Tuskin oli don Quijote saapunut kotiinsa, kun hän vei kirkkoherran ja parturin syrjään, ja kerrottuaan heille onnettomasta kaksintaistelustaan Välkkyvän kuun ritarin kanssa ynnä sitoumuksestaan olla vuoden ajan aseita kantamatta, ilmaisi hän aikomuksensa olevan antautua sillä välin paimenelämään, kierrellen metsissä ja kedoilla rakastuneita ajatuksia hautoen, sekä pyysi heitäkin, jollei heillä ollut muita tehtäviä, seuraamaan häntä näin tyyten rauhalliseen ja viehättävään elämäntapaan; itse ostaisi hän tarpeeksi karjaa ja kaikkea mitä paimenelämään tarvittiin. Vielä hän lisäsi, että tärkein osa valmistustöistä jo oli suoritettu, hän kun oli jo keksinyt kaikille sopivat paimennimet. Kirkkoherran kysyttyä minkälaisia ne olivat, sanoi hän kutsuvansa itseään paimen Quijotizoksi, kirkkoherraa Pastorelloksi, parturia Nicolosoksi ja Sancho Pansaa Pansinoksi. Molemmat ystävät ystävän hämmäs-

tyivät tästä uudesta hulluudesta; mutta he olivat siihen myöntävinään, toivoen ettei hän pääsisi luiskahtamaan heidän käsistään ja että niin rauhallinen elämäntapa ehkä hänet tykkänään parantaisi. He siis lupautuivat hänen tovereikseen; sanoipa Niklas mestari olevansa maailmankuulu runoniekka ja kyllä varustavansa koko joukon paimenlauluilla ja rakkausviisuilla. »Ja mitä meillä vielä on tehtävää», jatkoi hän, »on se, että kukin valitsee paimenettarelleen nimen, jotta voi tätä lauluissaan ylistää, sekä ettemme jätä yhtäkään kalliota tai puuta merkitsemättä tällä nimellä, niinkuin rakastuneitten paimenten tapa on.» — »Sepä vasta on mainiota», huudahti don Quijote. »Omasta puolestani en luule enää tarvitsevani mieltä uutta nimeä lemmitylleni, koska jo olen ikuisesti kiintynyt verrattomaan Toboson Dulcineaan, näitten rantojen kunniaan, niittyjemme kukkaan, kauneuden alkulähteeseen ja sulojen keijukaiseen, tai lyhyesti sanoen olentoon, jolle ei kielessämme löydy kylläksi tyydyttäviä nimityksiä.» — »Se on totta», sanoi kirkkoherra; »mutta meidän muiden on täältä etsittävä joitakuita nopsia paimentyttöjä, jotka kelpaisivat runottariksemme.» Ja hän ylisti vielä kerran don Quijoten erinomaista ja järkevätä päätöstä sekä tarjosi seuraansa kaikkina joutohetkinä, jolloin oli virantoimituksistaan vapaa. Sitte he sanoivat hänelle jäähyväiset ja kehottivat häntä säästämään terveyttään parhaansa mukaan.

Veljentytär ja emännöitsijä olivat sattumalta kuulleet koko keskustelun; ja heti kun näkivät don Quijoten jääneen yksikseen, riensivät he hänen huoneeseensa, ja veljentytär kävi hänen kimppuunsa: »Mitäs tämä taas tietää, enokulta? Nyt kun luulimme teidän vihdoinkin vetäytyneen rauhaisaan kotielämään, aijotte lähteä entistä hullumpiin seikkailuihin, aijotte ruveta rakastuneeksi paimenheitukaksi. Se tosiaan olisikin teille arvokas toimi!» — »Luuletteko todellakin», jatkoi emännöitsijä, kykeneväne istumaan kedolla paljaan taivaan alla kesän hel-

teessä ja talven pakkasissa! Se sopii talonpojille, joilla on hyvä terveys ja tottumus sellaiseen elämään aina lapsuudestaan pitäen, mutta teille olisi sittekin vaeltavan ritarin ammatti parempi kuin paimentoimi. Seuratkaa vain minun neuvoani, armollinen herra, sillä minä olen vanha ja paljon kokenut ihminen: pysykää kauniisti kotona, hoidakaa taloanne ja maanviljelystänne, rukoilkaa Jumalaa ja antakaa almuja; ja jos sellainen elämä on teille pahaksi, niin pankaa syy minun päälleni.» — »Hyvä on, hyvin olette puhuneet, rakkaat ystäväni», sanoi don Quijote, »mutta minä kyllä itse tiedän mikä minulle parhaaksi on. Valmistakaa minulle nyt vain vuode, jotta pääsen nukkumaan, sillä tunnen todella itseni hiukan pahoinvoivaksi. Olkaa myös vakuutetut, että niin ritarina kuin paimenenakin en koskaan unohda teidän tarpeitanne, kuten teoistani saatte nähdä.» Nuo kiltit naiset saattoivat hänet vuoteeseen ja tarjosivat hänelle illallista sekä hoitivat häntä paraansa mukaan.

YHDEKSÄSKOLMATTI LUKU.

Don Quijoten sairaus, testamentti ja kuolema.

Don Quijote tuli todellakin hyvin sairaaksi, joko sitte mielenkarvaudesta tappionsa vuoksi tai matkojensa tuhansista vaivoista ja rasiuksista, tahi ehkä myöskin kumpaisestakin syystä. Uskollinen Sancho istui koko ajan vuoteen pääpuolella, ja kirkkoherra ja parturi kävivät myös joka päivä häntä katsomassa; luullen hänen tautinsa johtuvan surusta ettei Dulcinea oltu voitu vaapataa lumouksesta, koettivat he kaikki keinoin lohduttaa

ja huvittaa häntä. Parturi kehotti häntä rohkasemaan mieltänsä, sanoen odottelevansa vain hänen parantumistaan antautuakseen paimenelämään, jota varten jo oli sepittänyt kauniin runoelman sekä ostanut kaksi komeata paimenkoiraa. Mutta kaikesta huolimatta ei don Quijoten mielentila käynyt sen paremmaksi; ja sen huomatussaan Sancho virkkoi: »Mitä ajattelettekaan, rakas isäntäni? Nyt kun juuri olemme saaneet tiedon neiti Dulcinean vapauttamisesta, tahdotte te vain virua vuoteessanne! Elkkää lainkaan kuolemaa ajatelko, se on meidän kaikkien harras toivomus; mikä kiire teillä nyt muka olisi kuolla! Eihän se niin suuri asia ole että saa selkäänsä kaksinkamppailussa, jotta siitä tarvitsisi epätoivoon joutua. Ettehän lainkaan ole tullut vaivaiseksi tai muotopuoleksi; ja kyllä kykenette vielä tuon häpeän kostamaan. Nouskaa siis vuoteestanne ja huomatkaa, miten me kaikki palamme halusta ruveta paimeniksi ja viettää elämäämme kedoilla laulaen kuin kaniikit; te yksin olette synkkä ja surullinen kuin satavuotias erakko. Tehkää niinkuin minä, joka otan ilot ja surut vastaan sellaisina kuin ne tulevat ja lohdutan itseäni kaikissa vaiheissa ajattelemalla, että elämä on elämätä kuolemaan saakka. Noudattakaa neuvoani, rakas, armollinen pikku herrani, eläköön niin kauan kuin suinkin saatatte, sillä suurin hulluus taivaankannen alla on paneutua kuolemaan tietämättä mistä syystä se tapahtuu; ettehän voi näyttää meille ainoatakaan ihmistä koko maailmassa, joka olisi pelkästä alakuloisuudesta kuollut. Nouskaa siis, sitä hartaasti rukoilen, vuoteestanne, heittäkää kaikki sairaut ja lähtekää kanssamme tanhuoille ja metsiin soittaen huilua ja laulaen viisuja; ehkäpä tapaamme siellä neiti Dulcineankin vapahdettuna kaikista poppamiesten juonista. Min'en antaisi kaiken maailman murheista palanutta killinkiäkään! Mutta jos aikomuksenne on kuolla sen vuoksi, että jouduitte kaksintaistelussa tappiolle, niin lykätäkää syy minun nis-koilleni ja sanokaa, että minä olin kehnosti kiinnittänyt

Rosinanten satulavyön, jonka vuoksi putositte. Ja olette kai lukenut ritarikirjoistanne, että kamppailussa tavallisesti aina toinen ritari työntää toisen satulasta. Tällä erää se oli vastustajanne, ensi kerralla te itse.» — »Sancho on lausunut totuuden», sanoi parturi; »sellaisen tapahtuman takia ei tarvitse rohkeuttaan menettää, sillä eihän todellisuudessa vielä mitään ole menetetty.»

Mutta heidän puheensa eivät pystyneet don Quijoteen, joka ei niistä tullut sen hilpeämmäksi eikä terveemmäksi. Tauti päinvastoin kävi pahemmaksi, eikä lääkäri voinut viikon perästä antaa mitään toivonaihetta. Don Quijote tunsu itse tilansa ja pyysi jäädä yksikseen, sillä hän halusi nukkua; unta kesti lähemmäs seitsemän tuntia. Veljentytär ja emännöitsijä itkivät häntä jo kuni kuollutta; mutta sitte hän yht'äkkiä heräsi, kutsui naiset luoksensa ja lausui: »Rakkaat tyttäreni, kiittäkää kaikkivaltiasta Jumalaa, joka rajattomassa laupeudessaan on osottanut minulle armoista suurimman!» — »Kallis enoni», sanoi veljentytär, »mitä tällä oikeastaan tarkoitatte?» — »Rakas veljentyttäreni», vastasi don Quijote lempeästi, »minulle on tullut osaksi ihmisen kallein tavara, joka yksistään voi hänelle taata hiukan lepoa tässä kurjassa elämässä ja antaa hänelle palkinnon hyveistään tulevaisessa elämässä. Tämä kallis tavara on ihmisen terve järki; minä olin sen kadottanut lukemalla liian pitkinä joutohetkinäni hyödyttömiä ja vahingollisia ritariromaaneja; mutta nyt on taivas sen jälleen minulle takasin antanut. Kauvan en siitä enää saa nauttia, mutta kiitollisuuteni ei sen vuoksi ole vähempi. Tahdon ainakin käyttää hyväkseni näitä harvoja hetkiä, elämäni viimeisiä, korjatakseni pitkän entisyyteni erehdyksiä ja tehdäkseni niitä hyviä töitä, joita tähän asti olen laiminlyönyt. Kutsukaa tänne ystäväni, arvoisa kirkkoherra ja mestari Niklas sekä uskollinen Sanehoni, jolta minun täytyy pyytää anteeksi, että sain hänenkin päänsä hullutuksillani sekautumaan.»

Hänen vielä puhuessaan astuivat kaikki kolme kut-

suttua sisään. »Rakkaat ystäväni», lausui kuoleva ritari, »kutsutin teidät luokseni, sillä halusin nähdä teitä viime hetkelläni. Onnitelkaa minua, sillä en ole enää don Quijote de la Mancha vaan Alonzo Quijano, Hyväksi kutsuttu, joka vihaa kaikkia noita Amadiseja, Galaoreja ja muita sentapaisia, joita hullu mielikuvitukseni minut ennen sai jälittelemään; olen nyt vain naapurinne, uskollinen ystäväne ja veljenne, jonka heikko järki, kauvan sumentuneena oltuaan, on jälleen palannut hänen viime hetkiin täyteen selvyyteensä. Käyttäkäämme näitä hetkiä hyväksemme, arvoisa kirkkoherra; pyydän teidän antamaan minulle synninpäästön. Ja te, hyvät herrat, käykää sillä aikaa hakemassa tänne kylänkirjuri, jolle tahdon ilmaista viimeisen tahtoni.»

Häntä toteltiin vaijeten, ja kaikki katselivat hämmästyneinä ja murheellisina toisiaan. Sancho, joka ei aina tähän saakka ollut uskonut herransa tilaa niin arveluttavaksi, lankesi polvilleen vuoteen viereen ja nyyhki ääneensä. Sairas ojensi hänelle kätensä ja pyysi hänenkin hetkeksi jättämään huoneen. Rippi ei ollut pitkä; sillä vaikka kelpo ritarin pää oli ollut sekasin, oli hänen sydämensä aina pysynyt puhtaana. Sen päätyttyä hän kutsui kaikki ystävänsä takasin; emännöitsijä ja veljentytär olivat sulaa kyyneliinsä, mutta don Quijote lohdutti heitä hellästi. Kun kirjuri oli tullut saapuville, käski hän tämän alkamaan testamentin tavanmukaisilla sanoilla; sitte kooten viimeiset voimansa hän nousi istualleen vuoteesaan ja saneli heikolla äänellä seuraavaa:

»Ystävälleni Sancho Pansalle, jota kutsuin asemiehekseni hulluuteni päivinä, määrään kaksisataa kultarahaa otettavaksi päältäpäin jälkeeni jättämästäni omaisuudesta; sen lisäksi kaikki ne rahavarat, jotka uskoin hänen säilytettäväkseen yhdessä lähtiessämme matkoillemme, ilman että perilliseni ovat oikeutetut vaatimaan häneltä tiliä niistä.»

»Ei toki, armollinen herra», keskeytti Sancho itkien ja yrittäen pidättää kirjuria tätä määräystä merkitsemästä;

»eihän toki, rakas armollinen herra, ettehän te todella-
kaan aijo kuolla, ei ole mahdollista että nyt kuolette.
Seuratkaa vain minun neuvoani, rakas isäntäni: eläkää
ja karkottakaa mielestänne nuo mustat mietteet, jotka
yksistään ovat syyvät teidän nykyiseen heikkouteenne.
Minä teen kaikki mitä suinkin tahdotte, me lähemme
minne vain teitä haluttaa lähteä; rupean paimeneksi,
ritariksi, asemieheksi; kaikki on mulle samantekevää,
kunhan vain saan olla seuranne; minä uudelleen va-
pautan Dulcinean lumouksesta omalla selkänahkallani, jos
niin vaaditaan, ja jollette voi sietää että jolloinkin satutte
tulemaan voitetuksi, niin otan minä aina tappionne omaksi
syykseni; minä julistan ja vahvistan juhlallisesti valal-
lani, että olin kehnosti kiinnittänyt Rosinanten mahavyön,
että tappionne oli tykkönään minun vikani, ja etten mil-
loinkaan . . .»

»Olen sinulle kaikesta hyvin kiitollinen, Sancho-
parkani», sanoi sairas sävyisästi; »sinä olet nähnyt minua
niin kauvan sekapäisenä, ettet vieläkään voi uskoa minun
tulleen järilleni. Unhottakaamme vanhat hairauksemme
silti unhottamatta vanhaa ystävyttämme; sama vanha
toverisi sinua nyt kuuntelee, vaan ei enää mikään don Qui-
jote de la Mancha; käyttääkseni sinun niin rakastamiasi
puheenparsia sanoisin, etteivät viime vuoden linnunpoi-
kasia enää tavata pesässään. Salli minun nyt jatkaa,
rakas lapseni, sekä lausua hellä mielipahani, kun en voi
osottaa sinulle vielä enemmän hyvää.»

Sitte hän sääsi perijättäreksen veljentyttärensä An-
tonia Quijanan, ehdolla ettei tämä menisi naimisiin sellaiselle
miehelle, joka olisi lukenut ritariromaaneja, sekä että hän
maksaisi eläkettä hänen vanhalle emännöitsijälleen ja suo-
rittaisi joitakuuta lahjoituksia monivuotisen ystävyuden
muistoksi kirkkoherralle ja mestari Niklakselle, jotka don
Quijote asetti testamenttinsa toimeenpanijoiksi. Lopuksi
hän pyysi ihmiskunnalta anteeksi niistä huonoista esimer-
keistä, joihin hän hulluutensa päivinä oli voinut antaa aiheutta.

Heti kun kirjuri oli lopettanut surullisen toimituksensa, pyysi don Quijote kirkkoherran noutamaan sakramentteja; hän nautti niitä hurskaudella ja mielenmaltilla, jotka ihmetyttivät kaikkia läsnäolijoita; ja illan tullen, jolloin hän oli käynyt jo kovin heikoksi, lähti hänen sielunsa Jumalan luo.

Niin päättyi *älykkään la Manchan ritarin* elämä. Hänen kotipaikkaansa ei hänen elämäkertansa kirjoittaja ole tahtonut lähemmin mainita, jotteivät kaikki la Manchan kylät, linnat ja kaupungit joutuisi kiistaan kunniaista, mille niistä hän oikeastaan kuului, niinkuin Kreikassa aikoinaan seitsemän kaupunkia kiisteli keskenään Homeeroon kotipaikkaoikeudesta. Ei hän myöskään tahdo kuvailla Sanchon, veljentyttären ja emännöitsijän haikeita valitushuutoja; ja niistä monilukuisista muistovärsyistä, jotka hänen hautapatsaaseensa piirrettiin, mainitsee hän vain seuraavan, jonka muuan runoilijalahjoilla varustettu ystävä sepitti:

On hauta tämä ritarin,
Jok' eläissään ei pelännyt
Ja jonka kuolo eloks nyt
Ijäti pyhäks kääntyikin.

Hän eläissänsä maailman
Kummaksi paljon toimitti;
Hänt' arveltiin hulluksi,
Vaan lopun sai hän viisahan.

Ja tämän kirjan päätettyään tekijä ripustaa kynänsä naulaan lausuen sille: »Nyt, rakas kynäni, jätän sinut siihen riippumaan ikuisiksi ajoiksi, jolleivät julkeat jutujensepustajat jälleen tartu sinuun häväistäkseen sinua ja repiäkseen alas minun mainettani. Sano heille, että yksin sinua varten syntyi don Quijote maailmaan ja sinä luotiin yksin häntä varten; hän osasi toimia ja sinä osasit kirjoittaa; sano heille, että he sallivat tämän sankarin

rauhassa levätä arkussaan. Ja jos he sittekin vaativat, että kutsuisit hänet esiin haudastaan uusiin urhotöihin, niin murru mureniksi heidän kömpelöissä käsissään, niin että he ovat pakotetut kirjoittamaan tyhmyksiään keh-nolla hanhensulalla. Minun tehtäväni on nyt loppuun suoritettu. Tarkotukseni oli tällä teoksella herättää inhoa naurettavia ja järjettömiä ritariromaaneja vastaan. Tämän olenkin saavuttanut, don Quijoteni on antanut niille sur-maiskun. Minä olen tyytyväinen. Jää hyvästi!»

Loppu.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 551

LECTURE NOTES

BY

PROFESSOR

JOHN H. COOPER

PHYSICS 551

LECTURE NOTES

BY

PROFESSOR

JOHN H. COOPER

TARUJÄRRE.

I

CHARLES KINGSLEY, UROITA.

Kreikkalaisia sankarisatuja. Englannin kielestä suomensi Aino L. 2 mk 50 p.

»Kingsley, joka näitä satuja 'lapsilleen' on kertonut, on hyvinkin kuuluisa englantilainen kirjailija. Jo siitäkin voimme siis päättää kirjoitustavan etevyyden, se on lämmintä ja ylevää ja samalla lapsentajuista.

Tahdomme kaikin puolin suositella tätä kirjaa varsinkin sellaiselle koulunuorisolle, joka on ehtinyt 12—15 vuoden ikään ja koulussa saanut välttämättömiä alkutietoja Kreikan historiasta ja maantiedosta. Varmaankin tämä teos on mitä huvittavin ja jalostavin joululahja.» (U. Aura).

II.

MIQUEL DE CERVANTES, DON QUIJOTE de la MANCHA.

Lyhennetty suomennos. Kaunistettu espanjalaisesta loistopainoksesta vuodelta 1782 jäljennetyillä kuvilla. — Hinta 2 mk 50 p.

III.

SHAKESPEARE NUORISOLLE.

Kertoelmia Shakespearen näytelmistä. Kirjoittanut Mary Macleod. Suomensivat Kaarlo ja A. Forsman. Kaunistettu noin 50 kuvalla. — Hinta 2 mk 75 p.

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ.